

TOMVS II.
EPICTETI STO-
ICI PHILOSOPHI EN-
CHIRIDION, HOC EST PV-
gio, siue Ars humanae Vitae corre-

ctrix:

Cum eruditissimis

SIMPLICII SCHO-

LIIS, ^{et}

HIERONYMO VVOLFIO

Interprete Ambrasio Jannato.

Accesserunt & alia eiusdem argumenti, non
incommoda studiosis futura:

*Vna cum Rerum & verborum Indice
copioso.*

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest.

COLONIAE,

In Officina Birckmannica, Sumtibus Arnoldi Mylij.

Anno, M. D. XCV.

(2)
TOMVS II.
EPICTETI STO-
ICI PHILOSOPHI EN-
CHIRIDION, HOC EST PV-
gio, siue Ars humanæ vitæ corre-

ctrix:

Cum eruditissimis

SIMPLICII SCHO-
LIIS,

HIERONYMO VVOLFIO

Interprete Auctore & Damnafo.

Accesserunt & alia eiusdem argumenti, non
incommoda studiosis futura:

*Vna cum Rerum & verborum Indice
copioso.*

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest.

COLONIAE,

In Officina Birekmannica, Sumtibus Arnoldi Mylij.

Anno, M. D. XCV.

3
SIMPLICII COM-
MENTARII IN EPICTE-

ti Enchiridion, Hieronymo Vuol-
fio interprete.

PROEPIVM SIMPLICII,

quo Epictetea doctrina fundamenta
iaciuntur.

ARRIANVS vitam & obitum E-
picteti prolixis libris est persecu-
tus. Vnde cognosci potest, qui vir
ille fuerit. Idem Arrianus & hunc
libellum, quod Enchiridion in-
scribitur, composuit, delectis ex
Epicteti disputationibus philo-
sophiæ locis maxime necessariis, & animos vehe-
mentissime permouentibus: vt ipse testatur in epi-
stola ad Margaleum, cui Opus ipsum dedicauit, vt
& amicissimo suo, & maximo Epicteti admiratori.
Finis autem libelli est (modo sint qui obtemperent, *Enchiridi*
quique his cognoscendis non contenti, præceptis *scopus.*
ipsis afficiantur: eoque cum infixerint animis, vita
quoque & moribus exprimant) animum nostrum
in eam asserere libertatē, in qua a parente & aucto-
re Deo productus fuit: vt neq; formidet quicquam,
neque vlla re doleat, neque vlli deteriori naturæ
seruiat. Enchiridion porro inscribitur, quod vt pu-
gio militibus, ita hic libellus iis, qui recte viuere stu-
dent, paratus atque in promptu perpetuo esse debet.
Genus orationis est neruosum & acre, vt qui o- *Epicteti di-*
mnino mortui non sunt, eo veluti stimulo quodam *ctio.*
pungantur, & suas affectiones tum intelligant, tum
ad eas corrigendas excitentur, alii plus alii minus.

Stoica doctrina fundamentum: Corpus esse instrumentum animi.

Vita beata etiam in terris.

Animorum immortalitas.

Præceptionum consensio.

Qui vero his disputationibus non afficitur: is non nisi apud inferorum tribunalia corrigetur. Omnino autem doctrina hæc, Naturæ humanæ fundamentum innititur, quæ posita sit in ratione & mente queque corpore ita ut artifex instrumento quoquam utatur. Qua de causa coniugium & procreationem liberum, cæterarumque rerum expetendarum fructum homini concedit. Sic tamen, ut mentis vim & a corpore & a brutis affectibus ubique inuictam præstare, eorumque usum ad suum bonum referre iubeat. Externarum igitur rerum, quæ in bonis habentur, quæque cum vero bono consentire possunt fructum, ut dixi, concedit, sed moderatum. Quæ vero ab illo dissentiant, ea plane reiicienda esse monet. Illud autem in his disputationibus mirum quod eos qui obtemperant, & præcepta in vita obseruant, felices & beatos efficiunt, nec tamen necessesse habent remunerationem virtutis post obitum polliceri, quamuis & hæc omnino secutura sit. Quod enim corpore, brutisque affectibus pro instrumentis utitur: id ea procul dubio natura est, quæ ab illis separetur, & post eorum permaneat interitum, ea nimirum perfectione præditum, quæ sit naturæ suæ consentanea. Et ut animam vna cum corpore interire statuas: tamen qui præcepta hæc obseruat, is perfectionem suam consecutus, suoque perfruens bono, vere felix est & beatus: sicut & corpus humanum naturalem suam perfectionem consecutum, suo bono potitur, nec quicquam præterea desiderat. Dictio concisa est, & sententiosa, qualis præceptionum quas *σοφιστικὸς* Pythagorei dicunt, esse consuevit. Atque etiam certo quodam ordine hæc consentiunt, & inter sese ubique fere coherent, ut longius progressis apparebit. Quamuis enim capitula distincta sunt: ad vnam tamen artem omnia vitæ humanæ correctricem referuntur, & ad vnum finem sermones tendunt, ut rationis particeps animus ad suæ dignitatis conseruationem & suarum actionum naturalem usum excitetur. Et si autem

oratio

oratio clara est: nihil tamen fortasse nocuerit, eam pro virili explicare. Nam & ipse scriptor ea magis afficitur, eiusque veritatem rectius perspiciet: & studiosis disputationibus huiusmodi minus affueris, hæc interpretatio indicis loco erit, eosque veluti manu ducet. Illud vero quod dixi, in primis declarandum est, cū quo homine sermones isti habeantur, & ad cuius humanæ vitæ virtutem perducant eum qui obtemperarit. Neque igitur ad eum pertinent, qui repurgare vitam suam studet (is enim, quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, & veluti totus in seipso vertitur) multoque minus ad eum, qui contemplationi rerum est deditus. Is enim vita rationi consentanea non contentus, quantus est, Deorum esse collega studet. Sed illis conueniunt, qui vitam rationi consentaneam consecrantes, corpore pro instrumento utuntur: quique nec corpus animi, neque animum corporis esse partem, neque hominem duabus consistere partibus animo & corpore, censent. Talis enim est vulgaris homo, demersus in materiæ sordibus, ab eaque oppressus, nihilo magis rationis particeps animal quam brutum, ac verbo potius homo quam re ipsa. Qui autem verus homo esse studet, & nobilitatem suam recuperare cupit, quam Deus, magna cum excellentia reliquorum animalium, ipsi donauit: is in eo elaborat, ut in viuendi ratione suum animum, prout eius natura capax rationis fert, ita sequatur, ut corpori mens imperet, & super id sese efferat: eoque non ut cohærente parte, sed pro instrumento utatur. Huic enim & doctrina morum, & gubernandæ tam Reipublicæ quam familiæ ratio potissimum traditur: ad quas res hæc disputationes pertinent. Verum autem hominem eum esse, cuius natura in animo rationis capaci consistat, in primis ostendit Platonis Socrates, cum Alcibiade suo disputans: qui hoc argumentum tractaturus docet, qua vitæ ratione, quibus actionibus, ij qui si biparuerint, talem hominem perficere queant. Ut probatur.

Commentarii in scopum.

Quatuor vitæ genera.

a. ὁ καθαρῶν καὶ ἀδυνήθεις ἔστι.

b. ὁ θεαρηλικός.

γ. ὁ πᾶσι σώματι καὶ αἰσθητικῶν ἔστι.

δ. ὁ πολὺς αἰσθητικῶν ἔστι.

Veri hominis officium.

Corpus animi esse instrumentum, suo disputans: qui hoc argumentum tractaturus docet, qua vitæ ratione, quibus actionibus, ij qui si biparuerint, talem hominem perficere queant. Ut probatur.

enim corpus naturalibus motionibus intendendis exercetur & corroboratur: ita etiam animus, per naturales actiones naturam suam ad habitum naturæ congruentem perducit. Sed nihil fortassis horum sermonum explicatione obstat, ac potius necessarium est, id quod Epictetus pro concessio sumit: hominem vere esse animum rationis capacem, qui corpore ut instrumento quodam utatur: antequam singulas partes explicemus, in primis declarare ac demonstrare. Epictetus enim tali homini conuenientibus & propriis actionibus ob oculos positus, hortatur & exstimulat sectatores suos ad eas cognoscendas & exsequendas, ut quod diximus, naturam nostram perficiamus. Cæterum cum esse verum hominem, non demonstrat: sed pro concessio, ut dictum est, sumit. Socrates igitur exemplis rerum in oculos incurrentium vsus, hominem ut scalpello, ita manu etiam ad opus vti: deinde illo adiuncto, alium esse utentem, & aliud id quo is utatur ut instrumento: colligit, hominem esse, qui corpore pro instrumento utatur. Vti autem corpore pro instrumento cum in artibus, tum aliis actionibus, non aliud nisi animum ratione præditum * [qui corpore pro instrumēto utatur] Deinde ex his concludit: id quod corpore utatur, omnino imperare ei quo utatur: idque hac diuisione proponit, hominem necessario vel animum esse, vel corpus, vel vtrumque. Quod si homo corpori imperet, ipsum vero corpus sibi non imperet: hominem corpus non esse, constare: ac ne vtrumque quidem simul, eadem de causa. nam si homo est, inquit, corpori qui imperet, corpus autem sibi ipsum non imperet: nullo modo vtrumque simul imperabit. Denique si corpus per sese immobile ac mortuum est, animus vero est qui moueat: & quoniam in artibus videmus artificem esse qui moueat, instrumenta vero artis quæ moueantur: perspicuum est, instrumenti vice esse corpus, animi respectu. Is igitur est homo: & qui hominem curare voluerit, animum curet

Animus fabrico, corpus malleo comparatur.

** hæc redendum videtur.*

Fabri est imperium, instrumenti seruitium.

oportet

oportebit ratione præditum, & in propriis eius bonis versetur. nam qui corpus curat, non hominem, nec ea quæ sunt hominis curat, sed inst. umentum. Qui vero pecuniæ & id genus aliis rebus studet, nec hominem curat, nec hominis instrumentum: sed ea quæ ipsi instrumento seruiunt.

Animus potius curandus quam corpus: corpus magis quam pecunia.

IN EPICTETI ENCHIRIDII PRIMUM CAPVT,

Simplicii Commentariis, Hieronymo Vuolsio interprete.

E P I C T E T V S.

RES quadam in potestate nostra sunt: quædam non sunt. In nostra potestate est, opinio, appetitio, desiderium, auersatio: Et ut vno complectar verbo, qualibet nostra actiones.

S I M P L I C I V S.

IN nostra potestate ea esse dicit, quæ nec ab alio habemus, nec ab vlllo alio impediri possunt: cuiusmodi sunt, motus animorum, qui intrinsecus suo iudicio & arbitratu ciuntur. Voluntas enim extrinsecus moueri non potest. Quamuis enim id quod expetitur, extrinsecus sit: ipse tamen motus ad illud, intrinsecus est: veluti hoc illo modo, sentire de rebus, ut diuitias, aut mortem, aut aliud eius generis, vel bonum, vel malum, vel neutrum esse. Cum igitur sic aut aliter quapiam de re sentimus, siue nostra sponte, siue edocti ab aliis: non picas & psittacos imitabimur, qui id quod docentur garrunt, nec intelligunt quid dicant. Neque enim ut psittacus dicit, se conditum bibiturum: ita & nos dicimus, hæc opinio atque persuasio noster motus est, aliquando extrinsecus excitatus, & prouocatus ab aliquo docente, non tamen ab eodem insertus.

In nostra potestate esse. in exterioris motus est.

Sic alicuius rei appetitio intrinsecus & ipsa oritur, etsi res quæ appetitur, extrinsecus est. Vt enim appetitioni occasio illa præbeat, ipsa tamen appetitio tota est intrinsecus. Neque enim vt ii, qui per impulsioem alieno mouentur motu, extrinsecus suam motionem habent, ita hic quoque fit: sed potius vt in iis, qui suis viribus excitantur. Talis est & appetitio, cum sit animi velut extensio quædam ad id quod appetitur, & declinatio appetitioni contraria, quæ est auersio & fuga ab eo quod declinatur.

ὡς ἀλλήλων ὁρεξίς ἢ ἐκκλίσις, ὁρεξίς ἢ ἐκκλίσις ὁρεξίς ἢ ἀφορεξίς ἢ ἀφορεξίς.

Constat autem opinionem, quæ est cognitio quædam a ratione gubernata, digna homine, antecedere. Quæ cum in eorum aliquo versatur, quod nobis bonum malumue est, aut esse videtur: omnino propensio aut auersio commouetur, appetitio sequitur. Prius enim quam appetas rem desideratam, & amplectaris, aut eam quam declines, quæ est rei desideratæ contraria, auerferis: animo propendeas aut abhorreas oportet. Ac Stoici quidem appetitionem & auersationem, tum desiderio, tum declinationi præponebant, iis animorum motibus,

Ira & cupiditas et temerarie corporum mortæ sunt in potestate hominis.

Animus corpori vel seruire vel imperare potest.

qui desiderium & declinationem præcederent, consideratis. Cæterum brutæ appetitiones iræ & cupiditatis, contiguæ corporibus, & vita quædam corporum, adeo vt ex eorum temperie quasi efflorescere videantur: multum habent alieni motus, ne plane sui iuris sunt: neque proprie in eorum qui aliquid desiderant, potestate sunt, quamuis intrinsecus & ipsæ cieantur. Atque etiam ipse particeps rationis animus, cum sese corpori dediderit, & brutis corporeisque motibus: veluti neruis quibusdam trahitur atque impellitur, neque iam motus suos habet ita expeditos & solutos. Cum vero idem sic agi, vt eius naturali actioni conuenit: tum libere & sua sponte, intrinsecus a semetipso cietur. Ac in tali animo, quidnam in nostra potestate sit, citra controuersiam cernitur. Quod vt accuratius cognoscatur, quidnam & quibus in rebus sit, vtque radicem hominibus id esse ac principium bene beateque

teque aut contra viuendi intelligatur, rem paulo alius repetamus. Omnium rerum fons & principium est bonum. Quod enim ab omnibus appetitur, & ad quod omnia referuntur: id omnium reuerens conditum est & principium & finis, & id quod bonum est, tuis bonitatibus producit, tam media quam prima & postrema. Verum prima quidem, sibi que contigua, similia sibi ipsi producit, vna bonitas multas bonitates, & vna simplicitas atque vnitates (liceat enim nobis declarandæ rei causa & hisce & aliis id genus vti vocabulis) quæ omnes alias superat, multas vnitates, vnumque principium multa principia. Idem enim est vnum, principium, bonum, & Deus. Deus enim princeps est & causa rerum omnium, primum autem etiam simplicissimum esse necesse est. Nam quicquid compositum est, vt cunque compositum sit & multiplicatum, id est vno posterius, estque multitudo: & ea quæ bona non sunt, bonum appetunt, vt se ipsis excellentius, quodque ipsum principium non est, omnino a principio ortum est. Id principium vires habere summas atque vniuersas necesse est. Amplitudo autem virium & quasi abundantia in eo sita est, vt cum omnia producat a seipso: similia producat prius quam dissimilia. Quapropter multa principia vnum principium, multas simplicitates, multas bonitates continenter a se ipso producit. Res enim omnes cum inter sese differant, suisque differentiis compleantur, ad vnum singulæ suum principium reducuntur. Veluti, pulchra omnia, quæcunque & vbi cunque sunt, siue in corporibus siue in animis, ad vnum reducuntur pulchritudinis fontem: sic etiam moderata, sic vera omnia, itemque principia omnia, cum primo principio coherent, quatenus principia & fontes & bonitates sunt, cum ea qua decet diminutione & proportionem. Quam autem rationem habet vnum illud principium ad res omnes, eandem habet vnumquodque principium ad eam multitudinem quæ sub ipsius proprietate continetur. Neque enim aliter fieri poterat,

Deus fons omnium boni, rebus conditum, tuis bonitatibus suam non ex a quo com-municat.

Synonyma, Vnum, principium Bonum Deus.

Vnus est, in quo, & ex quo, & per quæ omnia.

quin vnaquæque multitudo, discrimine aliquo separata, ad suum illud principium contenderet, a quo omnibus vna & eadem forma affulgeret. Omne enim multitudinem vnum antecedit, & omnis que in multis rebus est proprietates, ab vno ad multa porrigitur. Omnia igitur singularia principia in toto consistunt, ab eoq; cientur, non ratione intervalli, neq; loci: sed vt in toto partes, & vt in vno multitudine, & in vnitatem numerus. Illud enim est omnia, ante omnia: & in vno principio multa principia multiplicancur, & in vna bonitate multæ bonitates sunt collocatæ. Atque illud non est principium, & vnumquodq; reliquorum, aliud pulcri, aliud veritatis, aliud congruentiæ, aut alterius alicuius rei, sed simpliciter eorū quæ sunt principium, sed principium principiorum. Oportet enim principii proprietatem non a multitudine incipere, sed in vnam vnitatem colligi principium principiorum. Ac prima illa quæ a primo bono producantur, quia cum hoc cohærent: a bonitate non recesserunt, cum immobilia & immutabilia sint, & in eadem semper beatitate collocata, non indiga boni: quia perfecte bonitates sunt. Cætera vero omnia, ab vno bono & multis bonitatibus producta, cum remota sint ab eo vt per se bona sint, & immobiliter in essentia diuina bonitatis collocata: participatione habent bonum. Verum extrema, & quæ aliunde mouentur, veluti corpora, sicut & essentiam & morum aliunde habent, nec ipsa cohibere sese possunt: propterea quod diuisionem admittunt, & instabilia sunt, nec tota per totum sibi ipsis ita consentiunt, vt vnumquodque totū sui totius sit causa: nec sese mouere possunt, quia per sese mortua sunt & expertia spiritus: ita & bonum suum extrinsecus habent. Media vero infra naturam immobilem, quæ semper sui similis est, eodemq; modo se habet, subsistentia, sed extremis quæ aliunde mouentur præstantiora: mouentur illa quidem, sed a semetipsis mouentur, & non extrinsecus ab aliis quibusdam, vt corpora. Huiusmodi

Beati spiritus immutabiles.

Animi particeps bonitatis.

Extrema, hoc est, corpora cientur aliunde.

Animi per sese mouentur, & corpora mouentur.

modi sunt animi, qui & seipso & corpora mouent: eoque corpora, quæ intrinsecus mouentur, animata dicimus: quæ vero extrinsecus tantum, inanima, cum scilicet animus, qui a seipso mouetur, etiam corpora mouet. Qui si corpus ita moueret, vt ipse ab alio quoquam extrinsecus moueretur: ipsum corpus ab eo proprie moueretur, quod animum moueret. Ea igitur natura quæ a seipsa cietur, vt inferior immobili, quæque participatione bona redditur, mouetur illa quidem ad bonum: sed a se ipsa mouetur, & non ab alio: illudque & desiderat & vehementer appetit, eiusque propriæ motiones sunt hæc: sollicitudo, appetitio, desiderium & delectus, quæ a Græcis dicuntur *ἡσυχία καὶ ὁρεξίς* & *ἐπιθυμία καὶ εὐφραδία*. Ac principes quidem animi, vt ab iis quæ per sese bona sunt continenter producti, etsi non nihil illis inferiores, quia bonitates non sunt, sed bonum appetunt: tamen vt illi cognati, arctissime & indiuisibile illud appetunt, & voluntatem (*εὐφραδίαν*) vniuersim ad illud intentam habent, nunquam ad deterius declinantes. Quod si capiendi consilii deliberatio (sic enim *εὐφραδία* hic vertere liceat) alia aliis anteponeat, & aut e duobus alterum, aut vnum aliquid e pluribus amplectitur: nulla fortassis in hoc animos cadit deliberatio, ni quis ipsam eo *εὐφραδίαν* vocet, quod prima bona amplectatur. Animi vero hominum, quorum illa ratio est, vt ea coniungant, & inter sese quasi deuiant, quæ perpetuo supra & ad hæc & ad illa se conuertant: si ad superna illa toti inclinarint, simplices habebunt & aduersario carentes appetitiones suas, suumque delectum. Cum vero ad superna conuertit nequeunt, eo quod etiam secundum conuersionem ad inferiora agere volunt, quæ & ipsa ideo eis infra est, vt animet & moueant ea corpora quæ per sese & inanima sunt, & aliunde cientur: vtque gubernent ea, quorum illa ratio est vt alieno motu aliquid boni consequantur, quique suo motu ea mouent quæ aliunde

Medii animi bonum appetunt.

Animi principes, inanimata bona appetunt non habent.

Humani animi, corporis addicti desideris, libertatem suam amittunt.

*Voluptatū
simulacris
inescati ani-
mi, tum ve-
ro bono ex-
cidunt, tum
in errata,
peccata, ca-
lamitates
incidunt.*

*Plus alces
quam mellis
habet fucosa
voluptas.*

*Virtus La-
tine a viro,
Græce ἀρετή
dicitur,
quod expe-
tenda sit.*

de cientur: tum igitur cum sunt iis affixi rebus atque dediti, quæ res oriuntur atque intereunt, & ad boni priuationem prolabantur, voluntas eorum (*ἀρετή*) aduersario carere desinit: semper tamen ad res expetendas & bonas fertur, siue illæ vere bonæ sint, siue ob adiunctas voluptatis illecebras falsa boni specie blandiantur. Nam quia cum vero bono semper & vera voluptas est coniuncta, vbiunque animus adumbratum aliquod voluptatis simulacrum animaduenerit, non considerans verane ea sit, veroque bono cognata, an vero fallax & adulterina boni vmbra, tanquam ad bonum accurrit: nec illud expendit, multo plus inesse molestiæ tam consequentis quam antecedentis. Neque enim esu delectatur quisquam, nisi prius famis molestiam senserit: neque potu qui non sitierit, molestia denique cum voluptate cohæret. Proinde si voluptatem que bibendo percipitur, inhibueris, sitim adhuc inesse videbis: voluptasque durat, quandiu molestia ei adhæret. Nam vbi fames, sitis, algor, aut simile aliquid sedatum fuerit: suaui illa esse desinunt, ac potius aduersa fiunt, & fastidium cient. Omnino certe molestia eos comitatur, qui voluptatis impulsu illecebris, excedunt modum, & e iucundi boni studio peccata nostra omnia oriuntur, sicut e studio veri boni recte facta. Ac propter *ἀρετήν* & *ἀπολαύσιν* & bonum & contrarium consequimur. Nam cum voluntas soluta puraque & in ipsius rationis potestate fuerit, a qua natura nostra pendet: tum ad res vere expetendas & ad veritatem fertur. Quare proprium animi bonum virtus, a Græcis *ἀρετή* dicitur, quod proprie sit optabilis, & vera optione comparatur. Sin brutorum affectuum cupiditates secuta fuerit, & id quod horum est, suum duxerit: falsum tum habet delectum. In nostra enim potestate est *ἀρετή* & *ἀπολαύσιν* nostra. Nam opinio, appetitio, desiderium & declinatio ad *ἀρετήν* & *ἀπολαύσιν* referuntur, quæ omnes sunt internæ animorum motiones, & non externæ impulsiones. Quapropter

& his

& his dominatur: eaque de causa & Deus & leges & homines prudentes, consilium & voluntatem inruentes, vt quæ in nostra potestate sunt, peccata recteque facta discernunt, non autem ipsas actiones quæ in nostra potestate non sunt, quæque consiliis ac voluntatibus discernuntur. Nam cædi non voluntaria, vt quæ non consulto neque arbitrato nostro facta sit, quæque in nostra potestate non fuerit, venia datur. Qui vero iure meritoque aliquem occiderit, etiam laudatur. Ita non ipsæ actiones laudantur aut vituperationem in sese continent: sed consilio & voluntate, quæ in nobis sitæ sunt, distinguuntur. Recte igitur Epictetus ab his suæ institutionis exordium sumit: & nos, vt huc omnia nostra consilia referamus, monet, vt qui ex iis & bona & mala consequamur. Cum vero dicit res alias in nostra potestate esse, alias non esse: non totam rerum naturam partitur, sed eas tantum res complectitur quæ in nobis sunt, & coniunctæ nobiscum. neque enim vllam habet adæquationem contentio, quæ diuisiones decet, si quis diuisioni eorum, quæ in nostra potestate sunt, opponat omnia quæ & in mundo & supra mundum sunt. Sed quoniam sunt qui negent quicquam esse in potestate nostra, nonnullique omnes actiones nostras omnesque casus necessario fieri existimant: alii vero casu, fortuito & temere, quasi nos cylindri instar agitemur: satis quidem essent ea quæ iam diximus de ordine eorum quæ in nostra potestate sunt, deque delectu & voluntate, quibusque declarauimus non posse fieri quin ita se res habeat: nihil tamen fortasse prohibet, seorsim etiam, & expresso verba contra istos facere, qui voluntatis libertatem tollunt. Ac casus quidem, & negatio libertatis, & fortuitum, si ita dicuntur, quasi nos sine aliquo præcipuo sine agamus: neque vera est ea oratio: &, vera vt esset, non in omnibus actionibus nostris vera esset. Etenim artes & naturæ omnes metam quandam & finem sibi proponunt, ad quem ab initio ad extremum vsque actiones suas omnes

*Consiliū &
voluntas po-
tatis spectat-
tur, quæ fa-
cti eueniunt.*

*Epictete vere
rum diuisio,
nō ad natu-
ram vniuer-
sam, sed ad
hominē re-
fertur.*

*Fati & For-
tuna liberta-
ti voluntatis
opponuntur.*

*i. Nihil for-
tuito geri,
sed ad certū
finem refer-
ri omnia.*

*Earū quoq;
rerum qua
fieri neque-
unt, quæq;
nocent, ap-
petitio, hu-
mani est ar-
bitrii.*

*2. Neq; ino-
pia, neq; ob-
iectis, neque
habitu cogi
appetitioē.*

1. Inopia.

2. Obiectū.

*3. Habitus,
affectio, seu
consuetudo.*

referant. Atque adeo omnis omnium animanti-
um motus & actio, boni alicuius gratia suscipitur
siue id vere bonum sit, siue tale esse videatur. Nam
& mali fuga tanquam utilis, fit propter bonum.
Sin aliquis fortuitum sic accipiat, quasi id quod de-
sideretur, aut fieri nequeat, aut non expediat (sicut
temere & fortuito medicinam aliquem propinasse
dicimus, quæ aut prodesse nequit, aut aliquando
etiam obest) ne is quidem voluntatis nostræ liber-
tatem sustulerit. Non enim eorum modo quæ
fieri possunt, quæque profunt, appetitionem & si-
gam penes nos esse dicimus: sed eorum etiam
quæ fieri nequeunt, quæque nocent. Quare non
ea modo quæ recte, sed & ea quæ perperam sunt,
in nostra esse potestate dicimus. Qui autem opini-
onem & appetitionem, coactam, non liberam, nec
in potestate nostra esse dicunt, atque adeo nec de-
lectum nec consilium, ut quæ aliunde moueantur,
& non intrinsicè a nobis progrediantur: hi par-
tim inopiam causantur (quis enim esuriens aut si-
tiens aut algens, velit nolit, cibum, potum, calorem
nou appetit? Quis ægrotans non desiderat sanita-
tem?) partim illud ipsum quod opineris, quod ap-
petas, quod fugias, volentem nolentem ad se at-
trahere dicunt. Quis enim, qui vel minimam ar-
ithmeticæ partem didicerit, bis duo esse quatuor
non existimet? Quo pacto igitur tui arbitrii sic se
existimare, ac non potius hoc ipsa rei natura cogat?
Quis vero bono & pulcro rebus contrariis ani-
maduersis, non & illa expetat, & has declinet, in
ipsis impellentibus? Nam & præstantissimi qui-
que naturæ rerum indagatores, id quod appetatur
primam mouendi vim habere dicunt. Id vero
quod aliunde necessario plane moueatur, quo po-
tèto adhuc in nostra esse potestate queat? partim
eius qui appetat affectionem causantur, ut quæ ne-
cessario moueatur ad id quod ipsius natura ferat:
cum aliter facere non possit, quin hoc modo appe-
tat: Nam temperantiæ habitu præditus, tempe-

rata facta & studia desiderat: intemperans, intem-
perantia: nec in alterius virtus potestate est, quam-
uis velit, non sic appetere. Nonnulli certe quidem,
quamuis appetitiones suas moleste ferant, easque
cieri nollent: tamen ab habitu & consuetudine
impelluntur ad res a sese desideratas, ab iisque alie-
no motu pertrahuntur, plane quasi in ipsis situm
non sit facere aliter. Ac de rebus qui gnarus earum
est, vere, indoctus, male sentit: neque aliter fieri po-
test. Neque enim vlllo modo sciens falsum opinari
potest neque rudis verum. Nam penes rudem qui-
dem est, opinari falsa: non falsa, penes scientem.
Neque enim rudis falsum amplecteretur, si penes
ipsum id esset, & doctus, si penes ipsum esset opina-
ri vera: falsum etiam opinari posset, si quis id eum
velle largiretur. Ut enim sensilibus in rebus fieri
nequit ut sensus integri & vigentes fallantur: ita se
res in iis etiam habet, quæ ratione percipiuntur.
Atque hæc sunt, quæ dicere ii queant, qui liberta-
tem voluntatis tollunt. Mortales autem plurimi,
fatalem cæli conuersionem, ut cæterorum omni-
um, sic & appetitionum nostrarum, itemque opini-
onis & delectus statuunt esse causam, astrologo-
rum subnixi testimoniis, qui e positu astrorum in
genesi pronunciant, alium fore voluptuariū, alium
auarum, alium Musarum & sapientiæ amatorem:
& appetitiones prædicant, sese per ætatem osten-
suras. Qui vera si dicant, omnino necesse esse existe-
re appetitiones fato insitas, nec situm in nobis esse
ut alias proferamus. Quomodo igitur penes nos
erit, hoc aut illo modo appetere, si omnino necesse
nobis est, nolentibus volentibus vniformiter ad
hoc illud desiderium incitari? Hæc & id genus
alia contra libertatem voluntatis afferri queunt,
quibus id effici videatur, ut neque appetitiones, ne-
que declinationes, neque consilia nostra
in nostra potestate esse vide-
antur.

*III. Fata-
lem cæli cõ-
uersionē non
tollere liber-
tatem vol-
untatis.*

REFVTATIO OPINIONVM
 quæ Epicteti diuisioni repugnare
 videntur.

*Egestas, inopi-
 pia siue pen-
 uria, non
 inferit aut
 cogit, sed mo-
 uet & exci-
 tat appeti-
 tionem.*

I. Aduersus rationem de egestate, dicendum est eam non inferere appetitionem. Multa enim profus inanima, vt stirpes, qualitate aliqua egentia, velut humiditate aut siccitate, aut caliditate aut frigiditate: tamen eam non appetunt, quia vi appetendi carent. Nam quæ appetunt, eadem etiam sentire id quod appetitur, necesse est, & ad id moueri. Nec tamen appetitum inferit egestas: sed id quod appetendi vim habet, aliqua re egens, ad egestatem propulsandam, appetitum prouocat. Neque vero pruritus nobis manus inferit, sed manus pruritum sedant. Neque etiam a vitæ necessitatibus artes inferuntur, sed animus ad eas necessitates subleuandas excogitat & opponit artes. Omnis enim appetitio, motus internus est animi appetentis, ab eo ipso progressa, non extrinsecus inserta. Ac brutorum animantium vita, quæ corporea est, neque fere quicquam habet quod supra corpora velut emineat: in egestate corporis, tanquam sibi propria, vitiformes habet appetitiones. Vnde hæc coacta videntur, & non libera. At hominis animus rationis particeps, eo quod in medio situs est, triplici ratione præditus, vna qua ad deterius, corporeum illud & brutum, altera qua ad seipsum: tertia qua ad id quod præstantius est, mouetur: triplicem quoque vitam & appetitionem habet. Ac quando corpori, & brutæ corporis vitæ sese dediderit: tunc illius egestatem, suam esse ratus, necessario vna cū illo appetit. Et hoc est appetitio illius, quæ libertatem controuersam habeat. Cum vero suam vitam viuit, aut præstantiorem: tum & appetitionem habet ei vitæ concurrentem eiusque bonum desiderantem. Huius igitur animi vere est ea autoritas, vt hæc aut illa desideret: vt qui appetitionum plura genera a natura

*Animi hu-
 mani tri-
 plex vita &
 appetitio.*

instita proferre possit, alia deteriora, alia præstantiora, quorum illis vitiosus redditur, his virtute augeatur. Nam is delectus qui præstantiora amplectitur, verus delectus est. Vnde & scire fit, vt corpore egentem, esurientem & cibum appetentem, animus ieiunium vltro desideret, vel ob legem aliquam ita iubentem, vel propter corporis suiue ipsius curam. Peripicuum autem est, licuisse illi tum vna cum corpore appetere, id quod plerique animi faciunt. Sed maioris boni desiderio, appetitionem aliam profert. Animi igitur ratione præditi respectu, Epictetus hoc alio modo appetere, in nostra esse potestate affirmauit.

Verus delectus.

Qui vero appetitionem a rebus appetendis excitari dicunt: verum illi quidem ex parte dicunt, sed non quantum ipsi putant. Hæc enim animum ad appetendum non ita mouent, quasi is aliu de cæcatur, cum suggerunt susceptionem sui, idoneam ad prouocandum id quod eas amplecti natura solet. Vt enim res subiecta sensui, sentienti sensum non inferit, neque id, quasi aliunde moueatur, ad se attrahere solet, sed sese offert idoneam quæ cum eo coniungatur, cuius natura coniunctionem illam admittit: sic & res appetenda suam conuenientiam proponens, prouocat animi ad sese desiderium, qui ad illud aptus est. Quamobrem rebus appetendis propositis, alii eas appetunt, alii non. At si res appetenda eam naturam haberet, vt appetentem egeret, & motus ab ea inderetur, necesse omnino esset eam appeti ab iis que appetendi vim haberent: quamuis alia magis, alia minus. Ac ne appetitio quidem illa esset, sed impulsio aut attractio violenta, qualem in corporibus cernimus. Nam appetitio extensio quædam est, manente eo quod appetit, & non recedente: quemadmodum manus extendimus, quamuis loco non moueamur. Est igitur appetitio motus quidam noster intrinsecus: itemque opinio, & similia. Verum is motus alias conuenienter ad rei appetitæ & opinatæ naturam fit, alias ab ea recedit, cum nos ad aliquid appetendum ferri pu-

*Appetitio
 quomodo a
 rebus appa-
 tendis exci-
 tetur.*

*Decipimur
 specie recti-
 que, boniq.*

*Exemplum
furis.*

*Res qua ap-
peritur, exa-
minanda.*

*Appetitus
coerceri po-
test.*

*Necessitas
externa.*

Interna.

*Habitus in
potestate
hominis.*

tam⁹. cui plus inest quod auersari debeamus; quodque aliquid appetendum ostentat eliciendi appetitus causa, sed fugiendum aliquid in sese occultat, quod propter perplexitatem adumbrati boni, inesse non animaduertitur. Nam qui furatur, dum ad opulentiae simulacrum, ut rem appetendam feratur, rem fugiendam tali opulentiae adhaerentem, quae animum cum primis iniuriat facit, neque nouit, neque ueretur. Captiuitatem porro & supplicium, quam solam in hac appetitione calamitatem censet, ob feruorem cupiditatis reicit: illud uero amplectitur, multos qui talia faciant, non deprehendunt. Possumus igitur rem quae appetitur, examinare, si ne reuera talis, an simulacrum duntaxat appetenda rei adumbratum habeat: ut modo de opulentia dicebamus. Atque illud magis etiam in nostra potestate est, ut nostram appetitionem erudiamus & doceamus, ea quae proprie appetenda sunt, appetere, & simulacris non falli. Aduersus eos autem qui dicunt, quoniam appetitus appetentis, & opinio opinantis, suapte natura ad suum appetibile & opinabile feratur, non penes ipsum esse, ut sic contraria feratur: sicut neque penes glebam sit deorsum ferri, nam alioqui sursum etiam ferri posset. Aduersus hos igitur dicendum, duplicem esse necessitatem: unam libertati voluntatis oppositam, alteram cum eadem coniunctam. Externa itaque libertatem tollit (nemo enim qui extrinsecus aliquid facere cogitur, aut non facere, libere agere dicitur) Interna uero cogens omnia pro sua natura agere, haec magis libertatem confirmat. Quod enim per se mouetur, pro natura sua moueri a sese necesse est: neque propterea ab alio mouetur. Neque enim extrinsecus necessitas ea prouenit, sed cum eius quod per se mouetur natura coniuncta est: eamque conseruat & ad suas actiones producit. Quod si habitus etiam melioris & deterioris sibi ipse causa est animus, propter obedientiam & contumaciam: actionum etiam causa, quae ab habitu oriuntur, illi erit ascribenda.

benda. Neque tamen in omnibus libertas & potestas nostra eo metienda est, quod etiam contraria facere possit. Nam animi, bono semper affixi, bonumque amplectentes, liberum etiam delectum habent: (neque enim is delectus coactus est) & bono suo semper inhaerent, neque ad contrarium unquam abstrahuntur. Nostri uero animi dum quidem boni sunt, bona appetunt: cum uero mali sunt, mala. Itemque a uitio transeunt ad uirtutem, si uerentur: & a uirtute ad uitium, si negligantur: atque utrumque faciunt arbitratu suo, nullaque necessitate coacti. Quare nullius uitii causa in Deum conferri potest. Etenim fecit animum qui malus fieri possit, eo quod non prima illa tantum condidit, sed media etiam & postrema: ut ita omnia perfecta redderentur, & prima uere manerent prima, non autem extrema sterilia, imbecilla euaderent, materiae permiscerentur. Fecit igitur animum qui malus fieri posset, Deus qui bonus est, ob diuitias suae bonitatis. Nec tamen aliter eum fieri malum passus est, nisi ipse uoluisset. Aduersus eos autem qui dicunt fatali conuersione non actiones modo nostras, sed & appetitiones cogi, nec quicquam liberum nobis relinqui, nec libertatem aliud nisi nomen inane esse, dicendum est: siquidem rationis particeps animus, ortus atque interitus expers sit (quod nunc ut concessum sumatur, demonstrandum alibi licet Stoici aliter de eo sentiant) si igitur ortus atque interitus expers sit rationis capax animus, ipse a mobilibus causis effici atque affici dici non potest. Sed instrumentum eius, hoc est animal, quod est corpus uitae particeps, hoc inde commutatur. Mobiles enim causae pro diuersa ad terrena habitudine, alias alia efficiunt: instrumentum uero producit aptum animo, qui eo est usus. Ut igitur e discrimine instrumentorum artis, ususque eis artifices cognoscere licet, haec esse fabri lignarii, illa aedificatoris, illa fabri aerauii: neque sic in genere tantum, sed & habitus uentium eis artificum, &

*Libertas non
in contrariis
tantum, sed
etiam in eo-
dem cernitur.*

*Cur DEVS
incipit ani-
mo fecerit
hominem.*

*Animus or-
tus & inter-
itus expers,
a sideribus
cogi nequit.*

*Corpus ani-
mo cuius pro
meritis at-
tributum, a-
stus est ob-
noxium.*

*Ex instru-
mentis con-
iectura fit
de artifice.*

artis actiones atque opera dignosci possunt (nam qui in artibus excellunt, etiam instrumentis melioribus vtuntur) sic astrorum periti, instrumentis turam e causarum discrimine percipientes, etiam de habitu eius qui instrumento sic vsurus, coniecturam capiunt, ac frequenter scopum attingunt. Nam plerique animi, in corruptis præsertim rebus publicis, in quas onerati vitis, amissa præsertim dignitate contrahuntur, cum sese instrumentis effundit dederunt, iis non iam vt instrumentis suis, sed sui partibus vtuntur: itaque suas appetitiones præferunt corporibus accommodatas. Ad hæc, facta conuersio consecutanea est productioni animorum, qua conuersione animi corporibus inseruntur, et ita quidem vt ea cogat animos hæc aut illa appetere, sed vt cum eorum appetitionibus consentiant. Quemadmodum igitur in yrbibus sacra tempora & loca religiosiores homines eodem congregantur ad populares vero voluptates idonea, eos qui petunt viuunt & petulantius, contrahunt: atque ita eorum & temporibus etiam de appetitione & habitu eorum qui conueniunt, capi coniectura potest: sic etiam e temporibus & locis fatalis conuersionis, de animis qui ei conuenienter generantur, pronuntiant licet. Cum enim pro vltima diuinæ bonitatis forma habitudo fati congruens huic loco fuerit: tum eum locum animi, qui supplicio egent, demittuntur. In omnibus enim vim congregandi similitudo & necessitudo habet. Fatum igitur, cum appetitiones animorum non cogat, neque libertatem tollat, sed ipsi animi nunc cum hoc, nunc cum alio fati consentiant, & pro sua dignitate paratis instrumentis, quod modo dicebam, conformentur: non mirum est, quas appetitiones habituri sint, e fatali conuersione cognosci. Ac vitæ quidem genus amplectuntur animi pro suæ prioris vitæ dignitate & habitu. Vita autem bene aut male vtendi facultatem in semetipsis habent. Vnde fit, vt nonnulli mercatoriam amplexi vitam, bene viuant: & qui philoso-

*Vita genus
necessarium,
sed ratio vi-
ta ac morum
libera.*

phiae studium præ se ferunt, turpiter se gerant: quod vitæ quidem genus ipsum, veluti rusticum aut mercatorium aut Musicum, tum ipsi animi fortuntur, tum locum eis pro dignitate assignat Deus: vitæ autem qualitatem, animi suo arbitratu adiungunt. Proinde & laudem inueniunt, & reprehensionem incurrunt, pro diuersa vitæ ratione. Ac ne improbum quidem quicquam a fato inseritur, vt quidam affirmari non dubitant: eo quod callidi, puerorum amatores atque adulteri nascantur. Et si enim quidam astrologi vere hæc prædicunt: id eo accidit, quod nos talem proprietatem inde ortam, vel moderate vel immoderate suscipimus. Etenim mentis deprauatio & calliditatem & scædam libidinem gignit. Nam qui siderum impressionem moderate suscipiunt, adolescentiam timentur: deque ea bene merentur. qui vero immoderate, pestes eius & corruptores euadunt. Nam & qui solares radios oculis non conuenientibus intuetur, obscurato visu occæcatur: quamuis Sol largitor sit luminis, auctorque videndi omnibus. Cum igitur astrologi alicunde cognoscunt, qui moderate, qui immoderate vim illam suscepturi sint: alios prudentes, alios callidos fore dicunt: si modo fieri potest, vt harum rerum certæ notæ, e figurarum illis delineationibus cognoscantur. Alia certe quidem perspicua sunt omnibus: cuiusmodi illud est, quod sole Cancrum peragrante, immoderato calore afficimur. alia obscura & ignota iis qui artem igrant astrologicam. Nam ea quæ semper naturam suam sequuntur, & vim ab opifice inditam timentur, summaque potentia prædita sunt: omnino voluntatem etiam habere bonam, & nullius mali esse causam, constat. Omnis enim malitia ex imbecillitate oritur: siquidem vires bonum quiddam sunt. Veruntamen bonorum etiam sæpe affluentia & copia iusto maior, nocere solet. Atque hæc iis responsa sunt, qui propter fatum voluntatis libertatem tollere conantur. Nunc aduersus omnes dicatur, eos qui

*Siderum vim
per se bonam,
imbecillitate
ac vitio
materia cor-
rumpi.*

*Absurda
que fatale
necessita-
tem conse-
quuntur.*

*Animi mo-
tio.*

*Animi vi-
res.*

*Discrimen
virtutum
& vitiorū.*

*Premia &
pœna.*

*πυθωνόρκεν,
id est, volun-
tas coacta,
non tollit li-
bertatem.*

*Qui sine af-
fensu agit,
non agit, sed
agitur.*

id quod in nostra potestate est, & animi libertatem tollant, naturam animi & ignorare, & tollere. Nam illius motum per sese, tollunt: in quo natura eius inprimis consistit. Siue enim per sese mouetur, intrinsecus e semetipso excitatur ad appetitiones & cupiditates: nec extrinsecus alicunde trahitur aut impellitur, vt corpora: siue extrinsecus mouetur, per sese non mouetur. Deinde vitalem animi vim, & assensionem & negationem non considerant, qui voluntatis libertatem tollunt. Quis enim in se ipso non animaduertit, se velle & nolle? amplecti & declinare? assentiri & refragari? quæ omnia interni sunt ipsius animi motus, non externa quadam impulsiones & tractationes, vt in rebus inanimis. Hoc enim viua corpora differunt ab inanimis, quod intrinsecus mouentur. Quod si verum est, id a quibus illa mouentur, per se & non aliunde mouetur. Nam si extrinsecus illud moueretur, etiam corpus primum ab eo moueretur, quod extrinsecus, vt ante dictum est, & non intrinsecus moueret. At si extrinsecus moueretur: consimili modo, vt reliqua inanima, & ipsum esset animæ expert. Præterea qui libertatem tollunt, qui velle & nolle, qui delectum (*ἀρεσόν*) & consilium (*ἄσφαλον*) qui appetitionem & declinationem similesque animorum motus tollunt, simul discrimen etiam virtutis & vitii tollunt, nec laudationē aut vituperationem iustam relinquunt, atque etiam bonas leges hisce de rebus lasas euertunt. His vero sublati, vita cuiusmodi est futura? Quid ab immanitate beluarum distabit? At dicat aliquis: nonne sæpe a tyrannis aut nostris affectibus, amore atque odio coacti, alia atque alia suscipimus, aut admittimus, non volentes? Quo pacto ergo tum potestas nostra & libertas cernetur? Respondeo, tum etiam delectum sui iuris esse. Quamuis enim principaliter id optabile non sit, ad quod necessitate ferimur: tamen detestatori collatum optabile videtur, itaque id amplectimur, neque fieri potest, quicquam vt agas, nisi pri-

us assensus te facturum esse. Nam qui non consulto aliquid facere videtur, vt qui nolens in foueam incidit impulsus ab alio: is inanimæ rei instar id facit, ac pati quam agere verius dicitur. Quare licet inuiti agamus: tamen sic agere volumus. Proinde eadem necessitate proposita, alii maioris mali metu id suscipiunt, quod imperatur: alii non suscipiunt, quod maius malum existimant id facere quod iubeantur, quam pœnas contumacibus propositas subire. Sic in iis etiam qui inuiti aliquid agere videntur, potestas & libertas nostra manet. Nec enim idem est voluntarium, & id quod in nostra potestate est: sed voluntarium id est, quod præcipue expetitur. In nostra vero potestate, quod amplecti possumus, siue propter sese, siue ob mali grauioris fugam. Fit etiam interdum, vt voluntarium cum inuito miscetur: cum res expetenda, non plane expetenda fuerit, sed & eius particeps quod auersemur. Hanc quasi misturam voluntarii & inuiti probe descripsit Homerus, cum ait: Volens, inuito pectore quamuis. Hæc copiosius exponere vobis non solum, quod omnis fere propositus sermo ab eorum diuisione pendet, quæ in nostra potestate sunt, & non sunt. Nam cum is ad institutionem animi pertineat: bene statim initio, vbi nostrum bonum & malum sit collocandum, exponit. Et quia nostra sponte moueamur, id in actionibus nostris habere nos docet. Nam quæ aliunde mouentur, vt naturam, sic & bonum suum & malum aliunde habent, pro ea affectione quæ extrinsecus eis accedit. Quæ vero intrinsecus mouentur, cum sui motus & actionis sint causæ: bonum quoque suum & malū in iis habent, eorumque propriæ actiones sunt, in cognitione opinionones de rebus, in facultate vitali & appetendi vi appetitiones, declinationes & desideria. Quare cum recte opinamur, cum ita vti decet appetimus & declinamus, & bonum nostrum & naturæ convenientem perfectionem habemus: si minus, contraria. Peculiaritiam vero nostra sunt

*τὸ ἰκόνον &
αὐτὴ ἐπιούσα
ἀλγοφίερα.*

*Mistura neces-
sitate vo-
luntatis.*

*Hæc si lon-
gior videbi-
tur oratio,
cum magni-
tudine viti-
litatis com-
paretur.*

*Homo bonū
suum in se-
metipso po-
sitū habet.*

*Animi functiones externa adiu-
menta non desiderant.* opera hæc, ut quæ a nobis solis arbitratu nostro
perficiantur. Nam rerum externarum actiones siue
artium, siue necessitatum vitæ, doctrinæ rem & di-
sciplinæ, & si quid his est præstantius, multis egent
adiumentis. Opinari autem & perire qui, nostra
propria sunt opera, & in potestate nostra sita. Quare
in nobis ipsis bonum & malum nostrum situm est.
Nemo enim ea præstare cogitur, quæ in sua pote-
state non habet.

EPICTETVS.

In nostra potestate non sunt, corpus, possessio, glo-
ria, principatus, quacumque denique nostra opera
non sunt.

SIMPLICIUS.

*Animus ad
res fert. itas
multum eò
fert, sed non
omnia.* HÆC in nostra potestate esse negat, non quin
animus ad hæc quoque & horum contraria aliquid
conferat (nam & corpus, & res familiaris, animo
procutante, pulcrius gubernantur: destitute, pe-
ius: idemque animus suo studio & gloriam & prin-
cipatum parat. imo ne magistratum quidem gere-
ret quisquam, in his præsertim rebus publicis, ani-
mo non assentiente) sed quod his rebus non solus
ille dominetur, & ad ea consequenda multis aliis
adiumentis egeat. Nam corpus sumum a primo sui
ortu semen, & sanam coagmentationem flagitat:
flagitat & bonum victum, & exercitationes, salu-
briaque loca, salubrem aerem, & aquas bonas. Quæ
si omnia suppetant, fortius id ad cuiusvis muneris
functionem efficere licebit. Neque vero quicquam
horum nostri arbitrii est, ut ea omnino vel conse-
quamur omnia, vel propulsemus. Hostibus certe
ingruentibus fortioribus, nos a nemine conspici
ægotantes, subito conualescere vellemus. Neu-
trum tamen horum nobis datur. Eadem est & o-
pum ratio: ad quas parandas ut multorum auxilium
est opus, sic eadem a multis potentioribus immi-
nuit

*Corporis ro-
bur unde.*

Opes.

Fama. nui possunt. Existimatio quoque de nobis, non sita
est in nobis, quamuis occasiones quasdam ei præ-
beamus ipsi, sed in iis qui de nobis existimant. Penes
eos enim est, existimare quicquid velint. Itaque
sæpe cum numen impie violent: & sibi ipsi & aliis
religiosi videntur. Contraque alii, qui honestius &
magnificentius de numine sentiunt, & humana
quædam & imperfecta de eo profiteri recusant, a
nonnullis impii existimantur, & frugi homines qui-
dam bardos existimant. Ita nec gloria nostri arbi-
trii est, sed illorum quibus hoc aut illo modo sen-
tire de nobis libuit. *Magistra-
tus.* Iam magistratus sine populo
qui pareat, & ministris qui operam nauent, constare
non potest. In quibus vero ciuitatibus vanales sunt
magistratus, nulloque auro addicuntur: inops pec-
uniæ nullos ad magistratus habebit aditus, quan-
tumuis eos appetat. Sic ista omnia non in potestate
nostra sita sunt, quia non sunt actiones nostræ.
Primo autem loco in diuisione recenset corpus, *Corpus ego-
statis, ege-
stas bellorū
causa.* quod propter id iis egere cœpimus, quæ in nostra
potestate non essent. Omnium enim bellorum pe-
cunia causa est, quam ob victum & cultum corporis
asciscere cogimur.

EPICTETVS.

Ac ea quidem qua nobis parent, libera sunt na-
tura sua, nec prohiberi ab ullo, nec impediri pos-
sunt. In qua autem ius ipsi nullum habemus: ea
infirma, obnoxia seruituti, obnoxia impedimentis,
aliena.

SIMPLICIUS.

Postquam dixit, quæ nostra, quæ aliena sint: *libertas.*
nunc cuiusmodi vtraque sint, declarat. Nostra esse
libera, quod neque ut fiant, cogi ab aliis: nec quo-
minus fiant, prohiberi possunt, neque alius iis vtea-
di potestatem habet. Talis enim est libertas, quæ
sui iuris est, & potestatem habet sui vsus. Aliena

vero, iis obnoxia, qui ea vel præbere vel prohibere possunt, dominos illos habent, iisque seruiunt. Ac ea quæ seipsis contenta sunt, robusta & firma sunt. Quæ vero alienam opem desiderant, imbecilla & egena. Illa prohiberi nequeunt, cum sui iuris sint. Quis enim nos prohibebit hoc aut illo modo opinari, appetere, auersari? Aliena vero, quæ ab aliis & conferri & auferri solent: sæpe quoque prohibentur, cum vel non tribuuntur, vel adimuntur. Constat igitur ea quæ in nostra potestate sunt, ut sunt nostræ actiones, nobis esse propria. Quæ vero penes nos non sunt, in aliorum sita potestate: ea esse aliena. Quare bona & mala, quæ in nostra potestate sunt, ut recte sentire, aut male, recte appetere vel perperam, nostra bona sunt aut mala. Quæ vero in nostra potestate non sunt, nostra non sunt: sed partim corporis, instrumenti nostri: partim pecuniæ aut gloriolæ, remotiora etiam a nobis.

EPICTETVS.

Proinde memento, si ea quæ natura seruiunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris: fore ut impediaris, lugeas, perturberis, & Deos & homines accuses. Sin id solum tuum existimaris, quod tuum est: aliena vero, ut sunt, aliena: nemo te coget unquam, nemo impedit, neminem accusabis, neminem criminaberis, nihil quicquam inuitus ages, a nemine laderis, inimicum non habebis. Neque enim quicquam capis detrimenti.

SIMPLICIUS.

Postquam exposuit quæ in nobis sita sint, quæ non sunt, & cuiusmodi utraque sint, & quam nobiscum collata rationem habeant: & quæ in nostra potestate sint, ea esse nostra: quæ non, aliena: deinceps monet, ut ea administremus, quemadmodum natura eorum fert, & non alio modo. Nam hæ nobis felicitatis & miseris causæ sunt. Bonis potiri, & in

& in nullum malum incidere, beatos facit. Bonis & vitilibus rebus excidere, aut in noxias incidere, infelices. Quod si bonum nostrum in eo situm est, ut naturæ conuenienter appetamus & declinemus: hæc vero in rebus nostri arbitrii sita sunt, in his bonum est quærendum, ut omnino consequamur id quod quærimus, (propterea quod eius adeptio penes nos est, siquidem appetitio & declinatio penes nos est) & nostrum bonum consequamur. Sin ea quæ penes nos sunt appetiuerimus, & in iis bonum quæsiuerimus: bifariam nos frustrari necesse erit: vno modo omnifariam, quod, etsi ea consecuti fuerimus, non nostra tamen bona consecuti sumus: altero, quod plerunque frustrari necesse est eum, qui aliena tanquam sua quærit, quique ea desiderat quorum potestas in aliis sita est. Accidit igitur, ut in his etiam appetitiones impediuntur, & turbentur, non recta via progredientes cum dolore utique & luctu. Ut enim rerum expetendarum facti compotes, & euitatis contrariis delectamur: sic rebus expetendis frustratos, aut in auersandas delapsos, dolere necesse est, & queri de autoribus earum rerum, alias de hominibus, alias de iis qui vniuersitatem administrant. Aliud quodque malum nobis accidit. Nam cum ea nobis eripiuntur quæ nostri iuris non sunt, dum iis afficimur, ea etiam amittimus quæ in nostra potestate sunt, quæque nobis eripere nemo potest: rectum appetitum, & rectam declinationem. Expositis igitur malis quæ hanc peruersionem sequuntur: nunc ait, si recte nostra & aliena tractauerimus, & non aliena, sed nostra bona, & in nostra sita potestate amplexi fuerimus: hoc est, si operam dederimus, ut secundum naturam appetamus & declinemus: fore ut nemo profusus nos cogat aut impediatur sic appetere & declinare, siquidem id nostri arbitrii est. Quod si ita est: nunquam etiam dolebimus. Nihil enim aliud nobis est molestum nisi duo hæc: frustratio eorum *Molestia.* quæ volumus, & eorum quæ nolumus permissio. *Frustratio.* *Permissio.*

Beatitas.
Miseria.

Molestia.

Frustratio.

Permissio.

Formidabiles.

Iis autem intenti rebus, quæ penes nos sunt, neque vlla re frustrabimur quam desideramus: neque in vllam incidemus quam declinamus. Itaque nemini vnquam timebimus: si quidem eos timeamus, qui aut nobis nocent, aut commoda nostra interuertunt. Neque vero quisquam adeo robustus est, ut appetitiones & declinationes, in quibus bonum & malum situm est, eius quæ rationi congruenter viuit, cogat. Quare nec inimicum quenquam habebimus. Inimicus enim iudicatur, qui nocet. Nemo vero ei nocet, cui ab alio noceri non potest. Talis igitur neque exoptulabit cum quoquam, neque accubabit quemquam: atque etiam nihil vnquam faciet inuitus. Hilaris igitur, secunda, libera & vere beata erit talis hominis vita, perturbationis experta, plena voluptatis. Obseruabis igitur, quemadmodum ostendat, viri boni & sapientis vitam non modo vtiliorem esse quam aliorum, sed etiam iucundioram. Nam Platone auctore, Omne animal natura *Voluptas.*, & voluptate ducitur, & molestias auersatur. Res autem iucundæ partim cum bonis & vtilitatibus nostris coniunctæ sunt, partim cum malis & damnis. Proinde hic vigilandum, ut voluptates vtilis deligamus, & hisce assuescamus. Modestiam enim bono viro suauiorem videri, quam luxuriam improbo, illud ostendit, quod multi improbi modesti sunt. Qui vero ratione & cõsilio modesti sunt, nunquam luxum amplectuntur. Eaimvero nisi talis vita modestis insigniter iucunda esset: non eam vltro amplecterentur, nec in ea suauius acquiescerent. Vitam igitur viri boni & sapientis iucundioram etiam esse, demonstrat e vitæ ratione eorum voluntaria, impedimenti & iniuriarum experte, qui bonum & malum in iis rebus solis, quæ in nostra potestate sunt, collocant.

EPICTETVS.

*C*um igitur tantas res appetas, sic eas suscipiendas esse memento, ut sis non mediocriter incitatus: *sed alia*

sed alia prorsus relinquant, alia in aliud tempus differant. Quod si & hac (philosophicam animi tranquillitatem) & magistratus atque opes etiam appetieris, forsasse nec hac consequeris ob priorum illorum (felicitatis in animo sita) desiderium: illis certe quidem omnino excides, per quæ sola libertas & felicitas comparatur.

SIMPLICIVS.

Postquam ostendit quibus in rebus bonum sit positum, in iis nimirum quæ in nostra potestate sunt: & qualis eorum vita sit futura, qui id bonum inde petant, non autem a rebus externis & alienis: & in adeptione boni eam nullo modo impediri posse & prohiberi, nulloque damno esse violabilem, ut quæ nullis noxiis rebus aditum præbeat: quæque non vtilis tantum, sed & iucunda sit: cuius nec appetitio impediatur, nec declinatio in aliquid aduersum incidat, sed ab omni parte mali perpetuo experta & beata: nunc studium & alacritatem auditoris excitat, monetque tantas res non modo non obiter tractandas esse, sed dum iis occupatus sis, nihil aliud vel obiter agendum. Quapropter plane relinqui iubet ea, quæ cum animi ratione præditi *Relinquenda.* vita, naturæ consentanea, non consentiunt: cuiusmodi sunt, sordidæ diuitiæ, principatus, imperia, delitiæ & voluptates corporis, quod fieri non possit, ut idem & his rebus occupetur, & animo excollendo studeat. differri vero eas res externas iubet, *Differenda.* quæ prudenter tractatæ, bonis animi non officiunt: cuiusmodi sunt, parare domum & seruitium, legitimæ nuptiæ, ingenuorum liberorum procreatio, iustus magistratus, aliquando etiam rerum necessariorum curatio. Hæc omnia, & id genus alia, in præsentia esse differenda, monet studiosos, idque merito: quod nullis omnino rebus eos distrahi oporteat, & a studio virtutis atque exercitatione abstrahant, qui eam perfecte consequi cupiunt. Ac cum qui res externas non populariter, sed more viri boni ad-

ministrare voluerit: ea prudentia esse præditum oportebit, qua res vtilis & noxias discernat, & brutas appetitiones rationi obediens præbeat, vt nec insurgere illas aduersus hanc patiat, nec moueri sinat, nisi ob eas res appetendas quas ipsa iusserit, & quando, & quatenus: & ad illas res excitari, intra præfinitum ipsis modum. Peccata enim existunt aut ratione quid fieri debeat, non distante, ob prudentiæ penuriam: aut ea quidem quamuis languide, tamen perspiciente quid facto sit opus, sed brutis appetitionibus, ob neglectam institutionem, tyrannice aduersus languidum rationis iudicium insurgentibus. Talem tragœdia Medeam depingit:

Ouidii Medea:

Aliudque cupido.

Mens aliud suadet. Videro meliora, proboque: Deteriora sequor.

Nemo simul & veritati & vanitati seruire potest.

Scio nefas quod, & quod in scelus ruam: Sed ira mentis omne iudicium premit.

Ad verum igitur externarum rerum usum & ingenio doctrina exculto, & appetitu moderato atque subactio est opus. Sic hisce veluti firmissimis armis munitus, par tempus tales res suscipere poterit. Quapropter studiosos homines monet, vt res externas quæ cum virtute congruere possint, in aliud tempus differant, donec virtutem vtendi eis, continenti exercitatione compararint. Neque enim ad bellum inermem abire decet: neque res gerendas absque prudentia & moderatione animi suscipere. Epictetus vero non modo inutile, sed inane etiam esse eorum qui adhuc erudiuntur, rerum externarum studium pronuntiat. Animi enim moderatione & appetitionibus ac declinationibus ratione moderatis, per quas solas hominibus libertas & felicitas pariuntur, excidere omnino necesse est eos, qui & appetunt & declinant ea quæ non sita sunt in potestate nostra. Necesse enim est seruire brutis cupiditatibus, tanquam agrestibus & furiosis dominis. Seruiendum item est hominibus, qui talia desideria & explere & prohibere possunt, ne prohibeant: iis item, qui in res fugiendas coniciere possunt. Adhæc, subtrahendo curandi nostras res otio, rerum externarum occupatio omnino in causa est,

sa est, vt nostris bonis excidamus. Nam qui vtraque experunt, & vtrisque student: nec discernunt bona & mala, neque iustam curam suis bonis impendunt, nec legitimo studio non adhibito iis potiri poterunt. Fit etiam fere, vt externis quoque bonis frustrentur, non iis solis occupati scilicet, sed aliquo modo sua etiam bona desiderantes: neque toto pectore quiduis & facere & perpeti, propter addeptionem eorum volentes, retrahente verecundia quadam. Et si autem talis vita minus praua est, quam eius qui vnice rebus externis incumbit: laboriosior illa tamen, atque insuauior est, & dum abhorrentia nexum, connectere studet, secum ipsa pugnat, crebro poenitet, frustratur vtrisque dum vtraque consecratur, molesta vtrique & auersanda. Est autem obseruatione dignum, cur Epictetus deinceps crebro vtatur verbo ΜΕΜΕΝΤΟ, quo rationis compotem animum compellat, qui rationes rerum semper coniunctas secum habet, earumque innatam veritatem: sed aliquando velut deficiente acie ob distractionem natalitiæ eius facultatis, in obliuionem ruit, quæ ipsi malorum omnium causa est. ideoque flagitat, vt ΜΕΜΕΝΤΟ crebro ei inculcetur. Cum non mediocriter incitatum esse oportere dicit, eum qui tantas res appetat, non hoc vult, non supra modum atque immodice, sed non infra modum, non minus quam par sit, incitatum esse oportere. Nam si periculum est, ne suis bonis excidat: periculum certe (vt ait Pindarus) ignauium virum non admittit.

Miseria diuersis studiis distrabi animi.

ΜΕΜΕΝΤΟ.

Non mediocriter.

ἀγὼν ἀλλὰ κινεῖ πάντα λαμπερότατος.

E P I C T E T V S.

*P*roinde viso cuius aspero sic occurrere statim suscito: visum id esse, nec plane id quod esse videatur. Post in exquirendo & probando eas, adhibeo regulas, quas habes, eamque imprimis & maxime. Vtrum id visum versetur in rebus nostræ potestati subiectis, an alienis? Quod si in alienis, illud in promissu sit, nihil id ad te attinere.

Postquam monuit, eum qui suis potiri bonis, & propriam sibi felicitatem comparare velit, non distrahi oportere rebus externis, cum iis etiam qui sua curant, visa quaedam occurrant, quibus impulsu aut rem aliquam externam appetant, aut ea declinent quæ alieni iuris sunt: docet, quemadmodum his utendum sit, ne ea nobis noceant. Aspera vero visa appellat appetitiones & auersiones rerum externarum, ut quæ brutæ sunt & væcordes, quæque immoderatis & perturbatis commotionibus vere exasperent vitam. Quod autem in iis quæ sequuntur apertius monet, ne statim sequamur quoduis visum, siue appetens siue declinans: idem nunc quoque dicit, statim ei ubi commotum fuerit, esse resistendum, eiusque impetum inhibendum, cogitando, visum id esse. Visa porro modo res veras, vereque vtilis & iucundas representant, modo inania simulacra ceu somnia comminiscuntur. Hæc ipsi igitur cogitatione visi contentio laxatur, cum statim opponimus, rem non esse talem, qualis esse videatur: nec rationis iudicium impedit, quod iudicium, cum primum visi tempestas remiserit, asperitate imminuta, ad rem illam cõsiderandam monet esse adhibendum. Regulæ autem visa iudicandi sunt multæ, quæ sumuntur aut a natura visorum: an scilicet ad animi, corporis, fortunæve bona pertineant? item, ad vtilitatemne, an ad voluptatem referantur? fierine possint, an secus? aut a Deicum primis & prudentium hominum auctoritate, aliquid probantium aut improbantium, magnificientium aut negligentium. Quicquid enim Deo & cordatis hominibus probatur: in eo vti que est suæ salutis studio elaborandum. Nemo autem adeo est autamens, aut suarum cupiditatum amans, ut existimet luxuriam aut iniuriam placere Deo. Cum autem multæ sint regulæ, quibus visorum discrimina diiudicentur: vna est hominum, quatenus homines

visa.

Regula visa
iudicandi.

Luxuria &
iniuria Deo
non placent.

homines sunt, propria, qua nobis communiter in omnibus est utendum: illam dico, quæ pendet a diuisione rerum nostrarum & alienarum. Nam si visum rei quæ nobis offertur, siue appetendæ, siue declinandæ, non in nostra potestate est, rectum est intelligere, & statim dicere eam nihil ad nos attinere. Nam cum nostri arbitrii non sit, neque bonum neque malum nostrum esse potest, ob libertatem voluntatis, quæ propria est naturæ humanæ prærogatiua. Omnino enim cum talis natura in natura rerum existisset: aliter fieri non potuit, quin penes ipsam & bonum eius & malum esset.

Libertas
voluntatis

EPICTETVS.

Appetitionis eum finem esse memento, ut id quod appetis, consequare: auersionis, ne in id incidas, quod declines. Is porro quem appetitio frustratur, infortunatus homo est: qui vero in id incidit, quod auersatur, calamitosus. Itaque si ea solum auersere, quæ natura rerum tua potestati subiectarum repugnant: in eorum qua auersaris nihil incidis. At si morbum auersaris, aut mortem, aut inopiam: calamitatem subibis. Auersionem igitur ab iis rebus amouebis omnibus, quæ in nobis sita non sunt: appetitionem autem hoc tempore prorsus auferto. Nam si ea quæ nostri arbitrii non sunt, concupieris: frustrari necesse erit. Ea vero quæ nobis parent, quatenus honeste possint expeti, nondum es asscutus. Sed eo tantum motu animi vitor, quo vel ad eas res accedas, vel ab iisdem recedas: verum leniter, & cum exceptione, & remisse.

SIMPLICIVS.

Hoc quoque cum eo quod antecessit, cohæret: quo demonstrat, ea quæ appetenda videantur, facere nos votorum compotes & beatos, adhibita regula rerum quæ nostri aut alieni iuris sunt. Sin minus: voti impotes & calamitosos. Ac primum explicat, quosnam voti compotes & fortunatos di-

eamus, quos infortunatos & calamitosos. Item declinationis promissum & finem esse, non incidere in id quod declinet: idque fortunatum esse. Sicut infortunatum, id quod desideres non consequi, propterea quod consecutus non sis. Calamitosum vero, fortunato contrarium, est incidere in id quod fugias. Nam affectus quidem es aliquid, sed malum es affectus. His probe distinctis, subiicit ordine: si ea sola declines, quæ repugnent eorum naturæ quæ in tua potestate sunt, cuiusmodi est intemperantia, iniuria, & id genus alia, quæ vitare tui arbitrii sit, fore ut in nihil eorum incidas. Itaque neque calamitosus vnquam eris. Morbum autem, aut paupertatem, aut aliquid aliud quod nostri arbitrii non est, si declines, quia penes te non sit ista effugere: necesse est, te aliquando in ea incidere & infelicem fieri. Eodemque modo si ea desideres, quæ tui arbitrii non sunt: necesse est sæpe frustrari, non potum eo quod desideres. Si vero appetito & declinatione in iis versetur quæ in nobis sita sint: nunquam frustratum iri nos, nunquam calamitatem subituros, sed semper fortunatos fore, votorumque composites. Oratio porro sic inter sese cohæret. Quia rebus in nostra potestate non sitis, appetitionem & declinationem collocat: is & rebus desideratis sæpe frustratur, & in eas incidit quas declinat, propterea quod ea in aliorum potestate sunt. Talem autem infortunatum, calamitosum, ærumnosum, infelicem esse constat. Vide autem quam Socratica hæc ratio sit, & ad captum auditorum accommodata, qua appetitiones nostræ ad res meliores & pulchriores traducuntur. Nam omnes, tam mali quam boni, felicitatem in eo collocant, si & optatis suis fruantur, & ea quæ oderunt effugiant. In eo autem differunt, quod viri boni vera & sincera bona atque commoda experunt, & vera mala atque incommoda auersantur. Nam ratio est, quæ in eis iudicet, & brutæ appetitiones eorum assuescunt ut rationi pareant, iucundaque existimant ea

Omnibus in terris quæ sunt a Gadiibus vsq; Aurore & Gangè, pauci discernere possunt. Quæ sunt vera bona, atq; illis diuersa, remotis nebula.

quæ ratio probarit. Vulgus autem hominum, quod & rationem neglectam habet, & brutas appetitiones ob continentem motum exercitatas, voluprate res appetendas metitur, non vtilitate & in voluptates incidit sæpe molestiis non adeo diffimiles. Ac ne voluptates quidem illæ proprie sunt, sed velut vmbra quædam voluptatum & simulacra. Omnes tamen, ut dixi, felicitatem & successus in adeptione desideratarum rerum ponunt, & in euitatione fugiendarum. Præceptio igitur hæc etiam improbis demonstrat, si neque appetendo frustrari, neque declinando impingere velint: ut in rebus quæ nostri arbitrii sunt, vtilia desideria, & noxias auersationes collocent. Nam si ea quæ nobis non parent, desiderarint aut declinarint, & frustrari eos necesse erit, & subire calamitatem: quod & ipsi fugiendum esse censeant. Aufer igitur declinationem ab omnibus iis quæ in nobis sita non sunt, & in ea transfer, quæ eorum naturæ quæ in nobis sita sunt, repugnant. Nam morbum quidem aut paupertatem si declines, quia non plane penes nos est effugere talia (etsi enim facultatem quandam habemus, quæ ad ea effugienda nonnunquam aliquid confert: tamen ea neque semper valet, nec satis virium habet) ideo necesse erit nos calamitatem subire, incidentes in ea quæ declinamus. Sin Epicteto paruerimus, declinationem in ea transferemus, quæ eorum naturæ quæ nostri arbitrii sunt repugnant, ut declinemus falsas de rebus opinioniones, & ea quæ vitam naturæ ac rationi consentaneam impediunt: quia penes nos est, effugere talia. Quare sola declinatione egemus, quæ penes nos est. Sed hæc perspicua sunt. Quomodo autem iubet omnem appetitum in præsentia tolli? Nam appetitus rerum quæ nostri arbitrii non sunt, sublatio, euidentem habet vtilitatem: quia eas non consecuti, votorum impotes erimus, & moleste viuemus: & ut aliquando eas consequamur, neque vile nobis, neque proprium bonum consequamur. Cæterum auctor

*Appetitus
votorum per
riculosus.*

* Vide An-
notationes.

noſter ſecus : bonorum quæ in noſtra poteſtate ſita ſunt appetitione quam obrem interdicit? Quia, inquit, quatenus hæc recte appetantur, nondum didicisti. * Quis vero bono potiatur, niſi id appetat? Quod ſi bonum noſtrum non in actionibus, ſed in appetitionibus & declinationibus naturæ contentaneis ſitum eſt, qua ratione hortatur, vt in præſentia plane tollamus appetitum? Fieri qui poteſt, vt homo ſine appetitionibus viuat? Præterea pugnare videtur hoc cum eo, quod paulo ante dictum eſt, cum diceret: In tantarum igitur appetitione rerum, memento te non mediocriter incitatum aggredi eas oportere. Neque enim de motu corporis loquebatur, ſed de cupiditate & appetitione. Iam quo pacto rem proſequi poſſumus, ſine appetitione? Nam prius quam rem proſequamur, eam appetamus neceſſe eſt. Quid vero ſi ad tyrones & nouitios diſcipulos hæc verba pertinent, quibus appetere minime tutum eſt, priusquam didicerint quæ ſint appetenda: ſed proſequi rem & ab ea abhorreſcere fatiſ eſt, pro ea propenſione, quæ appetitionem & declinationem antecedit. Neque omnem fortaliſſis appetitum rerum in nobis ſitarum tollit, vt dicere videtur, quamuis diſcipulos alloquens: ſed appetitus vehementiam improbat, vt & auerſionis, quam permittit. Nam proſequi rem, & abhorreſcere leuiter & remiſſe iubet. Conſtat autem nos proſequi rem, vbi deſiderauerimus: abhorreſcere a re, declinando. Nam propenſionem antecedit appetitio, auerſionem declinatio. Et cum prius diceret: In tantarum appetitione rerum memento, non mediocriter incitatum eas aggredi oportere: non vehementem appetitum ſuaſit, ſed ea quæ ipſe ordine ſubiungit, quædam proſus eſſe relinquenda, quædam in aliud tempus differenda. Recte cauere igitur, ne ii qui erudiuntur, vehementi propenſione & auerſione, appetitione item & declinatione, præ alacritate modum excedendo, & quaſi ſepaſi transfiliendo, vires eneruent. Hoc enim in plerique & animi

Appetitionis
vehementia
moderanda.

Modus eſt
pulcherrima
virtus.

& animi vigorem hebetat, & corpora ante tempus conſumit. Ac multis hoc iam accidit, qui impotuna & immodica alacritate ſunt exercitationem aggreſſi. Nam pauca rum corporum tum ingeniorum naturæ ſunt, quæ ſubito a deterioribus ad meliora tranſire poſſint. Id quod Diogeni, Cræteri, Zenoni, & ſimilibus contigit. Plerique autem & labi paulatim, & erigi paulatim ſolemus, tam animis quam corporibus. Via enim media conſtantior & tutior animi vim & alacritatem cohibet, tueretur, paulatimque auget. Quare propendere & abhorreſcere leuiter & remiſſe iubet, *μη μέγ' ἰμέχεσθαι*: hoc eſt, ſic, vt non nihil laxetur, & non ad ſummum extendatur appetitus & declinatio, propenſio & auerſio. Nam qui a petulanti vita ad frugalitatem traducitur: non ſtatim ad ſummam tenuitatem & ieiunium proſilire debet, ſed paulatim a priore victu ſubducere ſe: & vt Aureorum carminum auctor monet,

Cedendo molire fugam, ne t alia vincant.

In cognitione quoque ii qui erudiuntur, viſa non ſtatim pro decretis amplecti debent: vt ſi mutanda ſi forte ſententia, non grauate id faciant. At vero ſi vniſque leuiter & remiſſe affici ſtudioſis prodeſt: cur declinationem in ea quæ naturæ eorum, quæ in noſtra poteſtate ſita ſunt, repugnant, tranſferri iubet? Appetitum vero in hoc tempore proſus tolli? Eo ne, quod ij qui a praua conſuetudine ad meliorem vitæ rationem tranſire incipiunt, primum euomere debent mala vitæ venenum & dum demum bonæ vitæ cibis ali. Nam quod Hippocrates de impuris corporibus ait, quo magis alantur, eo magis ea lædi: id de animis multo magis eſt verum. Nam prius in hærens improbitas bona oblata corrumpit & auerſatur, alias vt moleſta, alias vt noxia, alias vt inutilia & ſupra vires. Simulque augetur, vt iudicio cõtēnere meliora videri velit, & fit inſanabilis: vt denique meliores rationes & actiones, etſi facile poſſet, non admittat. Peinde ac ſi quis in morbo regio mel amarum ratus, poſt etiam id guſtare re-

Lento feſtina-
ndum.

ἢ ἡ δὲ διſſο-
λὴ ἡ δὲ τῆ
φρονήσεως
τῆ πνεύμα-
τος.

Repurgan-
dus prius a-
nimus, quæ
alendus.

*Metiri se
quemq. suo
modulo ac
pede verum
est.*

cusset. Itaque ordo postulat, vt recta disciplina admittatur. Nihilominus tamen hæc oratio eor etiam qui erudiri incipiunt, ad hilaritatem, securitatem & libertatem præparat, vt suauem agant vitam, quam omne animal natura cum primis confectatur. Etsi autem vacuitatem a perturbationibus omnibus appetere præclarum est, & vitam naturæ ac rationi consentaneam: incipientibus tamen satis sit, moderari perturbationes, & cadere interdum atque resurgere. Tales igitur, ea quæ recte appetuntur consequi nequeunt. Hoc enim verba volunt: Nondum es consecutus. Si ea desideraris, quæ supra vires tuas sunt: & dolere te & frustrari necesse erit, interdum etiam remollescere & animum despondere. Nam qui maiora suis viribus desiderant: hi modis omnibus sibi apta contemnunt, eaque comparatione maiorum respuunt. Neque vero magnis ante parua potiri licet: neque ante ea quæ commoderata nobis sunt, ad maiora penetrare.

EPICTETVS.

Singulas res quæ vel delectant, vel vsui seruiunt, vel diliguntur, memento considerare cuiusmodi sint: exorsus a minutissimis. Si ollam agitas, te ollam agitare: ea confracta, non perturbaberis. Si filiolum aut uxoreculam diligis, te hominem diligere: eo enim mortuo, non perturbaberis.

SIMPLICIUS.

Postquam ea diuisit quæ in nostra potestate sunt, aut non sunt, quorum illa propria, hæc aliena putanda: & quo pacto tractanda sint, edocuit: declinanda scilicet repugnantia naturæ, appetitionem vero in hoc tempore cohibendam, ob eas fortasse causas quas dixi: nunc cum iis etiam quæ in potestate nostra non sunt, sæpe vtendum sit, quomodo ea, quamuis aliena, sine tumultu & molesta tractanda sint, docet: trifariam partitus ea quæ in nostra

nostra potestate non sita sunt. In ea quæ nudâ voluptatem præbent absque vtilitate. talia enim sunt, quæ oblectant animum. In res vtilis & fructuosas: & in ea quæ ob necessitudinem & affectionem diliguntur, etsi neque vtilia neque fructuosa sunt. Nam hæc tria, voluptas, vtilitas & naturæ necessaria caritas mortalibus difficultatibus affigunt animum. Delectantur autem alii aliis, nonnulli tragædiis & comedias: nonnulli pugilum certaminibus, aut ludis Circensibus, rebuscum similibus: alii saltatoribus, præstigiatoribus, mimis, ridiculis: alii spectaculis incundis: hisque vel naturalibus, vt qui pauonum & auicularum elegantiam, pratorumue viriditatē, aut nemorum amœnitatem admirantur: vel artificiosius, vt qui picturis, statuis, ædificiis, aut aliarum artium pulcritudine obstupescunt. Sunt & qui aurium dediti voluptatibus, pulcris vocibus & Musicorum instrumentorum sonis capiuntur: & vero maiorem ii voluptatem capiunt, qui historiis & fabulosis narrationibus (id quod a puero nobis institutum est) deliniri solent. Sunt & res vtilis ac necessariæ non vnius generis. Quædam enim sunt animis vtilia: vt magistri, boni sodales, libri eruditi, & similia. Quædam corporibus: vt cibi, vestes, exercitiationes. Alia sunt rerum externarum: vt principatus, prædia, pecunia, & id genus alia. Gara vero sunt ob naturalem coniunctionē, etsi nullum præbeant vsum: liberi, vxores, cognati, ciues. Horum igitur omnium, inquit, recordare, & in promptu habere naturam, qualis ea sit: nempe mortalis, ereptu facilis, non arbitrii nostri. Nam perpetua naturæ horum recordatio, ereptionis eorum est meditatio: quæ vbi affueris, te, cum illa incidere, perturbari non sinet: sicut & alia consueta, quantumuis graui, & corporibus & animis tolerabilia fiunt. Recte autem & hic & in iis quæ sequuntur monet, a paruis, atque adeo minimis esse incipiendum, ne, vt prouerbio dicitur, figlinam a dolio auspicemur. Nam qui maiora initio suscipit, facile succumbit,

1. Lucunda.

2. Vtilia & necessaria.

3. Gara.

Vis meditationis & consuetudinis.

Ab imis Quibus bene summa petas, noueris esse viam.

*Sexsim pra-
ua consuetu-
do corrigen-
da.*

Olla.

Filius.

*Sinefracō-
stater tenu-
erimus. alie-
nis etiā im-
perabimus.*

*Voluptas
contemnen-
da.*

frustratur, fractis viribus fit imbecillior, desperat. Qui vero a minicinis incipit, semel utiq; fit aliquan-
to robustior, fidentior & melior quam ante fuit: ut
iam & paria facile superet, & paulo maiora tutius
aggrediatur. Nam qui eodem die quater edere con-
suevit, si totū ieiunare diem statim conatus fuerit:
& corpus mutatione subita turbabit, & ipse arum-
nose molestique viuet. Itaque talis progressio & pe-
riculosa, & inconstans esse consuevit. Sin a quater-
nario ad ternarium descenderit, eique assueuerit:
facile affuecet bis, & multo facilius, atq; etiam tutius
& constantius semel tantum edere consuecet,
Eadem est eorum quoque ratio quæ propter vsum
diliguntur, si quis in paruis & parui momenti re-
bus assueuerit naturam eorum in promptu habere,
quamque facile possint eripi cogitare. Cuiusmodi
est olla, ob vsum cara, eam esse fragilem. Quid ve-
ro est olla vilis? Ita paulatim progrediendo, & vi-
res acquirendo, tandem etiam inter osculandum
filium, non verbo tantum dicere, aut animo sibi
fingere, sed per omnem ætatem ita sentire poterit,
se hominem osculari, rem fragilem & caducam. Ita
vero sentiens, ita consuefactus: si is ereptus fuerit,
non perturbabitur. Obseruabis autem, ut prudens
& artificiosa sit tractatio rerum: utque ijs, quorum
potestas in nobis sita non est, per ea quæ penes nos
sunt quasi nostri arbitrii essent, sit vsum. Nam arbi-
trii nostri non est, ne filius moriatur. Sed naturam
eius in promptu habere, eoque cogitare, mori eum
posse non minus quam viuere: non perturbari eo
mortuo, & sic affectos esse, quasi mortuus non esset
illud, ne is moriatur, quod in nobis situm non est,
efficit, ut in nobis situm sit. Talis enim dicere po-
test? Mihi vero filius non est mortuus: aut, quod
verius est, ut mortuus sit, ego animo ita sum tran-
quillo quasi mortuus non esset. Recte autem re-
rum vtilium & cararum exempla posuit: tan-
tum non digito demonstrans, eos qui omnino
progredi cœpissent, plane aspernari oportere illa,
que

quæ nonnullis solius delectationis causa studio
sint.

EPICTETVS.

OPus aliquod aggressurus: ipse tibi subiucito, cu-
iusmodi sit illud opus. Si lauatum abieris, eati-
bique in balneo sunt, proponito: alios perfundi, alios
loco pelli, alios conuiciari, alios furari. Sic tutius rem
aggredieris, si ipse tibi dixeris: Et statim lauabo, & in-
stitutum meum natura congruens conseruabo. Idem
hoc in quouis negotio faciendum. Sic enim, si quid im-
pedimento lauationi tua fuerit: in promptu erit: Equi-
dem non hoc solum volui, sed & institutum meum na-
tura consentaneum tueri. Neque vero tuebor, si ea
quæ sunt, agre tulerō.

SIMPLICIUS.

Postquam docuit, quomodo in rebus extra nos
positis, quibus studemus, ut sunt, iucundæ, vtilis &
caræ, affecti esse debeamus: nunc quæ præparatio
in nostris actionibus adhibenda sit, præcipit, qua-
rum euentibus casus & fortuna sæpe dominantur.
Esse igitur harum quoque naturam præmeditan-
dam: & cogitandum, qualia vna incidere soleant,
posse illa tibi quoque conuenire: ut si quid grauius
acciderit, animo non sit nouum. Caterum si res ne-
cessaria non erit, eam ne suscipiet quidem. Nam Ca-
to maior & hoc vnum e suis erratis fuisse dicebat,
quod aliquando nauigasset, cum iter terra confice-
re potuisset. Ut autem nihil grauius accidat, si ta-
men ea negotii natura sit ut sequi possit & soleat:
tam suscipere id cum necesse non est, quam cum tu-
tione via insistere liceret, periculosiorem ingredi,
quod & eam incolumes multi faciant, pecca-
tum erit. Si vero necessitas vrgeat omnino, ut aut
in insulam nauigandum sit, aut ex insula: ut patri
& amico ferendæ supplicæ, ut pugnandum pro pa-
tria: ipsum quidem opus reformidandum non est,
sed natura eius præmeditanda, & ea quæ consequi
Nō necessa-
riis occupati
onibus super
sedendum.
Necessaria
fortiter ag-
gredienda,
& euentus
anceps a quo
ferendus a-
nimo.

solent: vt præmeditatione ad illa assuefacti, cum adueniunt, non perturbemur. Nam qui ita se paratis & cum non acciderint illa, gaudebit, vt euitatis ijs quæ meditatione ipsius iam quasi acciderant: & cum acciderint aliquando, eo tranquillius & tutius ea suscipiet, quod expectauit. At dices: primum fore timidos & ignauos, qui aduersos rerum exitus subinde cogitarint. Deinde, molestam esse omnino fixam tristitiam euentuum cogitationem, quæ quidem diuturnitate temporis augetur, si negotium prorogetur. Itaque Demosthenicum illud magis laudabis, qui suadet, semper omnes res honestas suscipiendas esse cum bona spe: & quemcunque Deus euentum dederit, magno animo ferendum. Sed heus tu, si Demosthenes eam spem bonam dicit, quæ conatu bonarum rerum nititur, qualiscunque sit exitus, cum Epicteto plane consentit, nisi quod methodum non adiicit, quæ magno animo ferenda fiat quæcumque; Deus dederit, etiam si asperissima fuerint. Epictetus autem ferendi rationem tradit, præmeditanda natura rei quæ & nos deceat, & nonnunquam molestiis & difficultatibus implicata sit. Quæ utroque modo tolerabilia fiunt: tum propter rei & dignitatē & vtilitatem, cum qua molestiæ nonnunquam sunt coniunctæ: tum quia præmeditata sunt, neque præter spem acciderunt. Sed si Demosthenes eam spem bonam appellat, qua & salus conseruetur, & periculum euitetur: vix, ac ne vix quidem fieri potest, vt is qui spem salutis atque successum perpetuo foueat, ingruentes calamitates moderate & æquo animo ferat. Neque enim corpus neque animus subitas mutationes sine perturbatione fert: cum & anni tempora (licet eorū mutatio paulatim fiat) morbos plerumque gignant. Neque vero timidos, ignauos, mœstos, ista difficultatum & periculorum præmeditatio efficiet. Nam si actionem & bonam & vtilem esse animo (hoc est homini) natio monstrarit, tamen si non absque periculo, vt boni desiderium & fidentes & actiuolos facit: sic periculi cogitati-

*Sententia De
moſthenica
explicatio.*

*Improvisa
rela grauius
terrent.*

*Rei honestas
cū euentus
molestia cō-
paranda.*

cogitationem id consolatur, quod rectæ rationi paruerint, quæ præceperit, expectandum illud opus etiam cum periculo fuisse. Nam periculum & damnum cum ad corpus & res externas pertineant, non proprie mala sunt nostra, nostrarumue rerum, si modo sapimus. Vtilitas vero rei honestæ, vel cum periculo suscipiendæ, cum sit animi, hoc est bonorum nostrorum: multis doloribus, damnis, exiliis & ignominiiis æquari, ac potius præponderare potest, & excellentia boni consolari. Omnis enim homo bonum maius cum minore malo coniunctum amplectitur, præsertim si bonum esse nostrum, malum vero alienum esse videatur. Cæterum non verbis tantum & labiis ista leui quodam impulsu animi, sed vere & ex animo dicenda sunt, vt discrimen illud in vita & moribus appareat. nam tum quo pacto adhuc tristis & anxius, difficultates honestis conatibus interdum obici solitas expectabit? Nam illud ipsum ijs qui naturæ congruenter viuunt, maximo solatio est, quod non citra ærumnam, sed cum periculis, vitæque discrimine id quod bonum est, amplectuntur. Declarat hoc Menæceus, & alii qui se pro patriæ salute Dijs Manibus deuouerunt. Et si autem Epictetus id quod vult, exemplo viliissimæ rei docet: tamen simul orationem suam per ea quæ multis & sæpe accidunt, clariorem facit. & memoriam atque assensum auditorum excitat: simul (id quod ipse statim subiicit) tirones in minoribus primum exercendos esse monet, ob eas causas quas ante diximus. Sed possunt hæc etiam ad maiora transferri, quæ cum maioribus sæpe periculis coniuncta sunt, & in ijs rei natura nobis digne consideranda, vna cum euentibus eam non raro consequentibus, vt quisque secum constituat, se ea quoque, si inciderint, moderate laturum esse. Sic enim naturæ suæ statum tuebitur, si & bonæ actionis fructum capiet, & euentibus non perturbabitur. Nam si perturbatus fuerit, seque in malis esse putauerit: aut initio non recte iudicauit suscipiendum

Menæceus.

*Nota Et cer-
ta exempla
efficacia
sunt.*

*Fructu bonæ
conscientia
latandum:
euentu nota
dolendum.*

id esse: aut, si tum recte, nunc effoeminatum in modum & timide perturbatur, mutatque sententiam quæ vtraque contra naturam sunt

EPICTETVS.

Homines perturbantur non rebus, sed iis quas de rebus habent opinionibus, verbi causa: Mors non est malum. Alioqui enim & Socrati ita visum esset. Sed opinio de morte est, quæ malum eam faciat. Cum igitur impedimur, aut distrahimur: non alios culpamus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones.

SIMPLICIUS.

Haftenus exposuit, quo pacto fieri possit, ne difficultatibus, quæ comitantur actiones, perturbemur. Cogitandum enim, fore ut ex sequantur: & statuendum, rem esse nihilo minus suscipiendam, animo præmeditatione confirmato. Nunc aliam rationem tradit, ab ipsarum rerum natura sumtam, quæ difficiles esse videntur, nosque perturbant: exemplo hic vsus non paruo, sed morte, eorum quæ nos perturbant maximo. Nam eo quod propositum est, per eam demonstrato: multo magis in iis quæ minus atrocia videntur, demonstratura erit. At igitur, res quæ nobis videantur acerbæ accidere, id est, oque nos turbent, ut in periculo constitutos, neque acerbæ esse per sese, neque veras nostræ perturbationis causas. Sed opinionem de earum acerbitate concepam esse, quæ nos perturbet: atque ostendit, mortem immaturam humana vi illatam, quæ omnium atrocium rerum atrocissima videatur, non esse atrocem. Ostendit autem paucis ille quidem, sed accurate & efficaciter, hac argumentatione. Quæ natura terribilia sunt, omnibus terribilia videntur: natura calida, frigida, pulcra, & alia id genus, omnibus talia videntur, iis præsertim quorum natura integrior est, & prudentia maior. Mors non omnibus videtur terribilis, nam Socrati terribilis visa non

Qui mortem contemnit, cetera omnia minoris facit.

Naturalia sunt vniuersis.

visa non est, qui cum eam effugere posset, sustinuit tamen: totumque illum diem apud amicos immortalitatem animorum declarauit, & qualis sit repurgatrix philosophorum vita edocuit. Conclusio quoque ex iis quæ posita sunt perspicua est, mortem suapte natura non esse formidabilem. Itaque mors ipsa nos non perturbat: sed opinio de mortis atrocitate, ea est quæ nos perturbet, neque mel amarum est: sed iusterici affectio id amarum videri facit, ob redundantem in eo amarum humorem. Is humor expurgandus est, ut naturales rerum qualitates percipiamus. Ita hic etiam opiniones de rebus corrigendæ sunt, adhibita regula nostrarum & alienarum rerum, quæque in potestate nostra sunt aut non sunt, quæ bonum & malum nostrum iudicemus. * Quod si mors in nostra potestate sita non est: mala non erit. Quæ si non animi, sed corporis malum est: nostrum malum non erit. Plato autem, & Platonis Socrates, eam etiam bonam esse, & meliorem vita corporea pronuntiant: nec his quidem bonam, illis vero malam, sed in vniuersum bonam omnibus. Nam Socrates in Phædone dicit: Fortassis hoc tibi mirabile videtur, si hoc solum cæterarum rerum sit simplex, neque vnquam homini malum accidat, ut reliqua omnia. Vnde etiam præstiterit esse mortuum quam viuere. In Legibus autem, Plato suis verbis idem affirmat, hoc modo: Coniunctio corporis & animi non est præstantior separatione, si id quod sentio, dicendum est. At Epictetus mortem ut hominum opinione maxime formidabilem, instituti sui probandi causa adhibuit. Sed quia vnusquisque nostrum quamuis calamitatem morte grauiorem ducit (crenim aliquando dolore non modo vehementi vigente, statim mortem optamus: cum paupertate vrgemur, paupertatem morte grauiorem ducimus) licet in his etiam eadem vti demonstratione, qua Epictetus de morte vsus est. Nam vehementissimos cruciatus in mortibus, etiam plebeij homines vltro admittunt, cum se,

Socrates & Plato mortem vitam præferunt.

Dolores posse ferri.

Cataportia. Sectiones. Visiones.

mercede etiam medicis numerata, secundos & vrendos præbent. Etsi enim hoc vitæ causa faciunt, mortemque maius malum iudicant: at ferri posse dolores, si expedire videatur, hoc ipso declarant. At Lacedæmoniorum adolescentes, terribilem illam flagellationem vltro gloriolæ tantum causa sustinebant, tolerantia pene ad necem vsque declarata, idque eos æquis animis & alacres fecisse constat. Alioqui enim vltro in tale certamen non descendissent. Sic autem erga illos cruciatus affecti erant, non quin cruciarentur, etsi fortasse minus quam in exercitati & delicati: sed quod persuasum haberent, cruciatus esse ornamenta potius & commoda viriliter eos tolerantibus & sine perturbatione, quam malum. Ne in paupertate quidem mali esse quicquam dixerit Epictetus. Alioqui enim & Cratei Thebano ita visum esset, qui bona sua reipublicæ concessit, cum dixisset:

Paupertatē non esse malum.

Crates Cratetem priuat hac pecunia. actum demum se in libertatem assertum putauit, cum diuitias paupertate commutasset. A deo neutrum horum natura tam est graue atq; intolerabile, vt nobis videtur: sed & contrariis suis aliquando vtilius, cū ad nosmetipsos, hoc est, nostrum rationis compotem animum eorum vsus retulimus. Opus igitur est, vt qui se a talibus perturbari nolit, rectas de ijs habeat opiniones. Quod cum in nostra potestate sit, illud etiam in nostra potestate erit, ne perturbemur, & magnum ad id nobis afferet adiumentum, vt ijs etiam, quæ in nostra potestate non sunt, ita vtamur, quasi in nostra potestate sita essent. Etsi enim an ignominia afficiat, an pecunia spoliet, an vapulem, arbitrii mei non est: at recte de his sentire, non ea esse mala, sed sæpe vtilia, penes me est. Tale autem decretum satis est ad illud, vt huiusmodi ne accidere quidem videantur: aut si acciderint, noxia non iudicentur, sed interdum conducibilia. Quibus enim, vt ego quidem existimo, pulcrius nobis, hoc est, animo existimet, in rebus asperis vacare perturbatione,

Iaconica verbera.

Rerum aduersarū possessio exornat animū.

batione, quam non incidere in res aduersas: eoque pulcrius, quo res aduersæ grauiores asperioresque fuerint. Vt enim corpora vehementissimis quibusque motionibus quæ quidem eas ferre queunt, maxime exercentur, tam ad valetudinem quam ad vires & celeritatem: ita & animi, vt vbi opus est, aliquid quā facillime & tranquillissime feratur. Quod duabus hisce rebus consequemur: vna, vt recte de ijs sentiamus, altera, vt præparati ad ea simus, cum tractatione corporis asperiore, quæ ad omnia oportuna est, quaque fit vt multi improbi homines verbera, & ea quæ dolorifica censentur, contemnant: tum præmeditatione & expectatione, quæ omnia in nobis sita sunt. Quod si neque mors, nec huiusmodi quicquam terribile est, constat, neque ipsa, neque eos qui illa inferunt, perturbationis nobis esse causam, sed nosmetipsos, nostrasque opiniones. Nunquam igitur causa perturbationis nostræ alteri ascribenda est, siue is dolor sit, siue metus, siue quid aliud eius generis: sed nobismetipsis, & nostris opinionibus.

Persuasio. Preparatio.

EPICTETVS.

Alios accusare ob calamitatem suam, hominis est ineruditi: seipsum, eius qui erudiri cepit. Nec se, nec alium, eruditi.

SIMPLICIUS.

Cohæret hoc cum superiore, sique coniunctio- ne addita legeretur: Nam ineruditi munus est, alios accusare ob suam calamitatem: causa recte exponeretur, cur alii nō accusandi essent ob ea propter quæ nos perturbamur, timemus, dolemus, aut in malis esse nos existimamus. Hoc enim ex inscitia nobis vsuuenit. Deinde ineruditi affectioni recte annectit eius habitū, qui erudiri incipit, & qui iam est eruditus. Hic enim, vt naturæ congruenter vi-

uens, nec vnquam suis desiderijs frustrandus, nec in ea quæ declinat incidens: neque in vlllo se malo esse putat, neq; vllum accusat vt auctorem suæ calamitatis. Sed is qui erudiri incipit, interdum frustratur suis desiderijs, & in ea quæ vitat incidit: quia tum in agendo brutas etiam affectiones adhibet. Sed diuisione rerum, quæ in nostra potestate sitæ sunt, aut non sunt, occupatus, nouit seipsum sibi auctorem esse & frustrationis & calamitatis: non autem alium, si quando bonum aut malum suum in rebus alieni iuris collocarit. Cur autem dixerit aliquis, is qui erudiri cœpit, cum in se bonum & malum situm positum esse norit (nisi enim id sciret, seipsum non accusaret) peccat, vt seipsum accuset? Antea sit, quod cognitio bonorum & malorum antecedit, vt quæ rationis nostræ sit actio, sed non statim in omnibus brutæ affectiones se accommodant, conformant & subiiciunt rectæ rationi: præsertim vero cum ob socordiam & dissolutionem rationis, & continentem brutæ partis motionem corroboratæ perturbationes quasi tyrannidem occuparint. Sic affecta fuit ea quæ in Tragœdia dicit:

” Sciam licet quod aggredi parem nefas,
 ” Tamen ira mentis omne consilium premit.

Quamobrem ad tempus boni consulendum est, si ratio partim cogendo, partim veluti magico carmine deliniendo, affectus in suam sententiam pertraxerit. Nam tum rationis etiam cognitio fit euidentior, & scientifica, & omnis dubitationis expers. Non mirum igitur, eos qui erudiri cœperunt, peccare interdum, affectibus nondum plane subactis, & ratione nondum secundum scientiam agente: se ipsos autem accusare, & non alios, ob diuisionem illam rerum nostræ & alieni iuris vtcunq; admissam. Prorsus ineruditi autem sæpe & multum peccant, quod & ob affectionum commotionem, & ob rationis ignoracionem verum bonum & malum nondum diiudicarunt, neque se a bruta natura vel nuda cogitatione remouerunt. Quam dico bruta

*Non statim
 exsequimur
 ea, quæ vera
 & recta esse
 intelligim⁹.*

*Gens indo-
 ita ruit per-
 vetitum ne-
 fas.*

tam naturā? Quod nos ipsos naturamque nostram esse corpus opinamur, auari autem a diuitijs penetret. Peccamus igitur cum ineruditi sumus, propterea quod bonum & malum nostrum in rebus externis collocantes, quodnam verum bonum & malum nostrum sit, & vnde sit prorsus ignorantes: eos nobis malorum auctores esse putam⁹, qui aut aliquid nobis adimunt nostra opinione bonum, & appetendum in rebus externis, aut in ea coniiiciunt, quæ a nobis declinantur. Neque vero externa ista, quæ vel in bonis vel in malis habentur, omnino talia sunt, sed interdum vtraq; rationem contrariam habent.

Quapropter ineruditi adolescentes, pædagogos, vt a quibus male tractentur, oderunt: eos vero a quibus ad voluptates inuitantur, diligunt. Epictetus autem paucis ille quidem, sed notas euidentes nobis exposuit, quib. eruditi ab ineruditis & tironibus discernantur. Nam eruditi ab omni errore & peccato remoti, ob rationis perfectionem, & brutæ partis cum ea consensionem & obedientiam, neminem vnquam accusant vt vllius sibi mali auctorem. neque enim in vllum suum malum vel ipsi sese coniiiciunt, vel ab alio coniiiciuntur, si quidem eruditi sunt. Quia si eruditi sunt, non in rebus externis malum collocant. Ineruditi autem vtraque de causa

errant & peccant, eorum & ratione & bruta parte male affecta: atque aliis suum vitium imputant, quasi id in rebus externis inesse cernerent. Est autem & facile & iucundum, & indoctis omnino dignum, culpam eorum quæ ipsi deliquerint, in alios conferre. Qui vero erudiri incipiunt, & principia salutis habent: etiam si peccarint, & in malum aliquid inciderint, tamen vbi sit malum, & vnde nascatur, sciunt, & quæ sit ortus illius causa, ideoque illam accusant. Neque quisquam opinor, his iudicandi velut instrumentis vtens, vnquam errabit in diiudicando statu eruditi, ineruditi & tironis. Nam propria est eruditio, cum puer qui in nobis est, a pædago, qui & ipse in nobis est, castigatur. Puer

*ἴσοι μισοῦσι
 τοὺς καὶ φιλο-
 ἡδέας.*

Eruditi.

Ineruditi.

Tirones.

*Puer & pæ-
 dagogus in
 nobis.*

*Vilitas.
Voluptas.*

autem in nobis est bruta illa pars, quæ cum vtile videat, in solum iucundum est intenta, ut pueri. Pædagogus vero est ratio, quæ componit & moderatur brutas in nobis appetitiones, easque ad vilitatem dirigit. Itaque ineruditi, qui puertem in modum appetitum in vita inconsiderate sequuntur, multi peccant, quamuis ignari ob incuriã, nec semetipsos accusant. Qui vero erudiri incipiunt, hi pædagogum alacrem & excitatum iam habent, & puerum obedire incipientem. Quamobrem etiamsi peccant, tamen quis peccati sit auctor sentiunt, eumque & non alium accusant. Eruditi autem & pædagogum habent sobrium, & puero iam imperantem, & puerum castigatum, & ad suam perfectionem iam perductum: eo quod pædagogo paret, cum coque consentit. Hæc enim pueri virtus est.

EPICTETVS.

OB nullam alienam præstantiam efferaris animo. Si equus semet tractans diceret, sum pulcher ferendum esset. Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulcrum equum habere: scito, equo te bono superbire. Quid igitur est tuum? usus visorum. Quapropter cum in usu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris. tum enim alio quo tuo bono lataberis.

SIMPLICIUS.

Docuit quemadmodum fieri possit, ut in calamitatibus aliunde ingruentibus tranquilli, securi & alacres simus. Nunc, quales nos in externis rebus, quæ expetendæ videantur, præbere debeamus, tradit. Vocat autem eas aliena bona, ea ratione quam primum instituit, cum diceret, ea quæ in nobis sita non essent, infirma, serua, impedita esse, & aliena, nosque vetat illius externi boni specie efferri. *Επιποσις* autem, hoc est elatio, hic illi non leuitatem, sublimes spiritus aut arrogantiam significat, ut in ma-

*Επιποσις.
Elatio.*

Iam sæpe partem ea voce uti solemus (alioquin non suaderet ut nostris & veris bonis efferremur) sed (ut mihi quidem videtur) *Επιποσις* hic et significat opinionem incrementi alicuius, & quasi granditatis, ob alicuius boni accessionem. Non igitur, inquit, alienis bonis augeri nos atque excellere putandum est. Nam vnumquodque bonum, eius bonum est in quo est: & eius quod naturæ congruenter afficit, non autem alterius. Quod igitur in equo bonum est: id ipsius equi est bonum, non nostrum. Siue enim animosus, siue celer, siue tractabilis est, equi virtutem habet: quæ nostra virtus non est, eoq; nec bonum nostrum, neq; auget nos aut perficit. Ac dicat aliquis, nonne rerum & instrumentorum virtus ad possessores, & eos qui his videntur, referri solet? Solet illa quidem. Verum ascie virtus fabrum bonum non facit, nisi ante fuerit. Quoniam ascie, ratione acie & figuræ alia virtus est, alia fabri, ratione artis. Ipsius ascie bonum est acies, & elegantia formæ: eaque ad ministerium facit, atq; ad opus quod per eam perficitur. hæc enim instrumenti virtus est. Ad fabri autem perfectionem nihil confert. nam illius peculiare bonum in artis rationibus situm est, etiamsi opus externum peius confectum fuerit, siue ob materiam, siue ob instrumenta, siue ob aliquod aliud impedimentum. Quodam igitur, inquit, nostrum bonum est, quo sic affici debemus, quasi nostro incremento & perfectione? Prius rectam opinionem in primis, nunc usum opinionum naturæ consentaneum id esse dixit: & quod illic *καθ' ἑαυτὴν* opinionem, hic *φωτιστικὸν* usum appellauit. Videntur enim atque existimantur a nobis res tales, aut tales, alias recte, alias perperam. Atque illud etiam visis naturæ congruenter uti fuerit, si res tales nobis esse videantur, quales ipsæ sunt: neque commisceantur inter sese & immutentur, ut luxuriam bonum, temperantiam malum existimemus. Re-

Alia instrumenti virtus est. artificis alia.

Bonum hominis, verum iudicium de rebus.

Visorij vsus naturæ consentaneus.

mala: non autem cum tantum intelligimus hoc esse bonum, illud malum: sed cum & id quod bonum visum est, appetimus, & malum declinamus. Neque enim agendi potestas nostra est, sed appetendi secundum naturam, & declinandi. Quid verosi per vsum visorum naturæ consentaneum, etiam illud innuit, opera quoque nostra consentire oportere cum rectis opinionibus & appetitionibus? Ne temperantiam bonum tantummodo iudicemus, sed & temperanter viuamus: & iis muneribus fungamur, quæ naturæ, quæ rectis opinionibus & appetitionibus congruant? Ne iustitiam bonum quidem iudicemus, & utcumque expetamus, eo quod omne bonum expetendum videatur, interim vero iniurii simus: id quod incontinentibus accidit, cum voluptatis appetitus boni appetitionem vincit. Nam ratio obicere illa quidem, sed tamen cernit quid deceat, & aliquantisper pro eo pugnat, excitationis etiam appetitionibus & declinationibus rectis, licet obscuris: sed brutis affectibus eam vincen- tibus & distrahentibus, & suis cupiditatibus ut seruiat cogentibus. Huius ea conditio est, ut ante dixi, quæ in Tragedia describitur:

Sciam licet quod aggredi parem nefas.

Tamen ira mentis omne consilium premit.

Non igitur recte tantum sentiendum, & appetendum & declinandum est, sed etiam officia consentanea rectis opinionibus præstanda. Atque in his situs est visorum usus naturæ consentaneus, quem nostrum esse bonum iudicandum est, nihil autem rerum externarum. Sicut enim fabri, quatenus faber, bonum est, artis rationibus congruens actio, quæ in rebus externis cernitur: ita philosophi actio in cogitationibus vertitur.

EPICETVS.

Quemadmodum in nauigando in portum subdito nauigio, si aquatum exieris, obiter fortassis etiam cochleolam colliges aut bulbum: animo autem in nauigi-

Aliudq; cupido, Mēs aliud suadet: video meliora, proboque, Deteriora sequor.

in nauigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne gubernator vocet: ac tum illa omnia relinquere, ut ne vinctus tanquam oves in nauem coniciaris: ita etiam in vita, si tibi vice cochlea aut bulbi, detur vxorcule & puer, nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relicto illis omnibus, neq; respicies. Quod si senex es, caue unquam a nauerecedas longius: ne quando vocatus deficias.

SIMPLICIUS.

Breuiter & argute nos a specie bonorum externorum auocauit, cum ostendisset omnia illa esse aliena, & nullum eorum nostrum esse bonum. Ne quis autem existimet, eum nos profus & nuptiis & procreatione liberorum & omnibus possessionibus atque vsu rerum externarum prohibere: nunc ordine tradit, quibusnam ex illis, & quomodo uti liceat. Præcipit enim ea nos omnia ad Dei rerum omnium gubernatoris curam referre oportere: & sic his uti modeste, ut ab illo pendeamus, ac primum necessaria necessariis, sine quibus viuere non potest, quæ aquatione significauit, cuiusmodi est victus, amictus, domicilium, quæ & quatenus homini frugi sunt satis. His igitur aliquid curæ secundo loco tribuendum. Quæ vero necessaria non sunt, sed ad vitam agendam opportuna, ut vxor, liberi, res familiaris, & similia: quæ obiter inquit ac tertio loco dantur a gubernatore vniuersi, cum per tempus dederit, accipienda sunt, animo semper in id quod principaliter appetendum est, intento. Delicias vero, diuitias, principatus, & id genus alias rerum alienarum occupationes, ut quæ cum vita rationi consentanea coniungi nequeant, ne obiter quidem admitti sinit. Hæc enim ea sunt, quæ supra penitus esse relinquenda monuit. Coniugium autem, procreationem liberorum, & similia, iis qui modo erudiri cœperint, in aliud differendi tempus auctor fuit, ut doctrinæ initia confirmarentur. Iis vero qui iam aliquantum profecerunt, ut his absque noxa uti

Mens addita Deo.

Necessaria.

Commoda.

Supernua.

queant: obiter his etiam frui concedit. Ac mihi quidem exemplo peropportuno videtur esse usus. Nam mare ob profunditatem fluctuationem crebrasque & varias mutationes, & quia suffocat eos qui id intrant, veteres etiam fabulatores generationis symbolum esse dixerunt. Navigium autem fuerit, quod animos ad ortum perducit, siue id fatum, siue fors, siue quid aliud est dicendum. Nauis gubernator Deus, qui & vniuersa, & animorum ritum ad ortum, sua providentia eo quo decet, & pro dignitate cuiusque, dirigit & gubernat. Nauis subductio, est animorum in suum locum, nationem & familiam perductio: qua fit, ut alii in aliis locis, nationibus, familiis, & e diuersis parentibus nascantur. Exitus ad aquandum, est rerum necessarium occupatio, sine quibus propagari vita non potest. Quid est enim aqua iis qui orti sunt, ad victum & potum magis necessarium? Obiter autem cochleam aut bulbum tollere quid sit, ipse concinne explicauit: esse uxorem, & rem familiarem. Ac talia si a rectore vniuersitatis dentur, accipienda illa quidem esse, sed non quasi aut præcipua, aut nostra bona. Nam principale nostrum bonum est, contentio & conuersio ad nauis gubernatorem. Imo in his nec vt necessariis est elaborandum, sed vt reuera accessiones, & degendæ vitæ commoditates accipienda sunt. Quod si gubernator ad nauem reuocet, hoc est, ad sese & veram patriam vnde venimus: Curio, inquit, ad nauem, his omnibus, quæ ad generationem pertinent relictis, vocantem sequens, & minime respiciens, ne ab ipsa natura solutus, tuopte studio & voluntate ibi hæreas. Nisi enim vltro atque alacer, inquit, secutus fueris, istis rebus omnibus relictis, vinculus in nauem pecudum instar conticietis: hoc est, inuitus, & tum te ipsum, tum eos qui ad sunt deplorans, vitam relinques, vt homines amentes & ouina præditi stoliditate solent. Eum autem qui obiter coniugio & procreationi liberum, rebulque similibus operam daturus est: tempestiue id facere decet.

debet, vt modo conuenienti rebus hisce satiatus sine vlla mora hinc recedat, & alacriter gubernatorem vocantem sequatur. Si vero senex fueris, & prope iam a fine abueris: nullo tali vinculo constringitor, sed totus in reditum & discessum ex hac vita intentus esto: ne cum tempus discedendi adfuerit, vocatus sarcinis onustus deprehendaris, & a vinculis retraharis, ac recens ductam uxorem & infantes liberos lamenteeris. Atque adeo senem, discessum ex hac vita, quam diurnam in ea mansionem, magis spectare & curare decet.

EPICTETVS.

Ne postules ea quæ sunt, ita fieri vt tu vis: sed vt sunt, ita velis ea fieri. Sic omnia secunda tibi accident.

SIMPLICIUS.

Quæ res externæ relinquendæ, quæ percipiendæ nobis sint, diseruit: ac necessariis vtendum necessario, cæteris vero obiter: sed harum nullam præcipue expetendam, concessio ad hunc modum rerum externarum vsu. Nunc regulas tradit, quibus obseruatis, rebus externis, citra noxam & perturbationem, atque etiam cum delectatione queas perfrui. Vt autem sine molestia viuamus, nec ea quæ sunt improbemus: aut rerum naturam se ad voluntatem nostram accommodare, aut nos ea quæ rerum natura nobis decreuerit, omnia probare necesse est. Aliter enim fieri nequit, vt bene agi nobiscum arbitremur. Neque vero aut fieri potest, aut semper nobis expedit, vt rerum vniuersitas omnibus optatis nostris respondeat. Multa enim nobis placent, quæ ipsi etiam nobis sunt inutilia: siue quod eorum naturam ignoramus, siue quod brutis affectibus interdum indulgemus. Nos igitur, si beati esse volumus, assuescere, vt iis quæ ab vniuersitate fiunt, acquiescamus necesse est. Verum hoc præceptum nonnullis durum, atque adeo ne fieri quidem posse videbitur, vt quisquam velit ea quæ sunt, ita fieri vt videatur, *Multa sunt, quæ viri boni esse non videatur, approbare.*

Communia mala.

Hominum scelera.

Dubitatio des tollenda.

Non esse vere mala, qua nos in malis habeamus.

communia mala, quæ ab vniuerso oriuntur: vt terræ motus, diluuiâ, incendia, pestem, famem, interitum omnis generis animantium & frugum? vel ea quæ nefarie ab hominibus in homines perpetrantur: vrbium excidia, captiuitates, cædes iniustas, latrocinia, direptiones, libidines, & tyrannicam violentiam vsque ad impietatem adigentem, & ab eruditione & philosophia repellentem, omnisque virtutis & amicitia & mutua fidei, & tam scientiarum, quæ vix multis ætatibus inuentæ confirmataque sunt, tantam euerfionem vt earum sola nomina memorentur, quam artium multarum, quæ diuinitus inuandi nostri causa datæ sunt, vt medicina, vt fabrilis, vt architecturæ ac similibus eam deprauationem, vt earum vmbra tantum & simulacra sint reliqua? Hæc igitur & id genus alia, quæ in nostram ætatem redundarunt, non dico videre, eorumque particeps esse, eaque fieri, sed vel audire quis velit, nisi homo maleuolus & omnis honestatis inimicus? Huiusmodi dubitationes non hominum vult duntaxat, sed & eruditioribus obstrepentes, dissoluendæ sunt, si & Epicteti orationi sua debebit constare auctoritas, & rerum auctoris Dei reprehensione carere gubernatio. Vbi enim vtilitatem, ibidem etiam pietatem collocamus: vt paulo post nos ipse docebit Epictetus. Aio igitur, si vere mala ea sunt, quæ modo tragicis verbis dubitatrix prædicauit oratio, & talia mala, qualia nobis videntur: nec vir bonus is fuerit, qui delectetur malis: neque eum qui hæc gubernat, non esse causam malorum, obtineri potest: aut si malorum auctor credatur, vt eum honoremus, aut amemus, aut colamus, fieri nequit, etiamsi infinitæ rationes in medium afferantur. Quoduis enim animal (vt ipse dicturus est) noxias res earumque causas fugit & auersatur, viles vero earumque causas consectatur & admiratur. Sin hæc non esse mala quæ fiunt, vt putamus, sed bona potius, vt quæ ad magna bona conducant, eorumque causa fiant, demonstratum fuerit: & si quid

quid omnino mali insit iis quæ fiunt, id non in ipsis inesse rebus, sed in appetitionibus & affectionibus nostris: neque is malus erit, qui ea quæ fiunt, ita fieri voluerit vt fiunt, neque gubernator harum rerum videbitur malorum auctor. Ista igitur in quibus ea fiunt, quæ mala videntur, in ortus & interitus loco constituta, partim corpora sunt, partim animæ brutæ, affixæ corporibus, nec fere quicquam seiunctum ab iis habentes, cum sine tantum vita corporum, & secundum illa vnaque cum illis mouentur. Rationis vero participes per se mouentur, seiunctæ a corporibus, & sui iuris voluntate appetituque præditæ sunt, harum corpora motu prorsus alieno agitata, omnemque naturam extrinsecus habentia, præcipue quidem a cæli conuersionibus oriuntur, intercidunt, variasque mutationum vires subeunt. Sin propiora & ipsam materiam spectes, a sese inuicem afficiuntur. Id enim est consequens, ea quæ nascuntur & pereunt, ab æternis constitui: & ab iis quæ per sese mouentur, ea quæ cientur aliunde: & ab iis quæ continēt, ea quæ continentur. Estque hic ordo, hoc ius vniuersi, vt hæc illa consequantur, cum in sese non habeant principium motionis, aut delectus: nec appetitio in eorū sita sit potestate: neque discrimen dignitatis eorum libera voluntate oriatur, sed e suis causis pendeat: sicut nec vmbra corporum suo arbitratu hoc aut illo modo conuertuntur aut afficiuntur, sed causarum suarum statum sequuntur, * semper eadem præditæ dignitate. Ac ne ipsis quidem quæ mutantur corporibus, siue compositis siue simplicibus, malum est illa mutatio: primum quod eorum natura est talis, nec fieri potest vt aliter se habeant. Etenim nec rationis capacibus animis malum esset ignorantia, & brutis appetitionibus vita contentanea, nisi ita nati essent vt & verum cognoscerent, & brutis appetitionibus imperarent, supraque illas velut eminent. Deinde quod composita rebus contrariis constant, & inter sese pugnantibus quæ

Terra locus ortus est interitus.

Corpora. Anima bruta.

Animi hominum.

Corpora a cælo esse elementis afficiuntur.

Corporum mutatio est dissolutio nil habet mali.

in alienis collocatæ locis per morbos sibi mutuo sunt infestæ atque iniuriæ: alias igitur ea quæ in ipsis corrumpuntur excernentia, confirmantur: alias ad interitum tendentia, ipsa quidem a labore & ærumna & redundantia contrariorum, quæ eis inest, liberantur, & singula quæ in eis insunt simplicia, suis totis restituntur, ut quasi repubescant, & ab innata eis ex contrariis imbecillitate recreentur. Eorum enim quodlibet agens aliquid in contrarium, utiq; vicissim aliquid etiam ab eo patitur. Cum vero simplicia, contrariorum mutatione qualitatum in se mutuo conuertuntur: id fiunt denuo, quod ante fuerunt. Nam aqua in aerem mutatur, unde prius facta erat: & aer in ignem, unde fuerat ortus. Neque in his scilicet quicquam est mali, etiam si inde vel diluuiâ, vel conflagrationibus, vel aliâ vehementiores mutationes efficiantur, ob elementorum vniuersi æquationem: siue etiam pestilentia aut terræmotus composita corpora diremerint. Quod si hæc etiam conducunt ob infinitam eius quod ortum habet reuolutionem, eo quod vnus interitus ortus est alterius: qui fieri potest, ut partis interitus sit malum, si toti conducit? Nam in singulis etiam cernitur animantibus ipsa natura cõtinerere partem propter totum, cum fluxiones a partibus communibus corde, ventre, hepate & cerebro, in extremos pedes relegat, & manus, & ad cutem per tubera, lichenes, & eius generis alia depellit, & abscessus perniciosos in membris facit ob incolumitatem totius. Atque etiam ars medica naturæ in hoc imitatrix, apostemata putrefacit, secat, vitit, & intendit atque amputat partes totius ergo conseruandi. Neque quisquam tamen est, qui male ista fieri arguat. Itaque si per se sola essent corpora, nec eorum quæ his accidunt quicquam ad humanos animos pertineret: nihil profecto in eorum mutationibus inesse mali crederetur. Sed quia etiam animæ corporibus insunt: omnis ex eo querela nascitur. Quarum tamen brutæ cum corporibus coha-

ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς
καὶ ἐν αὐτοῖς
ρεῖ, ἐπιδη-
μια, σφοδρῶς.

Partem suo
toti seruire
est equum.

Brutæ ani-
mæ naturæ
corporis se-
quuntur.

rent, eisq; vitam impertiunt, atq; in illis & cum illis suam & naturam & vim & efficaciam habet. Ratio- nis vero participes, & natura sciuntæ, ac plane separabiles a corporibus, tum per se mouentur, tum liberam voluntatem habent, & appetitiones atque affectus suo arbitrato moderantur, ut supra ostensum est. Brutas autem contra, (siquidem ne vestigium quidem proprii sui motus, nec internam appetitionem, aut qualemcunque motionem habent, sed plane corporum vita sunt) perspicuum est, suam quoque naturam vna cum corporibus fato attributam, & dignitatem pro earum ratione & cum illis assignatam, quæ vna cum eorum motionibus afficiatur, habere, ut antea de vmbra est dictum. Quod si stirpium vitæ magis conuenit, quæ eo ra-

Animæ bruta-
rum inter
stirpium &
hominum
animas in-
teriecta.

Humani ani-
mi digni-
tas a libertate
voluntatis
pendet.

Seruitium
corporis.

*Sodalitium
corporis.*

Socrates assererat. Si vero maiore quam par est necessitudine cum corpore contracta, id non iam ve instrumentum, sed vt sui partem, ac potius vt semetipsum amplexatus: tum cum eo & per id affectibus agitur & obbrutescens, & iracundiæ atq; cupiditatis appetitiones, suas esse ratus, illisque inferuens, rationesque subiciens quibus illa desideria expleantur: & profus corrumpitur, & morbis animi laborat, egerque medicina qua illis liberetur.

*Morbi & calamitates
alia, sunt & pena & medicina animorum.*

Solent autem contraria curari contrariis. Debet igitur animus appetitu voluptatis & suauitatis atq; amore corporum, opum, honorum, potentia, similibusque rerum vitiatus: earundem rerum frustratione & puniri & sanari, in primis vero corporis doloribus, quod est animo propinquius, cuiusque cruciatus magis sentiuntur. Cum enim animus & Deum & seipsum deseruerit, seque totum corpori & rebus externis dederit, eaq; seipsum esse putarit, & suum bonum in illis quaesierit, eaque ratione deprauatus ægrotarit: quoniam alio modo ista aspernaretur & ad seipsum & Deum conuerteretur, & in his bonum suum quaerere, nisi præter noxam ista etiam molesta experiretur. Nam quia propter voluptatem ad ea vergit, spe in eis & cum eis illa potiandi: dum illa voluptate fruitur, affixus illis deliquescit. Nullus enim clauus est, qui ita fortiter affigat & agglutinet animos, vt voluptas, & illecebræ voluptatis. Bonus igitur ille medicus, ea quibus inhiat animus cum molestiis offerendo, eadem vt auerferat facit: quemadmodum nutrices infantes ab lactaturæ, aliqua re amara papillas inungunt.

Clauus fortissimus voluptas.

Initio consecreturi doloris metu retrahimur a voluptate.

Animi ergo initio duobus propositis malis, dolori corporis, mortem & discessum a corpore anteponunt: nunquam id facturi vigente & florente corpore, vnaq; consuecunt odisse & auerfari voluptatem, quæ hic percipitur maioris doloris formidine inde excitandi: sicut & pueri primum a rebus noxiis metu retrahuntur. atque aliquis noxiis quopiam cibo aut potione impense gaudens, sæpe doloribus

inde

inde affectus, magnæ molestiæ fuga & metu iis abstinet. Etenim quis rebus iucundis sine molestia perfruens, quamuis noxiis, ex animo ab his abhorreat? Atque ista voluptatum timore doloris maioris abstinentia, permutatio quædam potius est affectus, quam liberatio. Nam suauitate quæ inest in vacuitate a molestiis, fructum suauitatis permutamus, & affectus alium sibi affectum adiungit. Expe-

Tandem vltro & per sese, meliora amplectimur.

dit autem hoc initio nobis, ob pueriles & stultos affectus nostros, vt ea suspecta habeamus & inuisa, quibus vehementer afficimur: posteaque naturam eorum considerantes, ea præterquam quod noxia sint, multo etiam plus habere molesti quam iucundi, & in nos ipsos descendentes, & bonum in nobis situm esse deprehendentes: non autem in corpore, aut rebus externis, atq; similitudinem nostri quandam cum Deo sentientes, eamque honorantes: iam non metu, sed scientia & virtute vitam naturæ consentaneam amplectamur. Nam & pueri quæ prius declinabant & prosequerantur metu, post aucta prudentia vltro faciunt. Et hunc scopum propositum habet curator noster Deus & rationis particeps animus neque adhærescat corpori & rebus externis, neque his metu, sed iudicio abstineat: tanquam bono & malo nostro in appetitione & declinatione sitis. & ad hunc finem prouidentia medicina contendit, vt reducat animum ad amplectendam vitam naturæ consentaneam: quemadmodum etiam optimus quisque medicus sectionibus & vitionibus naturalem habitum corporibus restituit, vt naturalibus actionibus fungantur: estque improbitatis medicina pœna: & eum vsum habent mala, vt habentur quæ nobis eueniunt. Vt autem medicis succensentibus, vitiones & sectiones & molesta remedia adhibentibus: sic homines vœcordes & puerili sententia, hæc moleste ferunt. Et qui huiusmodi casibus & seipsum & alios obseruarit, atque affecti-

Qua nocet, docent.

*Deus & san-
nat aegrotos,
& sanos ex-
ercet.*

corporis & rerum externarum, aut (vt Epicleti no-
stri more loquamur) eorum quæ in nostra potestate
sita non sunt, contemtionem. Vt autem corpo-
rum medicina duplex est, & eius vna pars ægrota
corpora curat & per contraria corrigit: altera victus
ratione & exercitationibus sanitatem tuetur, con-
firmat, auget: quædamque exercitationes sunt val-
de laboriosæ, nec nisi viris fortibus & constantibus
tolerabiles: Sic & animorum auxiliator, non ægro-
tantes tantum vitæ difficultatib. curat, sed & sanos
exercet, ac saniores & fortiores facit, eorumque vic-
tutem ad imitationem aliorum illustriorem reddit.
Nam etiam sanos hominum animos, vt & valentia
corpora, indigere exercitationibus, in promptu est.
Motio enim confirmat, ignauia vero labefacit, vt
inquit Hippocrates. Cur? Quia ea quæ suam perfe-
ctionem semper obtinent, & naturæ suæ conueni-
entes actiones: easdem paratas semper atque in
promptu habent. Quæ vero nihil agunt, exercitatio-
ne egent ad imitationem perpetuæ motionis: ne
per ignauiam actionis oblita & velut emortua, cum
tempus necessitasque postularit, suo muneri desint.
Quod enim alias actuosum, alias otiosum est, idque
ob imbecillitatem, actione confirmandum est. Om-
nis autem exercitatio iisdem rebus perficitur, per
quas principalis actio ad quam exercemur. Nam
excitatio ad luctam, iugi luctatione fit: ad cæstum,
crebro dimicando & verberibus assuescendo. Sic
etiam ad bellum exercebere si collusor hostem imi-
tetur: quoque ii qui vna tirocinium faciunt ma-
iores robustioresque fuerint, eo magis exercitatio
metam suam attinget. Itaque si quis ad id etiam
exerceatur, vt voluptatem contemnat: cum rebus
iucundis tractandis ad earum contemptum assue-
scere necesse erit. Si ad ferendum molestiam, opus
est vt molestiarum sit particeps. Si ad timorem, vt
in res timendas coniciatur. Si ad cruciatus, vt no-
bilitum Lacedæmone adolescentum flagellationum
certamen æmuletur, & omnes eas exercitationes
declinat

*Exercitatio
cum genere
certaminis
cognitione
habet.*

doloris plenas, quæ ad id certamen referuntur: aut
Salustium qui nostra ætate, in vinum carbonem
femori impositum sufflans periculum faciebat, *Salustii pum-
na.*
quam diu ardorem illum tolerare posset. Nam
exercitationes a principalibus actionibus ipso gene-
re non differunt, sed paulo maiore facilitate & de-
siniendi, cum nobis visum fuerit facultate. Quo-
niam igitur qui humanos animos nascendi causa
demittit Deus, vires etiam eis addidit, quibus in-
structi absque noxa vti rebus terrenis tam allicien-
tibus quam terrentibus, easque superare possent:
eas vires exercens idem Deus, ne per ignauiam la-
xiores & remissiores fierent, neue vsum earum tem-
pore postulante cessarent, certamina multa pro-
ponit animis. Neque Hercules aut Theseus aut
Diogenes aut Socrates in tales viros euassissent, nec
humanæ virtutis magnitudo quo vsque progredi
posset eluxisset, nisi & illos cum bestis immantio-
ribus & sceleratis hominibus commisisset, & hos
summa victus tenuitate ad vitam naturæ consen-
taneam compulisset. Illud quoque attentis non est
obscure, eos qui res aduersas genere pertule-
rint, fortiores euadere in posterum. Si enim rerum
maxime formidabilium horrorem assuefactio lu-
dum & iocum facit, vt in eiusmodi certamen non-
nulli ob exiguam stipem vltro descendant: quo pa-
cto fieri potest, quin rerum leuiorum exercitatio
efficiat, vt ea contemnantur, quæ in exercitatis per-
molesta vidcantur? Quæ igitur difficultates & æ-
rumnæ habentur, hæ quia siue vt curationes ægro-
tantium, siue vt valentium exercitationes animis
adhibentur, malæ eis esse non possunt. Alioqui
codem modo & medicamenta & gymnasia corpo-
ribus graua, mala diceremus. Cum autem pro di-
gnitate tum naturæ tum voluntatis fiant: mala nõ
erunt. Quod enim pro dignitate fit, iustum est:
quod iustum, bonum. Ac ne corporibus quidem su-
apte natura sensus expertibus, malum est secari aut
viri. Nam composito, in sua simplicitate resolutio non

*Periculis &
arumnis gli-
scentur animi*

*Natura &
voluntatis
dignitas.*

*Compositi
resolutio nō
est malum.*

*Medicina
Dei saluta-
ris & clemē-
tissima.*

*Medicina
qua faciunt
dolorem, vt
bona haud
sunt, tamen
ad parandū
bonum sunt
necessaria.*

Epilogus.

est malum. Quod si corporum medicinam exercen-
tem, vrentem, intendentem, membra resercentem,
& plane saeuos carnifices imitantem, malum non
dicimus, sed bonum: si medicis cum gratiam habe-
mus, tum mercedem numeramus: cur in medicina
Dei non acquiescimus? Neque enim iracunde, nec
vindictæ cupiditate, nec præter meritum, neque no-
cendi causa quicquam horum facit Deus: sed iustæ
medici & curatoris & parentis, & ad maximam vti-
litem nostram, & (quo vno verbo rem complecti
totam licet) pro sua diuina bonitate. Multiformis
autem est Dei medicina, vt quia alios morbis, inopia,
ignominia: alios pestilentia, fame, terræ motu, in-
undatione, naufragio, bello: alios pœnis humani-
tus inflictis, medicetur. Neque vero mala hæc sunt,
sed bona: siquidem medicari bonum est. Si quis
autem est qui hæc dicenda esse bona haud censeat,
quod non præcipue sint expetenda: qualia ea quæ
proprie bona sunt, esse oportet: non statim ea mala
vocet, sed ad verum bonum acquirendum necessa-
ria, quam ad rem ea necessario requirimus, & pro-
pter illa amplectimur. Nam & sectiones & vitiones
medicas, & id genus alia nemo præcipue spectat:
sed desiderio sanitatis illa admittimus, quam per ea
consequi necesse habemus. Ac recte illa necessaria
vocarunt sapientes: quæ omnia necesse est adhibe-
ri, si bono potiri studeamus: quæ quidem & ipsa
bona sunt, siquidem ad bonum conducunt, partim
ad valetudinem corporis, partim ad animi sanita-
tem, inferiora tamen principalibus bonis: cum qui-
bus ea vulgo conferentes, mala existimant, male
vtique sentientes: siquidem per hæc consequi ea
quæ bona sunt, est necesse. Si igitur propositæ du-
bitationes profligatæ sunt, & ea quæ sunt omnia,
pro dignitate partim naturæ, partim voluntatis
fiunt, & quidem vtilitatis causa fiunt a Deo: dubio
procul quiuis cordatus homo & volet ea fieri quæ
fiunt (nisi inuideat iis quibus ius suum tribuitur,
aut medicina adhibetur) & talem medicum colat,
venere

venerabitur, sincereque diliget, & bene mereri sta-
tuet. Ac eas quæ obiciuntur hominibus difficulta-
tes, quasdam esse medicinas: & eam medicationem
eorum qui hac egent, & corporibus & animis pro-
desse, quiuis, vt opinor, concesserit. Ipsam vero seu
animi seu corporis ægrotationem, & medicationis
tam molestæ & dolorificæ necessitatem: quis bo-
num, & non malum: atque eius auctorem, mali
auctorem non existimet? An vero iterandum ea-
dem ista mihi? corporis morbum nec ipsi corpori
esse malum, cum & tali natura sit præditum, & ad
compositi spectet dissolutionem, & restitutionem
simplicium suis totis, eorumque discessum & libe-
rationem ab habitatione alieno in loco & pugna
contrariorum: nec animo, siquidem eum medicati-
onem illius esse demonstratum est*, & multifari-
am euidenter apparet. Quod si morbus vni corpo-
ri esset noxius, eiusque interitus: sed animo vtentis
eum, & compagi vniuersi, & quæ in eo sunt ele-
mentorum & irrequietæ generationis circulo per
hoc in infinitum progredienti, eo quod vnius inte-
ritus ortus est alterius, expedire constaret: optimus
ille administrator eius quod corrumpi solet natu-
ram, & partis deteriorisque interitum, ob præstanti-
us & totum & perpetuam generationis seriem
contemserit. At morbidi animi ortus, neque ipsi
prodest, neque vniuersitati quicquam confert. Eius
igitur auctor, mali alicuius est auctor: & qui eum
deprauari & ægrotare vult, malus fuerit? Sic ea-
dem manere dubitatio videbitur. Quæ ergo mor-
bi & malitiæ causa sit animo, ex iis quæ prius de
rebus nostri & alieni iuris dicta sunt, recordemur:
animi bonum in eo situm esse, vt secundum natu-
ram appetat & declinet, malum in eo quod sit con-
tra naturam. Appetitionem autem & declinatio-
nem in nobis sitas esse, demonstratum arbitror.
Quare ipsi nobis & virtutis causa & vitii sumus.
Vnde fit, vt & boni laudentur, vt qui bonum ipsum
suapte vi sunt consecuti, vnde virtus ipsa nomen ha-

*Reperitio la-
ci de natura
corporū, &
animorum
culpa.*

*in se uolens.
Deterius
ob salutem
præstantio-
ris negligē-
dum.*

*Animus
suapte culpa
vitiosus.*

*Animi vi-
tia & vir-
tutem illu-
strant, & a
cecaliculis di-
stinguit, &
ad bonum
aliquid re-
feruntur.*

bere videtur: & reprehenduntur improbi, vt qui non tales esse possent, & ex socordia improbi euaserint. Nam si hæc extrinsecus infererentur: voluntas bona aut mala esse desineret, in eiusque locum casus & necessitas succederet. Deus igitur ne hic quidem vilius auctor mali reperiretur. Quid vero, si nec ipsius morbus animi, quod vitium dicitur, omnino malum est, sed & ipsum habet aliquid ad humanæ virtutis constitutionem necessarium? Vt enim sanitas horum corporum, sanitas non esset, nisi natura eorum magis etiam ferret vt ægrotarent, sed esset habitudo quedam perennis, nec morbis opponeretur, cuiusmodi cæclicolarum est: sic etiam humanorum virtutes animorum, modestia, iustitia, prudentia, & omnis ille reliquus earum cœtus non exstaret, nisi animorum ea natura esset, vt deprauari possent. Alioqui virtutibus præditi essent angelicis, ac potius diuinis, non humanis: quæ quidem tales sunt, vt etiam ad vitium detorqueantur. Si igitur bonæ sunt humanæ virtutes, & valetudo prospera corporis, nec prima tantum & inaspectabilia bona promanare a fonte boni oportebat, sed & media & vltima: eorum quoque bonorum quæ deprauaretur, deprauationem existere necesse erat. Neque enim essentiam principalem habent, sed iis quæ erant, accessionis vice adiuncta fuerunt. Consideranda hoc loco est diuinæ bonitatis excellentia, quæ & corporis interitum, quod vmbrae instar, vt dixi, vna cum causarum motu necessario circumagitur, bonum effecerit: tum ipsi ægris caducisque corporibus, ratione coniunctionis cum integris elementis & renouationis: tum animis, quorum instrumenta sunt corpora, qui per eum sanentur: tum quod vniuerso illi genito, ad infinitam, vt dictum est, distributionem seruiant: & seipsum ab animi vitio, quod solum vtcunque vitium videretur, liberarit. Primum quod id vt ad bonum necessarium, & non vt malum concessione quadam rebus adiunctum sit. Deinde quod hoc ipsum voluntatem animi sequi omnino

omnino iusserit, nec vnquam in rerum naturam penetrare, nisi ille vellet. Quamobrem non voluntaria, vt quæ mala non sint, tam a Deo quam a legibus ignoscuntur, & malum quodam modo non inest animo voluntarium. Neque enim animus vnquam malum tanquam malum amplectitur, sed vt bona quædam, alias pecuniam, alias voluptatem corporis, aut potentiam aut honorem appetit: noxam vero his adiunctam aut plane non videt, aut negligit, cupiditate adamatarum rerum subactus. Sic vnde cunque eiectum est e rerum natura perfectum malum. Ac facilius concedi possit, esse id quod nullo modo sit, quam perfectum & arbitrarium aliquid humani animi malum existisse. Si quis vero Deum mali auctorem existimet, vt animi conditorum cuius animi frustratio & lapsus malum sit: si quidem per se mobilis & libera natura animorum malum est, mali dicere auctorem necesse est huius conditorem. Sin bonum est, & multo iis quæ in mundo sunt bonū maius & honorabilius: qui mali auctor esse queat is, bonum qui condiderit? Cum igitur id quod naturæ congruit, & optabile & expectandum sit: quis mortalium (qui quidem humanam virtutem intellexerit) stirps aut quodlibet brutum animal quam homo esse malit? Quamuis enim & stirpes & brutas animantes bona esse dicamus, certo tamen boni ordine, & inferiora bonis cæteris condita, & ad certos vsus a Deo sunt destinata. Iam si illud etiam in nobis firum est, vt vel boni vel mali sumus, eiusque rei potestas nostra est, neque quicquam est quod nostram vel voluntatem vel declinationem vlla ex parte vel cogere vel prohibere possit: hæc natura & vis libertatis (meo quidem iudicio) præclara est, & magna, & principalis, atque illius auctor bonus & potens. Sin ipse animus per sese aberrarit, cum ne aberraret penes ipsum esset: quis æquius aberrationis illius auctor dicatur, quam ipse animus, qui principium & causa est tam boni quam auersionis a bono, qui que a se ipso principium ha-

*Decipimus
specie boni.*

*Libertas vs
luntatis ex-
cellens Deo
donum.*

*Homo quid
quiduis ali-
ud esse ma-
lis.*

beat auersionis? Nam ea causa quæ initio eum fecit, non simpliciter talem fecit qui auerteretur: sed cum qui, si ipsi vellet, minime auerti posset. Si ergo voluimus est ipsius animi motus internus, ipse sibi causa erit auersionis. Ac observa Dei solertiã. Nam cum in medio eorum quæ semper sursum semperq; deorsum sunt, quædam existere media, quæ alias supernis, alias infernis assimilarentur, & extrema cum vniuersi perfectione deuincirent, nutus vero & propensio ad inferiora suborta vim habet eam que auerti a recto queat: tantam mediis hisce vim impertiit, vt quo ad ipsa vellent, inconcussa manerent, & ipse vnde cumq; nullius auctor mali conuinceretur. Atq; hæc prolixo tractata, non ad ea solum pertinent, quæ nunc ab Epicteto dicuntur: sed ad ea quoque declaranda, quæ de mali ortu & causa paulo post idem docebit. Nam in præsentia quidem hoc vtiq; satis est, cum dicit Epictetus. Velis ea quæ sunt, ita fieri vt sunt: eum non loqui de animi improbitate (neque enim ille dixerit, bene agi cum illis, qui & sua & aliorum improbitate delectentur) sed de his quæ corpori & rebus externis accidant, quibus homo eruditus cuiuscumq; fuerint modi recte vti possit, & quo duriora fuerint, eo fructum ex his capere vberiorum. Nam illa sunt ea quæ sunt, quæ nos dum ineruditi sumus, nostris appetitionibus & declinationibus congruere volumus: non autem ipsarum appetitiones & declinationes, in quibus bonum & malum nostrum est situm. Hæ enim penes nos sunt, nostrique arbitrii. Quæ autem nostri iuris non sunt, ea suadet ne studeamus fieri vt volumus, quod id nec penes nos sit, nec perpetuo nobis expediat: qui sæpe ea quibus delectamur, quamuis permissa, fieri cupiamus: asperiora vero licet medicinarum loco adhibeantur, recusemus.

EPICTETVS.

Morbis est corporis impedimentum: instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio pedis est impedimentum.

impedimentum, instituti non item. Quod si singulis in rebus qua incidunt, consideraris: inuenies eas alterius cuiuspiam rei, non tui, esse impedimentum.

SIMPLICIVS.

Qui res secundas sibi esse velit, non id operam dare oportere dixit, vt ea quæ sunt, ita fiant vt ipse velit, sed vt ita fiant vt sunt. Quibus verbis simul id quod nunc propositum est, indicat, externarum rerum difficultates ferendas esse, modice: simul, vt opinor, quiddam quod obici possit, dissoluit. Ac probatio huiusmodi fere mihi esse videtur. Siquidem nostri iuris essent externæ difficultates: vel sic, quia nobis expedirent, æquis animis, licet acerbiores fuerint ferendæ. Si vero nostri iuris non sunt, sed earum quælibet alterius cuiusdam: quid moleste ferimus aliena? Morbus corporis est impedimentum. Et recte impedimentum dixit, non malum. Neque enim corpori malum est morbus aut interitus, vt prius est demonstratum: sed impedimentum actionum illius est claudicatio, qua ipse præditus fuit Epictetus. Quare verba eius non ex ore, sed ex animo deprimuntur. Claudicatio igitur pedis est impedimentum: paupertas impensæ, non voluntatis nisi ipsa velit. Quod si corpus essemus, aut pes, aut pecunia, nostrum ista essent impedimentum. Quia vero nihil horum sumus, sed animus rationis particeps, corpore pro instrumento vrens, & rebus externis ad ministerium: & quia bonum & malum in voluntate situm, ab istis non impeditur: ne nos quidem impediti constat, neque nostrum esse impedimentum quicquid extrinsecus acciderit, sed singula alterius alicuius, quorum nos nihil sumus: eoque ob illa non succensendum, quasi nostra essent. Ita enim fit, vt voluntas ob res alienas suo labore malo, ægritudine. Et sic id quod propositum est, demonstratum esse arbitror. Solut enim id quod ab vili obici queat, vt Rhetores dicunt. Dixerit enim aliquis ægrotare aut egere, non esse

Corporis & fortunarum incommoda non perimere ad animi, nec eius esse mala.

Et ægrotare & paupere officio posse frangi.

Animus huius manus in medio situs, vel ad caelum ascendere, vel ad inferos descendere potest.

Epictetus de euentibus fortuitis loquitur.

vtile. Quis enim ægrotans muneribus naturæ fungi potest? Quis in extrema inopia quærendo victui inuigilare non cogitur? Hoc igitur argumentum soluit, quod morbus, paupertas & id genus incommoda, non sint impedimenta voluntatis, a qua tum natura hominis, tum bonum & malum pendeat. Quis enim vetat ægrotantem naturæ suæ amplecti consentanea, declinare contraria? Extrema vero inopia, quomodo impellet suscipere aliquid bono viro indignum? An non & Diogenes & Crates & Zeno tum germane philosophati sunt, vitamque naturæ humanæ consentaneam & tenuitatis diuitias, oculatis quidem hominibus tum vel maxime demonstrarunt, copiis & opibus cum extrema inopia commutatis? Quis vero talem virum æquo animo non alat? Quis non accipere se potius quam dare beneficium existimet? Atque adeo, quid alia exempla requirimus, cum is ipse qui hoc dicit Epictetus, & seruus fuerit, & infirmo corpore, & ab ineunte ætate claudus, & extremæ paupertatis ita studiosus, vt eius domuncula Romæ nullis vnquam claustris eguerit? vt in qua nihil esset præter lectulum & culcitram iu quibus dormiret. Et is est qui dicit, Claudicationem pedi esse impedimento, non voluntati: nisi ipsa voluerit, oratione e vita sua deprompta, nec in eo laborat, vt illa proferat quæ vulgo laudantur, id quod plerique facimus. Quare huius viri sermones felicitium animorum specimen germanum exhibent.

Diogenes.
Crates.
Zeno.
Epictetus.

EPICTETVS.

Quicquid incidit, in eo memento, ad te conuersus, inquirere, quæ facultate sis ad usum eius instructus? Si quem formosum formosamue videris: ad eam rem temperantia facultas in promptu erit. Si laetum obiectus fuerit, tolerantiam reperies. Si conuicium, patientiam inuenies. Quod si te ita consuefeceris, vix non obtemperabis.

S I M

SIMPLICIVS.

Magna quædam proposuit, quæque multis non posse fieri videntur: cuiusmodi est, morbum corporis vt alienū malum esse despiciendum: velle quemque debere, vt ea quæ fiunt, ita fiant vt fiunt: item nec externarum rerum suauitatibus nos demulceri, neque molestiis affligi oportere. Merito igitur nunc ostendere instituit, fieri ista posse, nec negata esse naturæ humanæ quæ præstare iubeamur. Ostendit autem hoc modo: Humanum animum sic esse conditum, vt non semper supra maneat, vt angelicæ, & præ his diuinæ mentes: sed vt & ad ortum aliquando descendat, & huiusmodi rebus conflictetur. Datas igitur vnicuique vires & facultates, quibus permanere incolumis, illasque res vincere & superare possit: aduersus opinionem rerum iucundarum, continentiam (Dixit autem continentiam, & non temperantiam, quia cum iis qui adhuc erudiuntur sermo institutus est) in quibus commouentur quidem affectus, & cum ratione certant: sed vincuntur, si ratio efficax fuerit. Atque hoc est continens vitæ genus, quemadmodum cum non vincit affectum ratio, sed ipsa vincitur: is habitus incontinentis dicitur. In iis vero qui perfecte sunt eruditi, affectiones, quæ puerile quiddam in nobis sunt, perfecte & citra controuersiam rationi parent, vt ab iis tantum moueantur quæ ratio iusserit, & quando & quatenus: estque temperantia incolumitas & dominatus rationis nostræ. * Diuiditur enim hæc, cum ab affectibus subigitur, ab eisque discerpitur: viua vero manet & integra, cum affectiones superat. Ad res porro laboriosas & molestas eruditus fortitudo præsto est, quæ dolorem ne ad vestibulum quidem animi accedere patiat, sed omnia aspera tanquam exercitationis ergo sibi obiecta, sine molestia & afflictatione perferat. Iis autem qui erudiuntur tolerantia succurrit, abiectis molestiis generose resistens, atque efficiens ne animus con-

Et posse fieri
qua ab Epicteto præcipiuntur.

ἐκ φύσεως
συνεργούσης.

Tanquam
puer a pado-
gogo, sic
affectus a ratione
cohibendi.

αὐτοπειθεῖ.

καρτερεῖ.

E 4

cidat, sed pugnet & propulset doloris ictus. Nam acrius tolerantiae aduersatio victoriam rationi confert, perturbationi cladem. Quæ si sæpe adhibita cum prudentia fuerit, perturbatio assuescit parere rationi, & non aduersari: quippe iam erudita. Neque iam opus est, vt cum molestia toleretur aliquid. Neque enim qui talis est, adhuc dolet. Neque enim appetit quicquam, neque frustratur vlla re, neque declinat quicquam in quod incidit. Omnis autem dolor hisce de causis excitatur. Ad conuictum porro propulsandum patientia præsto erit. Neque enim laborem, neque afflictationem suapte natura conuictum iis qui id audiunt infert, sed decretum quod in nobis est siue vanum, siue iracundum. Illud quidem tantum facit vt improbet conuictiorem. Ne igitur ex affectu nostro improbatio illa fiat: cognoscenda quidem est conuictiatis improbitas (aut enim falso conuictiatur, aut ob simultatem aliquam) ipsum vero conuictum ferendum, cum nihil nobis noceat. Quid vero si conuictiatis improbitas vel hac de causa, quod is ipse læditur, ferenda est, qui voluntatē suam, hoc est, qui seipsum contaminarit? E conuictio autem etiam fructus aliquis est capiendus, isque haud dubius, si falsum id fuerit. Atque adeo etiam si verum fuerit, quod malum aliquod nostrum regegit, aut nobis ignotum, aut vt notum sit rei usmodi tamen, quod latere alios putemus. magnam enim hoc vim habet ad tirones eruditionis cohibendos, qui nondum propter solum bonum, sed & ex ambitione sordidiores affectus moderantur. Vtilis enim est ad affectuum qui in nobis vigent, correctionem ambitio. Vnde extrema tunica perturbationum ambitio dicitur, quod reliquis perturbationibus ipsa adiutrice exutusanimus, hanc postremam exiit, vt tandem ad ipsum bonum nudus perueniat. Non debemus igitur (inquit) a quolibet externo casu nos ad res externas trahente, statim assentiri vilo eius, quo id quod accidit bonum malumve dicitur, neque appetitionem

*Frustratio.
Perpessio.*

et in rebus.

Calumniator seipsum lædit.

E conuictiis fructum capere licet.

Fabius: Licet ipsa vitium sit Ambitio, frequenter tamen causa virtutum est.

aut declinationem statim commouere: sed iis auxiliis, quæ intra nos habemus, accitis & adhibitis, quicquid incidit propulsare.

EPICTETVS.

*N*unquam te quicquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Filiolus obiit? Redditus est. Pradium est ereptum? An non id quoque, est redditum? At improbus est qui eripuit? Quid id tua refert, per quem is qui dederat, abs te reperierit? Sed quandiu concesserit, inquam alienum, id curato, vt cautionem viator.

SIMPLICIUS.

Deribus externis vsurpandis, deque rerum quarundam euentu locutus, & vt rebus oblati tam suauibus quam molestis vtendum sit: nunc quemadmodum iis amissis affecti esse debeamus, docet. Vt autem is qui sua se retur amittere, non doleat, & ereptorem accuset, fieri nequit. Qui vero aliena reddit, nisi plane sit iniurius, neque dolet, neque succenset sua repenti. Res externæ porro nostræ non sunt, eoque nec in potestate nostrâ sitæ: sed sola hæc nostrâ sunt, desiderium, appetitio & declinatio, in quibus bonum & malum nostrum situm est. Quæ cum ita sint, plane persuasum atque in promptu habere debemus, res omnes externas nobis esse alienas. Erit autem in promptu, si non verbotenus duntaxat pro alienis ea habuerimus, sed nos ad rem ipsam consuefecerimus. Qui igitur filio mortuo plorat, eoque se priuatum queritur: cum apparet sic affectum esse, quasi eum prius suum fuisse tenuisset. eaque de causa amissionem vocat restitutionem, eamque moleste fert: nec obscurum est, talem, si posset, vlturum esse ereptorem. Qui vero se alienum restituisse putat, nec seipsum affligit, nec eum accusat qui repetiit id quod dederat. Obseruabis autem quid nobis per hæc ostendat Epictetus: quod non modo cogitatio suam affectionem orationi quæ ab ea profertur imprimat, sed etiam verbis ex-

Aliena redditimus.

Nostri retinemus.

Vt ab animi affectionibus sermo proficiscitur: sic affectiones animi sermone excutuntur.

citentur cogitationes, atque afficiantur. Sunt igitur (inquit) res externæ alienæ appellandæ, ut ipsis nominibus admoniti alienas eas iudicemus, iisque tanquam alienis utamur, & hoc ipsum semper de eis sentiamus. Et quoniam earum cura & studium,

Res externa amorem etiam erga illas auget: hæc quoque ut res ita curandæ bus alienis adhibendæ sunt, curandæ sunt illæ quibus nobis, ut videm, non negligendæ: sed non ita curandæ, quasi avari diuersorium

Quod quis videndum dedit, quouis modo repetendi potestatem habet.

amorem etiam erga illas auget: hæc quoque ut res ita curandæ bus alienis adhibendæ sunt, curandæ sunt illæ quibus nobis, ut videm, non negligendæ: sed non ita curandæ, quasi avari diuersorium. Præclare autem **Q**UAE DEDERIT inquit, ut in promptu sit, ab alio esse data, eadem erepturo. Quia vero sunt, qui etiam ereptionis modos ad augendum molestiam exaggerent: Quare mihi sic, aut illo modo eripuit? Cur sic periit puer, aut vxor? Facile ferrem, si febre, non conuulsione decessisset? Perinde est (inquit) istud, ac si moleste feras, quod is qui dederat, per hunc illud, non autem per alium eripuerit. Enimvero eum qui suo arbitratu dedit, etiam suo arbitratu repetere decet. Exempli autem loco protulit Epictetus ea quæ maximam commiserationem mouent, liberos, vxorem: cum quibus reliqua comparata, vel a quibuslibet contemnuntur. Sed quod ipse prius dixit, quodque post repetet, a paruis aspiciendum est. Furatus est aliquis pecuniam: ademit seruulum aut ædes, atque etiam rem familiarem publicauit, ne dicas ea te perdidisse, sed reddidisse.

E P I C T E T V S.

SI proficere studes, istiusmodi cogitationes misa facito: si mea neglexero, non erit unde viuam. Nisi puerum castigare, malus eris. Præstat enim pueri fame, timoris ac molestia expertem: quam copiam omnium rerum circumfluentem, animo viuere perturbato. Et puerum malum esse præstat, quam te insulicem. A paruis igitur aspiciate. Oleum effunditur

villam

villum surripitur? Subiice tibi: Tanti vanit tranquillitas, tanti constantia: gratis autem nihil acquiritur. Cum vero puerum vocas, fieri posse cogita, ut præsto non sit: Et, ut sit, nihil agat ex animi tui sententia. Neque vero ei tam bene sit, ut tuarum perturbationum habeat ille potestatem.

S I M P L I C I V S.

Res externas pro alienis curandas esse, & ut diuersoriam a prætereuntibus, præcepit. Audit autem dicere quosdam: Si mea neglexero, non erit unde viuam. Nisi castigaro seruum, improbus erit. His respondet, primum sermonis institutum obseruans, quo bonum & malum nostrum in rebus quæ in nostra potestate sitæ sunt collocatur, non autem in corpore, neque in rebus externis. Pertinet autem ad eos oratio qui adhuc erudiuntur, necdum eo peruenerunt, ut simul & seipfos & res externas citra noxam curare possint. Hoc enim eruditorum est qui in tuto collocati, brutam sui partem rationi obedientem præbuerunt: neque iam verentur, ne forte foras prominentes, a brutis appetitionibus ad res externas pertrahantur, earumque confusionem & perturbationem admittant. Hi enim cum intra sese maneant, res etiam externas suo ordine moderantur. In quibus autem appetitus adhuc feruet, iis periculum est, si ad externa conuertantur. Nam brutæ appetitiones illis cognatæ sunt, nec dum moderatæ aut rationi subiectæ, eam detrahunt & demergunt in res externas, nondum sua gubernacula tenentem. Quid ergo faciendum est, ne is qui eruditur, rebus necessariis egeat? Dicit quidem potuisset, eius qui instituatur frugalitatem detrimentis rei familiaris ab incuria ortis facile posse opponi, cum eum paucis contentum esse in primis conueniat. Si vero ne hæc quidē suppetant, non defore qui & paucis contentum, & ob sui ipsius curam rei familiaris contemptorem alere velint. Licuisset igitur, ut dixi, talibus verbis respondere, ac vere.

Auditorum discriminanda.

Rei familiaris detrimentis opponenda frugalitas, & alienum auxilium.

At is talibus rationibus tanquam mollibus, & nervos virtutis incidentibus, eiusque puritatem contaminantibus, si omnibus modis externarum rerum accessionem & adiumenta desideret prætermisissis, ad summum ipsius comparationis ascendit: præstare fame emori doloris & timoris expertem, suamque perfectionem consecutum, quam animo perturbato copiis omnium rerum circumfluere.

Natura convenienter viventi magna opes inutilis.

Nosmetipsos curemus potius quam famulos.

Eobanus: Ab imis quo bene summa petas, novis esse viam.

Rara exempla periculosa.

Quæ enim copiarum rerum externarum utilitas ei est, qui naturæ congruenter vivit, cum potius illis lædatur? Quis usus est sumtuosarum & variarum epularum, ei qui per valetudinem citra noxam illis frui nequit? Illud etiam præstat, corrumpi puerum, quam te fieri infelicem. Nam si fieri posset, ut simul & te ipsum conservares, & puerum curares: nihil esset hoc pulerius. Sin id fieri nequit, duabus de causis, tum quod ipse ineruditus alium erudire nequit, tum quod sine villo fructu pueri ipse maxima detrimenta capit: reliquum est, ut illum improbitati suæ relinquamus, & nosmetipsos curemus. Sic eum qui eruditur ad summa perductum cogit, ut fame perire malit, quam ob externarum rerum curam manere ineruditus. Est igitur & pueri improbitas negligenda potius, quam mihi calamitas accipienda. In ipsa vero comparatione monet, a parvis incipiendum. Nam & ipsius rei naturam, & tironis vires acute considerat. Moderata enim, & accommodata vitibus exercitatio, ut tuta, ita etiam efficax est. Si quis autem moderata tanquam peruulgata aspernatus, in effusione olei & vini furto exerceri se noluerit, ac subito ad immoderata percurrerit: is neque hæc tenere poterit, ut qui præter scalas ad ea ascenderit, neque per illa plus proficere quæ contemserit. Finge aliquem in parvis non exercitatum imitari Cratetæ, & suam rem uniuersam subito abiceret: fieri ne potest quin eum facti poeniteat, neue priorum opulentiam perpetuo requirat? Etsi enim Crates, Diogenes, Zeno, aut quivis alius subito summa frugali

frugalitatem arripuit, vitamque naturæ consentaneam: rarum tamen hoc est, & non tutum, cum eo quod raro sit, aliquem qui non & ipse rarus quispiam, sed vnus homo de multis fuerit, comparare. Cum autem dixerit, quemadmodum initio a parvis factis exercendi simus, ad contentum imminutæ possessionis & pecuniæ, quo magis proficiamus: subiungit, quomodo in famulis etiam, a parvis auspiciati, exercendi simus, ad contemnendam & negligendam eorum nostri incuriam & contumaciam. Ea enim est animo nostro afferenda opinio: puerum vocatum aut non præsto fore: aut ut præsto sit, imperata non facturum, estque sic in formandus animus, ne tam bene cum illo agatur, ut illius causa perturbari me velim. Nam quæ subita & improuisa tironibus honestæ disciplinæ obiciuntur: ea vehementer illos perturbant, & velut de gradu deiectos eo redigunt, ut instituti sui obliuiscantur. Præmeditatio vero sobrios & memores facit, atque ipsa assuetudine ad ea præparat quæ visis & spei aspera sunt. Quantum autem intersit præparatum aut imparatum aliquid excipere: cuius est perspicuum. Neque enim res acerbæ tantum, sed & iucundæ præter spem oblatæ, animos perturbare solent. Nam molesta quidem subito obturant & contrahunt visionem, vnaque cum ea & corporis & spiritus temperamentum. Iucunda vero subito diffundunt & diuellunt, ac dissipant robur animorum. Hinc fit, ut similes casus utraque horum quantumuis inter se contraria sequantur, ut animorum deliquia, ut rigores & exanimationes, ac ipsa prope mors. Atque hæc quidem perspicua sunt. Cæterum Epictetus in Et præparatio diligens, et vilius rerum cum hilacquiritur. In seruis autem, si quis vocet famulum, in primis esse cogitandum, omnino fore, ut aut tranquillitate præsto non sit, aut ut præsto sit, imperata non facturum. Præclarum igitur fuerit, utrunque præceptum coniungenda.

Abstinet ob vilissimos homines perturbemur.

Præparata telamini ferunt.

Et præparatio diligens, et vilius rerum cum hilacquiritur. In seruis autem, si quis vocet famulum, in primis esse cogitandum, omnino fore, ut aut tranquillitate præsto non sit, aut ut præsto sit, imperata non facturum.

utrobique coniungere, & ad eandem rem accom-
modare. Nam & rei familiaris diminutio ante tibi
velut ob oculos ponenda, & animo concipienda est,
& seruus siue vocatus non audiat, siue quod iustus
fuerit non faciat, subiiciendum: tanti venditur va-
cuitas ab angoribus, & animi tranquillitas & con-
stantia, gratuito vero nihil contingit. Ipse autem
forassis in effusione olei, aut vini furto, ut rebus vi-
lioribus præparatione nihil opus esse censuit, sed sa-
tis esse ea verba, vbi tale quid acciderit subiungeret.
In rebus etiam minoribus. comparatio hæc satis ha-
bet virium ad mouendos animos: siquidem vilium
rerum olei & vini iactura eo quemuis adducere po-
test, ut eas cum vacuitate a perturbationibus, & ani-
mi tranquillitate & constantia permutet, nec ad tem-
pus duntaxat, sed constanter & perpetuo, si quis in
hac quasi mercatura solertem nauarit operam. Quis
enim, ut Homericus Diomedes, auris græca non per-
mutet? Quis vero maxima animi bona, rei vbi exter-
narum iactura non redimat? Etsi aliquando ipsa
etiam iactura vitari potest: & ipsa præparatio satis
est, ut iacturam illam tua nihil interesse putes.

E P I C T E T V S.

S i proficere vis: ne recusa, quo minus ob rerum vi-
sternarum neglectum, amens & fatuus habeatur.

S I M P L I C I V S.

*In honesto
proposito nō
reformidan-
da cauilla-
tiones impe-
ditorum.*

Multi rebus externis studemus, non modo pro-
uentus ergo rerum necessariarum, sed & ob vitan-
dam apud alios ignauitæ & amentitæ opinionem. Ut
igitur istam quoque visionem reprimat, tironem
mouet proficendi cupidum, ne propter eam rebus
externis se dedat, internis neglectis. Nam quæ illa
ratio est, permanere amentem, ne ab amentibus
amens iudicaris? Ac ipsa illa assuefactio, ne amente-
um in degenda vita iudicium sequi velis, eosque
nihil cures, ut cunquæ de te sentiant, sed in rectam
rationem

rationem intuens, & iudicium eorum qui rationi
conuenienter viuunt, sequens res tuas administras,
ad vitam naturæ hominis, qui est rationis particeps
animal, parandam, plurimum confert.

E P I C T E T V S.

N e quid scire videri velis. Quod si quis aliis esse
videaris: ipse tibi diffidit. Scito enim facile
non esse, institutum tuum in eo statu, qui est natura
consentaneus, conseruare, & res externas amplecti:
sed aliter non posse fieri, quin is alterum qui cures, al-
terum negligat.

S I M P L I C I V S.

IN eo vehementer elaborat Epictetus, ut tironis *Ostentatio*
animū, tempore institutionis præsertim, ad seipsum *doctrina &*
conuertat. Quoniam igitur non rei modo familia- *vana glori-*
ris cura mentē ad res externas pertrahit, sed etiam, *ola studium*
& quidem multo magis, vanæ gloriolæ admiratio: *fugiendum.*
politionibus etiam hominibus, & iam aliquo vsque
progressis obstreperit: hanc quoque radicitus extir-
pari iubet. Nihil, inquit, scire videri velis: non quod
scientiæ desiderium impediatur, sed ut ostentatio-
nis reprimat cupiditatem. Hæc enim cum inflat
animum, & ad externa trahit, eoque redigit ut ad
vulgi opinionem non suo iudicio vitam instituat:
tum ea opinione vulgi contentum ad veram scien-
tiam contendere non sinit. Recte autem non dixit,
Nihil videre, scire: sed, Ne videri velis scire aliquid,
Nam existimatio de nobis, non est nostra, nec in po-
testate nostra sita: velle aut, nostrum est opus. Quo-
niam igitur sæpe aliquibus aliquid videmur, etiam
inuiti: tum ipse, Tibi, inquit, diffide. Id enim adiu-
mēto est, ne quis populari se celsuræ submittat, caue
contentius discendo exercendoque se longius nō pro-
grediatur. Sibi autē non multū placere nec magni-
ficē de sese sentire, ad eos qui erudiuntur pertinere
constat. Nam ei qui scientiæ cōpos, de seipso tuto &

vere iudicare potest, non opus est sibi ipsi diffidere. Opinio porro in animis existit, non scientiæ tantum, sed & modestiæ, aut iustitiæ, aut fortitudinis, aut prudentiæ, aut cuiuscunque virtutis aut civilis facultatis, aut dignitatis humana conditione superioris. Hæc, & id genus alia omnia, minuta particula Aliquis, complexus est, cum diceret: Ac tamen si aliquis aliquibus videbere. Mox communem conclusionem subiicit tam his quæ nunc, quam iis quæ antea dicta sunt, de rerum internarum cura, non esse facile tironi & voluntatem naturæ consentaneæ tueri, & res externas appetere, siue pecuniam, siue gloriam. Voluntatis enim gubernatio, naturæ consentanea, complectitur earum rerum, quarum in nobis sita est potestas, studium: & earum quæ nostri iuris non sunt, contemtionem. Contentio vero de rebus externis contrariū confectatur. Quare in utroque elaborare tironi difficile est. Cautè autem non dixit, non posse fieri, sed non esse facile, ob raram ingenia & raros motus excellentium ingeniorum. Sed necesse est, inquit, vnum vtrum rectè administrare volueris, prorsus negligere alterum.

E P I C T E T V S.

S i in id studes, ut liberi tui, vxor, amici, perpetuo viuant & floreat: stultus es. Nam quæ in tua potestate non sunt, ea in potestate tua esse vis, & aliena esse tua. Sic etiam, si puerum peccare non vis, stultus es. Id enim postulas, ut vitium non sit vitium: si quiddam aliud. At si eo quod appetis, frustrari non vis, hoc quidem potes.

S I M P L I C I V S.

*Expetenda
& studio
digna.*

Studio digna sunt, quæ & rite confici possunt (nam qui in rebus irritis elaborat, desipit) & que decent illum qui id studium suscipit. Aliena enim curare, superuacaneum est. Præterea studio digna sunt, si res propositæ habeant aliquod operæ præteritæ firmitatem

firmitatem & constantiam. Quis enim cordatus homo in rebus vilibus, vacillantibus & studio indignis, suum studium consumat. Tironem igitur a studio rerum externarum auocaturus, diuisione rerum nostri & alieni arbitrii initio proposita: externa quæ sint, aliena etiam esse declarat. Neque enim penes nos sunt aliena, ut demonstratum est. Qui igitur liberos, qui vxorem & amicos viuere vult, aliquid vult & expetit eorum quæ in nostra potestate sita non sunt: eaque de causa nostri arbitrii non est, eo potiri. Quarum enim rerum potestas nostra non est, ea plane consequi non possumus: sed eorum est illa dare, quorum est potestas. Præterea res externæ suapte natura sunt viles, caducæ, infirmæ, incertæ. Mortalia enim, instante fato, mori necesse est. Item, qui postulat ut famulus seipso interdum sit melior (id quod nobis sæpe accidit, qui peccata seruulorum ægre ferimus) stultus est, cum ea nisi sint ipsis meliores.

*Heri postu-
dum sit melior (id quod nobis sæpe accidit, qui pec-
cant, ut ser-
uata seruulorum ægre ferimus) stultus est, cum ea
ni sint ipsis
meliores.*

quin animus brutam sui partem in degenda vita sequens (siquidem animi vitium est, perperam agere) vitiose agat. Necesse igitur est earum rerum studiosum, quæ nec fieri possunt, & alienæ caducæque sunt, & facile amittuntur, frustrari iis, frustratumque dolere & plorare. Si ergo frustrari nolumus: in rebus quæ nostri sunt arbitrii, elaborandum erit. Nostri autem arbitrii est, ea expetere, quæ secundum naturam nobis conueniunt. In eo igitur, & non in rebus externis studium nostrum consumamus.

E P I C T E T V S.

*C*uiusque dominus is est, qui ea quæ ille vult, aut non vult, potestatem habet vel conseruandi, vel eripiendi. Quisquis igitur liber esse vult, neque cupiat quicquam, neque auerferur, eorum quæ penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit.

S I M P L I C I V S.

Et hoc rerum externarum criminationem conti-
F

Duram ser- net, & animorum ad eas propensionis, ob quam
uitutem ser- non modo frustrati iis quæ appetimus, & oppressi
uiūt, qui res iis quæ declinamus, dolemus & ploramus: sed et
externas de- iam seruire, nec vni solum, sed multis, interdum
siderant. etiam acerbis dominis cogimur. Cuiusque enim,
inquit, herus & dominus est is, qui potestatem ha-
bet, ea quæ ille vult, & desiderat, aut conferendi, aut
auferendi. Nam iis qui nostra desideria explere pos-
sunt, nos summittimus, paremus, & seruile in mo-
dum ministramus, vt nobis morem gerant. Eriis
qui ea quæ habemus, eripere possunt, cum timore
adulamur: tremimus, & demulcemus eum vt do-
minum, qui ea quæ nos declinamus nobis inferre
potest, ne inferat: & qui eripere potest, me eripiat.
Constat autē & externa & nobis aliena esse ea, quo-
rum alii potestatem habent vel conferendi, vel au-
ferendi. Nostrarum enim rerū nos domini sumus,
& in nostrā potestate illæ sunt. Quod si bonum est
libertas: si liberi non autem serui esse volumus, nec
appetamus quicquam quod penes alios est, eadem-
que non declinemus. Alioqui multifariam seruire
necesse erit, vt res desideratas & consequamur & re-
tineamus: vt declinemus res fugiendas, nec in eas
incidamus. Vide autem, vt quauis in re binos do-
minos habeamus: alterū intus, alterum foris. Bru-
tus enim appetitus ratione commota, hoc est, nobis
ipsis, quorum natura pendet a ratione, & captiuiam
vna cum illa seruit externo domino: vt non modo
serui, sed seruorum serui sumus. Ac alii quidem serui
saltem in somnis ab heris suis discedunt, & aliquid
vacationis ab eis impetrant. Nos vero etiam in so-
mnis petulantibus, iniuriis, & monstris edictis
immitium istorum dominorum paremus: nec, vti
iugum eorum subierimus, vllam vacationem ha-
bemus: sed alias factis, alias verbis, alias imagini-
bus & visis ab eis exagitamur. & (quod peius est)
cordatiores serui absurda heroum mandata iniuri
exequuntur: nos vero & lætamur, & rationes com-
miniscimur, quibus ea vel consequamur, vel deca-

*Bini domi-
ni, alter in-
ternus, alter
externus.*

nemur

nemus quæ illi imperant, nunquam sine damno & detrimento.

E P I C T E T V S.

Memento sic in vita esse versandum, tanquam in conuiuio. Si quid circumferedo ad te peruenierit, porrecta manu parum modeste capio. Præerit? Ne detine. Nondum adest? Ne longe appetitū extendito, sed expecta dum ad te perlatum fuerit. Sic erga liberos, sic erga coniugē, sic erga magistratus, sic erga diuitias sibi affectus fueris, aliquando dignus eris conuiuio deorum. At vero si oblata etiam non acceperis, sed despexeris: non conuiuia deorum modo, sed & Imperii consortis eris. Sic enim cū facerent Diogenes, Heraclitus, & similes, merito diuini, vt erant, ita & dicebantur.

S I M P L I C I V S.

Tironum ad res externas propensione multifariam refrenata: ne prorsus ab eis dehortari videatur, quænam ex eis, & quomodo percipiendæ sint, docet. Supra dixit, necessariis aut alioqui vitæ utilibus rebus obiter esse vtendum, ad nauem animo semper intento. Nunc vero monet, quæ ex his dentur, modeste esse accipiendæ: vt uxorem, liberos, principatum, diuitias, & id genus alia, sed appetitum ad ea non extendendum esse. Sed si data auferantur (hoc enim verbum præterire significat opinor) non esse retinenda vi: sed eorum ereptionem agere non ferendam. Sin nondum adsumt, ne appete eas, neque totus in desiderijs & visis istis esto, & tui ipsius & profectus tui oblitus. Atque etiam si data fuerint, ne lætabundus & audus in illa totus incumbas: sed sobrie, modeste, & summis (quod aiunt) digitis eas attingito, vt iis & imperare, & vt oportet frui queas, supra eas eminent, & non demersus in iis. Conuentum autem hunc eorum qui eodem in loco a Deo tanquam conuiuatore congregantur, conuiuio comparat, in quo quisque sibi attributis epulis, congruentèr appetitionibus suis fruatur, alius modeste, & pro natura sua, & ex sententia conuiuatoris:

Vita conuiuio similis.

alius inepte & petulanter, tam sibi inutiliter, quam contra voluntatem conuiuatoris. Quod si quid, inquit, eorum quæ vulgus maximi facit, datum non acceperis, sed despexeris, vt Crates & Diogenes fecerunt, qui rogatus ab Alexandro quid vellet? Recede, inquit, e sole: nam apricabatur. Itaque miratus Alexander magnitudinem animi eius, oprauit, si fieri posset, vt Diogenis similis euaderet. Sin minus: vt maneret Alexander. Qui igitur, inquit, ea etiam cum dantur, non accipit, sed aspernatur, & ad eam vitam excellentiam contendit, quæ a generatione & ortu seiungitur, non compotor modo Deorum, sed & collega in imperio euadit. Nam prouidentia Deorum in ortu hominum curando, contubernales sibi facit eos, qui ex eorum sententia vitam degunt. Si vero seiungantur, & super omnia eminent (Nam quod pro auctoritate imperat seiunctum est ab eo quod paret) hæc eadem imitatores sui animos ad imperii societatem vocat. Nam tum in sublimi versantes, vniuersitatem rerum tanquam ab ea exempti & liberi, vna administrant. Quare (inquit) ij qui hæc despexerunt, Heraclitus & Diogenes, diuini & erant, & iure appellabantur. Diuini .n. sunt, qui secundum id quod in ipsis summum & seiunctum est a contagio corporis, ætatē exigunt. Quod enim ab omni parte summum, diuinum est. Omnium enim rerum summum fastigium est Deus.

EPICTETVS.

Cum eiulantem quempiam videris in luctu, sine peregre profecto filio, siue rebus amissis: caue ne te visum illud moueat, vt existimes, versari eum in malis ob externa: sed statim ipse tecum distinguitur, sitq; in promptu, vt dicas, Istum affligit non casus ille (alium enim non affligit) sed concepta de eo opinio. Ad orationem quidem tuam eius perturbationi subseruire, ne dubita: atque adeo, si res ita tulerit, congemiscere. Cauebis autem, ne intrinsecus etiam congemiscas.

§ I M.

SIMPLICIJS.

Sicut in iis rebus externis quæ expetendæ videntur, non præproperum esse, nec eas auide arripere oportet, reputantem, cuiuscunq; sint modi, bonum nostrum in iis non esse collocatum: ita in iis etiam externis rebus, quæ fugiendæ videntur, constantem esse decet, quod nec mala nostra in rebus externis sita sint. Cum igitur eiulantem, inquit, aliquem videris, siue filio mortuo aut peregre agente, siue re aliqua sua perdita: ne te visum id impellat, vt eum ob res externas in malis esse existimes. Neq; enim in rebus externis mala nostra sunt, sicut ne bona quidem. Cur ergo iste plorans, tanquam malus sit is euentus, affligitur? Necis enim sua natura talis est. Alioqui omnes affligeret eos quibus euenisset. Sicut id quod natura calet, omnes eos a quibus attingitur, calefacit. At vero Anaxagoras audito filii sui obitu, placido simul & magno animo: Noram, *ras.* inquit, me eum genuisse mortalem. Quid ergo affligit istum? Quod opinatur sibi aliquid accidisse mali, id est quod eum affligit. Opinio autem nostra est. Itaque verum malum eum affligit: verum id non in rebus externis positum est, sed in iis quarum potestas in nobis sita est, vt hoc illoue modo res æstimemus. Quid ergo? Vir bonus non afficitur eorum dolore, qui affligantur, & improbata eorum opinione ipsos negliget? Nequaquam. Sed temporari seruiendum, & quadantenus assentiendum illis, cum oratione dolorem præ se ferente: tum, si opus sit, vna gemendo, idq; non simulate (nec enim bonum virum decet simulatio) sed illud gemendum est, tantam esse hominum imbecillitatem, vt istiusmodi res gemitu dignetur. Est autem animaduersione dignum, quatenus ista progredi affectio debeat, ne eo veniatur, vt ipse etiam ex animo propter casum illum ingemiscas. Neque enim opem ei ferre iam poteris qui lamentatur: cui affectui morderi qui vult, eum vt & aliquatenus ab eo affectu

F 3

*Compotores
& collega
deorum.*

Anaxago-

ras.

*Aliorum
stultitia do-
lenda.*

*Qui ipse a-
grotat, me-
deri alteri
non potest.*

retrahat, & aliquo modo eidem subseruiat oportet, ipsum in tuto collocatum. Neque enim is qui omnino in suo statu permanserit, retrahet eura quibus flumine abripitur, nec si totus cum eo abripitur. Qui enim rebus humanis plane exemptus est, cum immisericors videatur, nihil valet apud eum qui angitur. Ei vero qui eodem affectu vincitur: ipsi consolatione est opus.

EPICTETVS.

Actorem esse fabula talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: si brevis, brevis, si longa, longa. si medicum agere te voluerit: fac eam quoque personam ingeniose representes. Ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere; eam autem eligere, aliorum.

SIMPLICIVS.

Prius conuiuio vitam hanc, & externarum rerum usum comparauit: & qui eas largitur Deum, conuiuatori, qui liberum nobis fecerit oblata vel accipere vel repudiare eaque de causa nostram appetitionem instar pedagogi informauit, ac docuit, quem admodum res externæ tam præsentis, quam præteritæ & futuræ sint amplectendæ. Nam in conuiuio suo quisque arbitrato vel abstinet appositis, vel fruatur. Nunc eandem scenæ similem facit, & eos qui in ea versantur ut fabulæ actores, Deum vero ut a dilem & magistrum describit: in qua eam personam quæ assignetur vel accipere vel repudiare, non sit nostrum. Omnino enim necesse est eam accipere, qualia multa sunt quæ a fato dependent. Est enim penes nos est, aspernari diuitias: paupertatem tamen aut morbum vitare, non omnino penes nos est. Etsi nobis licet non esse dominis aut magistratibus: at quo minus seruiamus aut pareamus, non est nostri iuris. Quare in his nostri arbitrii est usus, & bonum aut malum nostrum quod ad hoc

attinet

Vita quid est aliud nisi scena? Aut ludere disce, Curis sepositis, aut cruciari miser,

attinet, non in accipiendo, aut non accipiendo, ut ante dictum est, sed in appetitu & usu est situm: qui nostri iuris est, ut ea vel bene vel male tractemus. Nam bene morbum aut paupertatem ferre, & iis uti quæ vel vitro vel coactus acceperis, in tua potestate est: ut & in scenâ, ubi singulis histrionibus aptam fabulæ personam imponere, siue regis, siue serui, siue infanti, qualis est Orestis, eius est qui fabulam edit, quique tam personarum quæ in ea sunt, quam histrionum ingenia perspecta habet. Sed impositam personam belle representare designati histrionis erit. Quare sæpe seruus, aut mendicus, aut furiosus probatur in fabula: diues autem, aut imperator, aut rex improbatur, cum illi datam personam belle exprimunt, hi vero suam male, prout utriusque in eo elaborarunt. Sic etiam fit in vita. Quot enim regibus, diuitibus, robustis, seruus pauper & claudus Epictetus, tam a chorago & magistro Deo, quam ab huius vitæ spectatoribus est prælati, qui personam sibi impositam bene & ex magistri sententiâ egit, & quod in ipso fuit, probe administravit? in quo bonum & malum hominis situm est, & id quod a cordatis hominibus vel laudetur, vel vituperetur.

Epictetus, regius histrio.

EPICTETVS.

Scorus inauspicatum crocitarit, ne te visum illud moueat: sed ipse tecum diuide statim, & dic: Nihil istorum mihi proventitur, sed aut corpusculo meo, aut reucla mea, aut existimationi, aut libris, aut uxori. Mihi autem fausta omnia portenduntur, si ego uolero. Quia quid enim istorum acciderit, ex eo penes me est, fructum ut capiam.

SIMPLICIVS.

Caput hoc, mea quidem opinione, si præpositum superiori fuisset, suum locum tenuisset, post id quod præcedit, cuius initium est: Cum euilantem quempiam videris in luctu. Nam ibi cum dixisset,

F +

non affici oportere eorum dolore qui ob externæ alicuius rei iacturam in malo sibi esse videntur: neque assentiri, talem in malo esse. Siquidem nostri boni & mali vis ac summa in iis sit, quæ in nostra potestate sita sunt. Nunc, siue augurium, siue omen, siue diuinitio mali aliquid portendere tibi videatur: ne sic quidem, inquit, assentiaris: sed sepositis corporeis & externis rebus cogites, bonum & malum tuum penes te esse. Si igitur ipse in malo esse nolueris, ista quæ portenduntur mala, non tibi portendentur, sed aut corpori tuo, aut famæ, aut opibus, aut liberis, aut vxori. Tibi vero prospera omnia significantur, si ipse vis, quia penes te est bonum & malum tuum. Atque adeo fieri potest, ut mala quæ videntur in rebus externis, tibi profint: & tanto magis profint: quanto maiora videntur, si recte ea tractaris. Atqui si ea tua mala essent, nocerent, non iuuarent. Quoniam igitur ijs & iuuari potes, nec tibi quicquam accidet mali nisi ipse velis: etiam ea quæ portendi mala videntur, si volueris, non tua mala erunt, sed eorum alicuius quæ extra te & a te sciuncta sunt.

E P I C T E T V S.

Inuidus esse potes, si in nullum certamen descendas, quod vincere tui arbitrii non est.

S I M P L I C I V S.

Quod dixit, nihil tibi portendi mali, nisi ipse volueris, ut in tua potestate sit, non esse in malo: eius subobscure, ut opinor, his verbis causam & rationem affert. Nam penes te est, nunquam cum externis rebus congredi & certare, siue appetendo siue declinando: in quibus aliquando vinci necesse est, aut frustratum rebus desideratis, aut circumuentum declinatis: penes te est in ijs solis versari, quibus ne vnquam frustrare siue appetendo siue declinando, tui est arbitrii. Id vero non aliud est, quam si dixisset:

set: ut nunquam succumbas, sed perpetuo sis inuidus, penes te esse. Quod si hoc, illud etiam penes te est dubio procul, ne vnquam sis in malo. Nam qui in malo est, a malo vincitur. Sin penes te est ne vnquam in malum incidas: illud etiam penes te erit, ne quid vnquam tibi mali portendatur. Recte igitur dictum, Nihil tibi portendi mali nisi ipse velis: hoc est, nisi in certamen descendas, cuius victoria penes te non sit: hoc est, nisi in rebus externis bonum tuum & malum tuum collocaris.

E P I C T E T V S.

Siquem igitur eximiiis honoribus affectum, aut amplâ potestate præditum, aut alioqui florentem videris: vide ne quando beatum illum prædices, visorum impetum secutus. Nam si in rebus nostræ potestati subiectis vis tranquillitatis constiterit, nec inuidia nec æmulatio locum habebit: tuq; ipse non Imperator, non Senator, non Consul esse voles, sed liber. Ad eam autem rem via vnica est, eorum qua in potestate nostra non sunt contemptio.

S I M P L I C I V S.

Cum inuidum esse dixisset eum qui nullum de rebus alienis certamen susciperet, exempla vero eorum quibus hæc prospere euenisse videntur, & æmulatio aduersus eos & inuidia vel in primis eo attrahunt: compendio demonstrat, eorum neminem qui bonum humanum quærunt, vnquam inuidere aut æmulari. Nam si bonum humanum in rebus nostræ potestati subiectis situm est: qui vero populari honore, potentia, gloria præcellunt, nihil eorum habent, quæ in nostra potestate sita sunt: huiusmodi homines, ne bonum quidem habere homini conueniens constat. Quid ergo loci aduersus istos habeat inuidia, aut æmulatio? Nam & inuidia dolor est, ob alienum bonum ortus: & æmulatio feruor quidam voluntatis exæquandi se cum eo

*Inuidia.
Æmulatio.*

quod bonum habetur. Nascuntur autem hæc perturbationes ex eo, quod quivis homo ipsius naturæ impulsu honoris est appetens, nec paribus de dignitate vult concedere. Itaque si qui sint infirmioribus ingeniis, qui ipsi nihil proficere possunt, proximum quenque deprimendo æquare illum aut etiam superare contendunt, & successibus aliorum dolent, quæ est invidia. Nam ad eum qui eum bene agit, vel agi videtur, invidia velut arreptit, in primis vel genere, vel studio, vel fortuna parem. Nemo enim vel profus eminenti vel omnino inferiori invidet, neque cum talibus certat quisquam. In quibus vero aliquid animi & nervorum est, hi inflammationi aviditate feruntur, ut illos strenue progrediendo vel æquent, vel superent, cum quibus sibi certamen instituerunt. Quare invidia semper est vitiosus affectus: æmulatio vero cum virtutem spectat, bona est, & cognata boni amoris: cum autem res externas, mala, nec invidia melior. Si ergo & invidia & æmulatio opinione boni excitantur, honores vero & potentia & celebritas nominis, quæ vulgo in bonis habentur, bona non sunt, cum bonum in rebus nostræ potestati subiectis sit collocatum, constat, in iis invidiam & æmulationem nihil habere loci, si quidem veritas spectetur. Non decet igitur, eum qui eruditur, invidendo vel æmulando eos, quibus ista ad voluntatem fluere videntur, in eis bonum collocare. Libertas enim ei expetenda est suis temerariis affectibus, nihil autem rerum externarum. Vna vero, inquit, ad libertatem via ducit, rerum quæ in nobis sitæ non sunt, despicientia: quæ nos & libertate priuant, & victoria. In his enim & frustrari, est iis quæ appetimus, & in ea quæ fugimus, incidere. In his versantur brutorum nostrorum affectuum appetitus, & tyrannis eorum, quam in nos exercent. Quam obrem rebus externis despicientis, etiam cognatas cum eis appetitiones, veluti sociis destitutas, rationi præbemus obediētes.

*Invidus.**Æmulatores.**Via libertatis.*

E P I C T E T V S.

*M*emento, non eum qui convicietur aut verberet, auctorem esse contumelia: sed opinionem de te tanquam contumeliosam conceptam. Cum igitur te quisquam iritavit, opinione tua te iritatum esse scito. Quapropter in primis operam dato, ne visa tibi assensum extorqueant. Nam si semel tempus & moram impetraris, facilius ipse tibi imperabis. Mors & exitium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie versentur: omnium vero maxime mors. Sic nihil unquam humile cogitabis, nec impense cupies quicquam.

S I M P L I C I V S.

Rursus elevatis iis quæ in rebus externis habentur bona, & via unica ad libertatem demonstrata, rerum quæ nostri arbitrii non sunt, contemtionem: quæ contra hæc afferri possunt vel oratione, vel titronum tacita cogitatione, dissolvit, ipsis eruditionis principis innitens. Occurritur autem ei hoc modo: Si res externas despexerimus, eaque de causa viles & inopes permanferimus multas potentiorum iniurias perferemus, cum & nullis muniti præsidis simus, & eis adulari recusemus. Nam & conviciantur & verberant, & variis nos contumeliis afficiunt, & quæ habemus eripiunt, & relegant, interdum denique nos occidunt. Ipse vero ad hæc responderet: nihil esse in istis grave, quod alioqui omnibus gravia viderentur: sed opinionem quæ ea gravia faciat, esse gravem. Quare non istos, cum talia faciunt, contumelia nos afficere: sed quæ in nobis sit opinionem, qua nos affici contumelia putemus, eam esse quæ contumelia nos afficiat. Opinionem autem & existimationem de ea, nostrum opus esse. Nos igitur a nobis ipsis affici contumelia. Neque vero gravem rem esse, aut indignatione dignam, contumeliam, inde constat. Aut enim verum est crimen, aut falsum. Si verum: cur moleste ferimus

*Pauper vbi iacet.**Crimen seu verum seu falsum, a quo ferendum animo.*

veritatem? cur facere non piget, audire piget? Sin falsum: ille qui mentitur: læditur. Quid igitur agendum? Ne tibi assensionem extorqueat visum contumeliæ, vt vocifereris, & lamenteris, te in malo esse existimans: sed spatium ipse tibi præbeas rei considerandæ, cuiusnam modi sit. Nam si temporis aliquid & moræ impetraris, repentinum obiectum te non commouebit, sed simul interim tranquillus eris: simul spatium habebis principia doctrinæ promendi, & distinguendi, vtrum ille casus in nostra potestate sit, an non? Quod si in nostra potestate non esse eum inueneris: adiunges, neque bonum neque malum nostrum esse: & penes te esse eo pro bono vti, & fructum inde capere, magno animo eum despiciendo. Ne autem assentiare, plurimum tibi conferet tacendi consuetudo: si quid tale acciderit, donec æstum animi deferbuisset intellexeris, & canem tuum internum latrare desisset. Fertur enim & Socrates, si quando commotus esset vehementius, prorsus tacuisse. Cum his, mea sententia, statim reliqua sunt connectenda, coniunctione subintellecta, vt dicas: Mors vero, exilium, cæteraque omnia, quæ in malis habentur, quotidie tibi sint ob oculos, &c. Cum enim communi sermone de omnibus externis casibus, & rebus, vt habentur, formidabilibus disseruisset, nullam earum neque terribilem, neque contumeliosam, neque noxiam esse, sed opinionem de iis conceptam esse, quæ damno aut contumelia nos afficiat: id adiumentum ne visis assentiaris, aduersus conuicia & verbera subiecit, ne iriteris ab eis, aut concidas. Aduersus exilium autem & mortem, & id genus alia grauiora, aliud remedium excogitauit, ne illa putemus nunquam ad nos peruentura: sed continenter expectemus, vt quæ aliquando eueniant. Nam si ratio demonstrarit, res externas neque bonas esse, neque malas, & consuetudo nobis eam quasi naturam attulerit, vt aduersus ea vt vitata & quotidiana affecti simus: nec ijs quæ molesta habentur, de-

Canis interior.

Silentium Socratis.

Diversorum morborum diversare-media.

prime

primemur: nec suanum rerum imagine vltra modum alliciemur.

E P I C T E T V S.

Sapientia studium suscipere cupis? Statim te para, quasi futurum sit vt deridearis, vt multi te subsannent: vt dicant, te subito philosophum existisse: vt rogent, vnde supercilium istud? Tu autem supercilium ne habeto: ea vero quæ optima tibi videbuntur, sic teneto, quasi a Deo sis in ea statione collocatus. Ceterum memento, te, si in eodem statu permanseris, iis tandem admirationi fore, qui te prius deriserunt. Sin eis succubueris, dupliciter fore deridendum.

S I M P L I C I V S.

Tot præceptis omnes homines, quatenus homines sunt, hortatus, vt rebus externis earumque admiratione, vt alienarum, relicta, in semetipsis bonū & malum quarant, id quod libera voluntate, appetitione ac delectu præditos animantes deceat: iam velut cum ijs qui aliquantum profecerint, & philosophiam amant, loquitur pleraque, & huius desiderii principium statim præmunit, ea quæ initio talibus euenire soleant prædicens, ne de improviso obiecta perturbent, & destruant institutum. Nam plerique mortales, eos qui a consueta viuendi ratione recedere volunt, moleste ferre consueuerunt: & alias ne peius cum ipsis agi videatur, familiares præsertim derident & subsannant: alias, quasi præter meritum insolescentes, opprobriis petunt, irati-que simul & inuidentes, alacritatem eorum retundere student. Itaque multi hoc derisu, his sannis, hisce opprobriis victi, desertis ordinibus ad pristinae vitæ consuetudinem redierunt. Neque vero vultu & gestu tantum ridentur, subsannantur, conuiciis exagitantur omnes: sed nonnulli cum ipsis, tum qui eorum institutionis adiutores sunt, capitis & fortu-

Philosophi derisui expositi.

narum discrimen ad eunt, partim a cognatis ex amore, quod existimant eos vitæ inutiles fore: partim ab alienis, qui tum excellentiæ vitæ elegantioris inuident, tum ob sui suæque vitæ contemptum irascuntur. Fit autem omnino, ut aliqui philosophiam & bene viuendi rationem auspicati, ingenii quadam bonitate & singulari felicitate, nondum tamen profus ab ea occupati, sed spe quadam & nuda imagine eius excellentiæ præ reliquis vite generibus imbuti, eo sese efferant, quia nondum eo peruenerunt. Nihil enim æque a philosophia & recta viuendi ratione alienum est, ac elatum supercilium, & inanis ista elatio, diuinum illud de seipso cognoscendo præceptum non reputans: quod & principium & finis est philosophiæ totius, & omnis recte viuendi rationis. Statim igitur his indigni videntur, qui se efferunt. Nec enim ab animi magnitudine ista oritur elatio, sed est tumor inanis & præter naturam, ad exteriora se diffundens, auulsus ab interioribus. Nam salubris magnanimitatis ea ratio est, quæ corporis. Id enim naturalem affectionem interiorum partium sequitur, totumque futurum æquabiliter, perpetuam temperiem & proportionem exteriorum ad interiora conseruat. Monet igitur philosophiæ cupidos, ut eum quidem affectum caueant, ut & hominibus inuisum, & cauamur iis penes quos est & facile & iure struantur insidiæ. Sin purus ab eo fueris, ne risus, fannas & probra cures: sed diligenter cogites, quid sit homo, & quid tali naturæ conueniat: constanterque in secta vitæ melioris, velut e Deo incitatus, permanes. Nihil enim maius deorum immortalium munere hominibus datum est philosophia. Atque adeo ipsi derisores ostendunt se magnifice de philosopho sentite: nos autem ut ea indignos deridere, cum dicunt, Iste nobis subito philosophus est reuerfus.

Elatio animi vanitatis argumentum.

Ἐλῆσις οὐκ ἐστὶν.

Philosophia excellentia.

Risus in admirationem vertendus.

Multo autem magis, si mansuetis & moderatis moribus institutum nostrum ad finem utique tenuimus, admirabuntur: cum ipsius philosophiæ per-

critudinem

critudinem & grauitatem in eo perspexerint, qui pridem contemnebatur. Si vero, inquit, derisu eorū victus, ab instituto recesseris, & ad prioris vitæ consuetudinem redieris: conduplicato risu excipieris. Nam primus ille risus, te proficiente & deridentium admirationem consecuto, nihil ad te pertinebat, sed in eos ipsos retorquebatur. Sin eis cesseris: tum & illo risu dignus eris, qui clauam post cothurnum arripere institueris: & vitæ ratione vili & frugil suscepta, ad philosophiā accesseris: & alterum risum ipse ultro merito elicueris, deserta acie in qua collocatus fueras, risu & fannas aliisque nugis hostium adeo nequam ab ea depulsus. Merito igitur dupliciter deridebitur, qui & amentium risu nihil ad se attinente, si institutum suum tenuisset, victus fuerit, & iustum iam ac prudentem sui derisum attraxerit. Hæc magnas vires habent ad iuuandam animum profus eneruatum, ut pulcherrima quæque consilia vbique persequatur. Sociam enim ei honoris quoque reum gloriam facit, iustos nervos addentem rationi, eaque se repurgantem, quod honorem non per se omnino, & propter honorantes amplectamur, & extrinsecus locemus bonum: sed quod eo argumēto colligamus, nos habere aliquid boni, & honore digni. Quare non cuiusuis honor est admittendus, sed prudētum tantummodo, quosum testimonis tuto credi potest.

Risus ob leuitatē conduplicandus.

Gloria testimonium virtutis.

EPICTETVS.

Si quando acciderit, ut foras promineas, & alicui placere cupias: te de statione tua deiectum esse scito. Quare in omnibus rebus illud tibi satis sit, te esse philosophum. Sin alicui etiam videri philosophus cupis, tibi videre: idque tibi satis esto.

SIMPLICIUS.

Dixit ea quæ optima videantur sic tenenda esse nobis, quasi a Deo mandata sint: & si recta consilia

persequamur, fore ut ii nos admirentur, qui antea deriserunt. Sin cesserimus, conduplicatum nos derisum lucrifacturos. Nunc in genere his subiungit, si a te ipso ad externa conuertaris, ut alicui placeas, institutum philosophi destrui, quod ad eum ipsum & ad Deum sit conuertendum. Eo, igitur, inquit semper contentus esto, quod sis philosophus. hoc est, vir bonus. Sin eo non contentus, etiam elucere bonum tuum cupis (nam vera bona & pulcra celari nequeunt) quo magis credere possis te esse bonum, si tua bonitas conspiciatur: tum quoque, inquit, aciem tuam non in res externas & populum intendito, qui talium rerum iudex esse nequit, sed tibi ipsi te videri est satis. Cum enim iam philosopharis (cum eo enim sermo habetur) simul & tuum institutum tenebis, ad te ipsum conuersus, simulque te ipsum tui ipsius iudicem habebis populo potiorrem. Obseruabis autem discrimen eius quod ante illi dictum est, qui erudiri incipit, & huius quod nunc appetenti philosophiæ dicitur. Ibi enim dicebat, nihil prorsus scire videri velis. Quia is utique populo doctus videri volebat, & illa gloriola attornitus, iudex sui ipsius idoneus nondum erat. Hic vero, quia paratior est auditor ad conuersionem ad semetipsum, conspicique se vult, ut testimonium habeat suæ bonitatis: ideo re ipsa contentus esse iubetur. Sin etiam videri vis, & iam tuus esse iudex potes: tibi ipsi videre, inquit, atque id satis erit. Quid vero si aliam quoque utilitatem caput hoc afferat? Nam mihi quidem videtur admirabilis hic vir, caute loquens, si quid dixerit quod perperam accipiat, statim errorem illum corrigere. Cum igitur prius dixerit: Si in iisdem perseueraueris, qui te dudum deridebant, admirabuntur. Sin ab eis videtur fueris, conduplicatum risum lucrifacies: itaque videretur ab externo iudicio suspendere auditorem: hac admonitione a rebus externis eundem reuocat, & ab aliorum opinione foras trahente animum & contaminante, ad seipsum reuocat: qui est purissimus

*Discrimen
auditorum.*

Epictetus cauet, ne sua dicta perperam accipiantur.

mus: & cum ab omni vanitate sit alienus, vsum aliquem præbet. Nam cordatis iudicibus videri bonum, firmum certe argumentum est bonitatis. Hoc igitur, ut opinor, cum spectaret, dixit: Tibi ipsi videre, idque satis erit.

EPICTETVS.

Ista cogitationes ne te crucient, fore ut sine honore viuas, & nullo sis loco. Nam si honore carere malum est: nihilo magis per alium in malo esse potes, quam in vitio. Numquid igitur tui muneris est, imperio potiri? aut ad conuiuium adhiberi? Nequaquam. Qui igitur ea iam erit ignominia? Qui nullo vsquam loco eris. Quem in iis solis aliquem esse oportet, qua penes te sunt, in quibus vel summo loco esse potes? At nihil opis amicis fores? Quo pacto istud accipis? Non argentum abs te habiturum sunt? nec eos in Romanam ciuitatem adscribes? Et quis tibi dixit, ea penes nos esse, & non aliena munera? Quis vero id alteri præbet, quo ipse careat? Parato ergo, aiunt, ut & nos habeamus. Si parare queo, conserua a verecundia & fide & animi magnitudine, vobisq; eius rei viam ostenderitis, parabo. Sin id postulatis, ut bona ego mea perdam, qua vos ea qua in bonis non sunt, acquiratis: videre ipsi quam iniqui sitis, & temerarii. Vtrum vero praoptatis? pecuniamne, an amicum verecundum & syncerum? Ad hoc igitur adiumento mihi este: non autem postulate, ut ea facia per qua illa sim amissurus. At enim, patria per me nihil affertur adiumenti. Cuiusmodi queso adiumentum? Porticus per te non habitura est, non balnea. Istuc vero quid est? Neq; enim calceos habet per fabrum ferrarium, neq; arma per sutorem. Satis autem fuerit, suo quemq; fungi munere. At si quem alium ei ciuem instrueres integrum & verecundum: nihilne eam iuuaret? imo vero. Proinde ne tu quidem patria fueris inutilis. Quem ergo locum, inquis, habebis in urbe? Quem poteris integritate & verecundia conseruata. Sin illi profuturus,

hac abiec eris: quis ei fuerit usus tui, qui impudens & perfidus euaseris?

SIMPLICIUS.

Philosophatur aut inopiā, aut de risum, aut contemptum sui timent.

Homines in animi sui curam intenti, alii aliis rebus distrahantur: eoque fit vt quædam & sibi met-
ipsis, & iis qui ipsos ad meliora hortantur, oppo-
nant. Ac ij quidem qui modo cœperunt euadere, vt
humiles & abiecti adhuc, dicunt: Si mea neglexe-
ro, non erit vnde viuam: Ni famulum castigato,
euadet improbus. Qui vero iam profecerunt, hæc
vt parua despiciunt: itaque sibi fidunt, vt quod ad
quoduis munus obeundum sint idonei, se fame
non perituros credant. Sed quo pacto fungantur
officio, quod & bonum sit & honorabile anguntur.
Nam verissimum honorem hi experunt, & ignomi-
niam fugiunt, & amicis ac patriæ succurrere vo-
lunt. Hinc igitur argumenta petunt, quæ nunc or-
dine omnia & præclare confutat Epictetus. Ac pri-
mum commune illud ponit, ab ignominia sum-
tum: Si a rebus externis foroque recessero,

Quod solet exornare viros, illustribus actū.

vt Homerus ait: sine honore viuam, nulloque no-
mero ero. Hoc argumentum hac ratiocinatione sol-
uit: Ignominia malum est: Malum in nobis situm
est, vt & bonum. Quod vero in nobis situm est, id
nobis nec ab alio, nec per alium accidit. alioqui n.
haud situm in nobis esse iam diceretur. Ignominia
igitur quoties adfuerit, in nobis sita, & in nobis ipsis
inest: siue nos alii nullo, siue aliquo honore di-
gnentur. Non igitur ignominia aliorum est perti-
næscenda, ac ne ignominia quidē iudicanda: si qui-
dem ignominia, si malum sit in nobis erit. Sed iam
etiam propositiones videamus, quam vere sint ad-
hibitæ. Ignominia, inquit, malum est. Nam si bonū
honorabile est, in quo consentimus omnes, ignomi-
niosum & ipsa ignominia malum erit. Nam si bo-
num esset, honorabile esset, & non ignominiosum.
Ad hæc, bonum est honos, quia bonis omnibus con-
uenit

Penes nos est, ne inho- norati sim⁹.

simplicia ma- lum.

uenit. Nam & Deo, & genis, & bonis hominibus
conuenit honos. Quia de causâ cum bonus sit, care-
re honore malum esse constabit. * Nam si contra-
ria vna existant, vna etiam tollentur. Contrarium
autem est honori, carere honore: vt bono malum.
Bonum vero nostram, qui libera voluntate prædi-
cimus, & malum in nobis & nostra opinione esse
situm, neq; contra voluntatem nostram vllum vel
bonum vel malum nobis accidere: prius vtique de-
monstratum est, nec repetenda sunt eadem. Si ergo
ignominia in nobis sita est, & in nobis ipsis inest,
cum adest: non honore carebimus, quamuis res ex-
ternas plane despexerimus. Nam si in nobis situm
non est, adipisci magistratum, aut in cōsiliū adhi-
beri, aut inuitari ad conuiuium: non consequi hæc,
malum nostrum haud fuerit. Itaque ne ignominia
quidem nostra, siquidem ignominia malum est. Sed
quid illud sibi vult? Non potes in malo esse per ali-
um, non magis quā in turpitudine. Nam sententio-
la hæc duriuscula esse videtur. * Illud autem, non
posse quenquā in malo esse per alium: euidentius esse
videtur. Nam quia bono euidentius est honestum,
corrigit hoc eius occulta copulatione. Vt enim bo-
no honestum, quod Græci τὸ καλὸν eo vocant, quod
demulcet, delinit, ad se vocat, & amorem omnibus
conuertendi se ad ipsum ingenerat: sic & turpe
malo clarius & euidentius est. Turpe autem dici-
tur, ob prauum vsu voluptatum. Hoc vero con-
silio fit, & non per alium. Si quis ergo per alium in
turpitudine esse nequit, nec in malo magis esse po-
test per alium quam in turpitudine, cum ne in ma-
lo quidem per alium esse constat. Siquidem nihil
est causæ, cur magis in malo sit quā in turpitudine.
Malum enim æque in nobis situm est, atq; turpitu-
do. Fortassis autem euidentior erit oratio, negan-
di particula transposita, * vt sit, magis sic quam in
turpi, & dicit: non posse te in malo esse per alium,
vt ex particula magis, orationis confirmatio sumat-
ur. Habet autem veri aliquid oratio, si cogitemus,

Honestum, Bonum.

Rhetorū sen- tentia, hone- stū & turpe opinione, bo- num & ma- lum natura constat.

Rhetores honestum & turpe laudabili & vituperabili definire, & vulgi iudicio subiicere. Vtile vero atque inutile, siue conducibile & noxium (quod perinde est) itemque bonum & malum, non instituto aliquo aut hominum iudicio, sed natura esse, affirmare. Quantum igitur ad hanc quidem causam at- tinet, quo turpitudinis iudicium reprehensibus non permittitur, ait: Non fieri potest, vt magis in malo per alium sis, quam in turpitudine. Si ergo fieri nequit, vt propter alium in turpitudine sis, vt ante dictum est: multo minus fieri potest, vt in malo sis per alium, quam in turpitudine scilicet. Om- nino ergo fieri nequit, vt sis in malo per alium.

Vel primum dignitatis gradum te- net, qui na- turam ducē sequitur.

Amicos ad- iuuandi ho- nestia supi- dians.

Quomodo autem, inquit, nullo vsquam loco eris, si Reipub. gubernandæ potestate careas? Num obli- tus es, non hunc esse locum, in quo bonum & ma- lum humanum situm est? Sed id situm esse in ap- petitione, declinatione, iis denique rebus quæ tibi parent, in quibus tibi quantivis pretii esse licebit, si eas naturæ congruenter tractare volueris? Cum igitur & boni locum in te ipso habeas, & in eo quanti- vis pretii esse possis, cur te nullo vsquam esse loco dicis? Eo nimirum, quod hactenus bonum in re- bus externis collocas, quas germanus philosophus contemnere necesse habet. At vt ego, etsi tacuero, in me ipso magni esse pretii possim: amici tamen, inquit, nihil a me iuuabuntur. Hæc eius est oratio, qui aliquantum profecit. Is enim, quod ad sese atti- net, sæpe res externas contemnit: sed amicis operam ferre cupit, quod id bonum iudicat honestumque esse: eaque de causa non nunquam & opes & potesta- tem ciuilem desiderat, ne suis amicis sit inutilis. Solut igitur & hoc, argumento ab iis, quæ in nostra potestate sunt, petito: & comparatione, quod sit vtilior amicus is qui bona fide colat amicitiam, illo qui pecuniam & potentiam conferat. Ab iis quæ in nostra potestate sunt: quod pecunia, ciuiles pote- states, honores, in nostra potestate non sint. Quæ si quis philosophorum habeat, alacriter elargiatur, seque

seque accipere potius ea re quam dare beneficium existimet. Sin iis careat: nullam amicitia faciat iniuriam. Quis enim alteri det, quod ipse non habet? Parato igitur, inquiunt amici, vt & nos ea habeamus. Equidem si ita parare possum, vt & vir bonus & diui- permaneam, & vobis fidelis amicus, neque quicquam admittam philosopho indecorum: parabo, statem pa- vos viam ostendite. Ac videtur hic vir concedere, rare licet. interdum parare opes propter amicos, & adipisci magistratus, si ista sic parari tenerique possint, vt ne quid admittatur ea vita indignum, quæ naturæ in- stituto viro sapienti conueniat. Sin hoc maxima ex parte fieri nequit, & eum qui hæc consequi velit, necesse est institutum proprii sui boni perdere: illud utiq; Parato vt & nos habeamus, nihil aliud est, nisi peterè vt meum bonum amittam: hoc est, animi rati- onem præditi bonum, quo homo homo est. * Alia obiecta sunt aliarum appetitionum. Ingrati, væcor- des hi & iniqui sunt. Iniqui, vt desertores amicitia. Nam & Pythagoreis auctoribus, amicitia est æqua- litas: & iniquum est, amicum extrema calamitate velle afficere, brutæ tuæ cupiditatis explendæ cau- sa. Ingrati & væcorde, qui amico illorum com- modis ex animo inferuenti, talia mandent: nec quantum intersit videant, inter id quod amicus il- lis obsequens perdit, & id quod ipsi consequuntur. Nam is quidem boni maximi iacturam facit: ipsi vero non tantum non suum bonum, sed interdum etiam malum adipiscuntur. Ingratos autem eos amentes fortassis appellat, ob id quod sequitur, quod pecuniam fideli amico & verecundo antepo- nant. Atque per id euidentius etiam ostendit talem amicis non fore inutilem, sed iis qui pecuniam sup- pedient vtiliorem. Nam si serui quoque fideles & verecundi, artificiosis & operosis præstant, plurisque sunt a dominis: quanto magis tales amici pluris erunt cordatis hominibus, quam ii qui nummulo- donant? Nam & ad iucundam vitæ consuetudi- nem, & ad consilium dandum, & ad tuendas res ca-

Fidus ami- cus pecuni- oso præfe- rendus.

rissimas ac pretiosissimas, & in periculis & morbis, & post obitū: fideles amicos vtiliores esse constat, nulla in re a familiaribus & amicis discrepantes. Si ergo veri amici sunt, in eo iuuabunt amicum, vt fidelis & verecundus permaneat, etiam priuati sui commodi respectu: neq; id ab eo postulabunt, per quod eo redigatur, vt nec fidelis amicus neque vtilis esse possit. Atque etiam fieri potest, vt per eadem hæc, illud quoque argumentum refutetur: Eorum quæ in te sita sunt, dominus es. Quis vero tibi dixit, in te situm esse, vt patriæ porticus & balnea construas? Quis vero alteri dare id potest, quod ipse non habet? Quod si audierit, Parato igitur, vt & patria habeat: priora illa respondebit. Verum hæc, vt communia, nobis consideranda reliquit, magisque propriam & cognatam multa cum euidencia & vehementia responsionem aduersus patriam attulit. Quid ad te, inquit, si per te patria porticus & balnea non habebit. Neque enim calceos per fabrum ferrarium habet, sed per sutorem: neque arma per sutorem, sed per armorum fabrum. Omnis enim res, tum sibi ipsi vtiliter & iuste administratur, cū quisque cuius & incola suo intentus operi, aliena non curat: Si & faber ærarius, & quiuis alius opifex curat, vt suum opus reipublicæ proficit. At dicat philosophiæ studiosus: Ego vero qua re vtilis erō reipublicæ? Cui vicissim egregie respondet: Si efficeres vt alium ciuem fidelem & verecundum haberet, nonne vtilius ei aliquid quam faber ærarius præstares? Maxime igitur eam adiuuabis, cum aliis ad hunc modum instituendis, monendo docendoque, tum vita & moribus honesti & boni ciuis munus obeundo, exemploq; tuo lōge maiores quam reliqui sunt operibus afferes ad rem publicam vtilitates. Quem igitur, inquis, in republica tenebo locum? Nam cæterorum quisque suo quopiam munere fungitur, alius magistratum gerendo, alius propugnando, alius aliquid ad degendam vitam vtile suppeditando. Auctor igitur comuniter ad hæc respondet: Quem-

cunque

Felix ciuitas, in qua suo quisque munere fungitur, de alieno haud sollicitus.

Doctrina et exemplo patriam inuauit philosophus.

eunque locum in ciuitate tenere poteris, conseruata fide & verecūdia eum teneto. Si vero dum pecunia, balneis, porticibus, eam iuuare studes, fidem & verecundiam amiseris: fortasse ne illis quidem rebus eam iuueris, semel perfidus & impudens factus. Vtrum vero magis eam ornant? fideles & verecundiciae? an porticus & balnea? Verum quærendum est, quem locum in republica philosophus tenere debeat? Annon eius potissimum, qui homines faciat, & fidelium ac bene moratorum ciuium quasi opifex quidam sit? Nec enim aliud eius munus erit, quam & sese & alios ita repurgare, vt vitam naturæ humanæ conuenientem agant, omniumque communis pater erit & pædagogus, & corrector & consiliarius, seque curatorem præbebit omnium, & adiutor erit omnis boni. Congratulabitur iis quibus res secundæ sunt, vicē dolebit calamitosorum, eosq; consolabitur. Denique ea faciet, quæ is qui persuasum habet, peculiare suum munus esse, & in republica locum & curationem, qua omnibus hominibus pro virili sua bene faciat. Sin eum ad vnum aliquod in republica munus seorsim destinatum videre uolueris, in bene constitutis ciuitatibus vtique principatus ei deferretur, vt cæteris antecellenti, ea ratione qua ouibus opilio. Erit & senator prudens, & imperator, si disciplinæ militaris peritus fuerit, vt & consilio & animi robore superior cæteris. Nam Socrates quoque in prælio ad Delium commissio, fortissime pugnavit: & per hostile agmen se recipientem, vnum eum nemo, vt aiunt, persequi ausus fuit magnitudine animi eius perterritis omnibus. Quin & Xenophon decem illis Græcorum militibus conseruatis, * Olympico præconio est ornatus. Cæterum sciendum est, malas respublicas omnino tum animis esse perniciosas, tum diuinam illustrationem repellere, tum honesta instituta conspurcare, tum exempla recte viuendi abolere. Quapropter ad veræ institutionis initia plane impediunt animos, & ad doctrinæ confirmationem.

Philosophi locus & animus in re publica.

Socrati feritudo.

Xenophon.

Mala reipublica pernicio.

Si quis tamen in tali republica repertus fuerit animus, singulari quodam fato corroboratus, is durioribus exercitationibus ad maiorem virtutis perfectionem acuetur. Verum igitur illud est, omnem fortunam, omnem euentum, siue molliorem, siue asperiores, fructus aliquid atque vtilitatis afferre ei qui prudenti delectu, quod in quaque re inest boni, amplectitur.

EPICTETVS.

Est tibi praelatus aliquis in conuiuio, aut salutatione, aut dandi consilii officio. Siquidem ista bona sunt, gratulari debes illi, cui ea contigerunt. Sin mala, ne dolas te in ea non incidisse: sed memento, cum ea non agas quibus illa parantur, quæ in nostra potestate non sunt, fieri non posse ut eadem tibi tribuantur. Nam qui valebit tantum is, qui fores non frequentat, atque is qui frequentat? qui non affectatur, atque is qui affectatur? qui non laudat, atque is qui laudat? Iniustus igitur eris & inexplebilis, si non numerato eo pretio, quo illa vaneunt, gratis ea consequi te postules. Age quanti vaneunt lactuca? Ponamus obolo. Si quis igitur obolo numerato lactucas acceperit, tu autem pretio non numerato non acceperis: ne te deteriori conditione esse putes eo qui accepit. Vt enim lactucas habet ille, sic tu obolum non dedisti. Ad eundem quoque modum & hic se res habet. Non inuitatus es ad conuiuium alicuius? Nec dedisti quanti venit conuiuium. Vendit autem id conuiuator laudatione, vendit obsequio. Dato igitur pretium quanti vanti, sic re tua est. Quod si nec illa vis prestare, & hoc accipere: auarus es & vacors. Nihil igitur cana vice habes? Imo habes: non laudasti quem noluisti: non tolerasti eius insolentiam in ingressu.

SIMPLICIUS.

Etiam hæc oratio pars esse videtur superioris, reliquis argumentis occurrens, quæ ab iis obicitur,

tur qui eodem modo sunt affecti. Nam qui ad sese conuertitur, & aliis res externas relinquit, culturamque diuitum & potentum despicit, sine honore videtur etatem degere: cum ei complures & in salutatione, & conuiuio, & petendo consilio præponantur. Ac potuisset ille quidem rursus etiam sic ab eo quod in nostra potestate situm est, aut non est, argumentum hoc refellere. Nam si bona nostra in nobis sita sunt, ista vero in nobis sita non sunt, ista nostra bona non erunt. Verum auctor hac dissol- uendi ratione prætermissa, tanquam communi & iam tractata, vtitur alia huic loco magis propria, quæ recte vtentibus subindiceret, quo pacto maiorem etiam ex huiusmodi rebus fructum capere possint. Ait autem ea in quibus alii honestioris vitæ studiosis præferantur, aut bona esse, aut mala. Sed explendæ causâ diuisionis adiiciatur etiam, aut indifferentia. Multa enim talia quoque sunt. Quod si indifferentia, nihilo plus honoris quam ignominie habent. Quare hanc diuisionis partem alpernatus est Epictetus. Restat igitur, aut bona esse, aut mala. Si bona sunt, gaudere (inquit) debes, alium ijs esse potitum. Hoc enim * tuæ facultatis est, quæ bene cupit omnibus, & gratulatur iis qui bonis rebus potiuntur. Vide quæso quantum boni in ista, vt habetur, ignominia delitescens, elucescat? Hæc. n. proprie est similitudo cum Deo, qua iis quæ inferiora, & posteriora Deo sunt, nullum maius bonum contingere potest. Deus enim facultate potentissima præditus, & omnis facultatis auctor, voluntate etiam optima, bona omnia, malum vero nihil esse voluit, quatenus fieri posset. Cum autem par sit eius & potentia & voluntas: omnia bona facit, quatenus vnum quodque bonitatem ipsius capere potest. Humanus verò animus facultate summa esse præditus non potest, multis etiã Deo posterioribus potentia inferior. Sed voluntatem accepit a Deo liberam, cuius ea natura esset, vt bene cuperet omnibus, modo ipsa id decreuisset. Merito igitur ista ra-

*Argumentum
dicitur quod
non potest
accommodari
potest ad omni-
um exter-
narum rerum
despicien-
tiam.*

*Qui omni-
bus bene cu-
pit. Deo si-
milis.*

tione potissimum fit Deo similis, cum ex ista voluntate agit: & quamuis omnia bona reddere ut Deus nequeat, ea tamen bona reddit quæ potest: & quantum in ipso est, omnia bona reddit, non autem quæcumque vult. Tum enim voluntas vere voluntas est, & perfecta voluntas, cum ei facultas omnis eius qui vult, navat operam. Eorum enim quæ in nobis sita sunt, domini sumus. Cum autem bene velle omnibus, in nobis situm sit: cupit bonus homo omnibus hominibus benefacere, nec eis tantum, sed & brutis animantibus & stirpibus, eiusque voluntas usque ad inanima porrigitur. Verum non potest, ut vult, bene mereri de omnibus, quod voluntas quidem in nobis sita est, ista vero facultas non item, cum aliarum plurimum causarum adiumenta desideret, earumque præstantiorum nobis. Quare nostrum bonum in voluntate est, quod idem in nobis quoque situm est. Et hoc quidem ita se habet. Si vero ea de quibus hic agitur, suapte natura mala sunt: rursus ne moleste ferat, sed gaude potius ea tibi non accidisse. Sic bonus homo sui despectum non interpretatur, non potiri istis: sed seu bona fuerint, eo quod iis alius potitus fuerit, seu mala, quod ipse iis careat, lætabitur. Ad hunc modum loco ab utili, ægritudinem istam non potiundi iis quæ dicta sunt, profligavit. Siue enim ea bona sunt, maius illi esse boni ostendit, carere eis, qui Dei similitudinem expetat: siue mala, bonum esse in ea non incidisse. Deinceps a loco facultatis, & mox a iusto argumentatur. A facultate: Non posse fieri, ut a conuiuatore tribuantur eadem non colenti, quæ colentibus ipsum tribuantur. Cultura vero est, frequentare fores eius, affectari in foro, omnia eius & dicta & facta laudare. Ut igitur tu, qui, ut philosophus ista non facias, eadem consequare, quæ qui faciunt, non modo fieri non potest: sed iniquitatis etiam est, & inexplebilis auaritiæ, non dantem ea quibus ille cœnam vendit, velle eam accipere. Iniquum enim est, aliena concupiscere. Deinde te cœnæ illius expertem, non esse deteriorē

Cultura potestis amici.

deteriore conditione eo qui cœnet: euidenter lactucae docet exemplo. Nam cum ille cœnam habeat, tu habes aliquid cœna præstantius, libertatem tuam, non laudandi eum quem nolis, non perferendi ea quæ in eius vestibulo feruntur. Si vero & hæc & cœnam habere vis: & iniquus es, & insatiabilis, & talis cum sis minus bonus. Neque enim erit quo sis in comparatione melior.

EPICTETVS.

Natura propositum ex iis rebus: de quibus nulla inter nos controversia est, cognosci potest. Exempli gratia: Si vicini puer poculum aut quid aliud confregerit, in promptu illud statim est, ita fieri solere. Scito igitur, si & tuum confractum fuerit, eundem esse te oportere, qui fueris, cum frangeretur alienum. Sic transfer ista ad maiora. Filius alterius obiit, aut vxor? nemo est quin dicat, humanum id esse. Sin ipsi alicui id acciderit: statim, Hei mihi, inquit, o me miserum. Meminisse autem oportebat, ut affecti simus, cum tale quippiam de aliis audiuerimus.

SIMPLICIUS.

Communes hominum de rerum natura notionēs, in quibus non aliud, sed idem sentimus omnes: veluti, Bonum esse utile, & utile bonum: & Bonū ab omnib. appeti: & Æquale nec superare, nec superari: & Bis duo esse quatuor. hæc igitur notionēs, & id genus aliæ recta ratione in nobis cōstitutæ, longoque tempore exploratæ, veræ sunt, & cum rerum natura congruentes. Peculiare vero singulorum notionēs sæpe hallucinantur, alias a sensu decepto acceptæ, cuiusmodi est, Lunā eiusdem esse cum sole magnitudinis: alias a bruto appetitu, & ea est quæ omnem voluptatem esse bonum affirmat: alias a ratione non satis explorata, cuiusmodi est eorum qui duo rerum omnium principia, animumque corpus esse, statuunt. hæc igitur & similes de quib. dissentimus,

*Notiones
Communes
& Peculiare
res.*

non omnino veræ sunt, sed interdum eæ quæ sunt hisce contrariæ: neque tutum nobis est ex his rerum naturam æstimare, quam auctor, naturæ propositum aut voluntatem appellat. Euidens autem illud argumentum est, cum leuitatis peculiarium, tum constantiæ communium notionum, quod idem homo eundem casum aliter si ipsi acciderit, grauius scilicet & imprudentius fert: aliter, si alteri eum accidisse viderit. tum enim tranquillius eum & verius intuetur, magisque cum cæteris hominibus consentit, quibus tale nihil accidit, quique non ex affectu, sed ratione iudicant. Et hoc rei vilis, contracti poculi, exemplo declarat. Nam cum alterius puer poculum confregerit, in promptu nobis est, cæterisque sine affectu iudicantibus, vt dicamus, ita fieri solere, vt puer aliquando lapsus allidat vitreum poculum, aut vt id delapsum atq; allisum confringatur. Cum vero nostrum contractum fuerit, indignamur, quasi noui aliquid nobis accidisset. At qui tum quoq; cogitandum erat, ita solere fieri. Hæc igitur, inquit, transfer etiam ad maiora. Si filius alterius mortuus est, aut vxor: nemo est quin dicat, humanum esse illum casum, facto iudicio secundum communes notiones, naturæq; congruentes. Nam emori hominem, humanum esse, naturæque hominis mortalis conueniens. Sed cum suus alicui filius moritur, statim auditur, Hei mihi: Me miserum: ploratus, tragœdiæ: quasi nobis solis contra naturam aliquid accidisset. Meminisse autem oportebat, quomodo alio plorante affecti simus: cogitare nos tum, vt rectum est, non re ipsa, quæ naturalis sit & necessario eueniat, illum turbari, sed suo, quem de re conceperit, affectu. Is vero conduplicatus est, tum quod præter rationem & supra quam decet, rationis particeps animus mortale corpus diligit, quod moriturum esse consentaneum est: tum quod ita vitam instituit, quasi perpetua eius consuetudine frui possit. Maxime autem percellit & perturbat, quod inexpectatum accidit. Nam si quidem

Inexpectati casus grauiores.

quidem id meditatam & cogitando quasi familiariter factum fuisset, non ita perturbaret atque doleret. Cuius rei illud euidens est vtrique argumentum, quod etiam, qui casum aliquem acerbissime ferunt, paulo post ob assuetudinem, quasi nihil tale accidisset, leniuntur, & tum notiones naturæ consentaneas promunt: humanum esse, mortale mori necesse: nobis etiam fatum breui impendere. Iam si post euentum, ob seiunctionis consuetudinem, eam tam facile ferimus: etiam ante euentum, scilicet expectatione seiunctionis, ob assuetudinem, non adeo perturbatis animis excipiemus. Cuius perturbationis illa in primis causa est, quod talia non continenter ob oculos habemus, nec illis assuescimus: & quod rebus præsentibus complurium hominum animi conformes fiunt, vt & in rebus secundis eandem semper fortunam expectent, & aliqua molestia obiecta, nunquam ea se liberatum iri credant. Altera est, & ea quidem hac non leuior, nimius & immodicus talium rerum amor. vnde vel cogitatio seiunctionis, illis est molestissima. Nemo enim volens rebus molestis immoratur. Amor igitur in primis moderandus est; vereque iudicandum, qui sis qui ames: quid sit quod ames? Rem esse alienam, & ipsam consuetudinem talium quoque rerum afferre fatietatem. Missum igitur faciendum, quicquid sit immodicum: & verbis abstinentum, quæ affectio nem illam augeant, factisque multo magis.

EPICTETVS.

Quemadmodum aberrandi causa metæ non ponitur: sic nec mali natura in mundo existit.

SIMPLICIUS.

Disputatio de natura atque ortu malorum, non bene explicata tum impietatis erga Deum causa existit, tum morum honestæque disciplinæ principari debet.

*Vnum esse
principium.*

pia perturbauit: tum multis, iisque inexplicabilibus dubitationibus inuoluit eos, qui causas illius non veras reddiderunt. nam siue quis malum a Deo conditum, siue principium esse dicat, vt duo sint principia rerum, bonum & malum: multæ magnæque absurditates sequuntur. Nam principale istud pronuntiatum si sit vnum, & communiter vtriusque insit, iisque inter se contrariis, quo pacto eis conueniat, si ab vna causa ad vtrumque pertinente contineatur? Qui denique contraria erunt ista, ni sub vno communi genere collocentur? Neque enim diuersa plane contraria sunt. neque enim quisquam dixerit, album contrarium esse calido aut frigido: sed quæ vno communi genere comprehensa, plurimū inter sese differunt, ea contraria sunt. vt album nigro, quorum commune genus est color, nam vtrumque ex æquo color est: & calidum frigido, quorum genus est eodem modo tactilis qualitas. Quamobrem vt contraria principia sint, fieri nequit: quia necesse est ante ea esse commune genus, atque etiam quia necesse est vnum esse ante multitudinem: quod vnumquodque multorum, aut vnum esse necesse est ob participationem vnius, aut nihil esse prorsus. Præterea necesse est ante omnem proprietatem esse principalem vnitatem, vnde omnis proprietates inter multa distributa oriatur. Nam a diuino & principali pulcro pulchra omnia prodeunt, & a prima diuina veritate omnis veritas. Necesse igitur est multa principia ad vnum referri principium, quod non ex parte principium quoddam sit, sicut reliqua singula: sed quod sit principiorū omnium principium & eximium, omniaque cætera in sese contrahat, & omnibus a sese principii dignitatem continenter proximeque impertiat, cum ea qua par est remissione & diminutione. Ac ita quidem absurdum est, duo, aut omnino plura vno principia prima statuere. Qui autem duo rerum omnium principia, BONVM & MALVM esse dicunt: cum quoque Deum quem ipsi bonum appellant, omnium aucto-

*Absurda
Manicheæ
opinionis de
duobus prin-
cipiis.*

rem negare, neque vt omnipotentem celebrare, nec summam & omnem ei potentiam tribuere, atque adeo totius potētiae vix semissem, neque credere eum qui fons bonitatis & lucis dicitur, bonitatem & lucem impertiri omnibus, necesse habent. Quæ autem & quanta diuine maiestatis probra eorum orationem consequuntur? Nam & timidum cum inducunt, MALVM ipsius sinibus appropinquans metuentem, ne in ipsos quoque penetret: ob eumque timorem iniuste atque inutiliter, animos, cum nihil ante peccassent, vt aiunt, sui partes & membra obiciantem MALO, vt bonorum reliquias tueatur, instar Imperatoris, qui hostibus ingruentibus partem sui exercitus obiciat, vt reliquum conferuet. Hic enim sensus eorū est, etsi fortasse verbis iisdem non vtuntur. Qui vero, vt ipsi auctores sunt, animas proiecit, proiciue iussit, aut oblitus est, aut nō cogitauit, quæ perpetienda essent animis MALO traditis: quippe quæ & vrantur, & in sartagine torreantur, & modis omnibus excruciantur, vt aiunt: idque cum nihil antea peccarint, & Dei partes sint. Postremo illud addunt, si quæ earum impiæ euaserint. (tales autem apud eos sunt, nō cædibus, non adulteriis, non aliis corruptæ vitæ sceleribus pollutæ, sed quæ duo rerum esse principia bonum & malum negent) eas igitur ad bonum nō reuerti amplius, sed MALO adglutinatas permanere. Itaque & imperfectus ille manet, partibus suis amissis, iisdemque auctoribus (neque enim hoc a me dictum est) amens & venerator, qui nec quid sibi expediret, reputare potuerit, neque MALI naturam intelligat. Nam quo pacto BONI quasi prouinciam intraret MALVM, cum limites eorum ab omni æternitate determinati separati que fuerint, vt aiunt, & pro sua natura segregati? A quo autem? Casu nimirum, & fortuito. Sic illis casus principium vtriusque fuerit, aut ab aliquo vtroque illorum superiore. * Quo autem pacto illud se habebit, quod id apud eos ante mundum factum est? Et quod velut in terra partitionem faciunt? Nam

*Sortitio prouinciarum
Boni & Mali.*

Orientalis, Occidentales & Septentrionales partes
BONO tribuunt, Meridionales MALO. Nam &
quinque MALI conclauias, velut antra quædam com-
municantur: ibique arbores fingunt, & animalia
terrestria & aquatica, perpetuo inter sese pugnan-
tia: que quamuis immortalia dicantur esse omnia,
tamen ab eorum QVINQVEFORMI deuorentur.
Cum autem ab initio loca natura distincta fue-
rint: fieri qui potuit, ut in BONI partem MALVM
penetraret? Quomodo & contrarium fieri potuit?
Sic enim album, quamuis album maneat, nigrum
erit: & lux, cum maneat lux, tenebras admittet.
Quæ si fieri nequeunt, nonne cum ignauia & ini-
quitate, tum vero amentia fuerit, DEVM animam
obscure MALO, & ab eo tempore in hunc vsque di-
em esse occupatum, ut aiunt, cum eam plane reuo-
care non possit vnquam, eo quod nonnullæ animæ,
ut ante memini, æuo infinito maneant in MALO?
Idque eum præscire negant: quamuis MALVM di-
cant præscire quid ad se mittendum sit, & machinas
eius rei causa præparare. Quanto autem pulchrius
fuiisset, ut BONVM in seipso MALVM comminui
sineret: quam ut immisceret se malo, quod vincere
non possit? Nam ortus & interitus MALVM æque
atque BONVM expers statuunt. Quin & illud in
eis reprehendas, quod æque hæc in MALO atque in
BONO inesse statuunt, & ortu & interitu & prin-
cipio & fine carere vtrunque. Quibus rebus quid ef-
se queat excellentius? Iam de Mundi conditione
quæ dicunt? Esse columnas quasdam, non illas

Quæ cælos terræq; ferunt immobile pondus:

(neque enim fabulose horum quicquam accipi
volunt) sed eiusmodi, quales eas gregalium ipso-
rum quidam prodidit, quæ solido & impolito lapi-
de consistunt: adduntque duodecim fenestras, qua-
rum singulis houis vna aperitur. Eæ porro causa
quas defectus luminum afferunt, admirabile qua-
dam & excellentem sapientiam præ se ferunt. Ai-
unt enim, cum in ortu Mundi colligata mala, sua

commo-

commotionibus turbas atque tumultus cieant: lu-
mina sibi vela quædam obducere, ut ab illa pertur-
batione sint immunia: nec Solis & Lunæ defectus
quicquam esse aliud, nisi occultationes sub illis ve-
lis. Quid? Cuius insolentia illud est, quod sola to-
rius cæli duo lumina honorant, & in BONI parte
numerant: cætera vero, ut quæ ad MALVM pertine-
ant, contemnant? Quid quod Lunæ lumen non a
Sole esse existimant: sed animas esse censent, quas
illa ab interlunio vsque ad plenilunium a terra ar-
trahens, a plenilunio rursus vsque ad interlunium
ad Solem transmittat? Quid multis moror? Nam
cum monstra confingant, quæ ne fabularum quid-
dem nomine digna sunt, pro fabulis ea haberi, aut
per ambages aliud significare nolunt, sed vera credi
volunt, MALVM QVINQVEFORME commenti,
quod constat ex leone, pisce, aquila, & nescio quibus
aliis duobus, & huius monstri impetum formidat.
Tantus inest in sermonibus hisce contemptus nu-
minis atque impietas, & quod mireris, hæc omnia
confinxerunt, quasi religiosa (si Diis placet) & Dei
reuerentiam præ se ferentia. Quem cum auctorem
mali dicere nollent: peculiare MALI principium
statuerunt pari & dignitate & potentia cum BONO,
ac potius eo valētius. Siquidem hæc in omni-
bus suis conatibus MALVM existisse superius appa-
ret, quod quidem vbique amplectatur BONVM, &
quiduis moliatur, ne illud amittat: cum BONVM
vltro sese cum MALO commiscuerit, seque & timi-
de & iniuste & amenter (si illis credimus) gesserit.
Itaque dum mali causam dicere Deum recusant, ab
omni parte malum describunt: & ut prouerbio di-
citur, fumum fugientes in ignem inciderunt. Ideo
igitur & impia aduersus Deum est ista ratio, & na-
turalis disciplina, quantum in ipsa est, principia cor-
rumpit, & voluntatis libertatem reuera tollit. Nam
MALI principium & ortus & interitus expers & ro-
bustum introducit, volentes animos in MALVM
impellens, ut iam nõ penes nos sit peccare aut non

H

ἡ Πεντέμορ-
φον.

Ματιχαιο-
νυμ 1195
ποια.

ἑλκείφεις.

peccare: quippe cum tanta vis sit necessitatis, ut ne Deo quidem vinci possit. Enimvero cogitandum erat, si ab aliquo robustiore coactæ animæ cædem fecerint, aut adulterarint aut id gen^o aliquid aliud perpetrarint, eas illa malorum quæ dicitur impulsione, & non sponte delinquere. Nam quæ vi & ab iniuriis fiunt, & a Deo & a legibus ignoscuntur, nec iam vllum peccatum relinquitur. Neque enim quisquæ id malum statuet, nos a robustioribus causis coactos talia designare. Quod si talium facinorum ut malorum cautam inquirentes, MALI principium statuerunt: eoque statuto, & quidem vim inferente, malum nullum relinquitur: festiue suo ipsi (quod aiunt) gladio iugulantur. Nam inde colligitur: si MALI principium sit, nullum omnino esse malum. Si vero malum non est, ne principium quidem MALI fuerit. Itaque si est principium MALI, ut aiunt, nec malum erit, nec mali principium. Hoc igitur fundamento tam euidenter labefactato, si quis eiusdem plagæ vitandæ causa, Deum ipsum mali auctorem esse affectare non dubitet, æque atque boni: maiore compendio is quoque & impietatis erga Deum & mendacii reus peragetur. Nam quo modo vera erit oratio, maiestatis Dei læsæ rea, omnis veri auctoris? Ac primo, quo pacto Deus summa & immutabili præditus bonitate, malum a semetipso produceret? Si enim contrarium est bono malum, ut aduersari existimant: quomodo contrarium a contrario produceretur? Præterea, qui aliquid a seipso producit, eique ut sit causa est, & causam illius habens, & ab ea causa stans, id producit: si causam spectes, id ipse est, quod id quod producit, ipsius natura considerata. Itaque imprudens ista ratio, præter euidentem in Deum impietatem, & mali principium, & princeps malum, ut & prior illa, Deum constituit. Quod si neque principium habet malum, neque auctor mali Deus est: malum vnde existit? Neque enim fieri potest, ut ortum habeat absque causa. An vero in primis quid id sit quod malum dicitur, explicandum.

Nec DEVM esse mali principium.

Quid sit Malum.

dum, ac tum demum querendum est vnde sit? Qui enim quid quæque res sit ignorat, ne causam quidem illius reperire potest. Dicendum igitur est, hoc malum, quod ii qui principium mali statuerunt, plerisque dubitantium de eo sentire principalem quandam & præcipuam habere substantiam & naturam, sicut bonum: & potentiam bono æqualem, ex æquo contrariam, atque id ipsum malum essentiam habere, quæ suapte natura cum eius contrario bono permisceri nequeat: quæ ratio nigri est cum albo, & calidi cum frigido. Enimvero tale malum profus non est in natura rerum. Nam si principalis aliqua esset essentia, ut exempli gratia, homo & equus: haberet utique suapte natura perfectionem aliquam & formam, qua id esset, quod esset. Omnis autem forma perfectione suæ naturæ conueniente prædita, bona est, & non mala. Quapropter bonum illud & appetens & particeps esse, & fructum ex eo capere, & amare participationem, & omnia facere ne eam perdat, affirmant. Hoc igitur quo pacto, ut omnino malum, cogitari potest? Quod vero malum est, quo mali dicimur, & peccatores, & ut mali plestimur: id vero accidens est, & non est essentia. Si quidem & accedit & recedit absque subiecti interitu, & per se non subsistit. Quid enim erit malum, nisi alius malum fuerit? Itemque bonum huic oppositum & ipsum est accidens. Verum bonum id est, quod cuiusque naturæ conuenit, quoque id suam habet perfectionem. Malum vero affectio contra naturam est eius, penes quod est: qua caret, eo quod eius naturæ conuenit, ipsoque bono. Nam si malum affectio esset naturæ consentanea, & perfectio eius formæ in qua inesset: ipsum quoque bonum esset, nec iam malum diceretur. Quare non est principalis aliqua natura & substantia mali, cuiusmodi est boni: sed est affectio boni, cuius est frustratio atque priuatio. Sic enim sese & morbus habet aduersus sanitatem, & improbitas animi aduersus virtutem: & sicut recte incedere principalis quædam actio est animantis,

Mali nullæ essentia.

Malum peccati est accidens.

quam propositam habet, & ad quam contendit: tubare vero & claudicare ingrediendo, ex frustratione principalis actionis contingit, & eius accessio est, cum sit motio præter naturam: ita se habet omne malum aduersus bonum ipsi oppositum, neque possunt hæc vel eque principalia dici, vel paria inter sese momenti, vt album & nigrum. Nam si æque vtraque hæc, & non alterum altero magis aut minus naturalem habet perfectionem, ne priuatio quidem est alterius alterum. Nam priuatio, aberratio & frustratio formæ est, vt claudicatio in cæssu. Horum vero vtrunq; synceram habet suam formam, nec altero minus. Illic autem cum alterum secundum naturam sit, alterum contra naturam est, & accedit ad id quod secundum naturam est id quod est contra naturam, videlicet malum ad bonum. Neque enim bonum ad malum. Sicut nemo dixerit, ad aberrationem a scopo accedere adaptionem scopi, sicut neque morbo sanitatem: sed ad adaptionem, aberrationem, & ad sanitatem morbum. Nam principalis sagittarii finis est, attingere scopum, eaque de causa iaculatur: & naturæ principalis finis est sanitas, quæ ad conseruationem animantis pertinet. Denique finis est, ad quem actio refertur. Accedit autem ad propositum adaptionis aberratio, cū actio scopum non attigerit, nec eum consecuta finem fuerit, ob quem suscepta fuit, sed illius loco frustrationem. Quod vero obiter accedit ad principalem finem, merito accessio finis dicitur: non autem principalis finis, ei quod nolenti obiter accedit. Si ergo bonum appetunt omnia, & quicquid agit, adipiscendi boni causa agit, siue id vere bonum sit, siue ipsi esse videatur, omnis actionis præcipuum esse finem boni adaptionem constat: malum vero interdum obiter incidere in actionem, cum non verum bonum desideratur, sed quod videtur esse bonum, & cui coniunctum est bonum. Nam aliquis voluptatem & opes appetens, furatur, & in manigrassatur, principaliter id quod ipsi bonum videtur

*Omnis actio
ad bonum
aliquod re-
fertur.*

appetens,

appetens, & eius adipiscendi causa agens, sed vna cum illo id malum etiam quod cum eo cōiunctum est, accipere cogitur. Nemo enim adulterium ob ipsum adulterium appetit, aut furtū ob ipsum furtum, aut malū aliud eo quod malum est: quia malum, quatenus malum est, non appetitur. Nam si principium & causa esset eorum quæ ab ipso oriuntur: finis etiam eorum esset & eis appetendum sit bonum. Si vero ita se haberet, bonum esset, & non malum. Quod enim expetendum est, bonum: & quod bonum, est expetendum. Omnia igitur vtilitatem appetunt, siue veram, siue imaginariam, sed eam quoque tamen vt veram. Nemo enim volens decipitur, vt mendacium pro veritate amplectatur, & simulacrum pro archetypo. Sed præ stupore & admiratione apparentis boni, alias non perspiciunt coherens cum eo malum: alias quamuis perspexerimus, ipsi nos fallimus, quasi bonum maius sit, malum vero cum eo coniunctum minus. Sæpe etiam maius bonum admittimus cum minore malo: sicut sectiones & vstiones toleramus, malo quod eis inest maius bonum sanitatem iudicantes, quæ per eas acquiritur. Bonum vero appeti ab omnibus, vel ex eo constat, quod ipsum malum si esset, & aliquid ageret: id suæ vtilitatis causa ageret, hoc est, boni sui causa, quod idem valet. Proinde qui malum aliquid agere statuunt: quicquid agat, ob adaptionem boni & conseruationem agere, eiusque iacturam cauere dicunt. Quod si nihil appetit malum, non est eius principalis substantia. Sed quia omnino est, & fit eo quo dictum est modo: merito accessio, & non natura existisse dicitur. Verum, Esto dicitur aliis, & accidens malum, & frustratio boni, & accessio eius: quamuis tale sit, quid erit? Causa enim hic quaeritur, cum omne quod fit, ab aliqua causa fiat. Sin minus: vnde aditus qualicumque malo patuit in ea quæ sunt? cum Deus (Deum autem cum dico, rerum omnium principium dico) sit bonus? Et si autem hac de re prius etiam dictum est, cum in

*Qua sit causa
sa mali?*

*Ordo rerum
a Deo con-
ditarum :*

disputatione de libertate voluntatis, tum in expli-
catione verborum, quibus iubemur ea quæ sunt ita
velle fieri vt fiunt: tamen etiam nunc breuius eam
perstringemus. Deus fons & principium omnis boni-
tatis, non prima bona tantum produxit, quæ per
se bona sunt, nec media sola cum his quæ in bono
æternum permanent, sed extrema etiam, quorum
natura fert, vt ab eo quod secundum naturam est
auerti queant, ad id quod malum dicimus. Etenim
post æterna corpora, quæ suam naturam perpetuo
tuentur, & in bono infixæ sunt: ea quoque exsiste-
runt, quæ oriuntur atque intereunt, & post animas
bono semper infixas, animæ quæ ab eo auertuntur,
exsisterunt, vt simul & immensa bonitas auctoris
rerum omnia bona conderet, quæ exsistere possent:
simulque vt mundo sua perfectio constaret, nõ pri-
ma tantum & media habenti, sed extrema quoque,
id quod est proprium perfectionis: simul vt ne pri-
ma & media, cum plane bona essent, extrema & ho-
noris expertia relinquerentur, atque infirma, si ex-
trema quæ orienturi atque occiderent, non existis-
sent. Talia enim extrema esse necesse est. Ad hæc
fieri non poterat, cum talia essent prima & media,
partim & natura & actionibus immutabilia: par-
tium natura quidem immutabilia, sed loci mutatio-
nem suis partibus admittentia: exsistere etiam extre-
ma sublunaria, quæ a cælestium corporum conuer-
sione, etiam natura mutarentur & contra naturam
suam afficerentur. Ob has igitur rationes & his du-
bio procul multo grauiores, sublunaria exsisterunt,
& mortalis locus, in quo locum haberet a bono auer-
sio. Nam & infimum bonum exsistere oportebat:
& infimi ea natura est, vt perueri possit. Propterea
que supra locum hunc nullum est malum, quod
mali natura quæ est auersio ab extremo bono, quod
natura solet perueri, ibi est, vbi & bonum in infimo.
Idcirco etiam anima, natura generosiore & immu-
tabili prædita: cum quidem sola est, nullius est ma-
li particeps. Sed cum natura in eo esse loco quodam

comit.

conuenientia, & cum huius loci corporibus coniu-
gi possit (providentia patris & opificis vniuersitatis
factum id est, qui tales etiam animas produxit, vt
extrema cum primis, insolubilibus vitalis comple-
xionis vinculis, deuincirentur) eius mali quod hic
est, secundum earum affectionem naturæ contrari-
am, in morbis & corruptionibus, conuenientem
sibi capere partem videtur, cum id scilicet malum
non sit, ac potius bonum, ea quæ se inuicem com-
plexa, in alienis locis ærumnas tolerant, dissolui, æ-
rumnaque liberari, & simplicia potius, pugnaeque
expertia iacere, suisque locis & suis toris restitui, re-
nouationis ergo. Atque etiam si aliud in aliud mu-
tatur, ne in eo quidem quicquam inest mali. Fit enim
vnum quoque id, quod ante fuerat. Nam aqua in æ-
rem mutata, rursus ex ære fit aqua. Illud vero ma-
ximum est, quod & compositorum dissolutio, &
simplicium mutua commutatio rebus vniuersis
cõducit, si modo alterius interitus ortus est alterius:
eaque causa est, cur earum rerum quæ oriuntur, cir-
culus nunquam cesset. Ad hæc sæpe videmus & na-
turam & artem (vt ante diximus) partes propter to-
tum contemneret: naturam, quæ fluxiones & absces-
sus e principalibus locis ad extrema depellit: artem,
quæ & secat & vrit, & sæpe resecat partem, conseruan-
di totius causa. Quæ igitur corporibus accidunt, in
bonis potius quam in malis sunt habenda: eorumque
causa bonorum causa est, & non malorum. Etenim
simplicia corpora quæ sub Luna sunt, nihil habent
mali, cum & ipsa sint æterna. Quod vero in partibus
videntur esse mali: in ipsis etiam suis partibus, vt
dictum est, tam simplicibus quam compositis, plus
boni habet quam mali. Quod si ad vniuersum bo-
num referatur, plane fiet bonum: proptereaque ma-
lum non fuerit corporum contra naturam affectio.
Si quis vero contendit, vt ante a me dictum est, non
vocandum id esse bonum, quod sit aliquid a natura
abhorrrens: is ne statim appellet malum propter no-
tionem quam de malo habemus indistinctam adhuc,

H 4

*Separationem
contrariam
non esse ma-
lam.*

*Alterius in
alterum ma-
tationem nõ
esse malam.*

*Pars ob sa-
lutem totius
negligitur.*

*Quædam est
per se non
expetenda, nõ
ideo tamen
mala sunt.*

quasi id bono sit prorsus contrarium: sed necesse porius est, ut per se non sit expetendum: multum tamen conferre ad id, quod per sese est expetendum. Nam si simpliciter malū esset, nihil ad bonum conferret. Necessaria porro, etsi per sese non expetenda sunt: tamen quoniam ad bonum referuntur, bona & ipsa fiunt: ac bona quidem sunt & ipsa, si ut cunque sunt expetenda. Nam & sectiones & vitiones amplectimur, ac mercedem pro iis solvimus, & gratias medicis agimus: haud utique facturi, si eas res malas iudicaremus. Verum est bonum hoc remissius, & ex secundaria classe boni, ut nō principaliter, sed secundaria quadam ratione sit bonum. Quamobrem & eius auctor nequaquam mali auctor vilius fuerit, sed aut boni aut necessarii, quod & ipsum est secundarium quoddam bonum. Nec immerito: quippe quod & ipsum ex eodem fonte bonitatis, sed cum remissione quadam, promanet. Ac ea quæ de malo corporum eiusque causa diximus, in præsentia sufficiant. Quia vero mala & peccata potissimum habentur humani animi errata, etsi de his quoque supra dictum est, nihil tamen vetat, quo minus etiam nunc naturam & causam eorum in dagemus. Dicendum igitur, eorum animas qui nobis præstantiores sunt, semper in sublimi versantes, & in bono æternum infixas, nihil unquam habere mali. Brutarum autem animantium animas, quæ mediæ sunt humanarum animarum, & earum, quæ in stirpibus affixæ radicibus hærent: quatenus formam corporis referant, idem habere malum quod corpora. Quatenus vero appetitum habeant quendam & impetum, quod in eis malum sit, humanorum animorum malo esse simile: & ex eo quod de illo dicitur, ipsum quoque cognoscetur. Humana autem anima in medio collocata earū quæ semper in sublimi manent, cum ob animalis essentia cellitudinem, tum propter mentis communionem, & earum quæ semper humi sunt, ob brutæ vitæ cum corpore cognitionem, quæq; vitale quoddam vinculum

*Animarum
discrimina.*

Genii.

Bruta.

Homines.

culum est superiorum & inferiorum: propter libertatis affectionem, alias his alias illis fit similis. Nā cum in sublimi manet, omnis mali prorsus est expers, infixam bono. Sin aliquando nervi ac vires illi defuerint ad beatā illam vitam amplectendam, & arcana illa synceraque spectacula intuenda, propterea quod eius natura fert, ut aliquando etiam ad inferiora declinet, si voluerit: ipsa principium habet cuiuscunque malitiæ descensum voluntarium in hunc mortalem locum. Quamvis enim naturam sortita est ancipitem, non tamen coacta vel ascendit vel descendit: sed ita condita est, ut ubi ipsa voluerit, & ascendat & descendat. Et quis hoc in anima, natura per se mobili admiretur: cum & brutæ animantes, quæ amphibia dicuntur, ea quidem natura sint, ut & in aqua & in terra habitare possint: sed tamen pro naturali suo appetitu utroque se conferant coactæ a nemine, sed cum ipsis lubet? Anima vero descendens ob affectionem & habitudinem suam ad mortalem hunc locum, & cum mortali corpore coniungenda, & vnum mortale animal cum eo confectura, vitam brutam agit, partim cognitionis, in qua sunt sensus & visa, partim appetitionis, cuius generis est iracundia & cupiditas. Per quas mortale animal & cognitionem haberet suæ naturæ congruentem, qua & brutæ pecudes sunt præditæ: & quod decederet, cibo & potu perpetuo suppleret: & procreatione sui similium æternitati sui generis consuleret: & velut armis munitur, quibus ea quæ nocitura essent, propulsaret: quæ mortali animanti non contigissent, nisi brutis hisce facultatibus expletum fuisset. Quis enim, præsertim elegantior, tanto tempore edere & excernere vellet, brutæ pecudis instar, nisi a bruto appetitu incitaretur? Quis vero tantam agitationem tanto tempore toleraret, nisi insana ista cupiditas generisq; propagatio stimularet? Verum ea quæ & iam & ante diximus, satis sunt ad declarandum, boni causam, & propter absolutionem animalis, brutas ap-

*Animi bonam
animi virtutem
tariis descensibus ad
hanc inferiorem
vitam, est causa
mali.*

*Homini
bruta vita.*

*Humana
hominis vi-
ta.*

*Auersio mē-
tis a Deo, &
seipsa, causa
mali.*

petitiones esse datas, atque ita nullum apparet ma-
lum. At vero rationis particeps animus, natura sua,
corpore brutaque vita præstantior, & dominatum
in hæc sortitus: cum suum aduersus ea statum tue-
tur, & seiunctus ab eis, & pro instrumentis illis y-
tens, & bonum ministerii illorum ad suum bonum
referens: tum omnia bona sunt, neque vsquam
malum vllum exoritur. Sin similitudinis, quam
cum Deo habet, oblitus animus, imperii sceptrum
adiecerit, neglecta principatus auctoritate, totusq;
ad corpus & brutam eius vitam inclinavit (id quod
ei potissimum accidit, cum vehementiam & impe-
tum voluptatis brutarumque appetitionum, puri-
tati & suauitati rationis anteponit, totamque se
brutæ parti dedit, vt eam se ipsum esse opinetur)
tum, cum animus contra suam naturam absque ra-
tione agit, & contra suam dignitatem principatu &
dominatu polleentem, seruire ac parere mauult:
tum vero malum existit, quod nec in eo quod per
se melius est, locum habet: neque in deteriore, si id
suo loco maneat. Cæterum cum animus qui est
præstantior, corpori deteriori implicatus, vltra mo-
dum similitudinem deterioris amplexus fuerit,
eamq; similitudinem præstantioris prætulit, hoc
est, cum pecudi & bestię, quam genio aut Deo simi-
lis esse maluerit: id vero facit non coactus ab illo,
sed ipse arbitrato suo, ob libertatem suæ voluntatis,
& potestatem. Optio enim in nostra potestate est,
cum noster motus sit internus. Hic tu mihi atten-
de animum, ne ipse deceptus, te quoq; in errorem,
Lector inducam. Nam delectum & voluntatem,
internam esse animi motionem, & a re nulla exter-
na cogi, perspicuum esse arbitror: prius certe qui-
dem & explicatum id est, & demonstratum. Illud
item, animum delectu & voluntate sua nunc præ-
stantius eligere, nunc deterius præferre præstantio-
ri: aperte opinor ex eo est ostensum, quod & Deus
& bonæ leges & homines cordati bonas & malas
hominum actiones non factis & euentu metiun-

Epilogus.

2

tur, sed consilio & voluntate: quodque & honorem
habent, & pœnas irrogant, & laudant & vituperant,
solum consilium & voluntatem inuentes, quæ no-
stri iuris nostrique arbitrii sunt. Iis autem quæ a co-
actis fiunt, quamuis grauissima sint, ignoscunt: &
peccatum non agentis, sed cogenti tribuunt: quod
hic sua voluntate nolentem coegerit, ille autem
contra suam voluntatem coactus egerit. Si ergo
mali causa est voluntas, quæ integra est animi actio,
non autem violenta impulsio: quid aliud mali cau-
sam dicamus nisi animum, ac ne ipsum quidem
tanquam mali? Nihil enim est quod malum, qua-
tenus malum est, amplectatur: sed quia id quod bo-
ni speciem habet, malum simul occultat, id quoque
vna capere necesse est. Est & hac de re prius dictum.
Peruestigata igitur mali causa, elata voce clamamus,
nullius mali causam esse Deum, propterea quod ma-
lum facit animus libere atque vltro, non autem De-
us. Nam si malum animus faceret coactus, fortassis
aliquis accusaret Deum, qui cum sine causa cogi per-
misset: ac ne malum quidem esset quicquam
ab inuito factum. Sed qui vltro & consulto aliquid
susceperit, ipse merito in causa esse videatur. Nam si
quis dicat, ne permittere quidem illi debuisse Deum,
vt malum amplecteretur: duorum alterum dicit:
aut, cum eius natura sit, vt alias bonum, alias malum
amplectatur cogendum fuisse ne vnquam malum
amplecteretur: aut ita fuisse condendum, ne eius
natura vnquam ferret vt malum amplecteretur.
Verum prius illud aperte absurdum est. Frustra
enim delectus, qui nostrum opus est, fuisset factus,
si illi nunquam licuisset in vtravis agere partem.
Imò ne delectus quidem relinqueretur, adiuncta
necessitate. Pugnans enim inter sese delectus & ne-
cessitas. Quod autem ad alterum attinet, cogitan-
dum est, nullum vnquam esse malum optabile aut
expetendum. Deinde suadere ista ratio videtur,
liberam hanc animi naturam, quæ suapte volun-
tate & absque coactione, alias verum bonum ama-

Conuictio.

*Libertate
voluntatis
nihil homi-
ni datum a
Deo excel-
lentius.*

Delectus.

Necessitas.

plectitur, alias imaginariū, e natura rerum esse tollendam, aut vt non bonum, aut vt magnum malū: neque reputat, quot rebus quæ in emundo bonæ habētur, & maius & honorabilius bonum sit libertas voluntatis. Omnibus enim hæc quæ sub Luna sunt antecellit, nec quisquā est, qui aut brutum pecus aut stirps esse mallet quam homo. Cum igitur minora bona Deus suppeditasset, an non & id quod illis maius est, suppeditandum erat? Deinde et si & hoc supra dictum est (sublata e rerum natura propensione animorum in vtramque partem: ornatissimas etiam hominū virtutes vna tolli est necesse, & totam formam humanam. Neque enim iustitia & temperantia humana restabit, nisi etiam perueriti animus possit. Quod ni ita esset, angelicus esset, aut diuinus, nec iam humanus. Hac itaq; ratione ostenditur, auersionem a bono, & quod secundum eam malum dicitur, esse necessariam: quod absq; iis nec humanæ virtutes, nec ipsa etiam hominis forma in rerum natura exstitisset. Quapropter etiam si aliquis a Deo productam dixerit auersionem istam a bono, quatenus ad tot bona quæ natura perueriti queant, constituenda necessaria est: mali auctorem dicere Deum iure non putabitur. Nam & medicum abscessus putrefacientem, & corpus vrentem & secantem, & partes abscedentem, nemo auctorem morbi, sed sanitatis potius quisque auctorem dicit, quod sine his illi homines curari non potuissent. Atque etiam diuina VINDICTA, vltice iustitiæ suæ parte, quæ & permittit & auget aliquantisper affectus, eatenus progreditur, quatenus aliter curari non poterant, nisi prius interdum, aut sæpius etiam infantiæ appetitioni morem gessissent. Quæ causa est, cur etiam boni pædagogum non omnibus pueroꝝ cupiditatibus aduerlentur, sed sæpe conueniant, interdum etiam obsequantur: quasi animus ille, huiusmodi affectus non plane possit euomere, nisi aliquando iis obsecutus fuerit, & ipsa actione saturatus. Neq; vero pædagogum vel diuinam vindictam

*Sublata libertate, uir-
tus tollitur.*

*Auersionē
a bono, qua-
tenus huma-
nam formā
constituat,
non esset
malum.*

*Diuina vin-
dicta medi-
co similis.*

dictam mali dicimus esse causam, sed boni, quod boni causa ista fiant. Et enim quæ studia ad modestiam pertinent, modesta: & quæ ad sanitatem, salubria dicemus. Omnis porro actio sine, cuius causa suscepta fuit, informatur atque perficitur. Itaq; Deus si necessariæ auersionis a bono aliqua ex parte causa esset: merito causa esse mali dici non posset. Quomodo autem ipsius necessariæ auersionis a bono sit auctor, considerandum est. Neque enim ipse auersionem facit (absit hoc) sed liberæ voluntati eam facultatem dedit, vt & hoc genus in vniuersitate rerum locum haberet: & tot bona efficerentur, quæ sine auersione ista effici non possent. Proprie autem auctor est liberæ istius naturæ, cum bona sit, & multis mundi bonis pretiosior. Cuius actio passiva est auersio, volentis, & non coactæ. Bonam autem esse liberam istam naturam, etsi aliquando etiam perueriti potest, constare opinor: & qui mali principium statuunt, eo ipso Deum MALI auctore se negare affirmant. Hi enim cum non modo conditum a Deo dicant, sed etiam partem cum aut membrum esse Dei iactitent: talem tamen eum esse perhibēt, qui malus fieri possit, & consulto malus fiat. Sic enim eos dicere par est, qui in nobis situm esse dicunt, aut vincere malum, aut ab eo vinci, proptereaque & victum pœnis & victorem præmiis affici. Quæ cum dicunt, non expendunt, cum his externam animi ad malum impulsionem coherere non posse. Omnino igitur siue consulto perueriti animum dicunt, siue externa impulsionem: eo vtique malus sit, quia natura eius hoc ferebat. Quod ni ita fuisset, non malus euasisset. Proinde neque primum bonum deprauari dicunt, quod id eius natura prorsus respuat: neque cætera bona cum illo proxime coniuncta, vt quam matrem vitæ vocant, & opificem, & illius loci secula. Quamobrem etiam hi qui animum a Deo talem esse conditum perhibent, vt perueriti possent: quia talis natura non mala, sed bona sit: non dicunt mali causam esse Deum. Sed hæc

*Manichæos
sibi parum
constare.*

*ἢ πούτῃ τῆς
ἐοικῆς. ὁ δὲ πού-
τερος. οἱ μὲν
αὐτῶν.*

*Verborum
Epicteti de-
claratio.*

*Natura MA-
LI mirabi-
lis.*

*Malum est
aberratio a
scopo.*

hactenus, de natura & ortu malorum. Reliquum est vt Epicteti verba consideremus, & videamus, quemadmodum is ea que nos fuisse persecuti sumus, compendio perstrinxerit. Cum enim disciplina morum in amplectendis bonis & declinādis malis versetur, necesse fuit ostendere, naturam mali esse mirabilem. Nam aliquo modo & est & non est, cum accessio quædam rei sit, non ipsa res: eaque de causa profus fugienda est, quod principalem essentiam non habet, proptereaque a nemine expetitur, nec vilius actionis finis est. Nam eius qui domum construit, scopus & finis est domus, ob quam ædificat & fabro ianua, propter quam fabricat. Mali autem causa nihil geritur. Est igitur Epicteti ratiocinatio breuiter huiusmodi: Malum, aberratio a scopo est. Quod enim principaliter in mundo sit, scopus est eius qui facit: & finis illius adeptio. Quod cum sit, attingit scopum is qui facit. Si igitur id quod præcipue spectatur, & secundum naturam in mundo sit, non est aberratio a scopo (nam adeptio potius est) malum vero est aberratio a scopo: malum non præcipue spectari, consultoque in mundo fieri constat. Malum autem esse aberrationem a scopo, ex iis que de eo diximus, clarum est. Nam si quis sibi voluptatem tanquam meram & bonum proposuit, sagittas eo collimat, tanquam ad bonum: hoc est, sagitta ortus ad eam, animi certe quidē impulsione fertur. Qui si bono potitus non fuerit, sed ab eo frustratus aberrarit: vtique is qui scopum nō attingit, sit malus. Ea porro que in mundo præcipue spectantur, scopi esse eius qui facit, & finem, eorū adeptio: ex iis constat, que de ædificatore dixi, & fabro. Id. n. omnē quod sit, scopus est eius qui facit: quem intuens, tanquam sagittas ita suas actiones dirigit, eumque sibi finem proponit, vt scopum attingat. Cum autem sic dixerit, Nec mali natura in mūdo sit: naturæ nomine id intelligit, quod secundum naturam existit, præcipueque spectatur. Quod si quis sic accepit ratiocinationem hanc, vt minor propositio sit: Quemad-

Quemadmodum scopus aberrandi causa nō ponatur (hoc enim significat, malum esse aberrationem a scopo) prætermissa maiore, qua negatur, quod in mundo præcipue spectatur, esse aberrationem a scopo (adeptio cum sit) conclusionem subiungat: malum non præcipue spectari, neque hanc fieri secundum naturam in mundo. Potest etiam vt connexū efferri hæc propositio, hoc modo: Si scopus aberrandi causa non ponitur, mali natura in mundo non existit. Nam si existeret, scopus esset faciētis, quem intuens faceret. Sed scopus est vt id fugiatur. Fugendum enim est malum. Quare non attingendi, sed aberrandi causa poneretur. Si igitur scopus aberrandi ab eo causa non ponitur, nec mali natura in mundo existit.

E P I C T E T V S.

SI corpus quidem tuum aliquis obuio cuiq; permittet: indignaberis. Tu vero, qui animum tuum cui libet permittas, vt si conuicia tibi dixerit, perturbetur & mœreat: non erubescis?

S I M P L I C I V S.

Comparatio ista alterius permittentis, cum eo qui ipse permittit, & corporis cum animo: rem valde illustrat. Deterius enim est a semetipso lædi, quā ab alio. Nam si amicis offensi magis succensimus quam aliis, cum ob cogitationem familiaritatis, tum quod præter expectationem id nobis accidit: multo absurdus erit a semetipso lædi. Si corporis læsionem ægre ferimus: multo molestius ferendæ erant animi læsiones. Iam, si nostri arbitrii non est, an alius aliquis corpus nostrum cuius obuio permittat nec ne, hoc vero in nobis sitū est, an permittamus nec ne cuius animum nostrū, vt, si ille contumeliam aut contumeliam fecerit, perturbetur & confundatur: vt utique pudendum est, & id ægre ferre quod neque in nostra potestate, neque nostrum malum est: & id malum in nos admittere, quod

vitare ac propulsare licuisset. Recte autem verbo succensendi abstinuit. Succensem enim & indignamur ob ea mala, quæ nobis alii faciunt: eorum vero nos pudet, quæ in alios ipsi admittimus. Magis vero erubescendum si nos ipsos violamus: eoq; magis, si id cauere nobis licuisset. Erubescit autem is, qui turpitudine suorum peccatorum, quæ vltro fecit, agnoscit. * Quid vero turpius, quam non posse propositæ illustris comparationis huius discrimina perspicere?

EPICTETVS.

Quamobrem cuiusq; rei antecessionibus & consecutionibus consideratis, sic eam aggredere. Alio qui primum alacriter eam suscipies, eorum nullo qua consequuntur expenso: post autem, turpitudine aliqua exorta, verecumilaberis. Vis Olympia vincere? Et ego medius fidius, præclarum enim habetur. Sed considera quid antecedere, quid sequi soleat: atq; ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conseruare ordinem, edere ingratum, abstinere bellariis, exerceri necessario & certo tempore, in aestu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum nisi præfinito. Ad summam, tanquam medico, sic lanista te tradas oportet: deinde in certamen descendere. aliquando manum ledere, talum distorquere, multum pulueris deglutire, interdum flagris casti, & vinci post hæc omnia. His omnibus consideratis, pugilum certamen suscipe, si lubet adhuc. Sin minus, ut pueri resiliis: qui nunc pugiles ludunt, nunc tibicines, nunc gladiatores: iam tuba canunt, iam tragædias repræsentant. Tu quoq; sic, nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus: toto autem animo nihil. Sed ut simius, quicquid spectaueris, imitaberis, atq; aliud ex alto adamabis. Nec enim suscepta cogitatione quicquam es aggressus, aut explorasti prius: sed temere, appetitus leuitatem securus. Sic aliqui philosopho spectato, & audito aliquo dicente sic: Quam recte dicit Socrates, enimvero quis ita differri potest,

potest, ut ille? ipsæ etiam philosophari volunt. Homo, primum considera, cuiusmodi sit res: deinde natura quoq; tua, eamne ferre queat, explora. Quinquercio esse vis, aut palastrita: brachia tua intueri, femora & lumbos considera. nam aliud alio natura pertinet. Putasne te hæc aggressum aque posse edere, aque bibere, aque fastidire? Vigilandum est, laborandum, a tuis recedendum: a puero contemni, in omnibus deteriore conditione esse, in honore, in magistratu, in iudicio, in negotio quolibet oportebit. Hæc considera: tecumque statue, an his rebus redimere velis animi tranquillitatem, libertatem, constantiam? Sin minus, vide ne ut pueri, nunc philosophus, mox publicanus, post orator, deniq; Cæsaris procurator fias. Ista non consentiunt: unum te oportet hominem, eumq; vel bonum vel malum esse: aut exerenda tibi ratio & mens est, aut res externa excolenda: aut in internis elaborandum, aut in externis: hoc est, aut philosophi tuendus locus, aut hominis plebei.

EPICTETVS.

Omnia officia in vniuersum, mutuis affectionibus sunt metienda. Pater est? præcipitur, curam eius agendam, cedendum ei in omnibus: si conuicietur, si verberet, ferendum esse. At pater malus est? Nunquid igitur natura cum bono patre coniunctus es? non, sed cum parte. Tu igitur munus tuum erga ipsum tuere, nec quid ille agat considera: sed quibus rebus agendis, inuicem institutum natura futurum sit consentaneum. Te enim alius non laedit, nisi ipse velis. Tum autem lassus eris, cum te laedi existimaris. Sic igitur vicini, sic ciuis, sic Imperatoris officium inuenies, si mutuas affectiones spectare consaueris.

SIMPLICIVS.

Officia sunt ea quæ fiunt, ut decet & conuenit, & quæ quoque digna sunt: & hæc eius iustitiæ munus.

ra sunt quæ omnem virtutem continet. Est enim iustitia, quæ ab aliis virtutibus distinguitur.

Est & quæ reliquas in se complectitur omnes.

Nam iustitiæ est, suum cuique tribuere. Quare & disciplina morum, & civilis facultas in officis versatur. Iustitia, cum est animi gubernatrix, cuique animi parti suum officium præscribit. Iustitia civitatis moderatrix, & ipsa cuius rei publicæ parti id tribuit, quo quæque digna est. Cum igitur superioribus præceptis, quæ & ipsa ad officia pertinent, auditorem erudierit: hic ei nunc artem tractandi officii & repertiendi & præstandi tradit. Quæque alii prolixis voluminibus tractarunt, cuiusmodi sunt libri de Officiis, & de interiori pulcritudine, quale opus Nicolaus Damascenus edidit: ea hic paucis versibus ita graniter & luculente, ut motum animi afferat, perstrinxit. Officia porro, ut in vniuersas partes tribuantur, partim sunt aduersus homines & similes, partim aduersus præstantiores, partim aduersus deteriores, partim etiam fortassis aduersus nosmetipsos. Et horum quodlibet multa habet discrimina: quorum præcipua & ipse persequitur, ab officiis erga homines exorsus. Ac præclare initio docet, quomodo repertienda sint officia: nec eadem tribuenda esse patri & filio, ciui & hospiti, bene merito & ei qui læserit, alia denique aliis: pro ratione affectionis & necessitudinis, quæ cum quolibet intercedit. Alia ratio est aduersus patrem, qui post Deum ortus nostri & totius naturæ nostræ est auctor & benefactor. Alia erga filium, cuius ipsi causa sumus, & qui nostri quædam pars est. Sed in primis quid sit *zetas*, quam Latine vel necessitudinem, vel affectionem, vel habitum, vel respectum, vel relationem (si cui forte voces hæc placeant) dicere possumus, declarandum est prius, quam eorum varietatem persequamur. Est igitur *zetas*, ut in genere dicamus, ordo quorundam inter sese, & mutuus respectus: isque vel a natura institutus, vel voluntate susceptus, similitum aut dissimilitum,

quo

quo illi coniunguntur, hi dissociantur. Mutua quædam enim inter illos affectio est, qua alii alios complectuntur: & quamuis diremcti alique facti fuerint, tamen non prorsus diuelluntur: sed ita manent, ut alter sit alterius, & ea quorum est affectio, inter sese conferuntur. Est autem ordo naturalis si-

*1. Naturæ
Fraternæ
coniunctio.*

miles contrahens, coniunctio fraterna. Quare alterum eorum quæ inuicem affecta sunt, altero definitur. nam frater fratris est frater, & par pari par, & cognatus cognato cognatus, & ciuis ciuitatis ciuis. Est item ordo naturalis dissocians aliena ratione generis. Nā & hic est ordo naturalis, & similitudine constat. Quapropter ratione similitudinis inter se conferuntur. Nam alienus alieni est alienus: sed ordo hic dissocians est. Nam alienum separat familias, sicut cognatio coniungit. Verum propter similitudinem siue ea confocians, siue dissocians sit, officia eadem sunt in utroque aduersus alterum. Naturalis vero ordo dissimiles coniungens inter se,

*Alienorum
dissociatio.*

se, est patris & filii. est enim coniunctio naturalis, sed dissimilium: quia non alter per alterum definitur, ut fit in fratribus. Ibi enim dicebamus, frater fratris est frater: hic vero, pater filii est pater, & filius patris filius. Est igitur hic ordo naturalis dissimilium coniungens. Sed dissimilitudo ea est, quæ est inter causam, & id quod a causa proficiscitur. Est & alius ordo naturalis dissimilium coniungens, ut contrariorum, cuiusmodi est dextrum & sinistrum. Nam hæc cum dissimilia sint, necessitudinem quidem inter se quandam habent, sed ratione contrarii loci. Est & ordo naturalis dissimilium coniungens: ut est, anno superiore, & hoc anno. est enim & hæc affectio temporum discernens. Ordo voluntate susceptus & similitum coniungens, 2. Voluntate ratio amicorum: dissimilium vero disiungens, ratio inimicorum. Nam & inimicorum idem est ordo secundum affectionem, voluntatibus dissimilium. Quare alter per alterum definitur, ut inimicus est inimici inimicus, sicut amicus amici. Dissimilium,

*Dissimilium
coniunctio.*

*Contrario-
rum con-
iunctio.*

*Dissimilium
disiunctio.*

*2. Volun-
tate.*

*Coniunctio
amicorum
& inimico-
rum.*

*Nicolaus
Damascenus.*

*Officiorum
diuisio.*

zetas quid.

gens autem est inimicorum ordo, sicut amicorum coniungens. Est & ordo voluntarius dissimilium coniungens, ratio docentis & discantis: vt causæ, & eius quod oritur a causa. Ratio vero vendentis & ementis, vt contrariorum. Est & ordo voluntarius ratione dissimilitudinis disjungens, ratio persequentis & fugientis. Persequens enim fugientem persequitur * coniuncte quidem ratione voluntariæ affectionis dissimiliter, sed sciungendo coniuncta.

Docentis & discantis.
Vendentis & ementis.
Persequētis & fugientis.

Mariti & uxoria.

Vicinatorum inter sese.
Magistratus & populi.

Naturales affectiones aeterna sunt: voluntaria, mutabiles.

Necessitudo paterna.

Mariti autem & uxoris affectio media quodam modo esse videtur inter naturales & voluntarias, vt & vtrarumque particeps, & dissimilitudine definienda. Nam maritus uxoris est maritus, & vxor mariti vxor. Mediam & vicini habent affectionem, cum similitudine definiantur. imperans vero & obediens partim naturale est (imperat enim semper praestantius deteriori in vniuerso:) partim voluntariū cum pactione quadam diuites imperant, pauperes vero obtemperant: partim mistum, cum publice decretum fuerit, vt imperent prudentiores. Cum igitur (vt paucis complectar) tot sint affectiones: quacunque harum cum aliquo coniuncti sumus, ab ipsa affectionis forma officium aduersus eum & recipiemus & conseruabimus: siue id ille conseruet, siue non, in naturalibus officiis praesertim. Nam voluntariam affectionem etiam alter, bona malaue voluntate dirimere potest, amicitiam mala, inimicitias bona. Etenim voluntas eam affectionem constituit: naturalem vero non voluntas, sed natura. Quamobrem si amicus noster ob prauam voluntatem sit inimicus: soluit affectionem nostram, nec iam ei debemus amicitiae officia, qui amicus esse desistit, & inimicus esse voluit. Verum si pater improba voluntate fuerit, patris affectionem non soluit voluntas. Ea enim naturalis est, & non voluntaria: & talis affectio est erga patrem, non vtique erga bonum patrem. Etsi igitur malus fuerit pater, tamen officia quæ patri debentur, ei praestanda sunt. Omnibus itaque modis est obseruandus & curandus, vt &

vt & vitæ nostræ post Deum auctor, & quod eius cura & caritate muniti huc vsque processimus. Est & cura parentibus reddenda, vt quam ab illis mutuam acceperimus, gratis animis atque vberiore mensura: eorumque mandata alacriter exsequenda omnia, iis exceptis quæ animi vitia prouocant. Hæc enim citra eorum offensam, quantum fieri potest recusanda sunt, vt quæ patri animorum displicent: cedendumque illis est cæteris rebus omnibus, tam externis, quam ipso corpore. Nam si fortuitis dominis, argento numerato & corpora & peculia seruorum parent: quanto magis parebunt eadem illis, qui naturales ortus nostri auctores fuerunt? Quare & verbera patrum æquioribus animis ferenda sunt filiis, quam seruis dominorum: multoque magis conuicium aut contumelia. Itaque veteres Patria potestas apud Romanos. Romanorum leges, tum excellentia naturæ considerata, tum laboribus quos filiorum causa parentes capiunt expensis, tum eo etiam consilio, vt liberos omnino patriæ potestati subicerent (fretæ scilicet naturali parentum erga liberos pietate, & vendendi illos, si vellent, potestatem dedere parentibus, & impune occidendj. His vero antiquiores ita veneratæ sunt parentes, vt Deos appellare eos non dubitarent. Sed quamuis in hoc diuinam excellentiam reueriti, patres appellare deos sit desitum: fratres tamen patrum Græci adhuc *θεοί*, quasi diuinis, nō (vt Romani) patruos appellant, vt demonstrent, quam rationem parentum aduersus liberos esse existiment. Sunt autem officia aduersus parentes, tum quod æqua sunt, praestanda potissimum, vt ea ratione voluntatem nostram naturæ consentaneam conseruemus: tum diuinæ vindictæ ratio est habenda, quod consentaneum est fore vt tales liberorū erga nos animos experiamur, quales nos aduersus parentes nostros præbuerimus. Quod si frater te læserit, tu aduersus fratrem naturalem affectionis ordinem conserua, & pactionem vniuersitate rerum teste & arbitra initam, quæ tibi hos, & non alios pa-

*Qua anime
rum patri
displicent,
recusanda.*

Patria potestas apud Romanos.

Dei Deos.

Qualis tu in patrem fueris, tales ipsa liberos tuos experieris:

Officia fratrum.

rentes fratres atq; cognatos destinavit. Illud etiam considera, ut ille te vel æque vel inique tractet, non esse penes te: tuum vero munus esse penes te. Quare non esse considerandum, quomodo is te tractet: sed quid tu facias, ut naturæ congruenter viuas. Neque enim illius dominus es, sed illud ut tui officii munus exsequare. In eo enim & detrimentum tuum, & emolumentum situm est. Nam ille quidem utcumque se gesserit, te non lædet, si utilitatem & damnum in te ipso quaesieris. Sin ista in externis rebus collocaris, id damnum non frater, sed tu ipse tibi dederis. Atque etiam considerandum, si lenitate & caritate tua fratrem amicum tibi feceris: binas affectiones permittas, mirabilem effecturas esse coniunctionem. Officia porro erga bonarum artium doctores eadem sunt, quæ erga parentes, & fortasse cum aliquo cumulo: quod hi actores & curatores non corporis nostri, sed nostri ipsorum sunt: idque nec naturali necessitate, ut parentes tum apud brutas animantes, tum apud homines, sed bona voluntate, divinam bonitatem imitante, quæ animas in ortum delapsas eo vnde venerunt, reducere conatur. Illud etiam præterea habent officia aduersus magistros, quod omnibus eorum præceptis, tanquam diuinis edictis, est obtemperandum. Earum enim rerum doctor, quæ secundum naturam nobis conveniunt nihil præcipiet, nisi quod ad hunc finem referatur. Si vero parentes nostri bonarum etiam artium doctores fuerint: tum binis affectionibus coniunctis, etiam officia utrisque debita præstanda erunt, ipsique ut diuina quædam imago adorandi, quod & ut esse mus, & ut bene esse mus, hi non secus ac Deus auctores fuerint. Jam amicitia officia, quæ & honorabilia, & utilia sunt, quam brevissime percurramus. In his primum est delectus: alterum, tractatio, & optima tractatione conseruatio amicorum, vnde vniuersum amicitia bonum existit. Ac delectum quidem agendus est, morum similitudine considerata. Dissimilia enim non facile in amicitiam con-

Officia discipulorum.

Aristoteles:
 ἡ γένεσις οἱ
 πατρὶς δὲ οὐκ ἔστι
 ἐν πρῶτοις ἐπι
 εἰσι τῶν ἡγεμονί
 αὐτῶν μὲν
 νοῦν οἱ μὲν ἴδι
 οὖν ἐστὶν οἱ δὲ
 τὸ ἡγεμονίαν
 παρ' ἑαυτοῦ
Amicorum officia.
 1. Delectus.

lescunt, quamuis utraq; bona esse videantur. Mores enim frigidiores & stabiliores, non conueniunt cum agillioribus & feruidioribus. Deinde videndum, quem admodum veteres suos amicos tractarunt, cuius amicitiam expetimus. Tertium est, ac potius & primum & medium & ultimum, utrum brutis cupiditatibus pareat, an utcumque in eo ratio dominetur. Huic consequens est, ut appetitiones spectentur, utrum hæc ad res honestas & probatas bonis ferantur, an vero ad incundas & foedas, & hominum vulgo placitas: prætereaque num moderatæ tractabilesque sint appetitiones & declinationes. rectæque rationi facile pareant, an vehementes & effrænes, & ad id quod ipsis placet accipiendum semper incitata? Tales enim omnia suo arbitratu cogentes, non sunt idoneæ ad amicitia coniunctionem. Atque etiam ingenia, quæ summum bonum in rebus externis collocant, ut in opibus, aut corporibus, aut ciuili auctoritate & gloria, ne ipsa quidem apta sunt ad amicitiam. Nam cum hæc diuidi possint, qui ea vehementius appetit, plus capit, & minus relinquit utique, ut amicus paria non obtineat. Ac in pecunia & corporibus id quidem clarum est. Sed & gloriolæ captator vnus scilicet, vult florere gloria. Animi vero bona, quæ indiuisa si habet penes quos sunt, ut virtutes, ut scientiæ, si alter eorum sit particeps, in altero adeo non minuuntur, ut augeantur etiam. Simul enim excitantur & inflammantur hæc in animis eruditorum & bonorum virorum, & aliis communicata multiplicantur, & velut silicis & calybis attritu lux vna veritatis & honestæ vitæ inde emicat. Præterea amici in verum bonum intenti, & ad rectæ rationis normam res suas dirigentes, vna regula vtuntur diiudicandæ utilitatis. Nam utrisque & bonum commune est, & vna recta ratio. Cum autem in amicorum animis regula sit communis, quæ utilia & noxia diiudicet, itemque iucunda & molesta: coniungi eos inter sese est necesse, omnemque dissensionem & tumultum tolli e medio. Sin vna communi regula rectæ rationis non vti ambo

αἱ ἀπομνηστικῶν
 τῶν τῶν
 ἡγεμονίαν
 φιλίας
 2
 3
 4
Auari, ambitiosi, voluptuarii, non apti ad amicitiam.
Amici veri, virtutis & sapientia studiosi.

*Tractatio
& conser-
uatio ami-
corum.*

fuert, diuelli eos est neceffe. Ac delectus quidem amicorum est talis. Tractatio autem & conseruatio, vno verbo vt dicam, id quod rectum est, tenebit. Sic igitur vtendum est amicis, vt eos vti nobis volumus. Ac beneficia quæ a nobis in illos proficiunt, extenuanda sunt cogitatione nostra: contraque amplificanda, quæ in nos illi contulerint. In delectis autem contrarium faciendum est: illorumque extenuanda sunt, nostra exaggereanda & improbanda. Proprium vero nihil exultandum est, quin idem nostris etiam amicis magis conueniat: & principatu libenter illis est cedendum, quasi nobis ipsis cederemus. Siquidem amicus, veteri proverbio, alter ipse est. Quia vero fieri nõ potest quin homines aliquando delinquamus, & alii alios offendamus: amicitia institutum totis viribus est tuendum, delictumque leniter castigandum, vt vere aureo illi præcepto pareatur,

» *Crimen ob exiguum tibi ne fuit hostis amicus,*

» *Quod liceat:*

& reditus in gratiam firmus & fidelis tam verbis quam re ipsa declarandus, ne peccati conscientia ei qui peccauit, de reliquo suspectam faciat amicitiam, non credenti eum qui offensus sit, eandem retinere voluntatem. Illud vero perspicuum est non amico tantum, sed & eius necessariis beneuolentiam & officia præstanda esse, vt eorum coniunctio nobiscum non minor quam cum illis ducatur: nec absens minus, ac potius magis est curandus quam præsens, quod mihi de meo quodam amico constat. Vt autem paucis complectar, si verus delectus agatur, & quasi fundamenta amicitia rite iaciuntur, iam ipse ille cordatus amor eam ad conuenientem usum perducit, & amicitia officia facile perdocet. Vltro enim amicus sic amicum tractans, vt seipsum, omni fungetur officio. Quantum vero in amicitia insit boni, & quod ea bonorum sit causa: prolixam id quidem desiderat commemorationem, sed tamen pauca dicantur quæ in mentem veniunt. Ac

primum,

primum, vterque amicus duos habebit animos, totidemque corpora: nec dubium, quin externa etiam quæ dicuntur bona communia. Quod si plures tales amici fuerint, vnusquisque multis augetur & animis & corporibus & fortunis. Igitur & in rerum naturæ inquisitione magna lux veritatis ita coniuuctis animis illucescit: & in virtutis vsu, si ea quæ in singulis excellunt, in commune conferantur & vsurpentur, vna quædam integra & perfecta virtus cum publice omnibus, tum separatim singulis facile contingit, quæ & a numine illustretur ob perfectionem. Accedunt tuta cõsilia dubiis temporibus, & actiones constantes, prudentia simul & potentia corroboratæ. Iam peregre profectus amicus suis per amicum adest, bonoque animo est: non tantum viuens, sed & moriens, quasi vna cum iis ætatem degeret. Quanta vero in hac re suauitas inest? Quid enim iucundius amici conspectu, sermone, actionibus? Fides vero atque fiducia nec ob cognationem tanta esse potest, nec ob principatum, nec ob pecuniæ magnitudinem, quanta propter synceros amicos. Alexander certe interrogatus vbi thesauros suos haberet, amicos suos demonstrauit. Est & pædagogus optimus, amicus. Nam a nemine quisquam ob delictum minore cum offensa quam ab amico arguitur: neque veremur quenquam sic, neglecto officio aliquo, vt amicum. Res lætas & secundas auget amici præsentia, curas & solitudines nemo æque leuat & consolatur: tutaque est ad optimam hominum tractationem exercitatio. Nam & princeps locus amico libenter conceditur, & eius delictis facile ignoscitur, & quæ sentias citra fucum & vere amico dixeris. Pro acceptis autem beneficiis & beneuolentia gratiam alacriter animo referre studeas: nec humanitas & bonitas erga quenquam pari liberalitate & benignitate, atque aduersus amicum declaratur: nec periculi socius æque promptus, vel cum periculo capitis, atque amicum reperietur. Quod si exercitum ex amicis conscribere liceret:

*Vbi amici,
ibi opes.*

*Amicitia
commendatio.*

vicino debetur quam civi: quæq; de civi dicta sunt, vberius & cumulatus in vicino obseruantur, eique & communicantur & accepta referuntur quæ possunt omnia. Rebus eorum secundis gratulandum, aduersis ingemiscendum, ægrotantes tanquam domesticis curandi: & in omnibus aliorum congressibus declarandum te vicino in re nulla iusta defuturum, pro virili adiuturo. Denique turpe habendum & erubescendum est, vicinum ei in re ab aliis adiutum fuisse, qua adiuuari a nobis potuisset. Est etiam affectio quædam aduersus peregrinos, qui ad nos veniunt, ab hospitem curatore Deo conciliata. Est igitur & his suum tribuendum tum ob curatorem eorum Deum, tum propter incrementum humanitatis nostræ, quæ non solius necessitudinis & cognationis rationem habere, sed ad vniuersum hominum genus porrigi debet: tum vero, vt & nos cum fiducia supplicemus Hospitali Deo, diuinæque providentiæ & ipsi ea consequamur, quæ hospitibus tribuimus. Tenendum enim est, quemque suam rectam voluntatem & bonas actiones mutare Deo, easdemq; magna cum vsura, & vberiore quam homines solent mensura ab eo rependi. Nullo autem modo violandus est hospes: sed si ab aliis violetur, summa vi defendendus. Eum enim opem humana destitutum, curator hospitem Deus magis & respicit & vleiscitur. Est & in eo negotio cuius conficiendi causa venit, adiuuandus ab eo qui potest, & victus egenti præbendus pro facultatibus: & in morbo iuuandus est hospes, quantum licet, & in reditu ad suos quoad possis. Atque etiam militis officium, inquit, ex affectione erga Imperatorem est reperendum. Conuenit autem & iubenti aliquid statim parere, ob subitas bellicæ rei conuersiones: & fortiter pugnare cum iusserit Imperator, quasi in ipso posita sit victoria exercitus: & pro eius salute discrimen capitis adire, quod vno milite caelo parum in bello ei parti nocetur: duce autem interfecto, vel victores eius milites statim & animis concidunt,

Hospitem officia.

Virgilius: Iupiter, hospitibus nam te dare iura loquimur.

Militum officia.

dunt, & non secus atque oues opillione carentes, lupis inuadentibus alii alio diffugiunt, vt non castrametum, sed ipsa etiam patria, duce in bello casu penetraretur. Idque declarant ea quæ Cyri morem, vt a Xenophonte scribitur, consecuta sunt. Populi etiam cum principibus ciuitatis quandam esse affectionem, perspicuum est, & officia illi affectioni congruentia. Legitimis autem & germanis principibus parere in omnibus populus debet, & alacriter obtemperare, & venerari eos, vt qui proxime & secundum Deum maxima in rempublicam beneficia conferant. Veri enim principes ab animo suæ curationis munus auspicantur, & hominis partes peruagantur: & quod de medicis dixit Hippocrates, in principibus copiosius videre licet. Nam ob alienos, casus priuatis non quidem doloribus afficiuntur, si, Epicteto pareant: sed curas & labores subeunt, rem familiarem negligunt, occupationibus detinentur, quibus & a sui & rerum meliorum cura abstrahuntur. Neque vero magistratibus obsequi tantum, sed & operam qui possunt nauare debent, atque existimare in iis niti salutem ciuitatis. Sin autem verbo tantum principes erunt, & magistratus officia negligunt: improbandi illi quidem erunt, vt sunt improbi: sed quod magistratui conuenit, eis præstabitur, vt & principatum eis deferamus, & iis in rebus pareamus, quibus animus non læditur. Sed ad reliqua Epicteti capita conuertatur oratio, ne cum eius declarationem mihi proposuerim, imprudens officiorum doctrinam verbosè persequar.

Populi officia.

Magistratus officia.

Et alij principes.

E P I C T E T V S.

Religionis erga Deos immortales præcipuum illud esse scito: rectas de eis habere opiniones: vt sentias, & esse eos, & bene iusteque administrare vniuersa: parendum esse eis, & in omnibus iis qua fiunt acquiescendum, & sequenda vltro, vt qua a mente præstare

rissima regantur. Sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te conquereris. Aliter autem id fieri nequit, quam si iis qua in potestate nostra non sunt, relicta, tam bona quam mala in iis qua in nobis sita sunt collocaris. Nam si quid illorum senseris esse bonum aut malum, aliter certe fieri non poterit, quin aut iis frustratus qua velles, aut in ea qua nolles delapsus, & culpes & oderis illarum rerum auctores. Illud enim natura est insitum omni animantium generi, ut ea qua nocitura videantur, eorumque causas, fugiant & auerentur: contra, utilia & causas eorum persequantur & admirentur. Nulla igitur ratio est, ut is qui noceri sibi putat, eo lateatur quod nocere videatur: unde etiam ipso damno ut gaudeatur, fieri nequit. Hinc fit, ut & patri filius conuicietur, cum ea qua in bonis habentur, filio non impertierit: & illud est quod inter Eteoclem & Polynicem bellum concitarit, quod bonum exsistimabant imperium. Hac de causa Deos execratur agricola, ob hoc nauta, ob hoc mercator, ob hoc ii, qui liberos & uxores amittunt. Nam ubi utilitas, ibi etiam est pietas. Quamobrem qui id dat operam, ut sic & appetat & aueretur quemadmodum decet: is eadem opera & pietati dat operam. Libandum autem & sacrificandum, & offerenda primitia sunt unicuique, ritu patrio: caste, non luxuriose, nec indiligenter, nec sordide, nec supra facultates.

SIMPLICIUS.

Expositis officiis aduersus eos qui eiusdem conditionis sunt, hoc est, homines: nunc ad praestantiores nobis transit. Est enim a proximis incoandum, & sic ad superiora in officiis etiam ascendendum. Enimuero haec quoque ex affectione reperit, quae cum eis est tanquam primis causis & excellentibus. Cum autem tales sint, obscurum non est nihil eos nostris rebus indigere. Quare officia nostra aduersus illos sunt, quae nos illis concilient atque subiciant. Hac enim ratione affectionem atque ordinem naturalem ea quae ex causis orta sunt, aduer-

*Non deus
notis, sed
Deo nos ege-
mus.*

sus primas & eximias causas tuentur. Honorandi sunt igitur, & pie colendi, eorumque actionibus obtemperandum: libenterque illis cedendum, & in iis acquiescendum, ut quae & optimo consilio, & summa providentia administrantur. Ea vero tum nobis contingunt, cum & cognitio nostra vera fuerit, & vitae naturae convenienter instituta. Recte autem de iis sentiemus, si indicauerimus & esse eos primas rerum causas & res conditas gubernare, & consulere vniuersis, eaque recte & iuste administrare. Siue quis enim Deos esse non censet: siue cum sint, non consulere rebus humanis: siue cum & sint, & rebus humanis consulant, id tamen & iniuste & imprudenter facere opinatur, is neque colet & venerabitur eos, neque illorum actionibus subscribet ac parebit, ut ab optimo consilio profectis. Vita porro bene & sancte instituitur, ut eorum quae fiunt, cum vniuersa ab optima mente administrantur, nec reprehendas quicquam, neque auctores accuses, non potest, nisi bonum & malum in rebus nostri iuris quaeramus: ut in his & appetitiones nostrae & declinationes versentur, utque nunquam appetendo frustramur, nunquam incidamus in id quod declinamus. Siue enim res externas ut bonas appetimus, & quaedam earum ut malas auerfamur: saepe & frustrari desiderii, & in ea quae fugias incidere necesse erit. Cum autem iis frustramur quae desideramus, & in ea quae fugimus incidimus: fieri non potest quin culpemus & oderimus auctores harum rerum: aut eos qui cum possent, eas non auertant, sed conniueant. Omnes enim animantes, atque adeo res omnes bonum appetunt, eademque ratione mala secundum naturam declinant: eoque mala quae aut sunt aut esse videntur, eorumque causas auerfantur. Itemque utilia seu vera seu falsa, eorumque causas amplectuntur & persequuntur, & ut magna admirantur. Nullo igitur modo fieri potest, ut qui noceri sibi putat, eo deleatur quod nocere videatur: sicut fieri nequit, ipso uti damno gaudeatur. Sic enim quisque aduersus dan-

*Verà de Deo
sententia.*

*Vita bene
instituta.*

*Quos nocere
nobis putamus,
odimus: quos
prodesse, diligimus.*

sus pri-

tem damnū affectus est, ut aduersus ipsam damnū. Damnū enim malū est: malū fugiendū, & odio dignū, sicut bonū optabile & amplectendū. Eum autem, qui rei alicuius quæ mala habetur, causa puratur, odium & conuicia vitare non posse: ex eo constat, quod nec naturalis necessitudo & coniunctio satis virium habet ad odium eorum proligandū, qui nos aut bonis quæ habeantur priuant, aut in ea quæ mala videntur conuiciunt. Nam propterea & pater inuisus a filio conuiciis afficitur, si bona filio neget, aut quod malū habetur insipat, siue id verberando fiat, siue ad continentiam assuefaciēdo. Nam & Polyuicem & Eteoclem Oedipodis filios, hoc quamuis fratres, ad duellum & eadē mutuā adegit, quod imperium bonū iudicabant, & alter eo se ab altero spoliari putabat. Jam agricola si post sationem non pluit, aut aliquando plus pluit, aut aliquid aliud quod bonū aut malū habetur fit, aut non fit: auctores aut impiis verbis laceffit, aut certe cogitatione. Naturæ quoque moleste ferunt, cum ventus eis secundus non spirat, quamuis sæpe alius Austro, alius Aquilone egeat. neque cogitant, fieri non posse ut simul contrarii spirent: sed tantum auctori ventorum succensent, quod nec suum habeant, & contrarium experiantur. Mercatores, cum emunt, mercium copiam esse volunt: & cum vendunt, penuriā: & vtrum horum factum non fuerit, gubernatores vniuersitatis huius accusant, neque cogitant se ea concupiscere quæ fieri non possint. Qui vxores, qui liberos, qui denique carissima quæque amittunt, ut frustrati iis quæ appetunt, & in ea prolapsi quæ declinant, gubernatores accusant. Qui enim id quod bonū habetur: præbent eos & colere & venerari solemus. Nam ratione vtilitatis statim veneratio excitatur, aduersus eos qui vtilitatem præbent: sicut ob inutile, odium & auersatio auctorum. Quare qui operam dat ut quemadmodum decet, appetat & declinet, nec ad externā porrigit appetitum & declinat

*Iupiter neq;
pluuuus, neq;
serenus, placere omni-
bus potest.*

declinationem: is eadem opera & pietati dat operam. Semper enim ea quæ desiderat adipiscitur, nec in ea incidit quæ declinat, quia hæc penes nos sunt. Acquiescit igitur in iis quæ fiunt, & conuenientem cultum auctoris eorum tribuit. Qui autem res externas desiderat, easque declinat: nisi etiam voluntates hominum ad suam opinionem conuersas habeat, & diuitias & paupertatem, & valetudinem & morbum, & vitam & mortem, & victorias & clades, atque etiam ventos, & pluias, & grandinē, & omnia quæ in sublimi fiunt, & factum vniuersum: quoniam in has appetitiones & declinationes pro lapsus est necessario, multis appetitionibus frustra tur, & in multa aduersa incidit. Proinde etiam moleste fert omnia, & culpatur auctores, & vitam agit eum molestam & ærumnosam, tum irreligiosam & impiam aduersus Deum, ut omnibus modis sit infelix. Traditis autē pietatis aduersus deos præcipuis causis, & certissima de eis scientia, ut vltro pareamus & cedamus eorum actionibus, & acquiescamus in iis, ut quæ ab optimo consilio proficiantur: & demonstrato, non posse hoc eos facere, qui bonum & malum in voluntate nostra non collocent, sed in rebus externis: ordine subiungit honores, qui ob res externas Deo tribuuntur, quorum legitimos & vso receptos Deus utique hominibus ostendit, ut historiae declarant: ut & nos per eos necessitudine cum eis coniungamur, & externæ res per oblationes fruendo illustratione diuina, & vberes nascantur, & nostris vsibus accommodatæ. Ut enim animum, cuius is auctor est, ei dedicamus & consecramus, repurgando illum, tum vera de illo cogitatione, tum vita naturæ consentanea: sic post eam, corpus etiam ab ipso datum decet ei cōsecrari, a maculis tam conspicuis quam latentibus repurgatum. Animus autem his quas dixi rationibus repurgatus, repurgato instrumento, vestimentis etiam quam purissimis vso, externarum quoque rerum, quas Deus dedit, puritatis offerro. Nam ius fasque postulat, iis offerri

Aut Deum esse te, aut Dei decretis parere, aut rursus est necesse.

1. Ceremoniarū causa.

Omnia nostra Deo cōsecranda.

primitias, qui dederunt: non quod his egeat Deus
 (neque enim probitate nostra eget, neque rebus de
 se opinionibus) sed nos per hæc, pro ea mensura que
 nobis conuenit, illustrationis diuinæ facti capaces,
 Deum suscipimus, si digni simus. Sic externæ res et
 iam oblatæ & dedicatæ, ex vitæ ratione pura, con
 uenienti modo illustrationis diuinæ sunt & ipsæ
 participes, ita ut diuina cõspiciatur efficacia. Nam
 & epilepsia se quispiam horum munere liberatum
 ostendit, perq; hæc & fluctus maris sedauit: quique
 ea sancte offerunt, ob affectionem quam erga illos
 habent, ipsi quoque diuinæ sunt illustrationis par
 ticipes, præterquam quod & iusti & grati animi fun
 gitur munere is, qui illa iis qui dederunt, offerunt
 & consecrat. Quod uero dixi, per exiguas illas primi
 tias totum genus illud dedicatur & cõsecratur Deo,
 & conuenientem ipsius Dei opem consequitur. Hæc
 uero, inquit, patrio ritu fieri debent a singulis. Nam
 Deus si uel & ubique præsto est semper, cum omni
 bus suis diuinis copiis. Cũ autem multa sint a Deo
 producta, nos qui vna distincta specie cõstemus
 humana, & pro humana forma, vnum genus vitæ
 nunc, & vnam ætatis degendæ rationem sortiti, &
 in exigua parte vniuersi & terræ adeo ipsius colloca
 ti simus: alius alio Dei beneficio fruimur, aliisque
 temporibus & locis. Vides enim, cum aliis dies est,
 aliis esse nocte: cum alibi hiems, alibi æstas: hic
 alias nasci & stirpes & animantes, in aliis locis alias
 eam & terra, & quæ in ea sunt, diuina beneficia di
 uersis percipiunt modis. Singuli igitur partim diui
 na parte factione, partim experientia edocsi, diuersis
 ut locis & vitæ generibus, sic etiam temporibus &
 modis, victimarum item & oblationum varietate
 numen placant. Accum diuina festa rite celebran
 tur, statis diebus euident efficacia diuinæ illustrati
 onis conspicitur: quod alias nullo modo fit. Nam
 & ægroti curantur, & vtilia quædam prædicuntur.
 Tanti interest discrimen temporum ad diuinam
 necessitudinem, itemque locorum & dictionum, fa
 ctorumq;

*Sacrorum
miracula.*

*Primitias, Lat.
Miserationem
operumque
sacrorum
sunt.*

*Varietas ut
locorum &
temporum,
sic etiam re
ligionum.*

eorumque & oblationum accommodatio. Iuber
 autem omnia, quæ ad diuinum cultum pertineant,
 & pure facere, & non sordide. Nam ab impuro pura
 attingi nefas est: purumque & sincerum, si quid ei
 adulterinum admisceatur, eo pollui solet. Neq; igitur
 sordide quicquam faciendum, neq; negligenter
 & per ignauiam, quicquam factu necessarium aut
 præmittendum, aut confundendum, aut per
 mutandum. Sicut enim, si elemēta sermoni subtra
 has aut immutes, non manet eadem forma sermo
 nis: sic etiam diuinorum operum & sermonum, si
 quid aut deest, aut immutatum est, aut perturbatū,
 illustratio diuina tollitur, & eorum quæ geruntur
 vim euanidam reddit eius qui illa gerit, socordia:
 sicut ad complementum & perfectionem cætero
 rum excitata cum scientia alacritas, multum valet.
 Qui uero se in Dei cultu negligentem & socordem
 præbet, qua in re sit ad officium fungendum exci
 tatus? At neque irreligiose, inquit, est accedendum:
 hoc est absq; ueneratione. Quanto enim religio
 ses & sanctiores res diuinæ habentur: tanto magis
 eas, & quidem tales, percipimus. Nam & ipsi cultui
 numinis pro virili nos submittimus, & in eo ueluti
 grandescimus. Cum autem dixisset, non esse negli
 genter faciendum: ueritus uidetur ne quis dicere se
 putaret, etiam supra vires ista esse facienda. Vbi uero
 modus esset optimus, si diuinis in rebus non esset:
 quæ omnia moderantur, optimisq; terminis defi
 niunt? Deinde nihil æque diuina continet opera,
 quã si in iis perennis æqualitas conseruetur: & quo
 ad eius fieri potest, neque dicto, neque facto quic
 quam immutetur. Neque uero fieri potest, ut supra
 vires sæpe facias. Videntur autem ii qui in res diui
 nas profusi sunt, simul & Deū corruptelæ cõdemna
 re, & ignorare quem usum ista in diuino cultu habe
 ant, cum primitiæ sint eorum quæ diuinitus acce
 perimus. Ego igitur mirabilem hunc virū secutus,
 pro virili hunc quoq; sermonem declarauit. Sed quia
 capitis huius initio, tres de Diis quaestiones com

*Moderatio
diuini cul
tus.*

Veneratio.

*Modus re
bus diuinis
in primis ad
hibendus.*

Demonstrationes de Deo.

Esse Deum, consensus humani generis confirmat.

Acrotrophia.

Dei providentiam rerum humanarum confuso tollere videtur.

»
»

Felicitas in animo sita inuisibilis.

1. Etymologia Dei.

2. Definitio Dei.

pendio perstrinxit, quæ ante omnem legum latrocinem, morumque disciplinam certæ compertæque habendæ sunt, Deos & esse, & providere, & bene, iusteque administrare omnia: nihil vetat ob impotunos quosdam homines, demonstrationes subijcere quaestionibus. Natura enim non homines modo, sed & brutæ animantes & stirpes & lapides, eademque omnia quæ sunt, pro sua quodque virili, ad numen respiciunt. Homines vero præter id, a parentibus etiam statim a puero ad pietatem assuescunt, & communes hominum sequuntur notiones. Omnes enim homines, tam Barbari quam Græci, tum infinito superiori tempore, tum nunc, quamvis alii aliis rationibus, Deum esse censent, Acrotrophia exceptis: quos narrat Theophrastus, cum nulli colerent numen, subito uniuersos a terra aborsos esse: & si quis forte alius vnus atque alter, ab omnino, talis fuisse perhibetur. Fit autem, ut quidam eo quod absque demonstratione credunt, & quia bonos viros esse miseros, beatos & felices improbos vident, parum curent insitas a natura ipsa notiones, & non aduersentur Tragœdiæ dicenti,

*Deos non esse, dicere an non audeam,
Res improborum tam secundas inuenis?*

Rectum igitur fuerit, hos vel Epicteto obtemperantes, non in rebus externis, sed in nostra potestate sitis, bona & mala nostra collocare. Sic enim neque cum bono viro vnquam male agetur, neque vnus improbus erit beatus. Nos quoque nudas illas de Deo notiones demonstratione firmare pro virili conabimur. Est aut considerationis huius initium, ut quid Dei nomen significet videamus. Sciendum igitur, Græcis θεός, quos Latini literis nonnihil immutatis Deos vocant quæ in cælo circumaguntur, stellas, a cursu & motu celeritate (θεός enim curre significat) appellasse. Post autem ad incorporata quoque naturas, rerum causas, & ad vnicum omnium principium & causam, id nomen transtulisse, et id signi-

id significet principium rerum, & causam mente comprehendendam, primam omnium atque principem. Quæ enim fiunt, aut casu atque fortuito fiunt omnia, aut ex antegressis causis oriuntur. Enimvero quod casu & fortuito fit, neque causam effectricem definitam, neque certum finem propositum habet, quo referatur. Nam alioqui non casu, sed ex antegressa causa exstitisset, atque ad finem aliquem referretur. Neque vero eorum quæ temere ac fortuito fiunt ortus, certum ordinem & consecutionem perpetuam seruat. Ea vero quæ natura & consilio geruntur, & ordinem seruant, & ad finem certum referuntur. Agricola certe quidem & ferit & plantat eo fine, ut aliquid nascatur, & animantium congressus procreationem sobolis spectat: & certa series, certus ordo ab initio ad finem vsque procreationis seruat, aliis in initio, aliis medio, aliis in fine pari ordine consequentibus. Nam in plantis quidem semen in terram cõiectum & irrigatum aqua, radices agit & germina primum, mox culmum profert, aut ramos alit, cæteraque ordine vsque ad fructum & maturitatem. In animalibus autem semen menstruo sanguine perfusum extenditur & informatur, dum fœtus fiat, qui eo vsque alitur & perficitur, donec suo tempore in lucem edatur. Atque hic ortus ordo atque progressio perpetuo conseruatur. Quod si ea quæ natura consilioque fiunt, & causam definitam habent, & eorum auctor certum sibi finem proponit, & progressionem atque ordinem eodem perpetuo res absoluuntur: utique colligitur, ea quæ natura consilioque in mundo fiant, ac præcipue spectentur, non casu & temere fieri, sed causis antegressis. *Ad vnã tandem primam causam veniendum.*

3. Causæ eorum Fortuitæ & fortuito.

Rerum nascuntium certus ordo.

fed in ſemetiſſis habeant. Itaque primæ cauſæ, or-
 tusq; expertes, aut per ſe ſubſiſtunt, aut his ſunt præ-
 ſtantioreſ: vt in progeſſu orationis oſtendetur. De-
 inde etiam a motione aſcendendo, primas mouen-
 tes cauſas inueniemus aut per ſe mobiles eſſe, aut
 immobiles. Quod enim ſuo motu non cietur, ab
 alio quopiam cietur, atque id ipſum rurfus ab alio:
 ſitque ſic progeſſio infinita, quam rerum natura
 reſpuit. Nihil enim iſta ratione futurum eſt, quod
 vel moueat vel moueatur, ni ſit principium mouēſ.
 Aut necceſſe eſt, id quod primum alieno cietur mo-
 tu, ab eo cieri quod vel per ſe mouetur, vel quod
 eſt immobile. At vero quod ab omni motu alienum
 eſt, magis ſiſtit & compingit, & ſingulis rebus id
 confert, vt in eodem ſtatu permaneant, nec immu-
 tentur. Necceſſe igitur eſt, per ſe mobile id eſſe, quod
 primū mouet ea quæ aliunde cientur. Ea vero ſunt,
 quæ oriuntur & occidunt, quæ augentur & minu-
 untur, quæ mutantur qualitibus, quæ ab alijs lo-
 cis in alia loca tranſeunt. Neque enim id quod ori-
 tur, oriri a ſe ipſo poteſt (ſic enim eſſet, antequam
 eſſet) neque id quod augeſcit, a ſe ipſo augetur, ſed
 acceſſione aliqua facta. neq; quod ſit aliud a ſe ipſo
 ſit aliud, neq; etiam locum ſua ſponte mutat. Cum
 enim ea quæ his, quos expoſui, modis mutantur,
 corpora ſunt: ea per ſe non poſſe moueri conſtabit.
 Oportet igitur proximas iis, quæ oriuntur & aliun-
 de mouentur cauſas, per ſe eſſe mobiles. Nam ſi v-
 niuerſa ſtare ſingas, non aliunde orietur mobile,
 niſi a per ſe mobili. Nam quod immobile eſt, eo-
 dem ſemper modo ſe habet: & quod aliunde mo-
 uetur, mouentis exſpectat facultatem. Præterea
 principia ſimplicia quoque eſſe oportet. Compoſita
 enim e ſimplicibus conſtant: itaque ab ipſa natura
 comparatum eſt, vt ſimplicia compoſitis antecede-
 rant. Videamus igitur in ſerue aſcendendo, & a vi-
 cinis auſpicando, vt quærat, an corpora principia
 eſſe, & talia eſſe poſſint, qualia prima principia eſſe
 oportere ſtatuiſimus: an vero per ſe neque ſubſiſ-
 tere,

A mobilibus ad immobile aſcendendum.

Id quod primum mouet, per ſe mobile eſt.

Mobilia.

Motionis principium non eſſe poſſe corporeum.

tere, neque moueri poſſint, mobilia iſta corpora.
 Quod enim eſt per ſe mobile, aut parte mouēs, par-
 te mouendum, dicitur per ſe mobile, aut totum
 ſe ipſum mouens, & a ſe ipſo mobile. Verum ſi par-
 te mouet, parte mouetur: de mouente parte rurfus
 idem eſt quærendum, vtum per ſe mobilis ea ſit:
 an cum aliunde moueatur, moueat? Quod ſi hoc:
 aut in infinitum progrediemur, aut per ſe mobile
 ſtatuemus primum illud, vt quod totum & moue-
 rit & moueatur. Eadem & de iis dicenda ſunt, quæ
 per ſe ſubſiſtunt. Necceſſe enim eſt primum illud
 & proprie per ſe ſubſiſtens, cuiusmodi eſſe, quod to-
 tum & ſubſiſtere faciat, & ſubſiſtat. Quod vero cuius-
 modi eſt, in id mox etiam necceſſe eſt neque partiti-
 onem neque diſiunctionem cadere. Nam ſi diuidi
 & coniungi queat, nō poteſt totum ſecum ipſo con-
 iungi, vt totum ſit mouens. Idemq; totum id quod
 mouetur, aut totum id quod cōſtituat, & totum id
 quod conſtituatur. Sed ne ſimplicia quidē eſſe poſ-
 ſint corpora, quæ ſubiecto aliquo conſtāt, & forma,
 & multis quibus compleantur rebus, magnitudine,
 figura, colore & ſimilibus, quæ nō ſunt primæ & ef-
 ficientes ſpecies, ſed participationes earum ſpecierū
 in ſubiecto aliquo informi, quod participat, exiſtētes.
 Vbi enim primogeniæ formæ ſunt: vnum quodq; id
 ipſum eſt quod eſt, nec eget ſocietate informis alicuius.
 Vbi vero participatio eſt a primogeniis, omnino
 aliud eſſe oportet quod participat, cū per ſe informe
 ſit. Igitur ſi principia incorporea & indiuiſa ſunt &
 ſimplicia, & per ſe efficacia & p ſe mobilia & ſubſiſtē-
 tia aut aliquid hiſce præſtantius, corpora vero talia
 eſſe non poſſunt, corpora principia non eſſe conſtat.
 Quid ergo eſt per ſe mobile, quod eſſe corporū dici-
 mus, quæ alieno cientur motu, atq; principii habere
 cum iis collata rationem? An hoc id eſt quod intrinſe-
 cus mouet? At ſi & ipſum ab alio moueretur, nō id
 ſer ſe moueri dicemus, ſed extrinſecus, veluti cor-
 pora. Nam proprie mouens eſt primū mouēs: veluti
 ſinanu & baculo moueam lapidē, ego ſum proprie

αὐτοκίνητος.

αὐτοπρόστατον.

ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς.

ἢ ἄλλο.

Animam eſſe primum mouens.

is qui mouet. Quid ergo est quod corpora intrinsecus moueat? Quid aliud, nisi id quod animam dicimus? Nam quod est animatum, intrinsecus mouetur: & quod intrinsecus mouetur, animatum dicimus. Quod si anima est quæ intrinsecus moueat corpora, quod vero corpora intrinsecus mouet per se mobile est: anima per se mobilis, erit principium & causa eorum quæ oriuntur & mouentur, horumque rationes in se continens secundum quas ea fiunt quæ fiunt, & mouentur quæ mouentur. Nisi enim primariæ sunt in corporibus formæ, sed ex eo quod per se mobile est, proxime constituuntur: nimirum cuiusque speciei corporum, atque adeo eorum quæ orta sunt, primarium principium anima est, atque illa sunt sinceriora & puriora. Vt enim vno rem exemplo declarem, pulcritudo corporis in carnibus sita est, & iis quibus expletur corpus atque absoluitur, si ita cadat, animalium: quæ & illa quantum fieri potest exornet, & ipsam deformitatis eorum partem capiat, & in eam demergatur. Animi vero pulcritudo his soluta omnibus, neque iam imago pulcritudinis, sed ipsa pulcritudo, ratio pura est, non alibi quidem pulcra, alibi vero non pulcra, sed tota & penitus pulcra. Quare etiam cum anima vel suam, vel alterius animæ pulcritudinem perspexerit, pulcritudinem corporis aspernatur & despicit, ad illam alteram inclinata. Sic etiam aliarum formarum qualibet primaria & sincera est in anima. Constat autem, vt corpora, sic etiam animas diuidi. quæ sua corpora mouent: aliæque sunt cælestium, aliæ sublunarium. Absurdum enim est, cum deteriora corpora sint animata & viuant: præstantiora carere anima atque vita. Est etiam animarum ratio quædam inter sese, quemadmodum & corporum. Cælestes enim animæ earum causæ sunt quæ infra lunam sunt: ac reuera magnificentum quiddam & pretiosum est anima, præsertim cælestis, & ad principii rationem accommodata, neque tamen primi. Quod .n. per se & mouetur & subsistit, quamuis

Pulcritudo corporis & animi.

Anima cælestes, sublunares.

Anima cælestis principium quiddam, sed non primum.

iis qui

is quæ alieno motu ciuntur, & aliunde existunt priora, duplicem tamen rationem habent, mouentis & mobilis, efficientis & effecti. Oportet autem simplicem antecedere composito, & vnum prius esse duobus. Præterea quod per se mobile est, a se ipso ciuntur, sed mouetur tamen & mutatur, licet non essentia ratione, sed secundum actiones: ac non corporeis mouetur motionibus (nam quod ad illas attinet, immobile est) sed animalibus: quarum nomina sunt, considerare, deliberare, cogitare, opinari: quibus ipsa cum moueatur, corpora mouet corporeis motionibus. Omnino autem ante id quod vtunque mutatur, esse oportet id quod nullo modo mutetur, vt & id quod mutatur, mutabile maneat. Motio enim atque mutatio & cælestibus & sublunariibus inanimatis præsto est, mouente anima prima. Quod vero semper eadem ratione, eodemque modo, & circa eadem, & vna ratione vnoque ordine sunt, cælestibus vnde contingit? Vnde autem sublunariibus etiam contingit, ab iisdem perpetuus ad eadem veluti in orbem reditus? Elementorum vero & animantium & stirpium, etiam si numero non permanent, eadem in orbem redeuntia tanquam cælestia: specie tamen in eadem restituntur. Nam ex igne aer, & ex aere aqua, & rursus ignis: post ver, æstas, & autumnus, & hyems, rursusque ver: & e frumento culmus, & herba, & spica, & rursus frumentum: & ab homine semen & menstruum, & rursus homo. Vnde igitur ista ad idem reuersio? Nā ipse motus discrimen diuersitatemque efficit. Non dubium quin ab immobili aliqua & profus immutabili causa, cuius vna eademque ratio perpetuo est. Nam ei quod alias celeriter cogitat aut facit, alias diuturnas habet actiones, id antecedere necesse est, quod vno eodemque modo perpetuo se habeat, & æuo diuisionis & motionis experte agat omnia. Quanto enim eo quod per sese mouetur sit præstantius illud, cuius non essentia modo est immutabilis, sed & potentia & actio, clarum est. Quod vero præ-

Constantiæ motionum & mutationum ab immobili esse causa, Deo.

K 5

*Nihil Dei
maiestate
vel dei vel
cogitari di-
gnum po-
tast.*

stantius, idem etiam essentia ratione prius esse ne-
cesse est deterioribus: estque ad principia ascenden-
do quaerendum, possit ne aliquid eo esse principio
præstantius quod statuimus? Quod si repertum fu-
erit: rursus in illo quaerendum, donec ad supre-
mas cogitationes peruenerimus, quibus nihil re-
flet excellentius, nec prius ab ascensu descendendum.
Neque enim verendum, ne inanis sit nostra pro-
gressio, maiora quaedam, quæque prima principia
excedant, de iis cogitando. Neque enim fieri potest,
vt tantum saltum faciamus cogitatione nostra, vt
æquemus primorum principiorum dignitatem, ne
dicam superemus. Vna enim hæc quæ ad Deum sit
contentio, est optima: & omnis, quantum fieri po-
test, erroris expers. Cui cum eorum bonorum quæ
cogitatione persequimur, honestissima & sanctissi-
ma, & primaria tam nomina quam res tribuimus:
illud persuasissimum habendum, nihil nos illi di-
gnum ipso tribuisse. Sed ad veniam impetrandam
illud nobis satis est: quod nihil superius illis habe-
mus Oratione igitur a per se mobili ad immobilem
progressa, & omnibus modis immutabilem cau-
sam, quæ vno eodemque modo semper se habet, tam
essentia quam viribus & actionibus, & in æternita-
te collocatam, quæ tempus cum iis quæ mouentur
produxit: multorum quoque principiorum, quæ
sunt in per se mobili magis principales causas in
immobile spectemus immobiles, æternas, perfectas
& inter se copulatas, vt vnaquæque contineat vni-
uersas ob coniunctionem, ea discretionem, quæ ani-
mo & mente fit, impermissa manente. Vnde enim
est formarum, quæ in mundo sunt diiudicatio, si
mundi opitex Deus pro causis in ipso distinctis eas
non produxit? Neque tamen illic talis est principia-
lium formarum fingenda diiudicatio, qualis est hic
imaginum: neque animalium rationum discretio
talis est, qualis corporum. Sed eiusmodi qualis est
oculo cælorum, quorum quodlibet, & quæ in eis in-
fixa hærent siderum, totius cæli pars est, & quidem
pars

*In vno Deo
principia
omnia spe-
standa.*

pars absoluta & integra, atque essentia integra præ-
dita, suisque peculiaribus prædita facultatibus &
actionibus. Neque vero cœlestes tantum, sed sublunares etiam formæ quælibet perpetuæ sunt: vt ho-
minis, & equi, vt ficus & vitis. Integra sunt enim
horum singula, etsi non in indiuiduis, vt corpora
cœlestia: at ratione formarum, quæ suis differentiis
complectunt mundum. Eodemque modo simplicio-
rum etiam generum quodlibet formas constituen-
tium: veluti essentia, motio, statio, & ea quam
Græcos imitatis identitatem dicere liceat, quæ illis
Quærens est, diuersitas, pulchritudo, veritas, concinnitas,
cæteraque omnia quæ sunt in mundo corporeo,
in suo quodque genere totum & perfectum est,
multasque habet differentias in seipso. Multo vero
magis in anima vniuersi integrum vnumquodque
in primis est, principium & causa corporearum re-
rum, quæ hic sunt, per se mobilis, earum differentias
copulate in se complectens, & ad illam vt perfectio-
rem & sinceriolem & euidentiolem res terrenæ
sunt effectæ, multoque magis horum primogeniæ
formæ intelligentes & diuinæ. Ob vnionem enim
quæ in illis, vt dixi, est, nō contractu aut continuitate
aut temperamento corporeo, sed inseparabilium &
indiuisibilium formarum copulatione & vnione,
ita suam quodque perfectionem habet, vt imper-
missa maneat discretio: & vnum quodque princi-
pium est, & primaria effectio suæ formæ vsq; ad ex-
tremas. Multa vero illa principia rerum omnium
ab vno principio sortita sunt principii dignitatem.
Nam ante multa illa, causam, ob quam & multo-
rum quodlibet vnum est, non tamen tale quale id
est, quod multis antecedit, esse necesse est. Nam vni
de multis pars est multorum, vicissimque simplici-
tatem vnus suscipit. Id vero vnum, quod multis
antecedit, multorumque causa est, multa in seipso
iam continet, cū vna communionem sit omnia ante
omnia, causa causarum, & principium principiorum,
& Deus deorum, sicut ab omnibus naturæ ipsius

*Forma seu
species cada-
carum etiā
rerum sunt
æterna.*

instinctu celebratur. Est & bonitas bonitatum. nam primam in singulis proprietatibus causam, appetunt omnia quæ post eam sunt. Quod vero appetunt omnia, bonum est. Principium autem principiorum, bonitas est bonitatum, itemque facultatum. Quodlibet enim principium summam habet in suo genere facultatem: principium vero principiorum, summam super omnes facultates habere facultatem, quin & cogitatione præditam esse summa necesse est, neque enim quicquam a se creatum ignorauerit. Omnia porro ab ipso facile producta sunt. Quare necesse est, quemadmodum oratio demonstrandi ratione a partibus ad totum ascendit (nec enim cognouissimus quantum esset totum, & quale esset, nisi partes fuissimus ante contemplati, Sæpe enim fit, ut partem aliquam ipsum totum esse iudicemus) sic etiam honos & cultus per partes ad totum est referendus, sicut & quodlibet principium est principium, eaque ratione agnatum toti, ut & nominis eiusdem particeps. Neque enim nomen tantum est commune: sed & ipsa principalis dignitas & excellentia principiorum, qua a se orta id superat, ab vno & toto multis illis & singularibus est concessa. Si quis vero non committendum putat, ut eodem appellentur nomine singularia principia, quo totum: is primum recte omnino putat, cum principalis illa dignitas communis esse videatur. Deinde cætera quidem principia vocet, illud autem principium principiorum. Etsi enim & singularium quodlibet, principium principiorum, cum alia angustiora principia complectatur (aliud est enim naturalis pulcritudinis principium, & aliud corporea, & commune quodam modo utrisque pulcritudinis ut pulcritudinis principium) tamen id quod est proprie principium principiorum, illud est, quo nullum est superius principium, itemque causa causarum, & Deus deorum, & bonitas bonitatum. Præterea considerandum accuratius est, causæ omnium, quæ super ea omnia est quæ sunt nullum esse peculiare nomen.

Nullum Dei nomen proprium.

men. Omne enim nomen distinctam aliquam motionem complectitur: sed ex iis nominibus, quæ rebus ipso posterioribus indita sunt, honoratissima quæque nos illi tribuere. Atque adeo ipsum Dei nomen ut dictum est, a cœlestibus corporibus est translatum, quæ celeriter moueantur & currant. Pium etiam cum vocamus, & humanum & bonum, & dominum & fortem, nec eorum nos pudet quæ multis hominibus tribuere solemus. Sed hæc hæc hactenus de prima trium quæstionum, qua propositum fuit demonstrare esse prima rerum principia, & auctorem omnium rerum esse Deum, etsi gradus quidam ad summum fastigium ascendendi, & absolutissimam perfectionem, desunt. Scio enim & horum nonnulla visum iri superflua quibusdam, quod quidem ad principalem scripti scopum pertineat, qui is est, ut Epicteti enchiridion declararet. Altera erat, Deum curare & administrare vniuersa: quod etsi & ipsum, nisi fallor, copiose in superioribus est demonstratum, tamen ex professo etiam tractari profuerit. Sunt enim qui existiment esse numina, & quidem talia, qualia sunt exposita, bona, & summa potentia prædita, perfectissimaque cognitione: sed ea res humanas contemnere tanquam viles, & suæ curatione indignas. In hanc vero sententiam deueniat ex humanarum rerum perturbatione, cum homines improbos vident imperiis, opibus, valetudine florere, & vsque ad obitum secundis rebus uti, easque interdum liberis suis quasi per manus tradere: bonos autem viros ab eis immaniter excarnificari, nulla sequente (ut putant) ultione. His enim de causis, alii (ut prius dictum est) esse Deum negare non dubitant: alii, quamuis & esse Deum, & talem esse propter communes notiones fateantur: tamen res humanas ab eo curari non credunt, præsertim priuatis calamitatibus conflictari. Neque enim tantam fore perturbationem, neque tam improbos impunitos, quam bonos viros inultos permanfurus, diuina prouidentia mundum procurante. Est

II. Quæstio, Deum curare & administrare vniuersa.

Adversariorum argumenta.

Argumentū in disputatione. igitur de his etiam in vniuersum dicendum, & diuisione explicanda hæc quæstio. Nā si dii cum sint, non consulunt rebus humanis: aut quod ignorant iis esse consulendum, non consulunt. Quod si est, aut quia non possunt, non prouident: aut quia nolunt. Iam si quia non possunt, id fit, aut propter magnitudinem rerum humanarum, Dei potentiam excedentium: aut ob paruitatem & vilitatem, prouidentiam effugientium. Sin cum possit, non vult, aut ob delicias & ignauiam eas negligit: aut rursus quod ob paruitatem & vilitatem, quamuis possit, eas aspernatur. Cum autem generalis diuisio sit huiusmodi: interim ad omnes eius sectiones sic dicendum: Cum tale sit numen, quale descriptum est, cognitione præditum exquisitissima, & potentia firmissima, & voluntate optima & omnes res a se ipso producat: nec ignorat res a se conditas esse curandas (qui stupor ne in stupidissimas quidem pecudes cadit: nam illæ quoque suos curant foetus) nec ob magnitudinem relinquit (qui enim maior erit res condita suo conditore:) neque ut viliores, quam quæ curentur, aspernatur. nam si tales erant, cur omnino condebantur? At nec voluntas eius est accusanda, quasi ob delicias & socordiam eas negligat. hominum enim isti affectus sunt, nec omnium, sed non proborum: eum ne pecudes quidem ita vel delicatæ vel ignauæ sint, ut foetus suos negligant. Neque vero tanquam viles eas contemnit, quas condere non est dedignatus. Sic nullo modo fieri potest, quin Deus consulat rebus a se conditis. Sequitur, ut seorsim iis respondeamus, qui quod diuinam magnitudinem intelligunt, ac potius intelligere sibi videntur, res humanas extenuant, & diuina prouidentia indignas ducunt. Esse hominem & res humanas non ex vilissimis vniuersi rebus. Nam & animans est homo, & anima præditus maximi pretii, & rationis capaci: nec est vllum animalium genus, quæ quidem nasci soleant, magis pium, & religiosius, Quare homo nec inhonorata, neque

1. Res humanas ob vilitatē a Deo haud negligi.

vilis

vilis est Dei possessio: neq; etiam res humanæ, quas animus rationis particeps administrat. Quod si quis vel exiguam rem statuat esse hominem, eo faciliorem eius esse curationē fateatur. Sicut enim sensus maiora facilius apprehendunt, minoraque difficilius (nam quo quæque minora sunt, eo difficilius & videntur & audiuntur) ita vires & facultates minora cum facilius ferunt, tum magis retinent illa quam maiora. Facilius enim gestatur mina quam talentum, medium ingerum facilius aratur & foditur quam integrum. Quo quis igitur minorem hominem statuerit, eo faciliorem eius esse curationem assentietur. Iam si totū mundum curat Deus, mundi etiam partes eum curare est necesse, vt & artifices faciant. Nam medicus, cura totius corporis suscepta, ne partes quidem negliget: neque imperator, neque pater familias, neque reipublicæ gubernator. Partibus enim neglectis, totum ipsum peius affici est necesse. Absit igitur vt Deus in sua curatione hominum diligentia vincatur, qui vna eademque arte & partes & totum curant, cum ipsarum partium causa, tum vero propter totum. Nos vero euentus quosdam (vt dictum est) ægre ferimus, ignorantibus quatenus ista quoque conducant vniuerso. Si quis vero existimat Dei rerum humanarum curam, quæ multum habeant confusionis, multum perturbatorum atque tumultuum, negotium facessere Deo, eumq; a sua beatitate abstrahere: eum apparet humanis curatoribus similes putare Deos, & rationem curationis ignorare, qui necesse esse existimet, sicuti nos, ita Deum etiam, si quid curet, seorsim illi adesse, & persequi singulas suas actiones, nec vlli rei alteri vacare interim posse. Neque cogitat is qui ita sentit, vel legislatorem, constitutis in republica legibus, definisse, quæ cuique factæ pœna, quæ pro iniuria satisfactio debeat: easque curatrices ad minutissima quæque statuisse, cum ipse interim a more & consuetudine sua non recedat, & quandiu leges durarint, tandiu per eas vrbis consulat. Neque

Quo minores, eo curantur facilius.

Deus totum mundum curat. Ergo etiam partes mundi partem.

Deus absque negotio consulit rebus humanis.

Similitudo Legislatoris.

etiam considerat, Deum multo prius & magis com-
dito vniuerso, animales esse nostras actiones, mul-
tumque habere & virtutis & vitii, perspexisse: &
rationem excogitasse, qua ius cuique suum tribue-
retur, vt & in loca deteriora detruderetur: & quali
fortuna vteretur, vt animus qui male se gesserit, ad-
uersam, qui melius, bonam experiatur: & quid cuiq;
perferendum aut faciendum sit pro dignitate inter
se, & a se inuicem. Ceterum causas, vt tales aliue
euadamus, & ab alia dignitate ad aliam peruenia-
mus, id voluntati cuiusque nostrum reliquit. Qua-
les enim fieri volumus, tales euadimus, ob animi
libertatem, & quia penes nos est tam virtus quam
vitia, omnibusque Deus præfedit potestates, quæ
cuique destinant id quo dignus est, vsque ad minu-
tissimas actiones. Neq; cum hæc initio semel com-
mentatus esset, tempore quodam a prouidentia re-
cessit: sicut homo leges tulisse contentus est. Neque
enim initium temporis habet diuina bonitas, per
quam, quia ipsa est omnia bona sunt: neque Deus
alias adest, alias abest, corporum enim ista sunt. Sed
& ipse semper omnibus adest, exemptus ab omni-
bus: & eius prouidentia, quia ipse semper vbique
est, & bonus est, ad omnes res porrigitur pro conue-
nienti cuique dignitatis distributione, & vt a lumi-
ne Solis illustrantur omnia & alia vident, alia viden-
tur, alia vident, alia generantur, atq; etiam alia can-
descunt, alia nigrescunt, alia densantur, alia lique-
unt, & prout cuiusque captus est, ita vnus & magne
bonitatis eius absque negotio fit particeps, nihil in
horum vllò sple faciente, neque a sua beatitate ab-
stracto: Sic multo magis diuina bonitate, quæ &
Solem mundo donauit, omnia fruuntur absque ne-
gotio, & bona sunt, pro ratione sui captus, nihil ad
hæc Deo faciente, neque distracto. Neque enim
cum agit, vicissim patitur, vt res naturales: neque
aduentitiam habet bonitatem, quæ aliquando ex-
haulta deficiat: neque ea natura est, vt alias ali-
agat, sicut noster animus, ac interdum procurantibus
mundo

*Animi li-
bertas.*

*Δωδέκη
ἰσοογί.*

*Deus sem-
per adest o-
peri suo.*

*Similitudo
solis.*

*Animi simi-
litudo.*

mundo desit, aut contentioni illi ad bonum, quod a
mundo prorsus exemptum est. Nam si humanus a-
nimus perfectus, & ad Deum reductus, in sublimi
versari & totum administrare mundum dicitur:
quanto magis Deus, auctor animi, citra sollicitudi-
nem & occupationem, consulat rebus a se conditis?
Ac ne illa quidem, quæ iis accidunt, qui boni aut
improbi habentur, eam vim habent, vt loco moue-
ant prouidentia curationem. Neque enim verum
id est quod putamus, bonos aliquando calamitosos
esse, atque affligi, malos vero fortunatos & beatos:
si modo illa vera sunt, quæ supra diximus: neq; nos
canoris nugis occupati fuimus, cum demonstrare-
mus eum esse bonum hominem, qui malum & bo-
num humanum in rebus nostræ potestati subiectis
collocaret: ac talis qui sit, eum nunquam frustrari
appetendo, neque vnquam in id incidere quod de-
clinaret. Quod si ita esset: nunquam ei quicquam
accidere mali? Nam & ii qui controuersiam mo-
uent, malum esse dicunt frustrari desideriis, & in ea
quæ declines incidere. Quare nunquam infortuna-
tus est homo bonus, neque male cum eo agitur: &
vicissim malos homines esse infelices, qui vitam
naturæ humanæ contrariam agant, omnes fatean-
tur. Hi vero suæ libertatis & facultatis obliui, qua
natura humana a cæteris distinguitur, in rebus ex-
ternis bonum humanum & malum collocant, in
valetudine corporis prospera, in diuitiis, potentia,
nobilitate, deliciis, & similibus: mala vero in con-
trariis. Itaque ea quæ in his bona videntur, appe-
tunt: alia, vt mala declinant. Necesse porro est in
externis rebus, cum in nostra potestate sitæ nō sint,
& iis quæ appetuntur frustrari, & in ea quæ decli-
nantur incidere. Quæ vtraque ne aduersariorum
quidem iudicio bona sunt, sed mala. Quare mali
cum plerunque in mala incidunt, si paulisper resi-
puerint, intelligent se neque fortunatos, neque bea-
tos esse, sed contra miseros & infelices. Quod si quis
singat eos in rebus externis aut plerunque, aut etiã

*Casibus hu-
manis non
tollit proui-
dentiam.*

*Quis vir &
bonus, &
beatus.*

*Vir malus
idem & in-
felix.*

semper secunda fortuna uti: magis etiam infelices erunt. Quum enim iis rebus potiuntur, gliscunt in eis affectus & cupiditates naturæ humanæ repugnantes. Cuilibet autem id quod est ipsius naturæ contrarium, & malum est, & calamitosum. Quia vero non tantum necessitate demonstrationum cogendi sunt auditores, sed paulatim etiam in nostrâ sententiam adducendi, si eos amplecti velis ea quæ de rebus externis, bonis, ut habentur, & malis tractantur: eorum illos commonefacio, quæ ante dicta sunt: nec ea quæ mala dicantur, esse mala, tamen etiam laboribus & difficultatibus coniuncta: neque bona propria bona, sed & mala quæ putantur, tum ægrotantium medicinas esse, tum valentium exercitationes. Bona vero & ipsa pro necessitate & dignitate tam accipiendum quam eorum quibus adimuntur, dari atque auferri. Nam diuitiæ quidem ei qui recte iis uti potest contingunt, ut & ipse facilius ageret, & aliis habeat benefaciendi facultatem: & ad beneficia voluntatis incrementum. Improbis vero in pœnam & castigationem. Etenim avari per omnem æratem in congerendis opibus sollicite occupati, semper impendente metu, nullum ex pecunia fructum capiunt. Qua pœna quæ iustior & facietior esse possit? Luxuriosi autem homines mendicis sunt egentiores: & præ delitiis quidam intereunt, propterque diuitias in maxima pericula devocantur, neque sui ipsorum pro dignitate curam gerunt: ob diuitias neque boni quicquam discerentes, neque vitam naturæ humanæ consentaneam exquirentes & amplectentes. Sic valetudo, sic potentia nocent, maxime improbis: ac partim castigandi, partim vlciscendi causa tribuuntur, ut afflictione perturbationū obsaturati, tandem euomant affectionum commotionem; & iam ad castigationem & purgationem idonei reddantur. Nam curatori animorū id curæ est, non ut animæ actiones secundum affectus, siue metu, siue propter alios affectus, conhibeantur: sed ut ipse malus habitus & praua consuetudo

Quæ & quatenus bona aut mala?

Diuitia.

consuetudo destruat. Atque hæc supra dicta sunt copiosius: unde, si cui sit opus, ea repeti poterunt. Adversus eos, qui suis disputationibus Dei providentiam tollere conantur, satis multa diximus. At tertium Seruatori, veteri consuetudine. Ad tertiam igitur disputationem, Seruatore propitio, accedamus, quæ & esse numina, & consulere fatetur rebus humanis: sed eadem muneribus & donariis & stipis distributione a sententia deduci statuit, ut nostræ ætatis homines sentiant, ut iniusti, avari, rapaces, sint indemnes, si partem exiguam in hæc impendent, & in eos erogarint qui ob hæc vota se facere profitentur, quiq; exorari Deum perhibent, permittiq; facinora eadem, nec dandas esse peccati pœnas. Et quibus sunt, qui id bonitate Dei dignū esse dicant, coniuere & dare veniam delictis: in quo non satis explicare, mihi quidem, & sentire videntur, & dicere. Quid ergo isti rationi respondebimus? Sed cum duplex ea sit, diuidenda est in eum, qui facit iniuriam, & qui accipit: & consideranda ista quæ iactatur indulgentia & venia, quid & iniustus faciat, & quomodo affectos iniuriis tractet? Nam si bonum atque utile est iniustus permitti iniurias, neque pœnas eos dare: fortassis a Deo proficiscetur ista indulgentia. Bona enim omnia inde ad omnia perueniunt. Sin id maximo eis malo est, & adiuuari ad iniuriam, & non dare pœnas delictorum: quo pacto istorum auctor erit Deus, ut omnium bonorum auctor, ita mali nullius, ut multis verbis est demonstratum? Iniuria porro, auaritia, luxuria, contumelia, cum affectiones sint, animi naturæ contrariæ, siquidem horum contraria naturæ sunt consentanea: morbi nimirum & probra & vitia sunt animorum. Quæ qui sua indulgentia fouet atque alit, nec medicinam adhibet: malitiam auget scilicet. Idque si muneribus etiam delinitus facit: an non mediocribus etiam hominibus deterior habeatur? Quis enim est qui suscepta rei alicuius curatione, ob largitiones eam corrumpi sinat? Nunquid ergo germanus medi-

III. Quæstio: Deum esse innumeraibilem.

Impunitatē scelerum ex-vile est iniustus permitti iniurias, neque pœnas eos dare: fortassis a Deo proficiscetur ista indulgentia.

Corruptela munerum vel hominum indigna.

cus, cum qui cibis & potionibus aliquibus læditur, pretio aut precibus adductus, rebus noxiis auctacter frui parietur, & ad earum usum adiutabit? Num ea quæ sektionē vsionemue desiderant, acceptis muneribus incurata relinquet? Quod si medicina quædam improbitatis est vindicta diuina: humana medicina quo pacto deterior erit? Iam cum eorum etiam qui iniuriis afficiuntur, rationem habere dicatur, curamque suscipere: videamus & hos quomodo tractet, cum iniurios quodam modo & incitet & adiuuet ob largitiones? Age vero quis vel medicis imperator hostibus ob largitiones prodat exercitum? Quis oues lupis opilio? Quid opilionem dico? Num pastorales canes accepta laceratarum ouium parte, diripiendum reliquum gregem lupis concedent? Et qui non erit impia ratio, quæ Deo id tribuat, quod & canibus sit indignum? Denique ab iniustus Deum seduci, quid habet rationis? Nam a religiosis quidem hominibus sæpe munera Deus acceptat, nõ quod his egeat scilicet, sed quia ii a quibus offeruntur, vt animis, ita etiam externis rebus ad eum se conuertunt. Quod si munera & improbi offerrent, orantes pœnam sibi inogari, & adhiberi medicinam: fortassis ne ipsorum quidem munera Deus repudiaret. Sin vt deteriores fiant: quæ ratio esse possit? Nam si nihil aliud peccarent, illud satis esset, quod sperant se Deum muneribus corrupturos, quo magis etiam ab eius familiaritate remoueantur. Quæ est igitur ista ratio peruulgata illa quidem, & vnde ortum suum habet, quæ muneribus & donariis & precibus & beneficiis & supplicationibus ait a sententia deduci Deum, & veniam dare peccantibus? Fortassis enim non temere fides ei adhibetur. Videndum igitur, ne si hoc ita simpliciter dicatur, & dictu nefas sit, nec sine scelere probari possit. Nam cum eos qui peccarunt, ex animo delictorum pœnitent: ista conducunt ad reuersionem ad Deum, cum sint argumenta pœnitentiæ: quippe non animo tantum lummissio, sed etiam corpore inflexo

*Iniuriis affe-
cti non ne-
gligendi.*

*Munera im-
piorū Deus
repudiat.*

*Nos vel ad
Deum con-
uertit, vel a
Deo non contra.*

inflexo & prostrato, & rebus externis consecrandis, & in ea quæ Deo probantur impendendis. Neque enim nobis delinquentibus Deus aut auertitur, aut irascitur, aut recedit a nobis: neque pœnitentibus nobis, ipse reuertitur, aut accedit nos placatus. Humana enim ista sunt, & a diuina beatitate, ab omni parte immutabili, remotissima. Sed nos deprauati, & contra naturā prolapsi, diuinæq; bonitatis dissimiles facti per iniustitiam, impietatem atq; amentiam: nos inde auellimus. Neq; enim vnquam ad omnia pertinentem eius prouidentiam effugere possumus: sed tum velut ægroti per illas res improbitatis medicinæ, vindictæ aditum in nobis ipsis præbemus: nos ad eam prouidentiam & curantem Dei attemperantes atq; accommodantes: recuperataque natura nostra, & ad Dei similitudinem contententes (ea vero Dei similitudo est. *Dei similitudo.* sapientia duce fieri iustum & sanctum) Deum accedimus, & cum Deo coniungimur. De hac autem nostra ad eum conuersione perinde loquimur, ac si Deus ad nos conuerteretur: non secus atque ii qui sine marinæ petræ iniecto, quia per illum & seiplos & nauiculam ad rupem attrahunt, ob imperitiam eius rei non se putēt ad rupem accedere, sed rupem paulatim ad ipsos appropinquare. Nam pœnitentia, supplicationes, vota, & similia funis rationem habent. Per eas enim res auulsis reditus datur: qui fit non dictis, sed factis, cum læsos a nobis iniuria, aut contumelia ludibrioue quouis modo affectos placamus, vel ipsos vel eorum posteros: cum odi mus iniuriam: cum iniustos auersari, eorum consuetudinem qui iustitiam venerantur, expetendo, nosmetipsos castigamus, donec plane repurgemur. Hac ratione continenter est vtendum, nullis interuallis interrumpenda, vt ipsi in nos vindicemus. Euidens autem argumentum atque affectus est veteræ pœnitentiæ, rursus nec eadem committere, nec minora illis. Debemus enim inæquali inclinatione, itaquam nauigantes, in contrariam transire par-

*Similitudo
nauicula.*

*Pœnitentia
non verbo-
rum, sed factorum.*

*Nec eadem,
nec minora
committenda.*

*Omnis casti-
gatio ad ei-
qui castiga-
tur commen-
dationem
refertur.*

tem. Veram autem poenitentiam satis ad perfectam purgationem esse, constat ex eo, quod & Deus hunc purgationis finem spectat. Omnis enim castigatio & ultio tam hic, quam apud inferos, eo sine adhibetur, ut animam suarum calamitatum pigeat, utque improbitatem & vitam naturæ repugnantem oderit, utque vltro amplectatur & diligat virtutem. Suntque certissimæ rationes, & mentis perfectiones, cum quis ipse sibi sit vindicta. Atque hic fortassis citius rem bene gerit, quod vltro & sua sponte castigatur. Cruciatum enim & dolorem animi postulant, qui delictis & voluptatum illecebris inescati peccauerunt. Quos enim vere delictorum & peccatorum poenitet, hi acerbissimis conscientiae cruciatibus seipos multant: qui magis dolorifici mordacioresque sunt quam corporis cruciatus, & consolationem minus admittunt. Hæc contra terriam impietatem, trium illorum pessimam, dicta sunt. Optabilis enim est, potius non esse, neque providere: quam si sis, & providere videaris, iis insidari quibus provideas. Hoc enim est male esse. Malum autem non esse, quam male esse. In causa est, quod bonum altius est, quam id quod est, & quâ ipsum esse: & quia bonum, eius quod est, principium est. Quare finis etiam omnium, hoc est, eiusque causa fiunt omnia. Nam & ipsum esse, tanquam bonum amplectimur. Quare cum male nobis est, non esse malum. Longius fortasse quam hoc institutum postulat, explicandis hisce quæstionibus sum prouectus, eo quod omnis honestæ vitæ & perfectionis animi principium & finis est ad Deum conuersio, cum & vere de eo sentimus, esse Deum, & consulere rebus humanis, & bene iusteque omnia gubernare: & cum paremus atque vltro cedimus, quæ ab ipso geruntur, tanquam ab optimo consilio profectis. Etsi enim & per sese mobilis est anima, & sui iuris, & in sese principia habet bonorum & malorum: tamen a Deo ita condita est, ut se ipsa moueret. Quapropter dum suæ causæ tanquam

*Non esse,
quam male
esse, præstat.*

*Vera de Deo
sententia,
virtutis o-
mnis funda-
mentum.*

*Summum
& unicum
animi bonū
in Deo sitū.*

disci inhaeret, & conseruatur, & suam habet perfectionem, cū qua Deus eam condidit. Si vero sese induerit, & suam quasi radicem (quantum in ipsa est) deseruerit: marcescit & contabescit, turpis & infirma facta, donec de integro reuersa, & suæ causæ coniuncta, perfectionem suam recuperarit. Neque vero fieri potest, ut vere conuertatur, nisi tribus his quæstionibus & mente perceptis, & ipsa viuendi ratione comprobatis. Quis enim aut ad id quod non sit, conuertatur? aut quod cum sit, nil nos curet: aut quod cum & sit & curet, illam curam malo sine ac nocendi studio susceperit?

EPICTETVS.

Ad vatem accessurus, memento te negotii euentum ignorare: sed ea de causa adesse, ut eum a vate cognoscas. Quale autem id esset, utiq, cum venires sciuisti, siquidem Philosophus fueris. Nam si ex eorū numero fuerit, quæ in nostra potestate non sunt: nec bonum esse, neq, malum, omnino est necesse. Noli igitur ad vatem assere vel appetitionem, vel auersationem, alioqui tremens eum accedes. Sed illud constitutum esse oportet, nihil inter quemuis euentum inter esse: neq, ad te attinere eum, cuiuscumq, modi sit. Licet enim eo recte uti, neq, in eo tibi fore quemquam impedimento. Magno igitur animo deos ut consiliarios accedito. Deinde, si quid consilii datum fuerit, memento quos in consilium adhibueris: & quorum, nisi parueris, auctoritatem sis neglecturus. Sic autem ad iraculum accipiendum accedito, quem admodum Socrati placebat: iis videlicet de rebus, quarum tota consideratio refertur ad euentū: & in quibus nec ex ratione, nec ex arte alia suppetūt occasiones ad id quod propositum est, considerandum. Cū igitur vel amicus, vel patria cum periculo defendenda erit: noli consulere vatem, si ne defendedi. Nā si tibi vates prædixerit, extra inuenta esse: mori significari constat, aut alicuius membris truncationē, aut exilium. Sed ratio tamen subest.

Et cum his illud etiam coniungitur: una cum amico & patria periculum esse adendum. Quamobrem ad maiorem venito vatem Pythium: qui templo eiecit eum, qui amico in vita periculo non succurisset.

SIMPLICIUS.

Post officia aduersus homines & Deum, decuiusq; officiis erga seipsum dicturus: medium quoddam genus esse vidit, quod officium & erga Deum & erga semetipsum postularet, diuinationem. Triperita est autem oratio. Nam & quibus de rebus sint consulendi vates dicit, & quo animo adeundi, & quo pacto responsis eorum sit vtendum? Auspicatus autem est a medio, quod ipse primum fortasse statuit, quo animo sit adeundus vates, & appetitione & declinatione seposita. Nam alioqui trementes accedemus, si appetimus timentes ne id fieri posse neget vates. Sin declinamus: ne id fore prædicat. Quo pacto autem & appetitionem & declinationem vitabimus? Si cogites, inquit, externa esse ea, de quibus vatem consulimus. Nam in his quæ nostræ potestati parent, vate non est opus. Quis enim illum roget, an res naturæ consentaneæ sint expetendæ, eidemque contrariæ declinandæ? Si igitur ea de quibus percontamur, penes nos non sunt: vt, An sit nauigandum? An contrahendum matrimonium? An ager emendus? Ea vero quæ penes nos non sunt, nec appetenda, nec declinandæ sunt: ad vatem nec appetitionem, nec declinationem afferendam esse constat. Quid enim euenturum sit, ignoramus. Id ipsum certe quidem e vate quærimus. Sed cuiusmodi id sit, nosti, inquit, siquidem es philosophus: eorum quæ nostri arbitrii non sunt, neque bonum esse quicquam, neque malum, eoque nec appetendum, nec declinandum. Nam harum rerum periti, signa etiam dicunt, consultorum audivitate confundi. Atq; hoc tibi vatem consulenti ad animi constantiam conferet, quod scis quicquid eueniat, te fructum ex eo capere posse.

eoque

eoque maiorem, quo res asperiores fuerint, recte illas gerendo. Fidenti igitur (inquit) animo, & nihil istorum metuens, diuinum expete consilium. Sequitur officium aduersus Deum, vt omnino datum consilium sequaris. Qui enim Deo suadenti non obtemperarit, cuiam obtemperabit? Nam quod aruspicum responsis aliquando non obtemperatur, illud vnum in causa est, quod nostras appetitiones & declinationes non coercemus. Quare nec appetentem nec declinantem accedere, non illud modo confert, vt fidenter & absque trepidatione accedas: sed & hoc, vt diuino consilio pareas. His expositis, subiicit, quibus de rebus sint consulendi vates? iis nimirum, quarum exitus sit nobis incertus ante rem peractam: cum ex ingenio & arte, ad illas res pertinente, atque experientia, finem animo complecti & prospicere non possumus. Nemo enim vatem consulit, an homini cibo & somno sit vtendum. omnino enim his eget animal. Nec an philosophandum sit, aut naturæ congruenter viuendum? cordato enim homini constat hæc esse vtilia. Neque domus quæ ædificatur, qualis sit futura. Ars enim formam eius antea delineauit. Nec agricola, sit ne plantandum aut serendum? hæc enim agricolæ sunt necessaria. Quando vero, aut vbi, aut qualia semina, quales plantæ, si hæc ante vtitata non fuerunt, aut primum incoantur, fortasse rogabitur vates. Item an nauigandum sit, alieno præsertim & periculoso tempore. Non tamen rogandus vates, an prodeundum sit in forum, aut exeundum in agrum. Quamuis enim & hæc euentus aliquando incommodus sequatur, plerumq; tamen ex sententia succedant: id quod frequentius accidit, haruspicina egere non videtur. Licet enim ex ratione aliqua aut arte occasiones suppetant, ad perspiciendum id quod propositum est: non tamen euentus erit omnino necessarius. Neque enim natura, neque ars, neque consilium & voluntas in rebus externis necessarium habent euentum: sed id quod plerumque

L 3

II.

*Haruspiciū
responsis pa-
rendum.*

III.

*Quibus de
rebus sint
consulendi
vates.*

*Ob leuiculas
res non
petendum
oraculum.*

I.
*Quo animo
sit adeundus
vates.*

*De rerum
natura non
vates, sed
ratio consulta-
tur.*

fit, satis causæ est cur vate non egeamus. Nam diuinationo de rebus omnibus, timidos reddit & ignaues, & vt parua magni fiant facit. Illud vero consideratione dignum est: si de rebus nostræ potestati subiectis vates omnino cōsulendi non sunt, quo modo sentiendum sit de anima, sit ne ea mortalis an immortalis? & an hoc præceptore sit vtendum? Constat enim, multos veterum de rerum natura consulisse vates: quamuis hoc aut illo modo sentire de rebus, nostrum opus esse dicamus, & in nostra potestate esse. Videntur autem ea quæ ratione percipi ac demonstrari possunt, ex demonstratione cognoscenda esse. Sic enim scientifica parabitur cognitio, si per causam demonstratio facta fuerit. Audisse autem ex Deo, immortalem esse animam, fidem quidem firmam parit, vti par est, non tamen rei scientiam. Si quem vero causas etiã edocere dignatur Deus, & scientem reddere: aliud hoc diuinæ bonitatis genus est, non diuinatricis, cuius est, exitus actionum humanis ingeniis obscuros prædicere. Quamobrem etsi quidam de rerum natura oracula consulerunt: tamen hi & rari fuere, nec ex principibus philosophorū, sed ij qui certo credere ac persuasum aliquid habere, quam scientia rem comprehendere maluerunt: cum probabile sit, velle Deum vt anima per se mobilis, per sese etiã verum cernat. Atq; adeo Epictetus quoq; & Socrates illa seiscitari vetare videtur, quæ anima per se cognoscere potest. Eum certe non probant, qui roget, an periculi societas pro patria aut amico sit cocunda. Recta enim ratio præscribit, discrimē illud non esse recusandum. Quamuis igitur difficilia quædam prædicta fuerint: nihilominus defendendi sunt. Quorsum igitur attinet de iis interrogare, de quibus constat quid sit agendum? Illud etiã patet, Apollinem ijs qui interrogarunt, an supplex dedendus esset, grauitur successisse. Quæ n. recta ratio fieri iubet: ea faciendâ sunt absq; interrogatione, licet cum molestiis atq; periculis corporum & fortunarum coniuncta, cum hæc

hæc ad nos referantur. Postquam vero demonstrauit, de huiusmodi rebus non consulendos esse vates, eo quod cuiuscunque modi victimæ fuerint, omnino vna periculum sit ad eundem: idem etiã Apollinis auctoritate confirmat, qui cum qui amico cum interficeretur opem non tulisset, fano eiecerit. Nam duo Delphos petturi, in latrones inciderunt, a quibus cum alter interficeretur, alter aut fuga elapsus, aut alioqui non opitulatus, ad oraculum venit, e quo eum eiecit Apollo, his verbis:

*Historia
Delphica.*

Cæde meis adytis cadis reus, intereuntem

Qui socium non iuueris, et si proximus esses.

Quamquam autem constat eum, quamuis voluisset, vtique amicum periculo mortis non erepturum fuisse: tamen periculi societas non fuit defendenda, sed ferendum auxilium, licet vna pereundum fuisset. Ob eam igitur voluntatem Deus eum pollutum iudicauit, vt qui ex nimio corporis amore amicum deseruisset, sicut in alio voluntatē probauit, quamuis aduerso euentu. Cum enim iterum duo quidam in latrones incidissent, alter coniecto in latrones iaculo, eo frustratus, amicum percussit & interemit. Profectus igitur ad oraculum, ædem, vt cæde amici pollutus, ingredi non fuit ausus. Deus autem hos versus edidit:

Te cruor haud maculat: nunc purior, atq; fuisisti.

Est occisus enim tibi, dum defendis, amicus.

Si igitur cæde amici non modo non pollutus est, sed purior etiã factus quam fuerat, ob bonam voluntatem: recte facta non in casu atque euentu, sed in consilio & voluntate posita esse constat. Considerandum autem est, & hæc quo modo dicta sunt, & quo ordine dicentur omnia, referri ad medium habitum eius qui non nullos progressus habet, & in philosophia versatur. Breuiter hæc verba (Siquidem es philosophus) in ijs etiã quæ sequuntur, tale aliquid multis locis significat.

EPICTETVS.

PRescribe iam tibi formam quandam & legem, quam custodias quamq; & ipse tecum, & in congressibus hominum obserues. Ac maiori quidem ex parte silentium præstetur, aut necessaria dicantur, eaq; paucis. Raro autem, cum se obtulerit occasio, ad dicendum veniemus: sed non quiduis dicemus, non de gladiatoribus, non de ludis Circensibus, non de pugilibus, non de cibis aut potionibus, qua passim inculcantur. In primis autem de hominibus cum verba sumi, ne eos vel laudemus, vel cõparemus, caueatur. Quod si potes, familiarium tuorum sermones tuis sermonibus eo, quo decet, traducito. Sin a peregrinis circumuentus fueris, taceto.

SIMPLICIUS.

Officii eius qui aliquantum profecit, & iam philosophatur, traditis: constituenda iam (inquit) atque definienda est certa quædam ætatis degendę ratio, isti vitæ generi consentanea: ad quam singulæ actiones sunt dirigendæ, quibus ipse auctor speciatim recensendis, formam & normam totius vitæ præscribit, siue solus sis, siue inter alios verferis, tenendam: illud scilicet indicans, in eodem statu & habitu, quoad fieri possit, perseverandam esse, & suam cuique vitæ rationem seruandam, nec externorum casuum varietate, Euripi instar, mutandam. Socrates certe fertur, eodem semper vultu & habitu fuisse, a quo nec lætis nec tristibus rebus dimoueretur, quod vnam eandemque vitæ rationem, suam utique perpetuo sequeretur. Est autem ea fortasse vitę norma constituenda & definienda, quam compendio perstrinxit, cum diceret: Eam seruandam esse, siue tecum quid agas, siue cum altero contrahas. Eius autem formæ primum & maxime proprium est frequens silentium. Omnis enim institutionis ratio eo refertur, vt & a rebus externis, & a brutis suis

Silentium.

ris suis affectionibus, & a corpore ad seipsum reuocetur animus, vt suo more eodemque perpetuo tenore viuat. Quam ad rem silerium plurimum conferat. Quæ causa Pythagoreis fuit efficacissimum disciplinæ suæ iaciendi fundamentum, quinquennii silentium. Vt enim sensus animum ipsis operam nauantem ad externa trahunt (quod ii declarant, qui cum sese colligere volunt, & in sese descendere, & animi attentionem excitare, claudunt oculos) sic animum etiam oratio, tum non operam nauantem sensibus, sed per sese agentem, magis ad externa effundit, cuius effusionis remedium est silentium. Quod tamen non perpetuum indicit, neque ad Pythagoricum illud genus, flagrans & diuinum adhortatur: sed ad civile, & hominibus accommodatius. Aut igitur tacendum est, inquit, aut necessaria dicenda, & paucis interroganti respondendum. Ac formam eorum de quibus sit dicendum, compendio descripsit: ea esse necessaria oportere, cum ad vitam degendam naturæ animi consentaneam, tum ad vsum animantis. Nam talia cum & pauca sint, & res subiectas habeant, nec inania & indefinita: non æque turbant & abstrahunt cogitationem ad res infinitas. Descripsit & formam orationis, eam oportere succinctâ esse, & breuem. Nam si vagari, & in superficie hæreere earum rerum de quibus sermo habetur, nec earum naturam habere perceptam, loquacitatem gignit: e contrario, si mens eas directe intueatur, & naturam earum velut in fascem collectam & vim ac præcipua capita perspexerit: sermo etiam qui de eis habebitur, ad præcipua capita reuocatus, erit breuis. Si quando autem, inquit, plures etiam verbis erit opus (hoc enim sibi volunt mones aut verba: AD DICENDVM ALIQVID VENIEMVS: non de domesticis negotiis respondendo tantum, aut interrogando: sed perpetuam orationem habendo:) Si igitur, inquit, orationis aliquando necessario mutata forma fuerit, & breuitatis loco prolixitas vsurpata: rerum tamen de quibus verba fiunt genus idem cum priore ma-

exempla
περὶ τῆς
πυθαγορείου
σιωπῆς.

Qua dicenda
sint?

Forma orationis.

Cicero:

Habentur
Habentur
plerumq; ser-
mones aut
verba: aut de
artium studiis & doctrina.

neat, vt de rebus necessariis sermo habeatur, siue ad virtutem adhortando, siue docendo, siue consulendo, siue consolando, siue de veritate naturaque rerum inquirendo & disputando, siue Dei excellentiam & providentiam celebrando, & auxilium ad degendam vitam naturæ congruentem votis exposcendo. Non autem de rebus vulgaribus, de quibus verba fieri plerunque solent. Neque igitur de compositionibus gladiatorum, neque de ludis Circensibus, aut aliis: neque de cupediis & poculis quibus ille vel ille vtatur. Nam qui sermones huiusmodi de rebus habentur, cogitationem etiam illis affigunt. Est & cum appetitum attrahunt, & vitam sibi conformem faciunt. In primis vero vetat, ne de hominibus verba faciamus siue vituperando, siue laudando, siue comparando, illum hoc esse honestiorem aut deteriorem, in his aliisue rebus. Nam hoc quoque sermonum genus facere, vt animus ad externa porrigatur, a semetipso auersus, alienaque curet, & frustra laboret, perpicuum est. Cur vero maxime vetat, ne de hominibus loquamur, vituperando, laudando aut comparando? Quid enim hoc habet peius cæteris? An illud primum, quod is cum quo agitur, initio susceptæ philosophiæ, illis studiis gladiatorum & pugilum & similibus relictis, de hominibus potius loquatur? Ad quæ igitur propensus est, ab iis cum maxime retrahit, eaque cauere iubet. Deinde quod iidem affectus æque vtriusque sermonibus mouentur. Nam & studia & odia tam in his quam in illis concitantur, cum verba de iis fiunt: & peculiaris affectus eos comitatur, qui sibi censuram de hominibus sumunt, vt despicentia & superbia. Nam qui vitas hominū iudicat, sic iudicium fert, quasi illis esset superior. Atque etiam grauius peccatum est in diiudicanda hominum vita errare, quam in rebus ludicris. Neque vero dicendis solum iis, sed audiendis etiam est abstinendum. Nam & per auditum cogitationes excitantur, & appetitiones brutæ audientium. Adhæc, ii qui talia dicunt,

*Vt de sese,
ira nec de
aliis temere
loquendum.*

*Etiā aures
occludenda
improbis &
stultis ser-
monibus.*

dicunt, nisi auctoritate grauis alicuius viri deterrantur, sunt impudentiores, & audaciā inuerecundam nihilque reformidantem alunt. Quamobrem ait, siquidem potes, traduc tales familiarium sermones ad res grauiiores. Si vero circumuentus fueris ab hominibus, qui aliud vitæ institutum sequuntur, praua institutione & consuetudine corrupti, taceto (inquit) ipse te silentio repurgans, & conuersione ad temetipsum.

EPICETVS.

RISVS non sit multus, nec ob multa, nec effusus.

SIMPLICIVS.

Post commune præceptum philosophanti datū, vt in iisdem morib⁹ permaneat, quam ad rem plurimum conferat silentium: maximum vitium exsultantis lætitiæ restringit, quæ risu declaratur, eademque ratione contrariū huic vitium, moestitiam fortassis, improbat. Nam lætantis animi ebullitio quædam est risus, fitque spiritu intumescente, & sonitum edit ebullitioni non dissimilem. Euertit igitur constantem & placidam animi corporisq; habitudinem, vt & ploratus & euulatus e contrario moderationis stabilitati obstat. Ob hæc itaque frequens risus est vitandus: & si quando risum res postuler, ne sine vllō risu moribus asperioribus euadamus; & familiaribus stupidi & gratiæ omnis expertes videamur, pauca certe risu digna sunt. Vnde qui crebro ridet, eum apparet facile efferi lætitia. Quamobrem id non sæpe admittendum est, nec diu durare debet risus (hic enim est quem multū dicit) nec effusus esse, neque cōfusus, sed labiis leuiter diductis fieri, vt non magna vultus appareat mutatio.

Risus.

Maiores.

EPICETVS.

Vsurandum recusa, si fieri potest, omnino. Sin minus: quantum potes.

In hac enumeratione officiorum erga semet-
ipsum, post repressas magnas & vehementes con-
stantis animi & morum sui similium euerfiones: a
Iusiurandū. veneratione Dei orditur. Iusiurandum enim De-
um citat testem, & sequeltrum ac sponforem facit
eorum quæ dicuntur. Ob res humanas autem
(quod perinde est ac si paruas & viles dicas) Deum
producere: contemptum eius quendam innuit. Re-
cusandum igitur est iusiurandum, siquidem fieri
potest, omnino: & labor ac multa quæuis quam
possis luere, toleranda potius, quam iurandum. Sin-
id aliquando necesse fuerit, vt vel amicis e pericu-
lo eripias, vel pro parentibus aut patria spondeas:
quiduis perpeti præstabilius fuerit, quam pactio-
nem religionis numinis sancitam violare.

EPICTETVS.

Oniuiua externa & popularia deuita. Sed si
quando se tulerit occasio, animaduersione excitetur,
ne forte in vulgarem consuetudinem prolabar. Scito
enim, si sodalis pollutus fuerit eum etiam quem atti-
gerit, necessario pollui, et si purus ipse fuerit.

SIMPLICIUS.

Repressâ leuitate aduersus Deum, multipli-
tem quoque reprimat cupiditatem, eique modum
adhibet, a maxime necessaria cibi & potionis cupi-
ditate auspicatus: & per alias corpori seruientes, ad
coniunctionis appetitum procreandi causâ progred-
ditur. Nam eruditorum virorum conuiuia, fercula
quidem & pocula, cæterasque suauitates compotas-
tionum non præcipue spectant: sed reuera sunt ser-
monum communicationes & disputationes, vt in-
dicant Platonis, Xenophontis, Plutarchi & aliorum
conuiuia. Vulgaria vero quæ ad voluptatem refe-
runtur, & corporum oblectationes, passioni brute-

ἐπιεικὲς λό-
γων ἡρώδου
& ἁγίων.

rum mutarumque pecudum non fere sunt dissimi-
lia. Vnde recte dictum est, inter mensam absque ser-
monibus, & præsepe nihil interesse. Decet igitur
virum bonum plebeia conuiuia suo instituto non
congruentia recusare. Si vero vt iis intersit, tempus
aliquando tulerit: seu festo aliquo postulante, seu
patre cogente, aut etiâ obsequii gratia, aliaue qua
piam grauiore de causâ: excitetur (inquit) animad-
uersio, & vigilet animus, seq; intra semetipsum con-
tineat: ne se ipso relicto, & popularibus cupiditatib.
actuans, ad populi quasi tribum deficiat, & vna cum
vulgo brutis appetitionibus inquinetur. Nam qui
se inquinatis dedit, eorumque cupiditates sequitur:
is quamuis antea purus, puras haberet cupiditates:
per illos contaminatur. Polluitur enim id quod pu-
rum est, impuro commistum.

Mensa mu-
sa, præsepe.

EPICTETVS.

Quæ corpori seruiunt, carnis adhibeantur, quæ
tenus animo sunt vsui: veluti, cibi, potus, ami-
ctus, ades, seruitium. Quicquid autem ad ostentatio-
nem aut delicias attinet, repudiato.

SIMPLICIUS.

Quæ causa tuendi corporis adhibentur, in pri-
mis parare necesse est: ac tum demum iis vtendum. Corpus, ho-
Auctor vero nunc de vsu eorū loquitur, post etiam minus instru-
de iis comparandis dicturus. Ac fortasse præclarum mētum, ita
esset, nulla re egere hominem, qui sit animus ratio- curandum
nis particeps. Sed quia moralis corporis instru- sapienti, vt
mento vtitur: satis est ei offerri necessaria, nec ad fabro bi-
luxuriam delabi. Sicut enim fabro satis est in pen-
tanda bipenni, efficere vt ista sit magnitudine, figu-
ra & acie prædita: nec eam auro bracteare cupit, aut
& contra rationem artis curaret instrumentum, gemmis exornare, quod & sumtibus exhauriretur,
atque arti inutile redderet: ira & nos aduersus no-
strum instrumentum affecti esse debemus, nec illi

nisi ea quæ vsus & necessitas postulat offerre: e cibis & potionibus, ea quæ secundum naturam corpus humanum alunt, parabilia & naturæ conuenientiora deligendo. Hæc enim etiam puriora deprehenduntur, & tenuiora, & salubriora. Victu enim opus est animanti: sed non tali aut tali victu, ciborumque varietate. Neque enim Theorionibus & Paxamionibus natura nos conciliauit, & culinariis imposturis: sed victui, quo id quod decesserit instauratur. Atque hoc ita se habere, ii declarant, qui ob inopiam vti naturali victu coguntur: multo delicatis & luxuriosis sapiores, ut agricola ciuibus, serui dominis, pauperes diuitibus. Nam superuacanea & arte conquisita naturam onerant, ut dolosa & aliena, & ex genere venenorum quodammodo. Quare flatu & fluxiones inde generantur perniciosæ. Est igitur & multitudo & qualitas ciborum ac potionum naturali vsu instrumenti metienda, ne & parandi sumtu superuacaneo vexemur: & secus ac recta ratio præscribit, instrumentam curemus, idque ad vsu inepitius reddamus. Magnæ autem felicitatis est, ab ineunte ætate enurritum esse, & assuetum.

*Theorion.
Paxamion.*

Quo tenuior victus, eo salubrius corpus.

Tenuiter educatum esse, utilissimum.

Vestitus mundus, non luxuriosus.

Cicero: Ad vsu accommodanda est adificandi descriptio.

Sic enim corpori tolerabilis & accommodata & suauius erit, naturalis illa & tenuis & simplex diæta. Eadem & in vestitu ratione vti bonum est. Socrates certe vestibus iisdem & hyeme & ætate vsus perhibetur. Iis vero qui Socrati collati delicate viuunt, satis erit aduersus caloris & frigoris intemperiem, lino e terra nato, & vsitatorum nobis animalium lana & velleribus vti. At vero flumina Occidentis perscrutari, & quæ in iis sunt animalia excoriare, & Serum orientalium egere opera, & fila vermium pretiosissimis & firmissimis apud nos rebus auro atque argento redimere: magni fuerit & luxus, & inconsiderantia. Eadem & domiciliorum ratio esse debet. Nam Crateti quidem domum idoneam præbuit dolium, quamuis pulcram Hipparchiam vxorem habenti. Nobis autem sit sane domus, sed ad vsu accommodata, tam magnitudine quam ornatu, quæ &

quæ & virorum & mulierum distincta habeat conclauiam: quamuis & hæc fortassis superuacanea fuerint, ea quidem esse magnitudine ut triginta lectulos capiat, aut parietibus & pavimento marmoreo ac tessellato & picturato sit, aut singulis mensibus diuersoria distincta habeat, nihil est necesse. Neque enim vel vsus ista postulat: & miserum est, huiusmodi assuetum, cæteras habitationes omnes improbare. Neque iam dico, qui his impense delectetur, eum felicitatem etiam in hisce collocare, si met ipsius prorsus oblitum. Qui si his exciderit, (quod quidem multis de causis accidere potest) plorare necesse erit, & lamentari, seque infelicem tum iudicare. Enimvero tum infeliciores eramus, cum hisce delitiis circumfluimus. Consimili ratione seruorum etiam e numero est utendum, qui sit ad vsu & rei familiaris copias accommodatus, ut & necessaria eis præbeantur, & operæ exigantur tum diligentes, tum tolerabiles. Qui enim multos circumducunt anteambulones & pedisequos, quorum id vnum munus est: hi non animaduertunt, se molestos sui custodes & obseruatores circumducere, ut neque suo arbitratu quoquam abire, neque priuatim & clanculum cum villo colloqui, nec ea quæ visa fuerint, agere clam famulis possint. Sunt iisdem & aliis hominibus molesti, res in foro venales partim furando, partim rapiendo, atque impune verberando & insultando, conseruorum subsidio freti. His igitur rebus & ignauo otio prorsus corrupti, plerique profecto sunt inimici & hostes dominorum, qui quo istorum delitias & elegantias & luxuriam alant, quos labores, quas vigilias tolerare? quam multis item adulari & seruire necesse habent? & quod malorum caput est, a vita naturæ humanæ conueniente desciscere? Cæterum ista plurimum ab Epicteti institutione abhorrens, meritas luat poenas. Homo autem philosophus, etiam seruitiis ad necessarium vsu accommodatus utetur. Hic vero exiguus est, tum ob rei familiaris angustias, tum quod

Serui necessarii tantum alendi.

Quot serui, tot hostes.

*Epictetus
magnam a-
tatis paritē
solus exegit.*

*Duo super-
uacanea, de
liuā & po-
pularis opi-
nio.*

*Diogeni vo-
la pro scy-
pho.*

suis ipse manibus pleraque administrat, vt ei famu-
lo sit opus aut ægrotanti, aut cum res adiutorem
desiderat, aut ob rerum meliorum occupationem.
sicut & admirandus hic Epictetus, cum magnam
ætatis partem solus exegisset, sero tandem mulier-
culam nutricem asciuit puero, quem ab amico quo-
dam suo, propter inopiam exponendum, ipse susce-
ptum educavit. Nunc singulis rebus necessariis no-
minatis, in genere subiungit, superuacanea vbi que
esse repudianda. Duo autem superuacaneorum ge-
nera constituit, delicias & popularem opinionem.
Hæc enim duo sunt in omnibus iis quæ dixit, ob
quæ necessarium vsum transiliamus, nec aliud quie-
quam. Tanto autem diuini illi viri studio super-
uacanea omnia repudiarunt, vt Diogenem dicant
ligneum scyphum semper circumferentem in pera,
e quo hausitam aquam potaret, quum per flumen
transiens, quendam manibus haurientem biben-
temque vidisset, scyphum in flumen proiecit:
quod eo sibi nihil esset opus, vola eundem vsum
præbente.

EPICTETVS.

A Re venerea, quantum fieri potest, ante nuptias
purus esto. Sin attigeris, ea legitime utendū. Ne
tamen iniquus sis iis, qui illa utuntur, neq; eos arguas,
neq; passim iactes te ea non uti.

SIMPLICIUS.

Cum omnis corporeæ voluptatis continentia,
rationis capacē animum corroborat, & facit vt ex-
perimēto fretus, coerceri possit brutam partem con-
fidat: tum belluinas appetitiones cōtrahit, duobus
modis marcescentes, rū ipso otio, tum assuetudine
succumbendi. Continentia vero libidinum, quanto
ea voluptas maior est cæteris, tanto est vtilior ani-
mo, ac pretiosior. Non autem rationem solum bo-
na do-

*Victoria li-
bidinum iu-
cunda &
utilis.*

na doctrina & legibus optimis erudiri, sed brutarū
etiam appetitionum vehementiam, non tam vi re-
frenari quam sponte etiam remitti solere: ex eo
constat, quod & cibi appetitus & coitus, quanquam
naturalis & violentus, si recte assuescat, sine vi ac-
quiescit. Nam & ieiuniis assuefacti, non vexantur
ab appetitu: sed molestiis afficiuntur, cum præter
ieiunii consuetudinem comedunt, & appetentia
coitus in pugilibus, quamuis & carnibus implean-
tur, & ob ætatem luxurient, tamen quiescit: quod
continere assueverunt, ob oleagini germinis in O-
lympia corollam. Iam cum lex & consuetudo foro-
ris & fratris consuetudine interdicit: appetitiones
non secus ac ab ipsius naturæ imperio, suppressæ,
ita prorsus sunt immobiles: nisi forte aliquos fu-
roris intemperæ, & diræ scelerum vltrices agita-
riant. Ante nuptias autem caste viuere, præter alias
utilitates, etiam iustum est, vt castitatis fides quam
maritus ab vxore stipulatur, etiam vxori vicissim a
marito seruetur. Sin ante nuptias necesse fuerit: pa-
rendum est in eo legib⁹. Quod enim legi repugnat,
idem est & impium. neque enim lex frustra illud
descripsisset. Est idem & magnæ incontinentiæ si-
gnum. Deinde assuefacit & ipsum, & imitatores
eius, ad alias quoque leges contemnendas. Cæte-
rum si talibus abstines, ne sis iis qui vtuntur mole-
stus, neue eos arguas, nec te abstinere passim iacta-
to. Audientibus enim acerbæ sunt istæ criminatio-
nes atque opprobria. Neque enim vel præceptorum
oburgationes æquis animis ferimus. Molestiæ cau-
sa est scilicet, quod errata & peccata nostra latere
putamus, donec arguamur: eoque ne peccasse qui-
dem nos putamus. Iam huius ipsius rei causa est,
quod opinionem aliorum ad nos ipsos diiudican-
dos adhibemus, & non nosmetipsos, & Deum: hoc
est, veritatem. Quod si is qui arguit, non peccatum
modo retegit, sed & se peccati expertem facit, & ve-
lut in certamine suam de nobis victoriam procla-
mat: tum & per collationem vinci nos magis etiam

*Assuefactio
& gulam,
& inguina
coercere
potest.*

*Fratrum &
sororum cō-
tinentia.*

*Castitas,
quæ a spon-
sa flagites,
ad sponsam
asserenda.*

*Iactantia et
reprehensio
odiosa &
noxia.*

ægre ferimus, eo qui se ipse laudat, ægritudinem augente. Est enim ideo grauius, quod aduersarius se iudicem facit. Atque is etiam qui alium arguit, & suum exemplum profert, sibi ipse nocet, animo ad res externas extendendo, vt qui nec absteineat talibus, nec arguat alios studio virtutis, sed vt aliis arguendis gloriam ipse consequatur. Qui autem sic tractat eum quem arguit, præterquam quod oburgationem grauiorem facit, defensionem etiam compatione faciliorem reddit. In promptu enim est vt dicat, Atqui ego non sum philosophus: statimque sibi ignoscat.

EPICTETVS.

Si quis nuntiari, quendam tibi maledicere: ne refuta qua dicta sunt, sed responde: eum necesse cetera tua vitia, nam alioqui non illa sola fuisse diciturum.

SIMPLICIUS.

Hoc ad iracundiam reprimendam pertinere videtur. Nam huiusmodi nuntiis commouetur animus & ambitio, vanaque gloria coarguitur, quæ & ipsæ sunt iracundiæ commotiones. Cur vero defensionem vetat? Cur & aliorum criminum se reum fateri iubet? An non immoderata videri debet ista moderatio? aut potius, & hæc auctoris instituto est consentanea, quo a rebus externis abstrahitur animus, & ad semetipsum reuocatur, vt sibi, non aliis viuat? Qui vero se defendit, sua conscientia non contentus, & iudicio scientis omnia Dei: hunc satis apparet hominibus placere velle. Quamobrem si illis falso etiam persuaserit, se non peccare: acquiescit, quasi nihil peccans, contentus ijs hoc, quos sibi iudices delegit, persuasisse. Sin cæteros aspernatus, incorruptus ipse sui iudex stiterit: peccatum eius ipsius testimonio conuincitur. Iam vero sese accusare, vt & aliis peccatis

conuincitur.

constrictum: id vero est ipsas gloriæ cupiditatis radices excidere. Vehemens enim is affectus est, & ipsi inhærens animo, atque affixus, & a seipso euerri solitus. Putamus enim nos non appetere gloriam, cum eam hoc affectu appetamus: nec animo aduertimus turpem esse morbum animi, ob res bonas velle florere gloria. Nec enim consideramus eo affectu inquinari bonum, nec bonum manere posse, aut in primis experendum, si non per sese id, sed ob consequentem gloriolam amplectamur. Nam bono etiam nostro finis gloriola proponitur, ad quam consequendam necessario fortassis adhibetur, si ita ceciderit, iustitia. Hic tamen ad alios affectus reprimendos est utilis. Multos enim & vehementes affectus gloriæ cupiditate superamus, & eius causa grauissimos labores capimus, acerbis suppliciis nihilo interdum leuiores. Quare etiam extrema tunica reliquorum affectuum dicitur gloriæ cupiditas, propterea quod alios sæpe exsuens, ipsa magis animo adhærescat. Reuera autem, nec illis affectibus liberat gloriæ cupiditas: sed eorum actiones, quo minus in apertum erumpant, tantum coercet. Qui enim propter eam re ipsa non scortantur: a sædis cogitationibus tamen nunquam sunt otiosi. Ita fit, vt neque cæteros affectus reprimat, & ipsa magis augeatur ob represam aliorum affectuum actionem. Videtur igitur adolefcenti quidem esse utilis initio, ad eius ætatis affectus coercendos. Sin progressu ætatis remanserit, magna est eius pernicies. Neque enim ad sese conuerti patitur animum externæ gloriolæ inhiantem, neque bonum quicquam præcipue expecti vnquam, sed ob consequentem gloriam: hoc est, nunquam bonum, vt bonum amplecti. Iam quid aliud risu dignum hisce moribus accidit? Nam cum omnino contemnamus & despuamus vulgus hominum, nec vllius esse pretii iudicemus: tamè quasi magni viri sint, ab eorum opinione tanquam a filio pendemus. Cum autem huiusmodi sit gloriæ cupi-

Ambitio falsitatem imprudens, & vitia res contemnat.

Vulgi, quod spernas, expectere laudem, ridiculum.

Defensio in dicio est, te hominum applausus querere.

*Virtus la-
rens, nota
vitia.*

ditas, nihil eam æque extirpare potest, ac animi moderatio, suorumq; malorum confessio. Cauendum tamen, ne id quoque vanitate quadam faciamus. Nam siquidem ex animo fiat, ne spes quidem vlla gloriæ relinquitur. Quod si necessitas nobis imponi posset, ne virtutes nostræ vlli mortalium innotescerent, vitia vero vniuersis: excisa iam esset gloriæ cupiditas, quam sperare desissemus, nec quicquam per ostentationem faceremus.

E P I C T E T V S.

Theatra frequentare non est necesse. Sed si quando tempus tulerit, te nulli nisi tibi ipse studere appareat: hoc est, ea duntaxat fieri velis quæ sunt, & eum solum vincere qui vincit. Sic enim non impediris. Clamore autem, aut arrisione, aut longiore commotione penitus abstineto. Ac post discessum, ne multum de his quæ acciderunt disputa, cum nihil ad tui correctionem faciant. Alioqui ex eo apparebit, te spectaculum esse admiratum.

S I M P L I C I V S.

Non epularum tantum atque libidinum sunt brutæ cupiditates, sed & spectaculorum & recitationum. Quo pacto igitur erga hæc affecti esse debeamus, docet. Crebro, inquit, in theatra venire non est opus: sed illud potius est opus, ne crebro in ea venias. Theatrica enim eorum vita est, qui theatris vacant. Si quando autem tempus tulerit, aut ob ritum festiuitatis, cui & ludorum habetur honos, aut popularis obsequii causa: (inuisi enim populo esse solent, qui consuetam vitæ rationem negligere videntur) aut experimenti periculiq; faciendi causa, quomodo superiori anno erga talia affecti fuerimus, quomodo in præsentia, aut ob aliam probabilem rationem tempestiuum fuerit prodire in theatrum: intento animo esse oportebit, & excitare animaduersionem, vt apud nos simus, nec his quæ ibi sunt

sunt nos addicamus, sed eum vincere velimus qui vincit, & ea quæ fiunt, ita fieri vt fiunt: hoc est, vt nec appetitionem nec declinationem ad illa afferamus, vt quæ res externæ sint. Itaque vultus ea constantia esse debet, quæ nec odiosa sit, & grauitatem habeat suauitate temperatam, vt neque acclames, neque affurgas victoribus, nec effuse rideas ob ridicula dicta, sed alios cum iudicio laudes, alios leniter arridendo probes. Cum autem a spectaculo discessum fuerit, ne multa, inquit, de his quæ acciderunt, verba facito, cum ad emendationem tui nihil faciant. Neque enim ita erudiunt ea quæ ibi fiunt, vt aliquo numero esse debeant. Aut igitur sic accipienda verba sunt, QUÆ NON FACIUNT AD TUI CORRECTIONEM: quasi ad omnia ea pertineant, quæ de spectaculi euentu dicimus, aut si certam aliquam eorum quæ dicuntur partem intelligit, fortasse suadet, ea solum dicenda, quæ ad nostram emendationem faciant. Cuiusmodi fuerint ea, quæ nostros motus parum decoris in spectaculo coarquant. Multa vero verba de spectaculi euentis, argumentum euidentis fuerint, te spectaculum illud, magnificum & admirabile quiddam iudicare: id quod sine plebeio affectu fieri non potest.

E P I C T E T V S.

Ad recitationes ne veni, nequo facile accedo: siu accesseris, grauitatem & constantiam tuere: & id vna caue, ne cui sis molestus.

S I M P L I C I V S.

Post spectacula de recitationibus differit, quas homines eloquentiæ & poeticiæ studiosi, ostentandæ facundiæ ergo suscipiunt, alias potentes aliquos laudando, alias vrbium instituta narrando, aut loca describendo, aut forenses quæstiones tractando, aut simile quippiam. Negat igitur ad has, vt ostentationi comparatas, & res externas spectantes, facile ac-

cedendum, & sine ratione accessum permittente, siue id fiat ob amicitiam declamantis, siue ob potentiam eius qui laudatur, siue obsequii alicuius & receptæ consuetudinis causa, cuius sæpe magnus usus est ad eos mitigandos, qui iis iniudent, qui a populari consuetudine recedere volunt. Sin autem, inquit, ad recitationem accesseris, grauitatem, constantiam & facilitatem conserua: grauitatem, vt tempestiue & modice laudes: constantiam, ne perturbate mouearis, neque acclames, aut quicquam impertune interloquaris, sed eodem habitu modestiam corporis & morum conserues. Facilitatem, ne tetrico sis vultu, quasi aliis curis intentus: neque vltra quam satis est taceas, sed modice laudes orationem: nec acerbe iudices, aut redarguas, vt aut falsam, aut inconcinnam, aut infantem. Illud autem plane facilitatis est & benignitatis, si & oratori recte dicenti, & ei qui vere meritoque laudatur, gratulari videaris.

EPICTETVS.

Cum aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim: ipse tibi proponito, quid in eare facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ita fiet, vt te ratio non deficiat, qua id quod obiectum fuerit, recte administres.

SIMPLICIVS.

Qui ad semetipfos conuertuntur, & sibi viuere volunt, haud fere magnates accedere consueuerunt. Quare Socratis exemplum nobis proponit, & Zenonis: in quos intuentes, rationem visurifimus, qua illi nobis sint adeundi. Cogitandum igitur, quo pacto Socrates & Zeno cum talibus congressi essent, non fiste, non simulate: sed pro suæ vitæ ratione cordatam magnitudinem animi præferentes, ab omni despicientia & arrogantia puram: non humiles & abiecti ob fastigium dignitatis, neque

Quomodo magnates adeundi.

neque superbe illos contemnent. Eiusdem moris est, nec adulari ijs, nec contumeliose illos arguere: sed & ob recte facta modice collaudare, & inde ducere exordium, sicut medici acerba medicamina melle sæpe prælinunt, ac tum demum eorum quæ perperam fiunt, non acerbum insectatorem se præbere: sed correctorem sollicitum, & ægre ferentem, præclaras actiones paucis interdum delictis quasi contaminari. Ac mea quidem sententia Socrates, Zeno, & similes, omnino demonstrarunt, quæ multa habeant, nequaquam expetenda principatus & fastigia rerum humanarum: & vnum in ijs expetendum esse, benefaciendi facultatem: quam qui negligant, eos & mala illius rei experiri, & bono fraudari. Constat autem Socratis & Zenonis exemplum esse deligendum: sed suæ cuique vitæ modum esse conseruandum, eique consentanea vltro & sponte naturæ adhibenda. Cuiusmodi enim est, cum qui ita viuat, vt proficiat, & adhuc Epicteti puerili institutione indigeat, Socratis aut Zenonis vt sermonibus? Quo pacto is derisum vitabit? Nam Antigonus, qui post Alexandrum in Syria regnavit, dixisse fertur: Nunquam se angere & astuare solitum, quod sciret, nisi quando cum Zenone congregaretur. At qui multos ille alios philosophos adierat. Ab hoc loco Epictetus officia in congressibus seruanda tradit, ab ijs auspiciatus, quæ ad principes & potentes pertinent.

In potestate nihil inesse quod expetatur, præter vnam benefaciendi facultatem.

ἡμεῖς ἡλιαν ἰταῖα.

Antigonus de Zenone.

EPICTETVS.

Cum ad magnatum aliquem iturus es proponito tibi, fore vt eum domi non inuenias, vt inclusus sis, vt occludantur tibi fores, vt ille te negligat. Quod si hoc statim venire decuerit, ea feras que sunt: neque ipse vnquam tecum dicas, non fuisse tanti. Id enim plebeium est, & eius qui res externas calumniatur.

SIMPLICIVS.

Idem fere dicit quod supra: Rem aliquam aggress-

surus, commonefacit ipsum, & reliqua. Sed illic quidem ad lauacionem oratio deducitur: hic vero maius exemplum proponitur, congressus magnatum. Illic orationis exitus fuit, contemnenda ea esse quæ fiant, & suum institutum naturæ consentaneum tuendum: hic vero, maturo consilio prouidendum, nec oscitanter, sed proxime veritatem proponendas esse impendentes molestias. Suscepta enim profectio ad principem, secutis iis quæ dicta sunt, valde nos facti pœnitet, & ea nobis accidisse indignamur, vel quia principio non recte consulimus, vel quia supra quam decet, euentis illis sumus perturbati. Vtrunq; autem plebeium est, & eorum qui rebus externis non recte vtuntur, neque ita vt eorum natura fert, sed eas magnificantium. Locutus autem prius de accessu magnatum faciliore, quo pacto cum eis agendum sit, more Socratico & Zenonio scilicet: nunc de iis qui asperius respondeant, dicere instituit, quo pacto & ad eorum congressum paratus esse debeas: primum, nisi necessitas aliqua coegerit, esse prætermittendum. Sin & necessarium & consultum esse videatur, etiam molestiis illis propositis accedere: ferenda esse quæ acciderint, sine pœnitentia.

EPICTETVS.

IN familiaribus congressibus absit facinorum, aut periculorum tuorum prolixa & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum est tuorum certaminum meminisse: sic & aliis suaue est, ea quæ tibi acciderunt, audire. Absit illud etiam, ne risum moueas. Nam is eiusmodi locus est, e quo proclius sit in plebeium morem lapsus: eamq; vim habet, vt tui obseruantiam facile apud familiares diminuat. Periculosum est etiam, ad orationis obscœnitatem progredi. Cum igitur tale quippiam incidere, aut (si foret oportunitas) obiurgabis eum, qui sermonem illum iniecerit.

interit: aut taciturnitate saltē, & rubore vultus ostēdes, eam orationem tibi displicuisse.

SIMPLICIVS.

Post congressum cum magnatibus, de congressu plebeiōrum agit: quo modo & in eo gerere te debeas, vt iis quibus cum viuas, neque molestus, neque contemtui sis: sed potius pro virili commodes. Nam sua facinora aut pericula non prolixè atque immodicè commemorare, fastidium tollit. (Molestæ enim ferunt homines, eos qui sese laudant, quasi ipsi verbis iisdem accusentur, & per collationem probis afficiantur) simul etiam ea res feras prominentem animum & gloriæ cupidum contrahit, & generosum quiddam præ se fert. Cum autem prius dixerit, non esse cuiquam ob multa ridendū, neque risum multum esse oportere, neque effusum: nunc aliis risum mouere verat, causa adiecta: eum locum esse lubricum, vt facile ad plebeios mores delabaris. Nam si ea dicas, quæ plebeculæ risum moueant, indicio est, ea grata illi esse, & apta plebeis moribus. Æque igitur, aut magis etiam cum qui risum mouet, idiotam iudicant: vt si prius eum reueriti fuerint: satis hoc ad obseruantiam eius extenuandam virium habeat. Sunt ramen & exiis qui prudentes habentur, qui risum moueant, vt faceti ac lepidi habeantur. Iam cum qui vtunq; profecerit, ab obscœnis verbis sibi temperaturum, in promptu est: ac ne alios quidem ferendos, si vitare possis, monet: sed ita, si tempus ferat: hoc est, si adolefcens eo prouectus fuerit, non inuerecundus neq; diuitiis & dignitate inflatus. Quem & increpabis, inquit. Neque enim vel ipsi turpiloquo, vel iis qui aderunt, videberis arrogans. Sin natu grandior & insolens fuerit, & ob diuitias elatus, aut dignitatem: increpare quidem graue fuerit, & præterinam operam & odiam ac simultatem: ridicula etiā libertas illa videbitur. Quid tum ergo faciendum? Silentio, inquit, molestiam præ te ferto. Ac obserua,

Μεταβολή
ἢ μόληστα.

μελατοπποί
παρῶν ἔχουσιν
αὐτοῦ
ῥιαισ.

Obscœnitatis
cauenda.

vt modum conuenientem, adhibito discrimine, obferuarit. Nam de gladiatoris aut Circensibus ludis, itemque de epulis & potionibus cum verba fiunt, aut cum homines laudantur, aut vituperantur, si fieri potest, inquit, alio traduc sermones eorum. Hic vero, si tempestiuum fuerit, etiam obiurgare iubet. Atque illic si traduci non possint sermones, taceto, inquit: hic molestiam præ te ferto.

EPICTETVS.

SI voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis: sed & rem examina, & tibi ipse deliberandi præbe spatium. Deinde utriusque temporis memento, tum eius quo voluptate perfrueris, tum eius quo percepta iam voluptate dolebis, teque ipse obiurgabis, atque his illa confer: Si abstinueris, fore ut gaudeas, teque ipse collaudes. Quod si tibi suscipienda rei videbitur esse tempus, caue ne te vincant eius blanditia, & suauitates, & illecebra: sed illud oppone, quanto præstantior sit tibi victoria conscientia.

SIMPLICIUS.

Voluptas, quia permissiosa est, breuem Deus fecit.

Voluptas corporis nocentissima est animo. Quælibet enim, quasi clavis aliquibus affligit animum: eaque de causa Deus eam fecit breuem. Nam & in cibis & potionibus tamdiu voluptas durat, quamdiu in ore eas senserimus: cum vero deglutiuerimus, prorsus interit, & in coitu ipso tantum actionis tempore sentitur voluptas: quæ cum præterit, perinde est ac si nulla fuisset. Ac in sensu esse voluptatē constat. Quod enim non sentit, etiam voluptate caret omnino. Sed & externarum rerum oblectationes, uti vestium, ornamentorum, pecuniæ, instrumenti domestici, parum & ipsæ durant. Harum enim adeptione exhilarati, ubi eis assueuerimus, voluptatem porro nullam sentimus. Sin ea nobis eripiantur, dolor vehemens succedit, voluptate multo dur-

to durabilior. Ita voluptas ubi per exiguum tempus durauit, maximeque corporis, ab it, noxa sua modis omnibus animo relicta. interdum vero etiam corpori si suauitas illa excesserit modum. At continentia voluptatum, durabile affert & corpori & animo utilitatem, & aliud voluptatis genus parit cum ipsa natura coniunctum, & innoxium & perpetuum. Nunc his ita expositis, videamus quid dicat Epictetus: Cum voluptatis, inquit, alicuius imaginem animo conceperis, ut in aliis, veluti diuitiis, principatu, aut similibus rebus externis, ita & in hac, ac magis etiam, statim ipse te custodi, ne visum illud atque imago ad rem ipsam te impellat, sed ea quidem paulisper expectet: tu vero spatio impetrato a te ipso, & animaduersione excitata, tempus considerato, tum suauitatis illud breuissimum, tum seculorum noxæ diuturnum & poenitentia plenum, in quo ipse te victum accusabis. His etiam illud tempus confer, quo, si te continueris, & diuturnam utilitatem, & sinceram voluptatem percipies, te ipsum & laudaturus & approbaturus. Nam si eius imperium represseris: facile conuiescet appetitus, tam luculentæ victoriae verecundia. Quod si iterum atque iterum feceris: ita deprimetur, ut molestus esse desinat. Quamobrem si voluptas statim post opus desinit, ac tū nihil inter eum interest qui eam percepit, & eum qui non percepit, excepta cogitatione suauitatis, nihil habet voluptas magni afflicandum: idque declarat eorum memoria, quibus in somnis fruimur, quæ obscurum habet voluptatis vestigium. Sed quia interdum voluptatibus nonnullis recte frui possumus, cuiusmodi est con-

Continētia voluptas durabilis,

Modus fruenda voluptatis.

iuentionis appetitus procreandi causa, aut balnei post febrem: cum, inquit, occasio fuerit huiusmodi alicuius operis attingendi, vide ne te suauitas illius atque illecebræ decipiant, ut tui oblitus totum te voluptati tradas, sed eo tempore contentionem facito, quanto pulcrius sit vincere voluptatem, quam ab ea vinci. Tanto nimirum, quanto pulcrius

est imperare brutis affectibus quam seruire, & hominem esse quam bestiam.

EPICTETVS.

Cum facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter id agendum conspici: tamen si futurum est, ut vulgus de eo secus iudicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge. Sin recte, quide eos vereris, qui non recte reprehendunt?

SIMPLICIIVS.

Bona res propter sese, non ob adiunctam gloriam reputanda.

Vehementer in eo elaborat, ut bonum, ob id ipsum quod bonum sit, amplectamur, non autem propter popularem opinionem. Nam qui propter hanc aliquid expetit: in ea ipsa bonum collocat, non in illo. Quamobrem si quis recte perspexit, aliquid non esse faciendum: ipsa res eo fugienda est, quia non bona. Sin aliquid bono consilio fecit: reculare non debet propter eos, qui factum id perperam reprehendunt, quo minus palam id agat. Fit enim, ut vero bono (id enim est, quod recte bonum iudicatur) non bonum, sed malum, ut est mendacium, præferatur. Talis enim est vulgi non recta de eo quod sit opinio. Præterea fit, ut quod recta ratio bonum iudicauit, malum putetur & fugiatur. Quod enim fugiendum, malum. Fit & illud ut qui a se ipso & a rebus discedit, ad vulgi opiniones deferatur, atque ibi bonum & malum quærat, itemque verum & mendacium.

EPICTETVS.

Vt hoc pronuntiatum, Dies est: & Nox est: magnam habet in seiuñctione vim: in coniuñctione vero prorsus nihil valet. Sic maxima quæ, ex re qua apposita sunt, arripere, ut respectu corporis, magni est momenti: ita si communitas conuiuii spectetur, magnum habebit, nisi caueris, dedecus. Cum igitur conuiuium es alicuius: memento, eorum qua appositum

sunt pretium, quod ad corpus attinet, considerandum esse: sed & eam qua conuiuatori debetur, reuerentiam esse conseruandam.

SIMPLICIIVS.

Syllogismi hypothetici, in quibus enucleandis Stoici laborarunt, partim sunt disiuncti, partim coniuncti, siue complexi. Disiuncti, in quibus cum est alterum, nullo modo alterum esse potest: & cum alterum non est, utique est alterum. ut cum dico: Aut dies est, aut nox est. Atqui nox est. Dies ergo non est. Sic cum alterum statuitur, alterum utique tollitur. Alterius vero negatione, alterum affirmatur, ut cum dico: Atqui dies non est, Nox igitur est. Atqui nox non est, Dies ergo est. Ac tale quidem est disiunctum, in quo hæc verba, Aut dies est, aut nox est: axiomatis loco, hoc est, tanquam euidens & secundum communes notiones verum adhibetur. Ea enim axiomata vocabant Stoici. Copulatum vero est, cum duobus inter sese ita complexis, ut alterum antecedit, alterum consequatur: affirmationem antecedentis sequitur consequens, negatione vero consequentis vna tollitur antecedens. veluti vere hæc copulantur: Si dies est, nox non est. nam si dies est, vere antecedit: illud sequitur, si dies sit, noctem non esse. In copulato igitur affirmatione antecedentis affirmatur consequens: Atqui dies est, Nox igitur non est. Negatione vero consequentis, vna tollitur etiam antecedens: Atqui non nox non est, sed est scilicet, Dies igitur est (nam duæ negationes, vnam constituunt affirmationem) Dies igitur non est. Ac tale quidem est complexum, siue copulatum. Iam autem Epicteti verba videamus: Aut dies est, aut nox est, in syllogismo disiuncto, ut pronuntiatum certum adhibetur: in copulato non item. Nam quod ibi adhibetur pronuntiatum, complexum est, si dies est, nox non est. Sicut igitur inquit, Aut dies aut nox est: in seiuñctione magnam vim habet, in coniuñctione vero plane nullam (di-

*ἀξιοματικῆς
Συνίτης.*

uellit enim complexionem quæ ait, Si dies sit, noctem non esse) sic etiam in conuiuio maiorem eligere partem: corpori quidem utile est & conducibile & eximium: ad seruandam autem communitatē in conuiuio, nihil ualet. nam & hoc dirimit communitatem, ut complexum illud. Quare cum aliis edens, non solum appetitum tuum in iis quæ apposita sunt, considera, ut ex iis delectum agas: sed & eam communitatem respice, quæ irreprehensa tuenda est. Quamuis autem de conuiuio uerba faciat: tamen ad omnem societatem uitæque consuetudinem in genere hæc esse transferenda, perspicuum est. Auaritia enim omnes dirimit necessitudines: sicuti æquabilitas, cum suum cuique tribuitur, eadem continet, auget, conseruat. Nam & latronum communitas, quamuis ex talibus conflata uiris, tantisper durat, dum præceptum hoc seruatur, ne alii plus æquo sibi appetant. Ob hoc enim iustitiæ uestigium, etiam iniustitia illa permanet. Cum autem prius multis locis auditorem hortatus fuerit ad libertatem, & in aliis ad fortitudinem, ad magnitudinem animi, ad prudentiam & temperantiam: in hoc eum ad iustitiam uocat, & eius impedimentum auaritiæ fugiendæ auctor est.

*Auaritia.
Æquabili-
tas.*

EPICTETVS.

SI quam personam, quæ uires tuas superat, induerint eam indecore geres: tum eam quam sustinere posses, negliges.

SIMPLICIUS.

Cicero:
Non id modo spectandum, quam honesta sit res: sed illud etiam, ut ad sit efficiendi facultas.

Non ei studendum, quod per sese optimum est: sed ei quod est ex iis quæ nobis accommodata sunt, optimum. Nullus enim ea quæ extra modum suscipiuntur, fructus consequitur. Quare non temere personæ maiores induendæ sunt, ut doctoris aut philosophi, aut in naue gubernatoris, aut in urbe magistratus. Præstat enim personam inferiorē cum laude

laude sustinere, ut non par modo sis, sed etiam ea superior: quam indecore gerere superiorem, nec illius dignitati respondere. Honestius est optimum esse pædagogum, quam doctorem imperfectum: & bonum patrem familias, quam improbum magistratum. Nam maiorem personam indecore gerere (hoc autem indecorum non ad opinionem, sed ad ipsius rei naturam referatur) illud etiam habet mali, quod eam perdimus, quam nostris rebus aptam belle sustinere possemus. Melior enim histrio & in Comœdia est, & in Tragœdia, qui seruum bene representat, quam is qui domini aut regis personam male agit. Et hoc ego caput ad iustitiā refero, quod quemque personam se dignam iubet eligere, & non aspirare ad altiora.

EPICTETVS.

Quemadmodum in ambulando caues, ne clauum calces, pedemue distorqueas: sic in degenda uita caue, ne gubernatricem actionum, mentem tuam, laedas. Quod si in re uinaquaue obseruabimus, omnia cautius aggrediemur.

SIMPLICIUS.

Bisariam humanus animus læditur. Aut cum brutis affectibus affixus, per eosdem corpori agglutinatur, reclamans ille quidem non nihil, atque ægre ferens, sed superatus ab affectibus, qui corroborati in eum exercent: aut cum suo iudicio corrupto, seipsum non discernit ut diuersum a brutis affectibus. Monet igitur pædagogus horum utrunque in degenda uita cauendum esse, quam similem ambulationi facit, ne quis brutis affectibus succumbat: qui cum sint corporei, clauorum instar agglutinatum sibi animum corpori affigunt. Quis uero clauus sic affigit, ut bruti isti affectus qui efficiunt, ut puret animus, & seipsum & illos & corpus esse uideam? Peruersitatē autem opinionationis, & eius par-

tis animi quæ quasi pedestris cum corpore aliquid, & cum bruta vita commune habet, distortioni pedis apte comparat, & hortatur, vt quemadmodum in ambulando corpori cauemus: sic in vitæ negotiorum tractatione cauendum esse, animo capaci rationis, qui naturæ instituto principatum humanæ vitæ obtinet, qua hoc animal a ceteris distinguitur, ne vel affectibus inflammetur ob auaritatem, vel iudicium atque opinatio eius peruertatur ex fœcordia. Nam si qualibet in re nos ipsos obseruauerimus, vt ii qui ambulant: tutius quamque rem suscipiemus. Nam in ea animaduersione, etsi modicus aliquis lapsus contigerit: eum tamē facile corrigemus. Et si enim paulum conuiuentes clauum calcauerimus, aut inconcinne pedem promouerimus: propter obseruationem & a clauo pedem facile auellimus non affixum, & gressum pedis leui opera aliter dirigimus.

E P I C T E T V S.

Modus pecunia corpus est vnicuique, vt calceiper. Si igitur in eo insiteris, modum seruabis: sin praeterieris, iam veluti per præceps te ferri necesse erit. Vt & in calceo, si vltra pedem progressus fueris, fit auratus calceus, deinde purpureus, deinde interpunctus. Eius enim, quod semel transierit modum, nullus est terminus.

S I M P L I C I V S.

In rebus corporis, vt vestibus, victu, possessionibus, pecuniis, duo hæc sunt: eorum acquisitio, & vsus. Prius igitur de vsu locutus, eatenus iis vtendum esse, quatenus ad nudam corporis curationem faciant, omne superuacuum quod ad gloriam aut delicias pertineat, remouendo: nunc de acquisitione eorum docet, & huius quoque modum dicit esse corpus. Nam & acquisitionis modus est vsus (eo enim acquirimus, vt vtamur) & ipsius vsus modus est corpus, eiusque necessitates. Perpicuum igitur, etiam

etiam acquisitionis modum esse corpus, eiusque necessitates. Quare si quis ad eas necessitates respexerit, pellibus simplicibus erit contentus: quarum superiores foueant pedem & muniant, soleæ vero id præstent ne pede nudo calcetur noxia. Sin quis id quod pes exigit excesserit, & ad ornatum delicias deslexerit, auratus fit calceus, inquit: deinde purpureus, post interpunctus. Tanta autem fuisse videtur apud Romanos in conficiendis calceis purpureis & interpunctis curiositas, vt auratis etiam præferrentur. Eadem est & rei familiaris ratio ac rerum corpori necessariorum. Si quis enim mensuram necessitatis transierit, eiusque terminum: iam sine termino vagabitur, alia aliis adiiciendo, donec ad extremas delicias & vanitatem præceps feratur. Per hæc enim fit quoddam quasi diuortium a regula: & quæ id sequitur, inexplebilis egestas, & eius comes afflictatio. Nam si decem parauimus, volumus habere viginti: si hæc, quadraginta, & sic deinceps, nec vllus finis est prolabendi in vastum illud atque immensum pelagus insatiabilis cupiditatis. Constat enim, in singulis iis, quæ ad vsus corporis adhibentur, possessionem quæ limites excedit, recidere in infinitum, vt iam & scopi & vsus obliuiscatur ad quem pertinet, qui corporis est curatio. Quare sæpe ipsum corpus amittimus, dum ista sine modo cumulamus. Quid vero si calcei exemplum eo adhibuit, quod is, nisi magnitudini pedis responderit, quamuis ornatu modum non excesserit, sæpe nos allidet, prosterneat, denique in præcipitium aget? Ex iis porro quæ de vsu dicta sunt, ea quoque distinguenda sunt quæ ad acquisitionem pertinent. Docent autem & hæc capita conuenientem modum in acquirendis & vtendis rebus externis, nosque ad iustitiam deducunt.

*Horatius:
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.*

*Lucanus:
Semper insinis est prolabendi in vastum illud atque immensum pelagus insatiabilis cupiditatis. Constat enim, in singulis iis, quæ ad vsus corporis adhibentur, possessionem quæ limites excedit, recidere in infinitum, vt iam & scopi & vsus obliuiscatur ad quem pertinet, qui corporis est curatio. Quare sæpe ipsum corpus amittimus, dum ista sine modo cumulamus. Quid vero si calcei exemplum eo adhibuit, quod is, nisi magnitudini pedis responderit, quamuis ornatu modum non excesserit, sæpe nos allidet, prosterneat, denique in præcipitium aget? Ex iis porro quæ de vsu dicta sunt, ea quoque distinguenda sunt quæ ad acquisitionem pertinent. Docent autem & hæc capita conuenientem modum in acquirendis & vtendis rebus externis, nosque ad iustitiam deducunt.*

E P I C T E T V S.

Mulieres statim ab anno decimo quarto a viris dominae vocantur. Proinde cum vident, se nihil

aliud habere numeris, nisi ut cum viris concumbant; comere se incipiunt, atque in ornatu spem collocant omnem. Quare opera pretium est, dare operam ut sentiant, sibi non ob aliud honorem haberi, nisi quod & modestas se praebeant, & verecundas ac temperantes.

SIMPLICIUS.

Etiam matrimonio iis qui vitam naturae consentaneam sequuntur concessio, qua ratione his curandae sint uxores, paucis ostendit: cum eaque id confert, quod vulgus hominum facere solet, eorumque delicta corrigit, & ad normam hanc reuocat. Plerique mortales, inquit, vxoribus a prima aetate adulantur, & honorem habent, easque dominas vocant, solius concubitus causa. Quare non immerito illae ad hoc sese parantes, comuntur, & in ornatu spem suam omnem collocant. Nec tam illae reprehendendae sunt quam mariti, qui eas propterea colunt. Quare ab initio statim sic informandae consueciendaeque sunt, ut intelligant, se non alia vlla de causa a nobis honoratum iri, nisi quod sint ornatis modestisque moribus, & marito verecunde pareant & obsequuntur. Quibus dotibus si qua mulier praedita fuerit, iam & ad tuendam rem familiarem, & ad educationem liberum, & ad mariti curationem, & ad vitae frugalitatem facile affluet: quae officia honestas matronas decent.

*Ipsi mariti
corrumperunt
uxores.*

EPICTETVS.

Tardi ingenii signum est, in rebus corporis immorari: velut, exerceri diu, edere diu, potare diu, carere diu, coire diu. Nam hac quidem facie da sunt obiter: cura autem omnis ad animum est transferenda.

SIMPLICIUS.

Quemadmodum ingeniosi homines in summis perfectis & exquisitis naturae suae rebus elaborant & immo-

& immorantur: ita stupidi & hebetes in imperfectis, extremis, generalibus, & vulgo tritis versantur. Itaque si homo, cuius ab animo rationis compote natura pendet, qui corpore ut instrumento vtitur, omissis naturalibus animi actionibus corpori immoretur: hebetis id ingenii signum est, ut & huius rei causa est obtusior acies animi. Quis enim artifex alicuius pretii, in curandis instrumentis terit tempus, arte quae his vsura est neglecta? Neque vero obtusi tantum ingenii signum est, occupari circa corpus: sed immodici etiam eius amoris. Quibus enim gaudemus atque afficimur, iis immoramur. Est igitur, inquit, occupatio corporis, accessio quaedam iudicanda: praecipua vero cura ei impendenda, quod corpore vtitur. Haec enim iusta est nostri aduersus illud officii distributio.

EPICTETVS.

CVM tibi quispiam vel malefecerit, vel male dixerit: memento eum opinatum esse, id ex officio sibi fuisse faciendum & dicendum. Neque vero fieri potest, ut id sequatur ille quod tibi videtur, sed id quod sibi. Qui si male iudicat, damnum ipse facit qui decipitur. Nam verum connexum si quis mendacium iudicat: non ipsum connexum laeditur, sed ille qui deceptus fuerit. Sic igitur instructus, a quo ferens animo conuiciatorem. Nam ad singula dices, ita visum esse illi.

SIMPLICIUS.

Et hoc praecipuum ad patientiam & mansuetudinem adhortatur, duplici argumento: vno, quem tuam opinionem & iudicium sequi. Non igitur agere ferendum, id eum sequi, quod ipsi rectum videatur. Nam & tu & omnes homines idem faciunt. Quis ergo sanus naturae communi succenseat? Si vero quia id quod neque honestum neque rectum est, recte se habere putauit, eo succenses: ea quoque

Simplices homines fortassis, & non plane mali, faciunt istud. Sed homines callidi, & tyrannici,

contra iudicium & conscientiam suam in facinorose scelus ruit. indignatio absurda est, nam ille, non tu, damnum facit. Qui enim honestum putat quod est inhonestum, deceptus est. Deceptus vero damnum facit. Qui ergo tibi male dicit aut facit, ipse est cui nocetur, quamvis neque tu neque potentissimus quisquam ei nocere possit. Externa enim incommoda quæ habentur, corpori aut rebus externis incommodant, quare nec ipsi proprie incommodant. Opinionis autem error, animi deceptio, in quo natura eius sita est, hæc est quæ ei noceat. Ei vero damnum esse datum qui deceptus sit, & non ei de quo sit deceptus: euidenter exemplo connexi demonstratur: veluti si dies est, sol supra terram versatur. hoc si quis falsum putet, non ipsum connexum damnum facit, cui sua constat veritas: sed is qui falsum de eo sentit. Sic etiam qui secus ac decet, tibi conuiciatur aut malefacit, ipse est cui nocetur. Tibi verone nocitum quidem est, neque mali quicquam datum, præsertim si in rebus quarum potestas in nobis sita est, vis & natura boni atque mali collocata est. Quare cogitans necesse esse, quenque id sequi quod ipsi videatur, & ipsum esse qui faciat damnum, non te: lenem te & magnanimum præbebis aduersus conuiciatorem, si te assuefeceris ut in quolibet horum adiiicias. Ita ei visum esse: ac id eum necessario sequi, quod ipsi videatur.

Sed interim patitur & perit aliquando in iustis, si non sit Stoicus adamantinus.

Imo non error: sed diabolica improbitas plerisque nocet.

EPICTETVS.

VNaquaque res duas habet ansas: unam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater iniuriam fecerit, non ea prehende, qua facit iniuriam: ea enim eius ansa non est tolerabilis. Sed illa potius, esse fratrem, esse vna educatum. Sic prehendens eum, qua est tolerabilis.

SIMPLICIUS.

Pugna & concordia rerum inter sese.

Omnes res quæ sub ortum cadunt, quia constant e contrariis, aliqua ex parte inter sese consentiunt & conueniunt.

& conueniunt, ac tolerabiles sunt, aliqua ex parte dissentiunt, & sunt intolerabiles. Velut, ignis qui est siccus & calidus, ratione caloris cum aere consentit, estque ei tolerabilis: quatenus vero siccus, eidem opponitur & repugnat. sic etiam frater, si læserit iniuria. Et hic duas habet ansas, alteram tolerabilem, qua est frater: alteram intolerabilem, qua est iniurius. Notum autem est, nos ea quæ tolerabilia sunt, leniter, facile, placideque ferre: intolerabilia vero auersari, grauiusque & iniquis animis pati. Quamobrem si semper bono & mansueto esse animo, si acquiescere volumus (quando res omnes duas illas habent ansas, tolerabilem vnam, alteram intolerabilem) ea prehendemus eas, quæ sunt tolerabiles. Nam omnia plane sunt talia, diuitiæ, paupertas, sanitas, morbus, coniugium, vita cælebs, liberi, orbis: cætera denique vniuersa quæ in vita versantur. Nam diuitiarum tolerabilis est abundantia, intolerabilis vero occupatio & sollicitudo. Paupertatis tolerabilis est tranquillitas & otium, sed intolerabilis egestas. Sanitatis tolerabilis est vacuitas doloris, & expeditus membrorum usus: intolerabilis contumacia & confidentia. Morbi tolerabilis est moderatio animorum, sed intolerabilis ærumna. In coniugio tolerabilis est procreatio liberum, & obseruantia: intolerabilia vero multarum rerum indigentia, & rationis expertis dilectio. Orbis expedita est, vacare sinit rebus pulerioribus, nec de copiis post obitum relinquendis curare cogit: & quod meo iudicio maximum est, non necesse habet liberos interdum malos amare. Tum enim fit, ut improbitas ametur. Iam contumelia & conuicium tolerabilia ista habent, interdum quidem, quod ea de rebus nostris cognoscimus quæ prius ignorabamus: semper vero, quod nostra patientia prouocatur. Et quam maxime fugimus, afflictio corporis, tolerabilem habet animi exercitationem & purgationem. In quibus omnibus magnum inest bonum, ut fortiter tolerentur. Nam in ea incidisse, ani-

Diuitia.

Paupertas.

Sanitas.

Morbus.

Coniugium.

Orbis.

Conuicium.

Dolor corporis.

* ~~Muñit~~ miq; constantiam retinuisse, præclarus est * quam non incidisse. Nam in ea non incidere, corporis & rerum externarum: sed ea pulcre tulisse, animi bonum est. Quin & inimici duas habent ansas, & fructum ex eis capere licet, in affectus & perturbationes nostras acrius inquirentibus, atque efficientibus ut simus cautiore. Qua de re Plutarchus Chæroneus integrum volumen scripsit.

E P I C T E T V S.

Orationes ha non coherent: Ego sum te locupletior, ergo sum te melior: Ego sum te eloquentior, ergo sum te melior. At illa magis coherent: ego sum te ditior, mea ergo pecunia tua praestat. Ego sum te eloquentior, mea ergo dictio tua praestat. Tu vero nec pecunia es, nec dictio.

S I M P L I C I V S.

Philosophii non eloquentia facit, sed honesta vita. Homines studiosi plerique faciendæ & poliendæ orationi, librisque conscribendis student, ut ita dictum est: nisi forte aliquis a puero in liberalibus artibus accurate institutus, eam dicendi facultatem, quasi naturalem, & non studio quæsitam sibi compararit. Quod ut contingat, id hominem philosophum laudi sibi ducere non vult: ut qui hunc finem sibi propositum nō habeat, nec inde pendeat. Nam dictio quidem elegans si fuerit, suam habet bonum: & is cui proposita est dictionis elegantia, poeta est, aut historicus. Is vero cuius virtus sita est in vita rationi consentanea, quiq; finem illi convenientem propositum habet: quamvis alio disertior, eo se tamen esse meliorem, nullo iure dicit. Neque enim ipse dictio est, neque finis eius est dictio, ut ea formam suam consequatur, sicut ex arte sua quis artifex. Sed dicendum: Mea dictio est elegantior quam tua. Et si autem id præcipue spectat, ut hominem studiosum ab admiratione dictionis & styli reuocet: tamen increpationis moderandæ causa, locupletioris utitur exemplo.

E P I

E P I C T E T V S.

Lauat quispiã cito? ne dicas lauasse male, sed cito. Bibit quispiã multũ vini? ne dicas bibisse male, sed multum. Priusquam enim id decretum diiudicaris: unde scis, an male? Sic vsu tibi veniet, ut alia visa certo comprehensa teneas, aliis assentiaris.

S I M P L I C I V S.

Iudicio nos de rebus solidiore esse vult, ut neque vituperemus, neque laudemus facta cuiusquam nisi seopo eius cognito, ad quem illa referuntur. Ex eo enim iudicium est ferendum, quod & qui verberat prodest, & qui alit nocet: & qui furatur, interdum recte facit: & qui præbet, iniuste. Sunt igitur, inquit, facta ipsa per se iudicanda, & si quis cito lauat, dicendum, cito eum lauare: nec tamen adiicienda qualitas, quasi recte aut secus faciat, donec eius consilium cognouerimus. Quid enim, si ob morbum, aut lucubrationes, curatione lauacionis eguit? Consilium autem & finis in causa est, ut recte secus sit factum. Et hic expectandus est, priusquam celeris lauatio, bona malaue dicatur. Nam & multum vini bibere licet, ob corporis temperiem, & qualitatem aeris, ut ante caniculam, & sub caniculam: & ob locum pestilentem. Nisi autem ita fecerimus, ut ipsa facta, uti sunt, iudicemus: & dicamus celere aliquid, aut multum: qualitatem vero non adiciamus, ante consilium cognitum: sit, ut alia intelligamus (hoc enim significat *φωτισίας κατανητικώς λαμβάνειν*) & comprehendamus id quod apparet, cuiusmodi est celere & multum, & aliis assentiamur: hoc est, iudicium iis nostrum interponamus, id quod visum est laudando aut vituperando. Absurdum autem est, cum aliud viteris, de alio ferre iudicium. Ac vult ille, nisi fallor, ne temere laudemus aut vituperemus: ac potius, ut iniuste vituperare recusemus: eoq; de hoc loquitur. Pertinet autem & hoc ad iustitiam.

Facta ipsa per se, & ex se iudicanda.

E P I C T E T V S.

Nvsquam te philosophum profitearis, nec apud imperitos multum disputes de preceptis: velis in conuiuio, ne dic quo pacto sit edendum, sed edere decet: ac memento, etiam Socratem sic undecumque sustulisse ostentationem. Conueniebatur ab iis qui se ab eo commendari vellent philosophis, atque ipse abducebat eos, adeo leniter ferebat neglectum sui. Itaque si apud imperitos de precepto aliquo sermo inciderit maxima ex parte taceto. Magni enim periculi est, statim euomere quod non concoxeris. Quod si quis dixerit, te nihil scire, tuque commotus non fueris: tum scito, rem esse incoctam. Nam & oves non fenum afferunt opilionibus, ac demonstrant, quantum comederint: sed pastu intra se concocto, extra ferunt lanam & lac. Et tu igitur ne verba celeriter ostendat imperitis: sed opera, qua verborum concoctionem sequuntur.

S I M P L I C I V S.

*Gloriola cupiditas re-
frenanda.*
*Incoata res,
nondum per-
fecta.*
*Magna res
est, esse phi-
losophum.*
*Exercitatio
philosophia
non tam in-
dicitis quam
in factis cer-
ratur.*

Cum eo qui adhuc proficit loquens (neque enim cum perfecto philosopho, qui his admonitionibus non eget: cui non diceret, periculum esse ne statim euomeret, quod non concoxisset) quod iis qui adhuc proficiunt, gloria cupiditas & ostentatio molesta est, eos affectus multis argumentis repurgare studet, ut & hoc ipso. Quemadmodum falsum est, et quod confletur adhuc, statuat dicere: & scerum in vtero conceptum, hominem: sic eum etiam qui adhuc proficit, dicere philosophum, est falsum. Quod si quis consideret, quanta res sit vita veri philosophi, & quantum is ceteris mortalibus antecellat: non modo falso id, sed & impie dici videatur. Qui se vero philosophum esse negat: num is, nec in ordine philosophi sese collocans, cuius docere munus esse docere instituet? At quo pacto, inquit, se is exercet, qui proficit? si eum cum idiotis loqui vetat, apud quos non exercitationis, sed ostentationis ergo verba fiunt!

ba sunt? Quomodo ergo se illis accommodabit? Si res ipsa ea praestiterit, quae verbis docet, nec inania verba efflarit. Finis enim est, non oratio, sed actio eorum quae dicuntur. Cum igitur in conuiuio fueris, noli dicere quomodo sit edendum, sed edere vitae decet. Sic enim, si docendi se dederit occasio, vires & nervos tua habebit oratio. Cuiusmodi enim est docere, quomodo sit edendum? aut quomodo ferenda sint res aduersae, si legibus a te latis ipse non parueris? Non solum autem, inquit, ipse caueto ne tales sermones ordiaris: sed & si qui alii indocti de his disseruerint, ne velis inter ineruditos haberi doctor. Periculum enim erit, ne ea euomas, quae non concoxeris. Ut enim cibi concocti habitudinem corporis alunt: sic & concocti sermones, animi habitum nutriunt: e quo postea, ut e stabili radice, frugiferi sermones efflorescunt. Si quis vero habitu nondum confirmato, sermones quos audiuit, praetulerit: reuera periculum est, ne euomat ea quae nondum concoxerit. Est enim vomitui ciborum simile, ea verba proferre, quae audieris: sed non ex animo protuleris, ea doctrina confirmato. Quia vero foras prominens animus bonis exemplis iuuatur: Socratem producit, quamuis perfectum philosophum, adeo ut ab Apolline omnium sapientissimus pronuntiaretur, qui ostentationem a vita sua usque adeo remouit, ut cum a vecordibus quibusdam contemneretur, qui ab eo se aliis praceptoribus commendari volebant, eos abduceret, ac sophistis commendaret: sicut Hippocratē Apollodori F. rogatus Protagorae commendauit: & in Theaeteto idem dicit, se multos iam Prodicō tradidisse, multos aliis sapientibus & diuinis viris. Neque vero in eo solum, inquit, ostentationem remouebis, ne apud imperitos praepcepta recites, illisue loquentibus tacens: sed etiam, si quis te nihil scire dixerit, ne mordearis. Hoc enim certius argumentum est externae gloriae contemtionis, quam si praepcepta non recitaris. Nam ex hoc nondum constat, te indoctum videri aliis.

Cicero:
*Omnis laus
virtutis in
actione con-
sistit.*

*Qui cruda
reuomit,
non nutri-
untur.*

*Sophista So-
crati pra-
lati.*

*Sui contem-
tium agno-
scimus ser-
re, praclarū
est & rarū.*

Sin quamvis id audieris, non moleste tuleris, ante moleste ferre solitus: tum vero eam te rem auspiciatum esse scito, ob quam multi illi sermones habiti fuerunt: & ipsum philosophiæ studium susceptū, ut præstes ea, quæ natura postulat, non dicas & audias. Nam si his audiris non mordebere: non verba iam erunt, sed res: quippe popularis fame atq; infamiæ contemptus. Quod si quando magistro quantum profeceris requirenti ostendendum fuerit: facta illi ostendes, a concoctis orationibus & habitu confirmato profecta, non autem verba. Neque enim oves gramen reuomentes pastori ostendunt, quantum comederint: sed pascuis concoctis lanam ferunt, & lac.

EPICTETVS.

Vt in bruma faciebat Diogenes.

SI corpus frugaliter curare didicisti, ne ob id tibi placeas: nec si aquam potas, ad quamvis occasionē te potare aquam dictita. Quod si quando ad laborem te vis exercere, in tuum, non in exteiorum usum, ne statuas amplectere: sed si quando vehementer sitieris, frigidam haustam exspuito, ac nemini dicito.

SIMPLICIUS.

Gloriola vna ratiōnis ambibus sur.

Mendici necessario frugales & tolerantiores sunt. Vt vna atq; alia virtute sitis præditus: nobis frugales, quantoq; tolerantiores? Et ut hoc plures tamē tibi desunt.

Multæ sunt causæ, cur ab hominibus laudari nos cupiamus. Nam alii facinoribus suis commemorandis gloriam venantur, alii ob eloquentiam, alii ut doctores officiorū, alii propter frugalitatem & tolerantiam celebrari volunt. Prioribus igitur illis medicina iam adhibita, cum his nunc sermonē habet, monens, ne & ipsi frugalitate sua gloriētur, & exercitatione. Communis est .n. hæc oratio, ne quis insolescat, neue magnum quiddam se consecutum arbirretur: sed cogitet primum, quanto sint mendicis nobis frugales, quantoq; tolerantiores? Et ut hoc habemus, quibus alii sint præditi? Præterea ob prærogatiuam aliquam superbire, ob hoc ipsum nocere, quod id quod iam magnum putes, non repurges, nec

nec alia desideres, illo contentus. Atque etiam caue, inquit, per ostentationem illa facias: ut si aquam bibas, quouis modo in colloquiis sermonem eoduceducas, ut per occasionem te dicas aquam bibere, & cum te ad laborem, ad continentiam, ad tolerantiam exerces, solus id facito: nec spectari velis ab aliis, aut conspici a multis, ut ii quibus multi potentiores vim faciunt, qui, ut opem populi implorent, statuis consensu quiritantur, & multitudinem circa se congregant. Non igitur per ostentationem, sed solus exercere: ut vehementer sitiens, frigidam haustam exspuas, ac ne post quidem cuiquā dicas quid feceris. Nam qui ostentationis ergo ista facit: primum totus foras prominet, & a seipso ad externa est effusus. Deinde bona frugalitatis & tolerantiam perdit, ad opinionem popularem illas referendo. Exercitationes vero istæ & tolerantiam profunt, quod consuefaciunt corpus & brutas eius affectiones, ne contra rationem insurgant, sed & duriora imperanti pareant. Itaque, tempore postulante vir tolerans, ob laborum assuetudinem, non cogitur amittere libertatem.

EPICTETVS.

PLebei status & nota est, nunquam a se ipso vel damnum expectare, vel utilitatem: sed a rebus externis. Philosophi status & expressa imago est, omnē utilitatem & damnum a semetipso expectare. Signa profectus sunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accusare: nihil de seipso predicare, quasi aliquid sit, aut aliquid sciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, se ipsum accusat. Si ab aliquo laudatur secū ipse deridet laudatorem. Si reprehenditur, non defendit se, sed vult infirmorum circuit, metuens ne statum illum conuelat, priusquam is confirmetur. Omne desiderium a se dependens habet: auersationē ad ea sola, qua natura a vris repugnant, qua nobis parent, transtulit: appetitione ad omnia remissa vitatur: siue solidus, siue

indoctus habeatur, non curat. Denique, ut inimicum
& insidiatorem seipsum obseruat.

SIMPLICIUS.

Posteaquam tandem ad finem admonitionum
peruenit, conclusionem additurus, non esse in iis
quæ dicta sunt, resistendum, sed vita & moribus
doctrinam exprimendam: neque ipsum dicere atq;
audire, finem statuendum, sed actionem & opus:
primum nobis tres habitus tradit, quibus omnes
homines comprehenduntur, quorum alii sunt in-
docti, alii his oppositi philosophi: alii, qui & ab in-
doctis recedunt, & ad philosophos accedunt, quos
Proficientes siue Tirones vocat, & quibus superiora
etiam dicta fuerunt. Sed hos in his sermonibus di-
uisit in eos, qui incipiunt erudiri, & in eos qui iam
nonnihil profecerunt. Vnumquemq; igitur horum
trium habituum describit, cum dicit: Indocti sta-
tum & notam esse, nunquam bonum aut malum
a semetipso expectare: sed ab aliis. Nam cum in
nostra potestate sit ratio, a qua natura nostra pen-
det, & brutæ affectiones, quibus brutis animanti-
bus societate coniungimur: ratio quidem, vt pro-
ucrio dicitur, communis omnibus est Mercurius.
Etsi enim numero differunt rationes quæ in nobis
sunt: ac sic species sunt vnum quiddam, vt & ad
eandem bona contendant, eademque mala declinet,
eademq; vera ducant omnes homines ratione duce,
ac vicissim falsa omnia. Itaque in quolibet homine
ratio instrumentum est & regula diiudicandi boni
& mali, veri & falsi: formarumq; incorporearum &

Indocti si-
gna.

ὁ λόγος ἡγε-
νός ἀπαισι-
ῖμων.

* Bruti affe-
ctus & mo-
tus a ratio-
ne auersi, ni-
hil habent
consentiens,
nihil certū,
nihil com-
municabilia.

ant, & in te: at meus animus alia desiderat, alia tu-
us. Sunt & cupiditates diuersæ, earumque obiecta:
diuersæ quoque declinationes, & propriæ cuiusque.
Et vt eadem numeri appetant: sunt tamen illa cor-
porea, & singularia, & diuisibilia, & vnus participa-
tione possunt minui: veluti pecuniæ, corpora, aut
prædia. Et vt honorem dicas, aut magistratum, eo
quod & hæc singularia sunt: non potest quisquam
minimo cuiusquam totius esse particeps. minuuntur
enim participatione. Quare diuersa de his iudi-
cia sunt, & cuiusque peculiaria: pugna irem, sediti-
ones & bella. Indoctus igitur est, qui relicta com-
muni regula & bono communi, ipse sibi peculiare
iudicium, & bonum proprium atque indiuiduum
& corporeum circumscriptis: quod genus in rebus
externis est. Vbi autem appetitio & declinatio ver-
satur, siue contra, siue secundum naturam: ibi bo-
num esse constat, & malum. Bonum enim habetur
quod appetitur, malum vero quod fugitur. Philo-
sophus autem relictis externarum rerum & con-
cretarum cupiditatibus, easque prorsus alienas iu-
dicans, vt iam a simulacris repurgatus, & ab vmbra
rerum ad semetipsum, & ad id quod vere est con-
uersus, communes rationis formas, quæ in ipso
insunt, amplectitur, & bonum in sese deprehendit.
Malum enim in eo locum non habet. Sic igitur iis
quæ ex diametro pugnant, diffinitis: deinceps ea
subiungit, quæ sunt eius qui proficit, ad quæ omnis
disputatio superior pertinebat. Neque enim ad phi-
losophum (eius enim ea dignitas est, vt iam non
instituat & erudiat: sed ipse instituat atq; erudi-
at. Ac ne philosophi quidem propriū est vituperare
neminem, laudare neminem: sed id pro tempore
magistrum & correctorem decet) Neque etiam in-
erudito conueniunt ii sermones, nisi relicta inciticia
se instituendum philosophiæ tradiderit, & princi-
pium perfectius admiserit. Compendio nos igitur
supra dictorum commones faciunt ea, quæ nunc di-
cuntur, iidemque pleraque verbis, vt illa nobis in

Philosophi
signa.

Tironis siue
proficientis
signa.

*Hostis es ipse
tibi, propria
tela caue.*

memoriam reuocata, ob breuitatem nunquam excidant. Esse autem cuiq; seipsum vt hoste obseruandum, propterea dictū est, vt suspectum habeat suum nondum confirmatum habitum, & vt in mot⁹ suos acerbius inquirere studeat: sicut in inimicorum delicta inquiremus, nihil illis ex amore concedentes: id quod pleriq; erga nos ipsos facere solemus, & erga amicos, in quibus castigandis & arguendis remissiores & leniores sumus.

EPICETVS.

*S*iquis intelligentia & explicandi facultate librorum Chryssippi gloriatur, ipse tibi dic: Nisi obscure scripsisset Chryssippus, nihil haberet illa quo gloriatur. Ego vero quid cognoscere studeo? Naturam, & hanc sequi. Quaro igitur, quis sit eius interpres? Cum audiero, Chryssippum esse: eum conuenio. At scripta non intelligo. Quaro igitur enarratorem. Ac habentis quidem nihil praclarum. Cum autem enarratorem inuenero, reliquum est vti praeceptis: id quod solum praclarum est. Sin ipsam enarrationem admiratus fuero: quid aliud nisi Grammaticus philosophi loco euasi: eo duntaxat excepto, quod pro Homero Chryssippū enaroro. Magis igitur, cum quis a me petierit praelegi sibi Chryssippum, erubescio: cum facta nequeo similia verbis & consentanea praestare.

SIMPLICIUS.

Tribus habitibus qui existere in homine solent, distinctis, indocti, philosophi, & proficientis: & iis quae proficienti dicta fuere, cōpendio repetitis: iam conclusionem addit, & hoc & iis quae sequuntur capitibus: actiones eas, quae verbis expositae sunt, esse suscipiendas. Finis enim orationis est actio, cuius etiam causa usurpata fuit oratio. In his enim verissima est summi oratoris sententia: Omnem orationem, si facta desint, vanum atque inane aliquid videri. Est igitur, quit, denuo considerandum, quid

Demosthenis: Verba sine factis inanis.

quidnam velit homo, suum bonum quærens? Vult autem suum bonum inuenire, & quærit quæ sua natura sit, & quid sibi sit faciendum aut patiendum? Cuiusmodi est: qui vitam rationis capacem agit, corpore utitur vt instrumento, ac debet eius vite perfectioni suam appetitionem & declinationem accommodare. Cum igitur hoc quæro, Chryssippū de his scripsisse audio. Librum acceptum per me intelligere non possum. Quæsito interprete intellexi quid dicat Chryssippus. Nec dum quicquam praclarum est vel interpretis vel auditoris. Neq; .n. Chryssippus ea de re scripsit, vt esset qui interpretaretur, quiq; intelligeret: sed vt in vita scripta illa sequeremur. Si ergo scriptis illis vsus fuero: bono eorum fruor. Sin admiror interpretem ob egregiam interpretationē: si intelligere, atq; ipse etiam interpretari possum: deniq; si cetera omnia fuero consecutus, eo excepto quod scriptis non vtor: quid aliud nisi grammatic⁹ sum factus pro philosopho? Vna enim Grammaticæ pars est, scriptorum enarratio. Illud autem inter me & grammaticum interest, quod ego pro Homero Chryssippum enarro. Atq; etiam simpliciter legentem Chryssippum, aut alteri petenti enarrantem, nō parere praeceptis illius, reprehendendum est. Egrotans enim, & remedia morbi scripta inueniens, merito profecto erubescat, si ea perspicue distincteq; legat, atq; aliis etiam, si opus sit, declaret, suis medicamentis utens. ipse autem morbi sui remediis non vtatur.

Medicus egrotans, neq; suis medicamentis utens.

EPICETVS.

Quæcumq; proponuntur, ea tanquam leges obserua, citra piaculum non violandas. Quicquid autem de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui est arbitrii.

SIMPLICIUS.

Vna hirundo, vt prouerbio dicitur, non facit verba si semel atq; iterum Chryssippi praeceptis parue-

Constantia ris, habitum non confirmabis. Sed est, inquit, in eo
 & honesta- quod propositum fuerit, tanquā bono & vtili con-
 rum actio- stanter permanendum: & religioni habendam, id
 nū frequen- violare. Nam si vilium rerum pactionib⁹ non stare,
 tatione est indecorum & nefas habetur, quasi veritate & fide,
 opus. quibus omnia transiguntur, rataque permanent
 (quantum quidem in nobis sit) abrogata: an non
 multo magis erit impium, pacta & conuenta cum
 philosophia & honesta vita facta violare? Violare
 autem ea, qui cum dictis & scriptis assentiatur, vt
 honestis & veris, iisque vti cœperit: non tamen in
 iis perseueret. Perseuerare igitur iubet. Quid vero
 alii de te loquatur, curare noli, vt supra dictum est.
 Innuit enim, fore multos qui dicant, subito te sa-
 pientem rediisse: quique rogent, vnde istud super-
 cilium, & id genus alia. Non enim quid illi dicant,
 aut non dicant, nostri est arbitrii. Videtur autem
 alludere ad id quod Pythagorei per ambages dicunt.
 Si ædem sis ingressus, non debere te con-
 uerti: quo significant, qui ad Deum se contulerit,
 non esse debere ancipiti animo, neque res huma-
 nas curare.

*Qui manū
 aratro ad-
 mouit, ne
 respiciat.*

EPICTETVS.

Quo usq; tandem differes præstantissima quæque
 tibi vendicare, & nullatenus distinctionem ra-
 tionis violare? Accepisti præcepta quæ amplectenda
 tibi fuerunt, eaq; amplexus es. Qualem igitur adhuc
 doctorem expectas? cuius in aduentum tui correctio-
 nem differas. Non iam adolescens es, sed matura ætate
 vir. Itaq; si neglexeris & cessaris, ac subinde mora
 moram proposito propositum adiuuaueris, & dies alio
 post alios confiteris: non animaduertes nihil te pro-
 fecisse, sed hominem plebeium fore tam viuentem
 quam morientem? Nunc igitur viri perfecti & pro-
 pientis vitam tibi sume, ac quicquid tibi visum fuerit
 optimum, ea lex sit inuolabilis. Ac si quid labori-
 sum, aut suauis, aut gloriosum, aut ignominiosum in-
 gruerit: memento tum adesse discrimen, tum instare
 Olympi.

*Olympia, nec licere differre: ac profectum vna clade
 ac remissione vel perire, vel retineri. Ita Socrates in
 eum euasit qui fuit, cum in omnibus se ipse promoue-
 rit: cum nemini auscultaret, nisi rationi. Tu vero
 nondum es Socrates, sic tamen vt qui Socrates esse
 uelis, debes uiuere.*

SIMPLICIUS.

Illud quoque decebat, qui præcepta perfecte
 audisset, ne cunctaretur & differret diutius. Re-
 ste Hesiodus:

Differ opus, nunquam non consistit abere damnis.

Ignauæ prætextus mora est. In quod igitur, inquit,
 tempus prorogas, quo minus dignum ipse te iudi-
 ces, qui singulis iis quæ dicta sunt, vtatis? Ea enim
 sunt optima & perfectissima, & finis ac meta disputa-
 tionum, vt nusquam a recta ratione recedas, sed
 vt ea iubet administres omnia tam appetendo quā
 declinandq;. Ac alius quidem dixerit: expecto dum
 Cunctate-
 artis differendi præcepta, & doctrinæ quæ est de res.
 moribus, audiero. Tu vero qui iam nonnullos in
 doctrina morum progressus habeas, præceptaque
 perceperis, quibus in primis assentiendum est, vt
 veris & bonis, ac tum parendum vt notis & fami-
 liaribus: quem ad huc magistrum expectas, in cuius
 aduentum correctionem tui ipsius differas? Alii
 sunt adolescentuli. Tu vero non iam es adolescens,
 sed vir perfecta prudentia, ac ne decrepitis quidem
 senex. Quod si cessas, aut per incuriam aliud atque
 aliud tempus, aliam atq; aliam diem tibi præfinis,
 qua te ipsum sis curaturus: spe inani lactaris, diem
 hodiernum & crastinum cogitando: itaque impru-
 dens paulatim regrediendi magis, quam progredieris
 Vna quædam
 aluetudine socordiae, & rudis atque indoctus per-
 vita est ho-
 manebis & viuens & mortuus. Vt enim illa horum
 minis & an-
 principia sunt, & magnum adiumentum est nature te natiuita-
 atque ingenii præparatio, quam inde habemus: sic tem. & in
 ea quæ hic sunt, illorum sunt principium & præ-
 terris, & in-
 paratio. Vna enim est rota vita ratioque viuendi, post obitum.

quæ hic & illic mutatur. Iam igitur, inquit, viuentum tibi esse statue tanquam perfecto, non quod perfectionem sis assecutus (id enim sermones huiusmodi non desiderat) sed quasi ratione progressuum perfectus, qui nunquam progredi desistas, nunquam cesses aut remollifcas. Sed quicquid tibi etiam videbitur, id legem putato, quæ idem exequi iubeat. Omnibus autem iis quæ inciderint, recte vtilicebit, atque etiam rebus inter sese contrariis, si eas recta ratione moderere: siue res laboriosæ, siue suaves obiciantur, siue gloria, siue ignominia. Nam siue paruum fuerit illud quod offertur, non contemnes: siue magnum, non reformidabis: neque illud præterfluere sines, sed in vno quolibet tibi certamen esse propositum statuito, in quo aut coronari sit necesse, aut repudiari. Nec enim aliud est reliquum instante certamine. Nec vero vllus dies est negligendus, nec vlla res, quod ex eius contemtu nihil ad te damni reiditurum existimes. Ob vnum enim diem & vnam rem, tua, inquit, progressio & conseruatur, & perit. Quomodo istud? An quod is qui vno die & in vna re cessarit, segnior fit atque remissior, vt alia re incidente minus habeat vitium quam prius, & magis ei succumbat quam prius: idque indies magis ac magis, dum aucta paulatim socordia funditus perierit rectæ rationis progressio: quæ ratione contraria conseruatur atque augetur. Nam ab vno die & vna re, nota quædam imprimatur, & qualifcunque fit accessio, vt quicquid pestridie inciderit, eo minus offendaris, & minus etiam die tertio. Sic & Socrates, inquit, omnium virorum sapientissimus euasit, cum se consuefecisset, ne vlla in re sui correctionem procrastinaret: sed in casu quolibet alii nemini pareret, nisi ei rationi quæ ipsi cogitanti optima videretur. Tu vero si nondum es Socrates, at sic vt qui Socrates esse velis, viuere debes. Qui vero exemplum aliquod intuetur, & ad eius similitudinem contendit: nõ committit, quia semper in eo imitando elaboret.

Semper amor laudis, semper victoria cura.

Parua neglecta magnam secum ruinam irahunt.

Socrates exemplationis iussa capesse.

EPICTETVS.

Primus est maxime necessarius in philosophia locus est is, qui agit de vsu decretorum: veluti de vno mentiendõ. Alter, qui demonstrationes tractat: veluti, cur non sit mentiendum. Tertius, is qui has ipsas confirmat & distinguit: veluti, qui fiat vt ista sit demonstratio: quid sit demonstratio: quid consequentia: quid pugna: quid verum: quid falsum: Quare tertius locus necessarius est propter secundum, secundum propter primum. Maxime autem necessarius est, in quo conqueiscendum sit, primum. Nos vero diuersum facimus, nam in tertio loco immoramur, in quo omne studium nostrum consumimus: primum autem profus negligimus. Proinde mentimur quidem: quomodo autem demonstretur non esse mentiendum, in promptu habemus.

SIMPLICIVS.

Philosophanti, vt qui naturalem suam perfectionem cum viuendi tum cognoscendi recuperare cupiat, quidnam sit verum, scientia comprehendere necesse est: ne, si opinione tantum fretus, magistris absque ratione ac rebus inexploratis crediderit, simul & a scopo aberret, simul etiam alias ad aliud transire cogatur. Scientiæ porro cognitio demonstratione comparatur. Demonstrationem vero esse ratiocinationem, quæ ex euidentibus propositionibus rite collocatis concludatur, & quæ propositiones firmamenta rationum non desiderent, quotq; modis inter sese componantur: id docere artis differendi munus est. Quod cum ita sit, tres sunt in philosophia loci maxime necessarii. primus, in vsu positus præceptorum: modestiam in factis, veritatem in dictis esse colendam. Alter demonstrationis, qui rationibus conuincit, hæc esse facienda. Tertius, qui differendi præceptis confirmat, dilucideq; declarat, eam esse demonstrationem, & non deceptos esse nos, ac docet quid sit demonstratio, quid consecutio,

Scientia constantem gignit assensionem.

Scientia demonstratione comparatur.

Tres loci philosophici.

quid pugna? Consequentia esse angustioribus ea quæ latius pateat: vt si horreo sit, esse animal. Contraria inter sese pugnare: Aliquis, nemo: Omnis, non omnis. Neque posse fieri vt ea simul vera sint aut falsa. Ostendit etiam quæ vera sit ratiocinatio, e quibus conflata propositionibus, qua compositio-
ne? quæ falsa? Peripicuum autem est, hunc quidem tertium locum necessarium esse propter secundum, vt certa scientia comprehendamus quæ nostra bona sint, & quomodo paranda? acquiri ea ipsis actionibus. Et hic quidem maxime est necessarius, & omnis institutionis finis. Ob hunc enim, & huius gratia cæteri adhibentur. Nos vero contra facimus. nam in tertio loco immoramur potissimum, alterum leuiter attingimus: primum vero, cui seruiunt cæteri, negligimus. Proinde mentimur: quomodo autem demonstretur, non esse mentiendum, & quibus dialecticis viis: id in promptu habemus. Enimvero decebat, cum didicissemus quomodo esset demonstrandum, Mentiri non oportere: mox demonstratione certa que scientia cognoscere, non esse mentiendum, idque vbi cognoscemus, in eo perpetuo elaborare, quod ea gratia & secundus & tertius locus esset traditus. Optimo igitur ordine, & acerrime etiam in hoc capite nos ad præstanda ea quæ præcipiuntur, veluti manu duxit.

E P I C T E T V S.

In quoniam incepto hac optanda sunt:

*Me Iupiter duc, & Fati necessitas,
Quocumque, vestro destinatus numine
Sum. nam volens sequar. Quod si minus velim,
Sequar coactus, improbusque, & impius.*

Item:

*Necessitati qui probe se accommodat,
Sapit, estque rerum diuinarum conscius.*

Euripidis.

S I M P L I C I V S.

Quia præceptiones fuscæ traditas veterum quidam
in com-

in compendium redegerunt: eas in promptu semper habendas esse monet, vt & memoratu faciles, & vt ob testimonium præstantium virorum, ipsorumque dictorum leporem, fiduciam nostram de hisce admonitionibus confirmet. Prima est Cleanthis, *Cleanthis*
Stoici philosophi, Asso nati, qui fuit Zenonis discipulus, Chryssippi magister. Huius statuam admirabilem, magnificentia Romani Senatus specimen, *Assi statu-*
in ipsa Asso vidi, in viri eius honorem dedicatam. Precatur autem in iis iambis, vt a Deo ducatur, & *Votum nar-*
quæ ab eo per omnia ordine transit, causa effectrice & motrice, quam Fatum appellabat: pollicens se strenue atque vltro secuturum. Nam si repugnare, inquit, non modo malus ero, sed & plorans & gemens sequar. Necessè enim est, imbecilliora sequi ea quæ fortiora sunt, & causas ea quæ orta sunt de causis. Quæ ipse etiam Epictetus innuit in eo capite, quo ait: Noli velle, vt ea quæ fiunt, ita fiant vt tu vis: sed ita velis ea fieri quæ fiunt, vt fiunt. Sic facis lime agitabis. Hoc enim disciplinam morum omnem continet, se coniungere cum vniuerso, & totum cum eo esse velle: non autem ab vniuerso sese auellentem, & in angustias, ac potius ad nihilum redactum, vniuerso repugnare, & velle vt vniuersum partem tam vile sequatur. Alterum dictum Euripidis est Tragicæ, eandemque sententiã continet. Necessitas enim est, quæ ad superna diuinamque causam reducat, omnia, tam inuita quam voluntaria. Cui qui assentitur & comitatur, nec renititur, sed strenue sequitur, vere sapiens est: rerumque naturam, & partium ac totius discrimen satis intelligit, & honorem habet cum qui decet diuinæ potentia.

E P I C T E T V S.

Ed & tertium illud: O Crito, si Diis ita visum fuerit, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere sane possunt, laedere vero non possunt. *Platonis.*

S I M P L I C I V S.

Dictum Socratis est, e Critone Platonis, eandemque

*Conuersio
ad Deū hu-
mani animi
perfectio.*

sententiam maiore compendio complectitur. Qui enim non tantum ita loquitur, sed ita etiam uiuit: separationi sui ab vniuerso, & fugæ a Deo medetur, & a deterioribus omnib. recedit, vniuersitati & Deo mancipatus. Ac videtur mihi hic vir per hosce testes in fine citatos innuere: omnem humani animi perfectionem conuersione ad Deum, eiusq; coniunctiōe absolui & consummari. Quod autem extremū adiectum est, Me vero Anytus & Melitus occidere sane possunt, lædere autē non possunt: sumtum est ex Apologia Platonica, & Socratis accusatoribus Anyto & Melito dictum. Finem autem principio connectit, dum initio dicta in memoriam reuocat, cum qui bonum & malum in rebus in nostra potestate sitis colloct, non autem in rebus externis, neque coactum iri vnquam, neq; læsum iri ab vilo.

Hæc habui quæ Epicteti studiosis, ad dicta illius declaranda, pro mea virili conferrem: gaudēs & ipse datam mihi occasionem de huiusmodi sermonibus commentādi, quæ quidē in tyrannicas grassationes peropportune incidit. Peculiari autem voto his adrecto, concludam hunc Commentariolum.

*Simplicii
votum.*

- Supplico tibi Domine, pater & dux rationis nostre, vt nostrę nobilitatis recordemur, qua tu nos ornasti: & vt tu nobis præsto sis, vt iis qui per sese mouentur: vt & a corporis cōtagio, brutorūq; affectuum repurgemur, eosq; superemus & regamus, & sicut decet, pro instrumentis iis vtamur. Deinde vt nobis adiumento sis ad accuratam rationis nostrę correctionem, & coniunctiōē cum iis, quę vere sunt, per lucem veritatis. Et, tertium Seruatori, supplex oro, vt ab oculis animorum nostrorum caliginem proflis abstergas, vt quod apud Homerum est,
- Nouimus bene qui Deus aiat mortalis habendus.*

FINIS COMMENTARIORVM SIMPLICII IN
Epicteti Enchiridion. Hieronymo Vuolfio
Oeuingenſi interprete.

CLARVS POST NVBLI-
la Phœbus.

EPICETI SEN-
TENTIÆ ALIQVOT, E.
IOANNIS STOBÆI COLLECTA-
neis, ex iis (vt conuicimus) ARRIANI Commenta-
riis reliquæ, quibus ille (vt auctore est Simpli-
cius) vitam & obitum Epicteti co-
piose descripsit:

HIERONIMO VVOL-
ſio interprete.

DE FORTVNA.

VIta quæ a Fortuna pendet, torrenti flumini sim-
ilis est: quippe turbulēta, eceñoſa, imperuia,
tyrannica, tumultuoſa, non diuturna.

De virtute.

Animus virtuti familiaris, perenni fonti est simi-
lis, qui puram, placidam, potabilem, salubrem,
ſociabilem, innoxiam, incorruptam aquam sup-
peditat.

De profectu.

Si bonus eſſe volueris, primum credito te ma-
lum eſſe. Caſtigato affectus, ne illi te puniant. Opini-
onem non tam verere, quam ipſius rei veritatem,
Bene audire ſi cupis, diſce bene loqui: bene loqui
edoctus, bene facere conare. Ita id conſequeris, vt &
bene audias.

De diuitiis & felicitate.

Inquire in teipſum, diues ne malis eſſe, an beat⁹?
Quod ſi diues: ſcito id neq; bonum eſſe, neq; omni-
no penes te. Sin beatus: id & bonum eſſe, & penes
te. Nam opulētia quidem uſura eſt ad breue tem-
pus, a Fortuna conceſſa. Beatitudo vero ab animo
& voluntate pendet.

De improbitate in diuitiis.

Vt viperam aut aſpidem ſcorpiumue in eburnea
vel aurea ciſta viſum, non ob materiæ pretium
magnificis & diligis, ſed ob peſtiferam naturam

odisti & auerfariis: ita cum in diuitiis & fortunæ splendore improbitatem conspexeris, noli percilli diuitiarum magnificentia, sed peruerfitatem morum aspernare.

Modestia non temere cum opulentia coniungitur.

Diuitiæ non sunt in bonis: luxus in malis est modestia in bonis. Modestia vocat ad frugalitatem & paranda bona: opulentia ad luxum, & abstracta modestia. Difficile igitur est vel in diuitiis modestiam colere, vel in modestia parare diuitias.

Præterea a quo ferenda animo.

Quemadmodum si in nauis conceptus aut natus esses, eius esse gubernator non stunderes: ita neq; in terris diuitiæ tibi expetendæ sunt. Neq; enim illic natura tecum cohæret nauis, neque hic opulentia: sed ubiq; RATIO. Quæ ut tibi cognata & a natura tributa est: ita eam tuam esse ducito atq; excolito. Si in Persia natus esses, habitare in Græcia non cuperes, sed ibi degens beatus esse. Cum autē in paupertate natus sis, quid ditescere cupis, ac non potius in ea esse felix? Ut in paruo lectulo coarctatum valere præstat, quam in amplo thalamo voluptatum ægrotare: sic in paruis copiis anguste viuere præstat, quam in magnis opibus afflicti. Non paupertas dolorem parit, sed cupiditas: neq; diuitiæ metu liberant, sed ratio. Ratione igitur exculta, nec diuitias oprabis, nec paupertatem reprehendes. Neq; equus ob præsepe, phaleras & tapetes, neque auis ob cristâ & nidum insolenscit, sed vterq; ob celeritatem, alter pedum, altera alarum? Neq; tu igitur ob victum & amictum aut vllas externas copias efferaris, sed ob humanitatem & beneficentiam.

Discrimen beata & luxuriosa vitæ.

Beata vita differt a luxuriosa. Nam illa quidem modestia, animo sua sorte contento, bona consuetudine, temperantia, frugalitate paratur: hæc in temperantia, delitiis, perturbatione ordinis, immodestia, ac finis illius laudatio vera est, huius vituperatio.

ratio. Si ergo beate viuere cupis, ne captato laudem e luxu. Modus tibi omnis cibi & potus esto, prima experio appetitus: condimentum & voluptas, ipse sit appetitus. Sic neque plusquam oportet ingeres, neq; coquis egebis, & quouis potu contentus eris. Prandia & cœnæ fiat neq; petulantes, neq; seueræ, sed hilares & frugales: ut neque propter corpora mentes perturbentur inecatæ voluptatibus, neque se ipsas negligant, opum delitiis & morbis corporis afflicta.

Animus curandus potius quam corpus.

Curato ut non ea tantum quæ ventri ingesseris, te laudent: sed & animi hilaritas, nam illa quidem in sterco redacta, torientis instar effluunt: hæc vero etiam separato animo, perpetuo incoluntur manent. In conuiuio meditare, quemadmodum duo hæc, corpus & animum, tractes. Quicquid autem corpori dederis, statim effunditur: quod animo, perpetuo conseruatur.

Ira luxui non miscenda.

Noli mista iræ luxuria frui. Luxuria enim intra corpus recepta, non multo post perit: ira vero diuissime permanet. Quamobrem vide, ne ira impulsus, conuiuias laute simul & contumeliose tractes, sed ut eos potius placabilitate & frugalitate exhilares. Apum enim muneribus cibos quidem & potiones delinire, dono vero deorum oratione vitia tanquam aculeo acerbe insectari, turpe est. In lectulis curæ tibi sit, ne ministri locupletiores sint ijs quibus ministratur. Absurdum enim est, multos homines paucis seruire lectulis.

Æqualitas seruanda in conuiuio.

Optimum sane fuerit, tum apparandis rebus necessariis manum adiuuere, tum in conuiuio ministris impertiri de iis quæ adiunt. Quod si per tempus præstari commode nequiverit: memento tibi otioso ministrare negotiosos, edenti esurientes, bibenti sitientes, loquenti tacentes, exhilarato mæstos. Sic nec ipse inflammatus quicquam in-

epti in te admittes, neq; in alium abs te irritatum committes.

Contentio aliena conuiuio.

Contentio cum omni loco aliena est, tum conuiuiorum sodalitatibus indignissima. Neque enim ebrius aliquis sobrium quicquam docebit, neq; sobrius ebrio quicquam persuadebit. Vbi autem sobrietas abest, inanis & irritus est contētionis labor. Cicadæ canoræ sunt, cochleæ siccæ: ac hæc quidem humectatione, illæ apricatione gaudent: alteras vt testis emergant, ros prouocat: alteras Solis ardor excitat, quo feruente cantillant. Quare si homo elegans & vrbanus esse voles, cum animus in conuiuio irroratus vino fuerit, tum noli committere, vt prominens inquinetur. Sed cum in conciliis oratione inflammatus fuerit: tum respondere iube, & iustitiæ canere oracula.

Disputatio, eius qui cum differas, moribus accommodanda.

Eum cum quo differis, trifariam considera, vel vt præstantiorem, vel vt inferiorem, vel vt parem. Qui si te sit melior, audiendus est, eiq; parendum: inferiori persuadendum, pari assentiendum. Sic nunquam in crimen contentionis incidet.

Veritati cedendum.

Præstat veritati cedendo vincere opinionem, quam opinioni cedendo vinci a veritate. Quam dum inquiris, non id dabis operam, vt quouis modo vincas. Nam ea inuenta, id consequeris, vt ne vincaris. Veritas ipsa penes sese vincit, opinio apud alios.

Virtus libertatis, seruitutis vitium est nomen.

Duo nomina sunt Libertas & Seruitus: illud virtutis, hoc vitii: vt runq; voluntatis opus, quæ quibus tributa non est, ea neutrum horum attingit. Animus vero dominari solet corpori, & iis quæ corpori adiuncta sunt, voluntatis expertia. Nemo enim studio & voluntate seruus, liber est. Malū vinculum est, vt

est, vt fortuna corporis, sic animi vitium. Nam corpore solutus, vincus animo: seruus est. Contra, solutus animo, vincus corpore: liber. Ac vinculum quidem corporis & natura morte, & vitium pecunia dissoluit: animi vero vinculum virtus magnitudine animi, doctrina, exercitatione.

Tranquilla vita ratio.

Si tranquille placideque viuere cupis: operam dato, vt contubernales tui omnes sint boni. Erunt autem boni, si eos institueris, alios volentes, alios inuitos, ac postea subactos dimiseris. Nam cum iis qui fugerint, vna & improbitas fugiet, & vitium; cum iis autem qui apud te manserint, vna remanebit & bonitas, & libertas. Præstat cum vno libero degentem, securum esse, & liberum, quam cum multis seruire.

Qua tibi fieri nolueris, ea ne feceris alteri.

Quod perpeti recusas, id ne cui feceris. Recusas autem seruitutem: caue ergo ne tibi seruiatur. Nam si serui tibi passus fueris, te ante seruum esse probabile est. Neque enim virtus cum vitio, neque cum seruitute libertas quicquam commune habet. Vt enim is qui valet, neque se curari ab ægrotantibus, neque contubernales suos ægrotare vult: sic homo liber neq; a seruis sibi ministrari, neque conuictores seruire sibi vult.

Libertatis recuperanda ratio.

Qui absque seruis esse cupis, ipse seruitute liberator. Liberaberis autem, si cupiditate solutus fueris. Neque enim Aristides, neque Epaminondas, neque Lycurgus, quod diuites essent, & seruos haberent, alius iustus, alius deus, alius seruator est appellatus: sed quod, quamuis pauperes, Græciam seruitute liberassent.

Rei familiaris tuenda ratio.

Si rem familiarem probe administrare cupis. Spartiatam Lycurgum imitare. Vt enim is non vi-

bem moenibus ciuixit, sed ciues virtute munit, vrbisque libertatem perpetuo defendit: sicut ne magnam domum complectere, neque altis turribus adornari, sed habitatores beneuolentia, fide, amicitia confirma. Sic nihil eam mali ingreditur, etiam si vniuersæ improbitatis turmæ impetum in eam fecerint.

Ædium ornamenta.

Noli tabulis & picturis ædes tuas occupare: sed modestia, sobrietate, temperantia depingito. Quod enim aliunde accedit, impostura quadam ad pascendos oculos adhibetur. Modestia vero est innatum & indelebile & perenne domus ornamentum.

Amicitia armentis potior.

Dato operam, vt multi amici potius, quam multi boues in tua domo sint.

Assentatores cauendi.

Vt lupus similis est cani: sic & adulator, & adulter, & parasitus similis est amico. Caue ergo, ne deceptus, canum custodum loco pestilentes lupos admittas.

Benignitatis splendor.

Elaborare vt gypso candelæcia domus in admiratione sit, luxuriosi est: animum vero benignitate liberalitatis illustrare, est & splendidi, & humani.

Parua contemnenda, magna amplectenda.

Si initio parua admiratus fueris, magnis indignū te præbebis. Si parua contemseris, in magna eris admiratione. Nihil minutius est studio voluptatis, auaritia, arrogantia: nihil præstantius magnitudine animi, clementia, humanitare.

Spes moderanda.

Nec nauem vna ancora, nec vitam vna spem decet. Et pedibus & votis ea perambulanda sunt, quæ fieri possunt.

Magistratus non temere inuadendus.

Vt nauim gubernaturus, omaino gubernandi artem

artem perdisceres: sic rempublicam administraturus, vrbis regendæ rationem discito. Nam vt ibi quamuis nauim: ita hic quamuis vrbem, arte vtriusque rei cognita, regere poteris.

Ornamenta vrbium.

Si tibi propositum est vrbem donariis ornare: te ipsum in primis illi dedicato pulcherrimū mansuetudinis, iustitiæ, beneficentiæ monumentum.

Amplitudo vrbium.

Optime de Repub. mereberis, non si testa ædium in altum eduxeris: sed si ciuium animos euexeris. Præstat enim in paruis domibus magnos habitare animos, quam in magnis ædibus humilia delitescere mancipia.

Mœnia vrbium.

Non Euboicis & Spartanis lapidibus structura moenium interpolanda est, sed Græca disciplina ciuium & magistratum pectora adornanda. Florentes enim & tranquillæ faciunt respub. virorum animi, non ligna & saxa.

Fortitudo ciuium, luxu potior.

Quemadmodum si leones alere velles, non tam pretium vinculorum quam ipsius animantis naturam curares: ita si ciuibus præesse studes, non tam pretium donariorum curato, quam virtutem incollarum.

Ciues pro varietate ingeniorum tractandi.

Sicut bonus equis, non quidem bonos pullos alit, effrenes vero esurire sinit, sed ex equo alit utrosque: sed alteros acrius castigat, & alteris æquare studet. ita etiam is cui respub. curæ est, qui que regendæ ciuitatis rationem tenet, moderatos ciues beneficiis afficere studet, improbos vero neq; subito occidit neque victum illis eundem inuidet: sed vehementius castigat & vrget eum, qui rationi & legi aduersatur.

Vulgus non timendum.

Sicut nec strepitu anser, nec balatu ouis percellit

etur: ita neque te vœcordis multitudinis vox terreat, Vt multitudo temere aliquid suum postulans, te non perturbat: sic tu neque populum inique obturbantem tibi reformidato.

Vltro præstandum quod debetur.

Quod Reipublicæ debetur, id vltro confer, priusquam postuletur: sic nunquam abs te postulabitur, quod non debetur.

Vltro & alacriter largiendum.

Quemadmodum Sol non exspectat preces aut præstigijs, vt oriatur: sed statim splendet, & ab omnibus salutarur: sic neque tu applausus & strepitus & laudationes expectato, vt benefacias: sed vltro bene merere, & æque ac tot amaberis.

*Corpus sordidissimum & molestissimum
natura instinctu am-*
mus.

Mederi animo est magis necessarium, quam corpori. Nam mors improbe vitæ præstat. Pyrrhon dicebat, nihil inter vitam & mortem interesse. Sed rogatus a quodam, Cur ergo ipse non moreretur? Ob istuc ipsum, inquit, quod nihil interest. Mira quædam res est Natura, & vt ait Xenophon, vitæ amans. Corpus enim omnium molestissimum & sordidissimum diligimus & curamus. Quod si quinque tantum diebus vicini corpus curandum esset: eam ferre molestiam non possemus. Quam esset graue, mane, cum surrexisses, alienos fricare dentes: & illas purgare corporis partes, quæ ad naturam necessitatem datæ sunt? Omnino mirum quiddam est, eam nos rem diligere, cui toties singulis diebus inservimus. Impleo sacrum hunc, deinde exonero. Quid hoc molestius? Sed Deo me parere oportet: eaque de causa non recuso manere in vita, & miserum hoc corpusculum lauare, pascere, tegere. Cum vero iunior essem, etiam aliud quiddam mihi imperabat, egoque nihilo minus id ferebam. Cur igitur repugnatis, cum Natura corpus, quod dederat, vobis auferret? Amo id, aiunt. Ergo id quod modo dicebam, istum

istum ipsum amorem Natura vobis dedit. Eadem vero ait: Amitte ipsum iam, neque sis amplius occupatus. Si adolescens mortem obit, accusat Deos, quasi ante diem fato abreptus. Si senex curis & negotiis implicatur: quaeritur se tum esse occupatum, cum requiescendum esset, & nihilo minus ingruente morte viuere vult: accersit medicum, orat ne vlli labori & diligentia parcat. Mirabiles profecto homines, qui neque viuere velint, neque mori. Longiori vitæ & deteriori, breuior & melior omnibus vique modis est præferenda.

Virtus diuitiis potior.

Diuitiis vtendum est, vt materia quadam non in omni re eodem modo. Virtutem igitur omnibus optare præstat, quam diuitias insipientibus periculosas. Pecuniis enim augetur improbitas: & quousque stultior est, eo magis insolefcit, cum voluptatum suarum rabiem explere potest. Nemo avarus, nemo voluptarius, nemo ambitiosus est, idemque humanus: sed solus honestatis studiosus.

Honestas paupertas luxuriosis opibus potior.

Quemadmodum in naui magna, eleganti & aurata nauigans, mergi nolles: sic ne velis in ædibus ingentibus & sumtuosis sedens iactari tempestate. In paupertate quispiam felix ætatem exegit, rarissime vero in diuitiis & magistratibus. Tantum excellit paupertatis bonum, vt nemo vir bonus paupertatem cum turpibus diuitiis commutatam velit: nisi forte olim Atheniensium ditissimus Themistocles, Neoclis F. in egestate virtutis melior fuit Aristide & Socrate. Opulentia vero eius & ipsa euauit, celebrarique desinit. Nam cum improbo viro in morte vna pereunt omnia: honestas vero est æterna.

Deorum muneribus acquiescendum.

Inuitati ad conuiuium, eo quod adest fruimur. Si quis vero postulet a conuiuatore vt sibi pisces aut placentas apponat: ineptus habeatur. In mundo autem multa flagitamus a Diis immortalibus,

quæ illi negant: idque, cum multa sint quæ nobis dederunt.

Quis alio præstantior?

Lepidi homines sunt, qui rebus nostræ potestati non subiectis gloriantur. Ego te, inquit, sum melior. Agros enim multos habeo, tu vero fame confictaris. Alius ait: Ego sum consularis, ego procurator: alius, ego sum crispus. Equus vero equo non dicit, ego sum te melior, quia multum pabuli habeo, multum hordei: freni mihi sunt aurei, & varia ephippia: sed, quia sum te celerior, atque adeo quoduis animal suapte virtute aut vitio, vel melius est, vel peius. Hominis ergo solius nulla est virtus? sed capilli nobis spectandi sunt.

Philosophi munus, & vestes, & ani.

Vt medici est, ægrotos: ita philosophi, homines vitiosos monere. Medico quidem nihil consulenti succensent egrotantes, eumque de sua desperasse salute autumant. Cur vero erga philosophum eodem modo affecti non sunt, ut exstiment, eum de emendatione ipsorum desperasse, si nihil utile præceperit?

Tolerantia & corporis & animi sanitatem arguit.

Qui corpore valent, & æstus & frigora tolerant. Sic qui animo bene constituti sunt, & iram & dolorem, & lætitiā & cæteros affectus ferunt.

Lycurgi patientia & prudentia.

Lycurgi, Lacedæmonii facinus quis nostrum nō miratur? qui a ciue quodā, altero mulctatus oculo: cum a populo sibi traditum, ut suo arbitratu mulctaret, nulla quidē poena affecit, sed instituit. Cumque iam virum bonum effecisset, in theatrum produxit. Admirantibus autem Lacedæmoniis: Hunc, inquit, cum a vobis superbum & iniustum accepissem, vobis æquum & popularem restituo.

Pittaci clementia.

Pittacus quendam a quo læsus fuerat, cum mulctare posset, dimisit: & veniā ultioni præstare dixit, quod illa mansuetæ, hæc ferinæ esset natura.

Parcere

Parcere humanitati est.

Si quem cum vehementia & minis inuadis: memento tibi dicere, te mansuetum esse. Ita cum nihil ferociter egeris, nullius facti te poenitebit, neque unquam accusaberis.

Labor utilis.

Diogenes vllum laborem bonum esse negavit, cuius finis non esset fiducia, & animi potius quam corporis robur.

Raro delinquendum.

Præstat raro delinquere, profitentem te sapius modestum esse: quam raro peccare, si te sæpe dicas delinquere.

Voluptas an sit secundum naturam?

Morosos dicunt eos esse philosophos, qui voluptatem esse naturæ consentaneam non putant: sed consequi ea quæ secundum naturam sint, iustitiā, modestiam, libertatem. Cur ergo animus commodis corporis, quæ minora sunt, gaudet: maximis vero bonis suis non lætatur? Atqui. Natura mihi dedit verecundiam: & sæpe erubescio, si quid mihi videor turpe dicere. Is motus mihi obstat, quo minus voluptatem bonum & vitæ finem statuam.

Iudex verus.

Vt vera libra nec a vera libra regitur, neque a falsa iudicatur: sic etiam iustus iudex, neque a iustis accusatur, neque apud iniustos causam dicit.

Vt rectum recto non eget, sic neque iustum iusto.

Ne prius in alio prætorio ius dicas, quam ab ipsa iustitia tibi ius redditum fuerit.

Si recte iudicare voles, neminem neque accusatorum neque reorum cognoscito: sed ipsum IVS.

In iudicando minime errabis, si ipse in vita nihil unquam deliqueris.

Præstat a condemnato immerito accusari, si recte: quam a Natura iure reprehendi, si iniuste iudicaris.

Vt lapis quo aurum exploratur, non & ipse ab

auro vicissim exploratur: sic neque is qui facultate iudicandi est præditus.

Turpe est iudicem ab alio iudicari. Ut recto nihil rectius, ita iusto nihil iustius.

Illustris viri frugalitas publice utilis

Vt in portibus pyrae paucis farmentis magnam edentes flammam, errantibus in mari nauibus multum adferunt adiumenti: sic vir illustris in vrbe afflictus, si ipse paucis sit contentus, magna beneficia confert in ciues suos.

Agrippini virtus.

Agrippinus ob hoc laude dignus est, quod cum vir esset præstantissimus, nunquam ipse sese laudauit: sed & cum ab alio laudabatur, erubescerebat. Is vir talis erat, ut semper aduersæ rei, quæ ipsi accidisset, laudationem conscriberet. Si febris citabat, febris: si male audiebat, infamiae: si exulabat, exilii: cum vero aliquando pransuro interuenisset, qui nuntiaret, iubere Neronem ut exulatum iret: Ergo, inquit, Aricie prandebimus.

Delictorum defensiones quarimus.

Romanæ mulieres Platonis de Republica libros in manibus habent, quod communes oportere mulieres esse censet. Verba enim viri illius amplectuntur, non sensum. Is quippe non contrahere matrimonium, & vnum vnus uti consuetudine iubet, & postea communes vult esse mulieres: sed talibus nuptiis repudiatis, aliud coniugii genus instituit. Omnino enim homines delictis suis parare defensiones gaudet, cum philosophia neget vel digitum temere esse extendendum.

Voluptates commendat rarior usus.

Rarissimæ quæque voluptates maxime delectant. Sed si quis excesserit modum, suauissima quæque fiunt molestissima.

F I N I S.

HIERO.

HIERONYMVS WOLFI-
us Lectori S.

Vtinam epistolas Epicteti, quæ cū Simplicii Commentariis in Florentina Bibliotheca exstare dicuntur, habere potuissemus: ut ne quicquam tam præstantis philosophi desideraretur. Sed eas, uti spero, aliud tempus e suis tenebris in lucem proferet. Nunc vero hanc altercationem quamvis quodammodo, ut opinor, corollarii vice aducere visum est, ob exiguam tantilla charta iacturam, quam vel una sententia pensare potest. Vale.

ALTERCATIO HADRIANI
AVG. ET EPICTETI PHI-
LOSOPHI.

HADRIANVS. Quid erit nobis, si cinctum soluas, neque nudaberis ipse? Respice corpus, quod & doceri possis. EPIC. Epistola est. HAD. Quid est epistola? EPIC. Tacitus nuntius. HAD. Quid est pictura? EPIC. Veritas falsa. HAD. Quare hoc dixisti? EPIC. Videmus enim poma picta, flores, animalia, aurum, argentum, & non est verum. HAD. Quid est aurum? EPIC. Mancipium mortis. HAD. Quid est argentum? EPIC. Inuidiæ locus. HAD. Quid est ferrum? EPIC. Omnis artis instrumentum. HAD. Quid est gladius? EPIC. Regimen castrorū. HAD. Quid est gladiator? EPIC. Sine crimine homicida. HAD. Qui sunt qui sani ægrotant? EPIC. Qui aliena negotia curant. HAD. Qua ratione homo lassus non fit? EPIC. Lucrum faciendo. HAD. Quid est amicitia? EPIC. Concordia. HAD. Quid est longissimum? EPIC. Spes. HAD. Quid est spes? EPIC. Vigilanti somnus, expectanti dubius euentus. HAD. Quid est, quod homo videre non potest? EPIC. Alterius animum. HAD. Qua re peccant homines? EPIC. Cupiditate. HAD. Quid est libertas? EPIC. Innocentia. HAD. Quid regi & misero commune.

P 4

Commune.

Sermo.
Vita.
Mors.
Tuba.
Tumba.
Paupertas.
Homo.
*Videtur esse di-
fichon, sic le-
gendum:
Poma ut in ar-
boribus pendēt,
sic corpora ni-
fira. Aut ma-
tura cadunt,
aut isto acerba
vniunt.*
Fortuna

est? EPIC. Nasci & mori. HAD. Quid est optimum ac pessimum? EPIC. Verbum. HAD. Quid est quod alii placet, alii displicet? EPIC. Vita. HAD. Quid est optima vita? EPIC. Breuissima. HAD. Quid est certissimum? EPIC. Mors. HAD. Quid est mors? EPIC. Perpetua securitas. HAD. Quid est mors? EPIC. Timenda nulli, si sapiens degat: Inimica vitæ, Numē amantium, Metus parentum, Liberorum præda, Testamenti gratia, Post obitum sermo, Supremæ lacrymæ, Post memoriam obliuio, Fax rogi, Onus sepulcri, Titulus monumenti: Mors omnium malorum finis est. HAD. Quare mortuus coronatur? EPIC. Agonem se vitæ transegisse testatur. HAD. Quare mortuo pollices ligantur? EPIC. Vt parem post obitum esse se nesciat. HAD. Quid est vesperilo? EPIC. Quem multi deuitant, & nemo effugit. HAD. Quid est rogos? EPIC. Contentio crediti, persolutio debiti. HAD. Quid est tuba EPIC. Belli incitamen, Castris signum, Arenæ admonitio. Scenæ commissio. Funeris deploratio. HAD. Quid est monumentum? EPIC. Saxa stigmofa, Otiosi viatoris spectatio. HAD. Quid est homo pauper? EPIC. Quem vt puteum desertum omnes aspiciunt, & suo loco illum relinquunt. HAD. Quid est homo? EPIC. Balneo similis. Prima cella tepidaria vntuaria, infans natus perungitur. Secunda cella sudatoria, pueritia est. Tertia cella asla, perferetaria iuuentus. Quarta cella frigidaria, senectus, omnibus æquat sententiam. HAD. Quid est homo? EPIC. Pomo similis. * Poma vt in arboribus pendent, sic sunt & corpora nostra: aut matura cadunt, aut, si cito, acerba ruunt. HAD. Quid est homo? EPIC. Sicut lucerna in vento posita. HAD. Quid est homo? EPIC. Loci hospes, Legis imago, Calamitatis fabula. Mancipium mortis, Vitæ mora: quo fortuna sæpe suos ludos facit. HAD. Quid est fortuna? EPIC. Vt matrona nobilis, quæ in seruos se impingit. HAD. Quid est fortuna? EPIC. Sine iudicio proxima meta. Aliorum bonorum casus: Ad quem venit, splendorem

rem ostendit: a quo recedit, vmbra facit. HAD. Quot sunt autem fortunæ? EPIC. Tres. Vna cæca, quæ vbilibet se impingit: & alia insana, quæ concedit, cito auferit: tertia iusta, quæ miserorum preces non exaudit. HAD. Quid sunt dii? EPIC. Oculorum signa, Mentis numina. Si metuis, timor est: si conuines, religio est. HAD. Quid est sol? EPIC. Splendor orbis, qui tollit & ponit diem, per quem seire nobis cursus horarum datur. HAD. Quid est luna? EPIC. Diei adiutrix, Noctis oculus, Fax tenebrarum. HAD. Quid est cælum? EPIC. Culmen imensum. HAD. Quid est cælum? EPIC. Aer mundus. HAD. Cælum. Quid sunt stellæ? EPIC. Littora gubernatorum. HAD. Quid est terra? EPIC. Horreum Cereris. HAD. Quid est terra? EPIC. Cellarium vitæ. HAD. Quid terra est mare? EPIC. Iter incertum. HAD. Quid est nauis? EPIC. Domus erratica. HAD. Quid est nauis? EPIC. Vbilibet hospitium. HAD. Quid est nauis? EPIC. Numina Neptuni, Anni cursuum tabellarium. HAD. Quid est Nauta? EPIC. Amator pelagi, Firmi desertor, Contemptor vitæ mortisque, Vndæ cliens. HAD. Quid est somnus? EPIC. Mortis imago. HAD. Quid est nox? EPIC. Laboranti requies, Grassanti lucrum. HAD. Quid est culcitra? EPIC. Insomnis volutatorium. HAD. Quare Venus nuda pingitur? EPIC.

Nuda Venus picta est: nudi pinguntur amores. ♀
Quis hac nuda placet, nudos dimittat oportet.
HAD. Quare Venus Vulcano nupta est? EPIC. Ostendit, amorem ardore incendi. HAD. Quare Venus straba est? EPIC. Quia prauus est amor. HAD. Quid est amor? EPIC. Otiosi pectoris molestia, in puero pudor, in virgine rubor, in fœmina furor, in iuvene ardor, in senescitudo, in derisore delicti nequities est. HAD. Quid est Deus? EPIC. Qui omnia tenet. HAD. Deus. Quid est sacrificium? EPIC. Delibatio. HAD. Quid sacrificium est sine societate? EPIC. Regnum. HAD. Quid est regnum? EPIC. Pars deorum. HAD. Quid est Cæsar? EPIC. Publicæ legis caput. HAD. Quid est Senatus? Senatus.

Miles.

EPIC. Ornamentum vrbis, Splendor ciuium. HAD. Quid est miles? EPIC. Murus imperii, Defensor patriæ, Gloriosa seruitus, Potestatis iudicium. HAD.

Roma.

Quid est Roma? EPIC. Fons imperii orbis terrarum, Mater gentium, Rei possessor, Romanorum contuberniū, Pacis æternæ consecratio. HAD. Quid est victoria? EPIC. Belli discordia, Pacis amor.

*Victoria.**Pax.**Forum.**Amici.*

HAD. Quid est pax? EPIC. Tranquilla libertas. HAD. Quid est forum? EPIC. Templum libertatis, Arenalitigantium. HAD. Quid sunt amici? EPIC.

Statuæ aureæ sunt. HAD. Quid est amicus? EPIC. Pomo citreo similis, foris beatus: nam intra petus * acidum occultat * malo. HAD. Quid sunt

acinum Parasiti.

parasiti? EPIC. Qui tanquam pisces adefcantur.

**HVIC DIALOGO PROPTER
ET SIMILITVDINEM ET ELE-
gantiam, Problemata Thaletis & aliorum
adscribere visum est.**

PHILOSOPHORVM.

 Vid est omnium antiquissimum? DAVS. ortu enim caret. Quid pulcherrimum? MVDVS, quippe opus Dei.

Quid maximum LOCVS. Capit enim omnia. Quid velocissimum? MEN S. Nam percurrit omnia.

Quid potentissimum? NECESSITAS. Omnibus enim dominatur.

Quid sapientissimum? TEMPVS. Inuenit enim omnia.

Diæne prior fuit, an nox? Nox vno die prior exstitit.

Quid est difficile? SESE NOSSÈ.

Quid facile? ALIVM MONERE.

Quid suauissimum est? VOTI FIERI COM-
POTEM.

Quid

Quid raro, vel (nam & sic intelligi potest τὸ δύσκολον γένοιωδῶς) cum molestia spectatur? SENEX TYRANNVS.

Quo pacto calamitatem facillime feras? Si cum inimicis tuis peius agi videas.

Quo pacto optime iustissimeque viuemus? Si ipsi non fecerimus, quæ in aliis reprehendimus.

Quis est BEARVS? Qui & corpore sano est, & animo bene instituto.

Cum inter vitam & mortem nihil interesse dicas, cur non moreris? Quia nihil interest.

Latent ne Deum iniuriæ hominum? Imo ne cogitationes quidem.

Quisnam sapientiæ primas tenet? DEVS. Tribuitur & Soloni.

Quid est numen? Quod neque principium, neque finem habet.

Quis pulcer? Non qui faciem exornat, sed qui est bonis moribus præditus.

Estne adolescenti vxor ducenda? Nondum venit tempus.

An vero ingrauescente ætate? Iam præterita tempus.

Musai.

Vnde oriuntur omnia? Ex vno, & in idem resoluantur.

Anaxagora.

Res omnes simul fuerunt: sed Mentis interuentu in ordinem redacta sunt omnia.

Pythagora.

Quis est sapiens? Nullus homo, sed solus Deus.

Apollinis.

τίς σφίη πάντων πρῶτος: τὸς τε τῶν αὐδῶν.
Illius esto tripos, cuius sapientia vincit.

Thaletis, aut Socratis.

Ob hæc tria Fortunæ gratiam habeo: quod hominum sum, non bestia: quod vir, non mulier: quod Græcus, non Barbarus.

Beatitude est, Mens sana in corpore sano.

Anicula Thaleti prolapsa in foueam.

Cum ea quæ ante pedes sunt, videre nequeas: putasne te cœlestia cogniturum?

Thaletis.

Non deterius est adulterio periurium.

Solonis.

Quo pacto maxime deterri possunt homines ab iniuriis? Si ij qui læsi non sunt, æque iniuis animis tulerint, atque ij qui læsi sunt.

Cur deploras filium, cum lacrymis nihil proficias? Ob hoc ipsum, quod nihil proficio.

Æsopi, a Chilone interrogati.

Quid agit Iupiter? Alta deprimat, extollit humilia.

Chilonis.

Eruditi qua re præstant indoctis? Sp̄e bona.

Quid est difficile? Arcana tacere, otium recte collocare, iniuriam posse ferre.

Cur aliis non maledicendum? Ne audias quæ velis.

Quid agendum potenti? Adhibenda clementia, vt homines eum magis reuerentur quam formident.

Pittaci.

Quid est optimum? Ea quæ adsunt, boni consequere.

Quod imperium est optimum? Depicti ligni: hoc est, legum.

Biantis.

Quis est infelix? Infelicitatem ferre non posse. Ea quæ fieri nequeunt oppetere, & aliena mala non recordari, quid est? Morbus animi.

Quid est difficile? Res mutatas in peius pulcre ferre.

Quid agendo homo delectatur? Lucrando.

Adolescentia quod viaticum ad senectutem parare sibi debet? Sapientiam & eruditionem, quarum possessio constantior est rebus cæteris.

Quid suauis est hominibus? Spes.

Cleobuli.

Cleobuli.

Vnus pater habet 12. filios, quorum singulis sunt 30. filia, forma dissimili, alia albæ, alia nigra. Quæ quamuis immortales, tamen omnes intereunt. Quid hoc est? Annus.

Periandri.

Quæ custodia principis optima? Si benevolentia, non armis muniatur.

Anacharsidis.

Vitis quot uvas gignit? Tres: primam voluptatis, alteram ebrietatis, tertiam molestiæ.

Qua ratione vitabis ebrietatem? Si ebriorum deformitatem ob oculos tibi posueris.

Quantum a morte absunt nauigantes? Quatuor digitos.

Quæ naues sunt tutissimæ? In naualia redactæ.

Nauigantes quo numero habendi? Neque inter viuos, neque inter mortuos.

Quid apud homines idem & bonum est, & malum? Lingua.

Quid est forum? Certus locus, in quo alius alium fallat & circumueniat.

Mysonis Chenei.

Vnde petenda est oratio? E rebus & factis: non res & facta e verbis. Neque enim verborum causa res geruntur, sed propter res verba fiunt.

F I N I S.

PLVTARCHI LI-
BELLVS, QVO DERIDET
STOICOS, VT ADMIRABILIORA

locutos quam Poetas: Hieronymo Wol-
fio interprete. Ant. Sen. & Anab.

Iustus Stoi-
corū sapien-
tem, quam
Pindari Cae-
neum deri-
deri.

Epictetus a-
nimi robur
huiusmodi
casibus op-
ponit.

Ἐπίκτητος
ἀνὴρ ἰσχυρὸς
καὶ τοιοῦτων
ἐπιπέσεων
ἀντιτάσσεται.

Subita mu-
tationes Sto-
ici stulti &
sapientis.

Animi pul-
critudo con-
sideratur, nō
corporis.

PINDARI Cæneus reprehensus fuit, quod sine vlla
veri specie ferro imperuius, & inuolabili cor-
pore fingeretur: ac demum recto pede terram
a se diffusam inuulneratus subierit. At Stoicus La-
pitha, velut ex adamantina materia, indolentia illi,
fabrefactus: non ille quidem est inuulnerabilis,
neque morborum & doloris expers, sed manet se-
curus, hilaris, inuictus, liber quamuis vulneretur,
doleat, torqueatur, in excidio patriæ, in huiusmodi
cladibus. Pindari Cæneus ictus non vulneratur:
Stoicorum vero sapiens, inclusus non prohibetur:
præcipitatus, non cogitur: extortus, non cruciatur:
ambustus non læditur, in lucta prostratus non vin-
citur: vallo circumdatus, non obsidetur: venun-
datus ab hoste, non est captiuus: nauigiorum non
dissimilis, quæ cum inscriptionem habeant secundæ
navigationis, & prouidentia curæque seruaticis,
tempestate iactantur, allisæ scopulis franguntur &
euertuntur. Euripidis Iolæus subito ex infirmo &
effæto adolescens & robustus ad pugnam voto
quodam exsurgit. Stoicorum vero sapiens, heri fuit
odiosissimus simul & pessimus, hodie subito ad vir-
tutem transintrauit: & e rugoso pallido, morbo-
so, afflictio & arumoso sene, decorus, Deo similis,
formosus euasit. Vlyssi Minerua rugas, caluitium
& deformitatem abstulit, vt pulcer appareret. Isto-
rum autem sapiens, non recedente senio a corpore,
sed augete, & eum circumuallante, quamuis
forte gibbosus, edentulus, luscus: neq; turpis, neq;
deformis, neque terro aspectu est. Nam vt scarabe-
us, relicti vnguentis, oletum persequi dicitur: ita
Stoicus amor turpissimorū & deformosissimorum
confut-

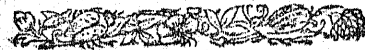
consuetudine vsus, eosdem per sapientiam pulcros
& formosos factos auersatur. Fingamus. apud Stoi-
cos aliquem mane fuisse pessimum, idem vesperi
erit optimus, & cum attonitus, rudis, iniustus, petu-
lans, atque etiam seruus, pauper, egenusque obdor-
misset: eodem die resurgit sapiens, rex, diues &
beatus, factus modestus, iustus, constans, opinionis
expers, imberbis & impubes, iuuenili & tenero cor-
pore, animo infirmo, effæminato, molli & incon-
stanti: mentem perfectam, summam prudentiam,
diuinam affectionem, scientiam ab opinione re-
motam consecutus, quamuis improbitas in eo nihil
ante remiserit, subito, parum abest quin dicam he-
ros aliquis, aut genius, aut Deus ex animali pessimo
euasit. Nam qui Virtutem e Stoa petierit, ei dicere
licet: Opta quicquid vis, id optatum ferēs, hæc diui-
tias affert, regnum habet, felicitatem largitur, for-
tunatos facit, nullius rei egentes, sua sorte conten-
tos, eos etiam qui ne denarium quidem domo secū
attulerunt. Poëticus sermo, quo decorum seruet,
nusquam Herculem rebus necessariis egere sinit:
sed velut e fonte ipsi & suis copiæ affluūt. Qui vero
Stoicam Amaltheam acceperit, diues ille quidem
factus est, sed victum ab aliis emendicat: Rex est,
sed accepta stipe syllogismos resoluit: omnia solus
habet, sed mercedem ædium soluit, & farinā emit,
pecuniam sæpe ab iis mutuatus, qui nihil habent.
Itacensis ille Rex, cum se cognosci nollet, mendic-
at: & quam maxime potest, se facit mendico turpi
similem. At Stoicus Rex clamitans & vociferans,
se solum esse regem, se solum esse diuitem, sæpe in
alienis foribus conspicitur, dicens:

Vestem dato Hipponacti:

Valde algeo, horreoq;

”

”

ALIVS PLVTAR-

CHI LIBELLVS, EODEM IN-

TERPRETE: QUI GRULLVS A GRVN-

nit u porcorum (qui Græci γεωδαιμόνης est) inscribitur,

lectu non minus iucundus quam uilis: quo declarat

(quod quidem & deplorandum & detestandum est)

plerasque bestias natura congruentius uinere, & pauci-

oribus uitiis contaminatas esse, quam vulgus homi-

num. Consideremus, Lector, quales simus, &

quid Deo responsuri si-

mus.

PERSONÆ DIALOGI.

Vlysses. Circe. Gryllus.

V L Y S S.

Vlyssis am-
bitio & uan-
coria per-
fringitur.

ISTA quidem intellexi, Circe, ac memini. Ad-
modum autem ex te audire cupio, nunquid inter
istos, quos in lupos atque leones mutasti, Græ-
cos aliquos habes? C. Multos, suauissime Vlyf-
ses. Cur autem interrogas? V. Quod omnino
persuasum habeo, mihi perquam honorificum fore
apud Græcos, si istos tuo beneficio pristinae formæ
restitutos acciperem, ac homines denuo redderem,
ne scilicet præter naturam in beluarum corporibus
senescentes, adeo miserabiliter atque ignominiose
uiuerent. C. Tanta est istius hominis inscitia, ut
ambitionem suam non sibi tantum & sociis, sed ali-
enis etiam calamitosam esse oportere putet. V. Ite-
rumne, Circe, me absurda ista oratione, quemad-
modum alios, Cyceone tuo propinato, beluam
reddere studes? Quid enim? Non ero belua, si per-
suaderi mihi patiar, calamitosum esse, hominem
belua fieri? C. Quasi vero tu non longe absurdus
de te ipso consulueris, qui vitam immortalem & se-
nectutis expertem agere mecum recusans, ad mu-
lierem mortalem, vel auum potius iam efficerem, si

vera

vera fateri libet, per infinita adhuc pericula prope-
res, ambitione uidelicet amplificandi nominis uan-
naeque gloriolæ studio incitatus, umbram inanem
ac simulacrum, uero bono præferens? V. Sint ista
sane ita ut dicis, Circe. Quid enim necesse est nos
de eadem re contendere toties? Viros uero istos di-
mitte liberos, mihi que dona. C. Minime uero istuc
ita facile fiet, ut tu putas. Nec enim sunt uulgares
quidam, ac plebei. Sed tu prius eos interroga, utrum
uelint, nec ne? Quod si negarint, persuade illis, si
qua tua est eloquentia. At si ipsi disputando te vi-
cerint, satis tibi sit, tam male te & tibi ipsi, & tuis
sociis consuluisse. V. Quas mihi delicias facis, o be-
ata? Qui enim isti uel audient, uel respondebunt,
dum asini, sues & leones fuerint? C. Bono animo
es, homo hominum ambitiosissime. Ego efficiam,
ut & intelligere & disputare queant, uel unus potius
omnium munere fungetur. En cum hoc disere. V.
Quo eum nomine appellabo? Ecquis hominum
hic est? C. Quid istud ad rem? uerum, si placet, Gryl-
lum appella. Ego autem interim cedam, ne dissi-
mulata sententia sua, ad gratiam loqui ac disputare
uideatur. G. Salue Vlysses. V. Et tu Grylle. G. Qua
de re interrogare vis? V. Intelligo uos homines
fuisse. Miseret me igitur sortis istius cum uestrum
omnium, tum (uti par est eorum clade in primis
afficior, si qui Græci sunt inter uos. Quare modo
a Circe petis, ut quicumque uestrum id uellet, eum
solutum, pristinaeque figuræ redditum, abire no-
biscum pateretur. G. Desine Vlysses, neque quic-
quam ultra dicas. Omnes enim ualde te despici-
mus, cum intelligamus falso prædicatam esse tuam
eloquentiam, & eximiam quandam præter ceteros
sapientiam, ut qui incircumspecte prorsus mutatio-
nem e deterioribus in meliora metuendam ducas.
Nam quemadmodum pueri a medicorum phar-
macis abhorrent, & illas modestias fugiunt, quæ &
corporis & mentis pariter statum immutant, ac u-
tiusque & sanitati & integritati consulunt; sic tu

Gryllus ma-
nult esse por-
cus quam
homo.

e

valde caues, ne alius ex alio fias. Et tu ipse horres & expanescis cum Circe degere, metuens ne te per insidias aut suem aut lupum faciat: ita nobis persuadere studes, qui copis omnibus rerum iucundissimarum circumfluimus, vt & his, & ea quæ horum auctor est, relictis, vna tecum soluamus, denuo facti homines: quibus nullum aliud animal est miserius, adeo vt miseria sua quasi delectari videantur. V. Tu mihi Grylle videris illa potione non formam tantum, sed mentem etiam penitus amisisse: qui sis refertus tam absurdis & peruersis atque præposteris cogitationibus. Nisi forte consuetudinis quædam in isto corpore voluptas præstigias tibi fecerit. G. Neutrum istorum in causa est, Rex Cephalenum: quod si disputare nobiscum, quam nos criminari malueris, mex tibi aliud persuadebimus, vtrunque vitæ genus experti: ac ostendemus, hæca nobis non iniuria illis præferri. V. Enimvero vos audiam, ac lubens. G. Et nos parati sumus ad dicendum.

Quanto per se fecundus ager præstator sit laborioso culto: tanto potior rem esse virtutem beluarum humana.

Est autem a virtutibus, tanquam ab ipso capite, arcessenda disputatio: quæ, vt apparet, maximos vobis animos faciunt: quasi & iustitia & prudentia & fortitudine, & si qua sunt alia huius generis, longe præstetis reliquis animantibus. Responde mihi igitur, vir sapientissime. Audiui enim te Circe aliquando commemorantem de Cycloperum terra, quæ, cum neque arari neque plantari quicquam in ea soleat, adeo tamè bona & fecunda esse diceretur, vt omnis generis fructus vltro ferret. Vtrum igitur hæc laudandam magis censes, an tuam illam Ithacam, caprarum altricem, asperam atque sterilem, adeo vt magnis multisque culta laboribus, & parua & tenuia & vilia gignat agricolis? Neque vero velim te grauiter hoc, atque iniquo animo ferentem, amore patriæ impulsus, aliud quam sentias respondere. V. Amo quidem (fatendum est enim) magis & pluris facio meam patriam, laudo vero & admiror illam. G. Fatebimur igitur iam id, quod sapientissimus hominum affirmat: alia quidem laudanda ac probanda,

*Absurdū a-
lia laudare,
alia sequi.*

alia

alia vero sequenda esse, & amplectenda. Sic autem prius illud accipio, quasi idem de animo quoque respondisses. Nam eadem est illius quæ præstantis sollicitio, vt præferendus is videatur, qui virtutem ex sese quasi fructum sponte natum proferat absque negotio ac labore. V. Non repugno. G. Iam igitur illud etiam largiris, beluarum animum aptiorem esse, & perfectiorem ad gignendam virtutem, quam sine imperio, sine doctrina, tanquam ager neque subactus neque constitus, vnicuique in suo genere conuenientem proferat, & ipsius naturæ vi perficiat. V. Et quæ tandem virtus est, o Grylle, cuius etiam beluæ sint participes. G. Et quæ tandem, qua non longe vincant mortalium omnium sapientissimum? Inuenire primum, si placet, fortitudinē, quæ tibi tollit animos. Magnificum enim quiddam & præclarum esse censes, si audacis atque viribus euerforis titulo celebrere: cum tamen, vir nocentissime, dolis & fraudibus, homines ad simplicem & generosum bellum assuefactos, ignaros imposturæ & mendaciorum, calliditate circumuentos viceris, improbitatemque honesto vocabulo velaris, cum virtus improbitatem nullo modo admittat. At vero beluarum certamina cum inter ipsas, tum contra vos, vides quam sint expertia fraudis, quamque simplicia: utque sese propugnent, ac defendant, maxime fretæ suis viribus ac robore? idque faciunt neque coactæ legibus, neque metu actionis desertæ militiæ: sed ipsa natura duce vinci timent, animumque infractum atque insuperabilem ad extremum usque spiritum retinent. Nec enim eas succubuisse putandum est prostratis corporibus: neque despondent animos, sed præliis immoriuntur. Quin etiam robur & iracundia decedens e multis iam moribundis, seseque colligens in vna aliqua parte corporis, resistit interficienti, palpat, indignatur, donec tanquam flamma quædam oleo deficiente protius extincta intreat. Non supplicant, non commiseratiam mouent, non deprecantur, non sese victas esse

*Fortitudo
Vlyssis insidiosa.*

*Fortitudo
beluarum.*

*Magnanimitas beluarum
est libertas
in amor.*

Q 2

constentur. Neq; etiam, seruit leoni leo, nec equus equo propter fortitudinem: quemadmodum homo homini, seruitute ignavia cognata, a quo animo acquiescens. Quaecunq; autem feras, homines laqueis aut dolis subegerunt, adultas saltem: illas nec cibo gustato, & siti constantissime tolerata, necem sibi summa cum voluntate consciscunt. Pulli earum quidem & catuli per aetatem flexibiles adhuc & teneri, multis adhibitis delinimentis atque illecebris fallacibus, per praestigias voluptatum, quae contra eorum naturam sunt, tandem decepti ac victi, cicurari sese patiuntur, siue id effeminati potius est. Feras igitur maximo esse robore animorum praeditas, eoque naturali: hominum autem audaciam praeter naturam esse, vel ex illo maxime perspicuum est. Nam in beluarum genere, eadem est maris & foeminae fortitudo, siue quid operis faciendum, siue ea quae procreata sunt defendenda sint. Nonne de Crommyonia siue audis, cui sexus foemineus minime obstitit, quo minus Theseo plurimum negotii faceretur? & Sphinga illam non adeo sapientia iuisset, ad Phycium in edito loco sedentem, ac aenigmata & griphos nescientem, nisi robore ac fortitudine Thebanis longe praestitisset. Ibidem alicubi etiam de Telmessia vulpe cuius astuta celebratur improbitas audis, & in vicinia de serpente, quae cum Apolline de oraculo Delphico certarit. Athen autem rex vester, optimo consilio accepit a Sicyonio illo, qui cupiebat immunis esse a militia. Quis enim non malit praestantem equam, victoriaeque cupidam, quam virum ignauium? Ipse porro pardales & leaenas saepe vidisti, quae foemellae cum sint, nihil de impetu ac ferocia & robore maribus concedunt: longe aliter quam tua vxor, quae te foris militante, ipsa domi ad focum desidet, hirundinibus ignauior contra eos a quibus, & ipsa & res familiaris per iniuriam petitur, quamuis Lacena sit. Quorsum igitur mulieres Caricas & Maonidas afferam in medium? Nam vel ex his perspicuum est,

viro

*Foemellarii
inter beluas
eadem fortitudo
qua
marium.*

*Crommyonia
sua.
Sphinx.*

*Vulpes.
Serpens.*

Equa.

*Penelopes
ignavia.*

viros non a natura habere fortitudinem, siquidem illa mulieres destituuntur. Itaque vos coacti legibus, neque vltro neque volentes, sed seruili quadam consuetudine & probris & opinionibus aduentis adducti, vel impulsu potius, fortes esse meditati, laboresque & pericula suscipitis & sustineris, non quod id sine horrore ac metu fiat: sed quod alia plusquam illa formidatis. Nam quemadmodum lociorum tuorum primus quisque leuissimum remum occupat, non quod despiciat alium grauiorem, sed quod eum fugit & auersatur: sic qui plagam sustinet, ne vulnera accipiat, & in aciem defensionis causa descendere mauult quam ignominioso genere supplicii occidi: non is illa fortiter aggreditur, sed ab aliis trepide ignauiterque refugit. Vnde apparet, vestram fortitudinem nihil esse aliud nisi prudentem timiditatem: audaciam vero metum scientiae sociatum, qua alia per alia defugiantur. Denique si fortitudinis laudem feris praereptam cupitis: qui sit vt poetae vestri, si quem, vt praecclare suo munere functum, in praelio celebrare volunt, comparationes de apris, lupis atque leonibus afferant, non autem virorum impetu leones atque viros ornatiores reddere studeant? Inde illud nimirum est, quod quemadmodum veloces ventis, formososque Diis similes (ne quid omnino ad laudis amplitudinem possit adiici) esse praedicant, sic egregios bellatores cum praestantioribus censent esse comparandos, iis videlicet quae per contemptum bruta vocatis animalia. In causa est autem, quod

*Virorum
coacta for-
tutudo.*

*Poetarum
imagines
sumta a fo-
ris.*

*Iracundia
eos fortitudinis.*

Q 3

fensioni vindictæque necessariam species, quid absurdius? Nam qui conuenit vos naturam quasi in iudicium vocatam, ream agere, quod corporibus vestris neque stimulos addidit, neque vos dentibus armavit, neque ad uncis vnguibus instruxit, cum ipsi instita animis arma reprimatis atque abiciatis? V. Papæ Grylle, quam acutus mihi sophista fuisse videris, qui nunc e rostro suillo suggruniens, institutam quæstionem tam egregiis argumentis confirmaris? At cur non ordine de temperantia tibi dicendum esse censuisti? G. Quo expectabam fore, vt tu hæc quæ dicta sunt, prius reprehenderes. Tu autem, vt video, de temperantia studeas audire, tum quod pudicissimæ mulieris maritus es: tum vero, quod exemplum esse continentia te ipsum censes, ob spretum Circes concubitum. Neque vero ista re vlli animalium, si continentia ratio habeatur, es præferendus, quæ relicto congressu præstantiorum, amatorias illecebras & voluptates in suo quaque genere consecantur. Nō igitur mirum est, si, quem admodum Mendesium in Ægypto hircus cum mulieribus & elegantibus conclusus mulierculis, abhorere ab illarum amplexibus fertur (nam capræ sunt, quarum ille amore magis deperit) sic & tu consuetam inusitatis præferens, sortis humanæ memor, cum Dea in eodem dormire lecto recusas. At Penelopes modestiam cornices innumerabiles gloriendo ridebunt, atque despicient: quarum nulla est quin post coniugis obitum, nedum ad breue tempus, sed totas nouem ætates hominum vidua maneat. Itaque tua Penelope a singulis cornicibus nouies vincitur. Enimvero quoniam intellexisti me sophistam esse, ordine quodam in disputando progrediar, & temperantia definitione constituta, & cupiditatibus in genera distributis. Est igitur temperantia, modus atque ordo quidam cupiditatum, qui vt accersitas atque superuacaneas tollit: ita necessarias non vltra id quod satis est, quodque decet, euagari patitur. Appetitionum autem immensum quoddam

*Continentia
Ulyssis elo-
natur.*

*Mendesius
caper mulie-
ribus capel-
las præferit.*

*Cornices Pe-
nelope mo-
destiores.*

*Temperan-
tia definitio.*

quoddam esse pelagus, te non præterit. Nam cibus & potus, & secundum naturam, & necessarii omnino sunt? At rei venereæ illecebræ, et si earum initia natura proficiuntur: tamen cum etiam sine illis non incommodè viui possit, naturales ex eo quidem, non etiam necessariae sunt appellatae. Earum vero colluuiæ, quæ neque naturales, neque necessariae sunt, sed extrinsecus ab inani opinione atque neglecta & ignorantia decori honestique sese affuderunt, parum abest quin vestro in genere naturales ceciderit atque exterminarit: perinde vt in rebus publicis fieri solet, cum indigenæ & ciues ab aduenarum & inquilinorum multitudine opprimuntur. At peregrinis affectibus in animis beluatum nullus patet aditus, nulla consociatio datur: earumque uacuis appetitionibus, tanquam a tempestuoso mari, d'fista atque remota est: in naturaliæ profusæ vestra illa (si Diis placet) elegantia cessantis naturam optignatis atque infutis, neque adscititiis & peregrinis cupiditatibus violatur, constantissime retinetur atque sequuntur, & a naturæ præscripto ac legibus non aberrant. Me quidem non minus olim, quam te nunc, aurum ita reddebat attonitum, vt nihil cum illo ducere comparandum: argentum & ebur in sui pelliciebat amorem ac admirationem: quarum rerum copiis vt quisque maxime abundabat, ita maxime a me prædicabatur & beatus & Diis carus, sine illè Phryx esset, siue Car Dolone abiectior, aut infelicio Priamo. In eo erant omnes cupiditates meæ sitæ: adeo vt cæterarum rerum, quæ multæ atque vberes erant, nullum in vita fructum perciperem: orbatusque mihi viderer, ac destitutus maximis in vita bonis. Itaque (nam meminì) cum in Creta te vidissem veste splendida, cuiusmodi soletis in festiuitatibus vt, exornatum: neque prudentiam admirabar, neque virtutem tuam, sed exquisitam ac insolitam tunicæ subtilitatem, purpureiq; pallii molliciem, inque sola pulcritudine mentem

Appetitiones necessarias, Naturales, Superuacua.

Bruta Superuacuis appetitionibus. Cautio in naturaliæ cessantis naturam optignatis.

Auaritia humana, & vanitas.

Vestis maior admiratio, quam hominis.

& oculos cum stupore desigebam. Frat etiam in ipsa ex auro fibula, nescio quid ludicrum, summa (ni fallor) arte tonatum. Conscitabar igitur te, muliecularum plane more attonitus. Nunc autem reiectis atque expurgatis inanibus illis opinionibus, aurum & argentum peiinde vt ceteros lapides, cum cõrem tu prætereo. I.ænis autẽ tuis, mollibusq; tapetib. profecto somni capiendi causa nihilo libentius indormire velim, quam profundissimo & mollissimo cæno. Huiusmodi enim accersitæ cupiditates nullum habent in nostris animis domicilium: sed nostra vita vt plurimum necessariis & naturalibus cupiditatibus & voluptatibus acquiescit. His autem quæ non illæ quidem necessariæ, sed naturales tamen sunt, neq; sine ordine, neq; citra satietatem ingurgitamur. Et hæc quidem recensendæ primùm erunt. Propria igitur illa, & non accersita voluptas, quæ e rebus odoratis percipitur, olfactumq; balitu mouentibus, præterquam quod utilitatem & gratuitam & simplicem habet, etiam non nihil confert ad cibos discernendos. Nam lingua dulcium & acrum & austerorum iudex & est & dicitur quando saporibus cum vi dignoscendi commixti consuliq; fuerint. Noster autem olfactus ante saporibus, varuscunq; rei vim diiudicans, multoque accuratius quam regii prægustatores discernens, conuenientia quidem & accommodata intro admittit, aliena vero repellit, & ne quidem attingi patitur, ne forte gustui molesta sint: sed desert & accusat eorum vilitatem, antequam lædatur. Cætera nobis molesta non sunt, quemadmodum vobis thymiamata, & cinnamoma, & nardi & foliata, & calani Arabici: quæ præclara scilicet vnguentariorum arte mollita, & in vnum coacta, vos multo argento emungunt, cum nihil inde consequamini præter effoeminatas, puellares & prorsus inutiles delicias, viroque indignas suauitates. Vnguentorum autem, tamen si hæc ratio sit, non illa tamen mulieres solum corripit omnes, sed plurimos e viris etiam:

*Sus lutum
tapetibus
præfert.*

*Bruta in
naturalibus
cupiditatibus
modum ser-
uant.
Odores.
Sapores.*

*Vnguentari-
orum curio-
sa artes.*

iam: adeo vt suas vxores auersentur, nisi vnguenta & pastillos olentes, accefferint. At apros, sues, & hircoscopra, & reliquæ foemellæ sui generis mares ad se inuitant suis propriis odoribus: redolentesque purum rorem & prata, & herbas, ad suas nuptias conueniunt, ob communem benevolentiam. Neq; vero foemellæ fastidio, fraudibus, imposturis, negationibus cupiditatem prætexunt atque contaminant. Mares autem cæstro atque cupiditate inflammati, non pretio laboris & seruitii, ad opus procreacionis: sed sine dolo, sine mercede, & non intempestiue accedunt. Appetitus enim rei Venereæ certo anni tempore, tanquam in plantis germina, sic in animalibus excitatur, & post mox existit inguitur. Neq; enim foemella concepto sætu se iniuri patitur, neque mas eam sollicitat vltius. Adeo parum apud nos voluptati tribuitur, naturæ autem cõpna. Vnde non compertum est hæctenus inter pecudes, mutatis naturæ legibus prauaque inflammante cupidine, a mare marem a foemella foemellam esse appetitam. Cuiusmodi multa inter vos, apud eos etiam qui singularem grauitatis & sanctimonie speciem præ se ferunt, deprehenduntur. Nam omitto nihili homines: quid Agamemnon? Nonne Bæotiam peragravit, vt Argæum se fugientem venaretur, cessationisque causam in mare & ventos falso transtulit? Deinde præclarus ille, præclare admodum in Copaide palude sese tinxit, vt amoris videlicet ardorem restingeret, atque cupidine liberaretur. Neque aliter Hercules, socium imberbem persequens, non consecutus est Argonautas, delectos ex omni Græcia, classemque deseruit. In tholo autem Præi Apollinis vestrum aliquis (qui haud dubie fructum aliquem Achilleæ formæ tulerat, inscripsit, Formosus Achilles: cum is iam filium haberet. Eam inscriptionem adhuc existare audio. At si gallus gallum, penuria gallinarum confenderit: viuus exurit. Id enim augur nescio quis, dirum omen atque portentum esse dixit. Atq;

*Procreatio-
nis appeti-
tus.*

*Brutorum
nulla præpo-
stera libido.*

*Agamem-
non.
Argæus.*

*Hercules.
Hylas.*

Achilles.

*Gallus gal-
linaceus.*

ita homines ipsi confitentur, temperantiam peccatis magis esse familiarem, neque illas studio voluptatum vim facere naturæ. Vestras autem effrenatas libidines, ne lege quidem adiutrice, natura intra limites cohibet, quo minus tanquam torrente quodam incitata cupiditates frequenter eruant atque proturbent omnia, & ius naturæ abusu rei veneræ sanctissimum violent. Etenim & viri congressi sunt cum capris, suis & equabus: & mulieres, maribus brutis insano furore se prostituerunt. Nā ex istiusmodi nuptiis Minotauri illi vestri sunt, & Aegipanes. Inde etiam, ut ego quidem opinor, & Sphinges & Centauri existerūt. Enimuero fame adigente, canis interdum hominem deuorat, degustat volucris. At coire cum homine nulla vnquam bestia conata est: multas quidem bestias hominum lasciuia præter ius & fas ad talia perpetiēda coegit. Qui cum in istiusmodi rebus ita futiles & nequam sint, planeque nihil imperare sibi possint: multo magis in necessariis cupiditatibus longo intervallo superantur. Sunt autem illæ, cibi potusque appetitio: quorum suauitate nos nunquam, nisi cum necesse est, fruimur. Vos autem qui voluptatis ea in re quam naturalis vsus studiosiores estis iusto iudicio multis & grauibis morbis pœnas datis: qui omnes tanquam vno ex fonte ex repletionē & crapula scaturientes, corpora variis & impuris humoribus inundant. Nam primum omnium vniciuique generi animantium, vnum quoddam cibi genus assignatum est, veluti tribus quædam: aliis herbæ, radices aliis, nonnullis etiam fruges. Quæ vero carniuoræ sunt, eæ ad nullum aliud passionis genus sese conuertunt, neque infirmiores eo defraudant: sed & leo ceruum, & ouem lupus non impedit, quo minus, ut eorum natura fert, pascantur. Homo autem, ut est gula & studio voluptatum præceps, nihil non tentat, nihil non degustat, perinde ac si cibum sibi proprium & congruentem nondum cognouisset: solus omnium, omni ciborum genere ventrem

Monstra ex peruersa libidine orta.

Hominum in vitiis luxuria, moribus castigantur.

Homo ferarum omnes sanguinaria crudelitate vincit.

ventrem indomitum distendit. Nam & carnibus vitetur, non quod necessitas aut penuria cogat (superunt enim semper pro anni temporibus, vel ex arboribus vel seminibus, quæ colligat, quæ accipiat, quæ decerpit, tantaque illarum rerum copia est, ut nullo sit labore fere opus, valetudoque curari optime possit) sed quod delitiæ rerumque necessaria rum fastidium, etiam cum scelere cibos a natura sua abhorrentes aggrediantur, & laniatu pecudum sese polluāt, qua in re homo ferarum atrocitate longe crudelitate superat. Nam sanguine, cæde, carnibus, miluii, lupi, dracones victitant, homines deliciantur. Deinde homo omni genere animantium vititur, non ut feræ plurimis abstinet, cum paucifue, ut illæ, ob victus necessitatem bellum gerit: sed neque volucre, neque natatile (ut in vniuersum dicam) neque terrestre mites illas vestras (si diis placet) atque hospitales mensas effugere potest. Verum illud fortassis præclarum esse ducitis, quod singulari artificio cibos conditis & paratis: id quod negatū nobis sit. Atqui, Vlysses, beluarum prudentia, inutilium & inanium artium nullum vlli relinquit locum. necessarias autē, non aliunde accersitas, non mercede edoctas, non meditatione glutinatas, non speculationibus inter sese tenaciter compactas, sed ipsa ex sese velut familiares & insitas ac natiuas profert. Nam Ægyptios quidem omnes audimus esse medicos: ex genere autem animantium singula non medicina tantum in se artem habent, sed & ad partum quærēdum instructa sunt, & ad fortitudinem, & ad venationem, & custodiam sui, & ad musicam, quatenus vniciuiusque natura capax est. Vnde prudentiora enim nos (porcus intellige, quod hic sophista porcus est) didicim⁹ in morbis, canerorum gratia, ad fluuios accedere? Quis testudines docuit, ut si de vipera ederint, origanum arrodant? Quis Creticis capris monstrauit, si sagittis ictæ fuerint, ut dictamno arroso cuspidēs telorum eiiciant? Nam si id quod verum est, confiteri volueris, doctrinam harum rerum

Conditiua.

Prudentia brutorum. Vide huius auctoris libellum, utraque & ad venationem, & custodiam sui, & ad musicam, animalia quatenus vniciuiusque natura capax est. Vnde prudentiora enim nos (porcus intellige, quod hic sophista porcus est) didicim⁹ in morbis, canerorum gratia, ad fluuios accedere? Quis testudines docuit, ut si de vipera ederint, origanum arrodant? Quis Creticis capris monstrauit, si sagittis ictæ fuerint, ut dictamno arroso cuspidēs telorum eiiciant? Nam si id quod verum est, confiteri volueris, doctrinam harum rerum

Natura arte præstantior.

& magistram naturam esse: prudentiam beluarum ad principium summæ auctoritatis & sapientiæ reuocabis. Quam si prudentiam aut mentem vocandam esse non censueris, iam dispiciendum erit, ut tanto honestiore & magnificentiore nomine appelletur, quanto eius vis reipsa maior, pulchrior & admirabilior eluceat. Non illa quidem indocta aut inerudita: sed a seipsa docta, & nullius indiga, longum valere iubens, non ob infirmitatem, sed ob robur & perfectionem naturalis virtutis, emendatam ab aliis per disciplinam sapiendi scipem. Iam quibus in rebus animata per delicias aut ludum ab hominibus ad discendum & meditandum ducuntur, illas ipsas res, quamuis naturæ corporis repugnantes, tamen quadam vbertate ingenii perdiscunt. Non enim dico iam de catulis, qui ad feras inuestigandas assuefiunt, & pullos equinos ad saltandum: sed & corui loqui discunt, & canes per circos agitados transiliunt. Equi autem & boues in theatris mirabilem in modum & recumbunt & saltant, & stant & mouentur: eaque discunt & meminunt, quæ ne homines quidem sine singulari studio & labore præstare possunt. Etsi autem talium rerum nulla profus vtilitas est: docilitatis tamen & solertiæ sunt argumentum euidentissimum. Quod si persuaderi tibi non potest, nos discere artes: audi iam ut eas etiam doceamus. Nã & perdices in profugiendo pullos docent occultare sese, & glebam obicere pro se pedibus, in tergum resupinator. Ciconias iuniores in tectis vides, ut adultæ conantes subuolare adiuent, & quasi volatus præmonstratrices sint. Luscinia pullos ad cantum instruunt, qui si minores, capti, & ab hominibus nutriti fuerint, deterius canunt, tanquam intempèstine ludum egressi. In hoc itaque corpus ingressus,

Ut homines, miror rationes illas, quibus mihi sophistæ persuadent, omnes animantes, vno homine excepto, rationis & mentis expertes esse. V. Nunc vero, Grylle, tu aliter sentis? & cum oues, tum asinos participes esse.

participes esse rationis asseris? G. istis ipsis igitur, optime Vlysses, colligendum est, beluarum naturam rationis & intelligentiæ non expertem esse. Nam quemadmodum arbor vna non est magis aut minus inanimata quam alia (omnes enim pariter sensu carent) sic ne animalium quidem aliud alio hebetius & tardius videretur, nisi omnia simul ratione atque intelligentia prædita essent, sic tamen, ut illa in aliis illustrior, in aliis obscurior conspiciatur. Illud enim cogitandum est, quorundam simplicitatem & stoliditatem, aliorum calliditatem & acrimonia deprehendi. nihilo fecius, si cum vulpecula, lupo & ape, asinum & ouem conferas, quam si Polyphemum tecum, aut cum Autolyco auo tuo Corinthium illum Homerum. Nec enim cenleo tantum inter beluam intercesse, quantum homo ab homine, ingenii, cogitationis & memoriæ vi superatur. V. Atqui vide Grylle, ne sit nefas & violentum, rationem iis tribuere, quibus notitia Dei nulla insita est. G. Proinde non dicemus, o Vlysses, te cum tanta tamque immodica sapientiâ sis præditus, Sisyphum parentem habuisse.

Dei notitiæ cludis porcus.

Visum est, propter argumenti similitudinem addicere locum Theodori Gaza, ex præfatione in historiam Animalium.

AT vero in contemplandis animalium moribus exempla suppetunt omnium officiorum, & effigies offerantur virtutum, summa cum auctoritate naturæ omnium parentis, non simulatæ, non commentitiæ, non inconstantes & labiles: sed vere ingenuæ atque perpetuæ. Quis enim tam peruersa natura hostis sui generis est, quin emendetur & mitigetur, cum nullum animal occidi a sui generis bestis videatur? Quis tam in parentes impius, ne cum ciconiæ auis aut meropis pietatem erga parentes intelligat, pietior efficiatur? Quis adeo inhu-

manus, illiberalisque est, quem ossifragæ benignitas in pullos aquilæ non faciat benigniorem? Quis tam piger, iners & segnis est, quin excitetur ad vitam munera, cum formicarum aut apum labores atque industriam intuetur? Quem non pudeat per metum peccare, cum non solum leonis animum iniustum cogitat, sed etiam reguli auiculæ, quæ cum aquila pugnat, certatque de imperio? Quis principem bonum non colat atque obseruet, cum, si rex apum in itinere aberrauerit, omnes eum inquirere, odoratuque sagaci persequi, donec inuenerint, cognitum habeat: gestari etiam regem a plebe, cum volare non potest: & si perierit, omnes discedere? Nunquid parum exempli ad boni principis siue desiderium, siue obseruantiam datur? Quis princeps non ad clemenciam facile inuitetur, cum reges apum armari quidem aculeo, sed eo nunquam vti intelligat? Quæ fides, quis amor in canibus? Quanta in elephantis mansuetudo? Quæ in anseri verecundia? Quantum studiû ornatû ac polituræ in pauone? Quanta opera vocis amœnæ, suauisque in luscinia? Quid de iustitia apum dicam, quæ colligunt quidem ex iis, quibus aliquid dulcedinis inest, sed sine villo fructuum detrimento? Quid de castitate elephantis, qui quam impleuerit coitu, eam rursus non tangit? Aut columbæ, quæ neque coire cum pluribus patitur, neque coniugium iam inde a primo ortu ininitum deserit, nisi vidua, aut cœlebs? Disciplina autem & eruditio elephantis, quem non faciat studiosiorem? Omnino nulla pars vitæ humanæ est, quæ non suorum officiorum exempla commodissime hinc accipiat. Nam, ut omittam artes illiberales, quæ & ipsæ ingenii animalium non parum iuuantur, valetudinis exempla quæso vnde commodius peti quam ex animalibus possint? Loca pro temporis conditione solent illa mutare: non plus edunt aut bibunt, quam sibi salubre sit: non diutius dormiunt, quam ratio valetudinis postulat: modum mouendi, quiescendique seruant nouit sua quodque medicamen-

medicamenta: viuit sua quodque sorte contentum, & gaudet. Hæc late a medicis præcipiuntur. At vero exempla, in quibus vis maior quam in præceptis est, ab animalibus certiora præbentur.

Finis II. Tomi Epicteti.

Hieronymus Wolfius Lectori S.

Quia Græci cognatarum rerum vocabulis abundant & in iis subtiliter distinguendis nonnunquam elaborant: in eas interpres angustias, propter Latini sermonis ægestatem (quam, ut Cicero ambitiosè negat, sic Horatius ingenue agnoscit) sæpe redigitur, ut quo se vertat, ignoret. Neque enim totidem verba suppetunt, & crebra circuitiones permolesta, neque satis propria sunt, & quicquid præterire nefas ducitur. Quod idem cum in hoc Opere mihi accidisset, ea conuersi quæ potui: quæ non potui, Græca reliqui. Quæ quia per pauca sunt, ut opem in opibus, quæ Cicero appetitum & appetitione uno vocabulo appellat: ut *ἀπείτης* & *ἀπειπέτης*, & verba, vnde nomina ducta sunt, ut *ἐπιπέτης* & *ἀπειπέτης*, *ἐπιπέτης* & *ἀπειπέτης*, & id genus alia nonnulla: huius mei facti veniæ a lectore impetratæ velim, præsertim cum arguta magis illa distinctiones quam necessaria videantur. Iam quia *ἀπειπέτης* & alia Platonica, itemque *ἀπειπέτης* & *ἀπειπέτης*, & nescio quæ alia monstra vocabulorum huius operi inseruntur: aut obmutescendū mihi fuit, aut licentia Græcorum verborum vel contra Latini sermonis consuetudinē imitanda. De mendis Græci codicis hic nihil dico, quod de iis in Annotationibus cuiusque capituli coniecturas nostras, ut & quo pacto ea voces, quæ Græce inseruimus, explicari queant, exposuimus, liberum cuiusque suum iudicium relinquentes. Audendum certe sæpe fuit, aut præclarum hoc & lectu dignissimum opus abiciendum. Quod quamuis antea Græce Latineque fuerit editum: tamen vel quia distracti libri omnes sunt, vel quod noster quoque labor studiosis hominibus profuturus esse videbatur, neque vlla me deesse vitæ, neque calumnia inuidorum (quas multiplices & per acerbas fore prouideo) a iuuanda re literaria deterruerunt. Hæc te candidè lector præmonitum volui.

ANNOTATIONES IN PROOEMIUM

SIMPLICII

cum coraect. p. m. i. s. t. e.

KΑΙ τῆς αὐτῆς τελευτῆς.] Cum in Arriani Episteto, qui tertius huius nostri Operis tomus erit, nudæ tantum disputationes & præceptiones describantur, de vita vero & obitu Episteti fere nihil continetur: illud Arriani opus Masgaleno cuidam, aut Messalino fortassis dedicatum, cuius Simplicius hic meminit intercidisse existimo. Id enim Opus quod adhuc exstat, & a nobis olim conuersum, nunc demum edetur, non Messalino, sed Lucio Gellio cuidâ, ab ipso Arriano dedicatur.

τὸν κορυφαίωτατον.] Opportunissima, ea quæ maxime ad rem faciunt. Posset etiam legi κεφαλαιώτατα, principalia, præcipua.

πολύ ἢ τὸ δραστήριον.] Multum efficaciam & acrimoniam habet. Lector crebris interrogationibus veluti stimulis quibusdam excitatur & urgetur ad confessionem.

Frequentes sunt ὑποφωροί & subiectiones tum ipsius Enchiridii, tum quatuor Arriani librorum, quos in tertium & postremum tomum reticimus. In quibus distinctissimi fuerunt Græci librarii: lapsus in proclui est, eoq; venia parator interpreti esse debet.

ὑποδιδάσκειν.] ὑποδιδωῶ est reus, is cui rationes referendæ sunt. ὑποδιδάσκω & ὑποδιδάσκω vitata sunt, sed ὑποδιδάσκω me alibi legere non memini. Fortassis ὑποδιδάσκω, corrigitur. Aut si ὑποδιδάσκω rectum est, minatur supplicium contumacibus. Causam (inquit) dicet apud inferos. Apparet enim Simplicium fuisse Pythagoricum, atq; τὴν μετεμψύχωσιν, ac porius τὴν μεταμψύχωσιν probasse: ut qui & initio huius Operis, & sub finem, animi æternitatem, & præmia atque supplicia post obitum statuerit.

ἐπι

ἔπι μὲν, τὴν ἑσώματον ὑποδιδωῶν ἢ ἀπὸ τῆς.] Vno codice per quam deprauatum vsus, Venetiis apud Sabinum 1528 edito. Quare sæpe diuinare cogor, neq; scripturâ alicubi sequi possum. Operam autem dedi, quantum flexi potuit, ne coniecturæ meæ vel a ratione Grammatica, vel a sensu auctoris aberraret. Lego igitur hic, οἷς ἑσώματος, vel τὸν τῶν σώματι ὑποδιδωῶν ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς: cui homini propter hoc instrumentum, corpus scilicet.

τὴν λογικὴν ἀδωῶτον αὐτῶν ἢ τε σῶματον & τῶν ἄλλων παθῶν.] Lego τὴν λογικὴν ἀδωῶτον, ἀνητήτων τῶν τε σῶματον καὶ τῶν ἄλλων παθῶν.

καὶ τὴν ἐκείνων κερύσιν.] Lego κερύσιν, vsus alienarum rerum ad proprium bonum esse referendum: hoc est, curandum ut menti seruiant. Verba sic ordinanda sunt: καὶ τὴν κερύσιν & τῶν ἐκείνων ἀναφύεσσαν, scilicet τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. Animus rationis particeps cætenus cæteris rebus vititur, quatenus virtuti seruiunt. Si quis κερύσιν mauult, non obstito. Sed illud videtur melius.

ἀπὸ μεμετῆτων.] μεμετῆτων δι

citur, non μεμετῆτων, quod sciã. Legendum igitur aut μεμετῆτων, distincte: aut quod malim, μεμετῆτων, moderate, certo modo.

τῶν περὶ μὲν καὶ ἐργασίμων καὶ τῶν λογικῶν.] Eos quibus hæc persuadentur esse vera, & qui præcepta exsequuntur. Cum hi omnibus seculis paucissimi (Christianos martyres diuina constantia præditos excipio) fuerint: paucissimi erunt calamitatis omnis expertes & beati.

διηγεῖται τῶν.] Legendum τῶν ἐπιπέλαστων.

χρηστικῶν ἐστὶ τὴν ἐστὶν αὐτῶν.] Malim αὐτῶν, vel αὐτῶν, naturam suam habet separabilem. Sed si αὐτῶν legis, sic ordinabis verba: ἡ λογικὴ ψυχὴ ἐστὶ τὴν ἐστὶν χρηστικῶν αὐτῶν, scilicet ἑσώματον καὶ τῶν ἄλλων παθῶν. Mentis ea natura est, quæ a corpore & brutis affectibus separatur. hoc est: Aliud quiddam est mens, aliud corpus: aliud testa, aliud cochlea quam testa continet.

ἀπὸ λαμψάνων, τὸ οἰκείον.] Lego, καὶ τὸ οἰκείον. Et paulo post, ἐπ.

ἔστὶ ἐν αὐτῶν τὸν κερύσιν.] Lego, vt & sententia & constructio postulat, ἐστὶ αὐτῶν. Facit quatuor vitæ ge-

R

nera, quarum a postrema nos, quam plane repudiat (quam recte, ipse viderit) ordiemur. Primum genus est eorum, qui se ex animo & corpore constare putant, & corpus non minimam sui partem iudicant, & eius commodis atque necessitatibus seruiunt. Excedunt illi ~~hanc~~ modum in ea re, & corp^o magis quam animū, ac ne ipsum quidem corpus recte curant, atque in stirpes & pecudes degenerant. ~~Sed~~ hi sane vitiosi, nec idonei Stoicæ doctrinæ auditores. Sed hi tamen ii sunt, qui quacunque de causâ (ideo scilicet quod e re sua id esse putant) curent, vt & Epictetus & Simplicius habeant quod edant, quod bibant, quo vestiuntur, quo a tempestatum iniuriis tegantur. Imo id quoque curant, ne desit carta, calam^o, atramentum, sine quibus magnifica ista dicta literis mandari, & ad nostram ætatem propagari minime potuissent. Sit ergo hæc fex infima plebis. Sed tamen sine huius opera nec ipse Epictetus, quamuis Iro pauperior, vixit. Fictilem enim illam lucernam, de qua tertio huius operis Tomo agitur, a figulo emit. Obolum, quo illam emit,

procedit monetarius: dedit autem Epaphroditus heus, aut auditor atque amicus aliquis, aut labore manuum ipse quasiuit Epictetus. Itaque Iouis ille filius, non modo compotior, sed & confors deorum immortalium, fodit agrum, irrigauit hortum, descripsit Chrysiptillobellos, aut alia fecit. Cur? Vt haberet obolum, unde non rectim, sed lucernam emeret: eamque fictilem, quo minus esset periculi a furibus, qui ianuam clausam fortasse non effregissent, sed apertam ideo esse crediderunt, vt cuiuslibet eius domunculæ opibus suo arbitratu frui liceret. Disputat alibi, pituitam boni esse consulendam, quod manus præsto sint quibus abstergantur: cur non furibus etiam fores opposuit, ne ingrederentur? Aut si candelabrum nihil fecit: cur annis fere 1500 post, nobilis ille philosophici candelabri fur, & eius quidem ferrei, nec inelegantis, celebratur? Sed hæcenus infimo generi hominū (eis qd κατὰ εἰρη τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων) vtcunque patrocinari visum est. Etsi enim hæc non ad vulgi contemptum, sed ad studiosos admonendos & docendos pertinent:

ment: tamen quia plerunq; fit, vt adolecentes falsa eruditionis & virtutis opinione inflati, homines indoctos & contemnant, & odiose insectentur: non inutile duxi, hæc afferre in mediū. Alterum genus eorum esse dicit, qui corpore vtantur vt instrumento. Animus faber est. Is sua causâ facit omnia: malleū & incudem sua causâ curat, dum & quaten^o eis est opus. Tertii sunt ~~ei κατὰ τὴν αἰσάντων~~, qui (vt opinor) animum ab incitiq; & vitiorum sordibus repurgare studēt: qui, an corporis instrumentū prorsus negligant, affirmare nō possum. Postremi sunt ~~οἱ γυναικῶν~~, qui contemplationi dediti. Sed hi an vt cicadæ rore pascantur, ignoro. breui certe perituros existimo, nisi aut ipsi labore suo quæsierint quo alantur, aut opera infimæ fecis hominum sustententur. Ad hæc vitæ genera rectius intelligenda, pauca libet ex Angeli Politiani Epicteti defensione ascribere. Triplex (inquit) apud Platonem virtutum est gradus. Sunt enim supremæ omnium, quas vocant exemplares: quales in sapiente requirimus, in Deo statuum^o. Quæ sequuntur, purgati

animi dicuntur: quales in eo esse philosopho volumus, qui se ab omni corporis labe contagioneq; auocarit. Vnde & in Protagora Plato idem, cuius nihil dulcissimum in ore veritatis nomen, emoriendam ei esse dicit, qui sit philosophus enafurus. Tertium est virtutum genus, quas purgatorias vocant: quales ita continente esse statuum^o, negamus in temperante. Has sibi virtutes is inuevidicet, qui rationis participem animum vere hominem esse sibi persuaserit, quique neque corpus animæ esse partem iudicet, neque ad hominem perficiendum concurrere ipsum arbitretur: sed eo quasi instrumento vtendum, animum induxerit. Nam qui aut paria aut superiora corpori tribuat: eum non magis esse hominem putandū est, quam bruta illa, quæ vocemus animantia: quæ natura (vt egregie Salustius inquit) prona ac ventri obedientia finxit. Animi ergo (vt idem inquit) imperio corporis seruitio magis vtimur: vt quo vno a beluis differamus, quoque vno substantia constet hominis, id nobis liberum seruemus.

Corpore autem ipſo non quidem vt parte aliqua animo adiuncta, ſed vt inſtrumento vtamur. Hunc Epictetus horainem inſtituendum accepit. Neq; enim vel ille ſapiens his præceptis indigebat, qui ſe iam pridem in libertatem vindicauit,

*Quisq; motus omnis, & in-
corruptibile fatum.*

*Subiecit pedibus ſtrepitibus
Acharontis auari.*

Neque cum eo ſibi eſſe negotium purat, qui a ſua tantopere natura degenerauit, vt ſit in brutorum numerū referendus.

ὅλας εἶναι βέλῃ τῶν κρείττωνων. Omnino eſſe vult præſtantiorum.] *οἱ κρείττορες* hic videntur intelligendi dii: vt ſit ſententia, τὸν κρημνιστὴν diuinam vitam æmulari & totum pendere a numine. Malim ἄλλῃ, hoc eſt, & animo & corpore.

ἰαυτῆς νομιζέσης.] *Lego νομιζέσαι.*

εἰδὲ ὄντας.] *Lego ὁ δὲ.*

παρθενὴ μὲν μὲν αὐακτῆσαι δὲ αἰ.] Sed quomodo nobilitas illa amiſſa ſit, non explicat. Videtur & Iſocrates naturæ humanæ corruptionem intellexiſſe: quum extremam parentem ſcribit: *μάλιστα γὰρ αὐτὴς ἐκ τῆς ἐπιμυλίας*

αὶ τῆς φύσεως ἀμεργίας ἐπιμυλῆσαι.

ἢ ἐκ τῆς ἐπιμυλίας.] *Lego κῆρ τῶν.*

Ἐ ἢ ὡς μέρη σωτηριῶν.]

Α σωτηριῶν, vna intento. Sed forte legendum σωτηριῶν, conuulſio quaſi in eadem acie colloccato.

οἱ λήροι πρέπαι.] *Aut πρέπαι: enclinat, inclinant: aut πρέπαι, impellant.*

γενάσαιον τε.] *Lego γενάσαιον.*

εἰς ὑπόθετον λαμβάνει.] *Fortassis ὡς.*

λαβῶν ἐκ τῆς ἐνεργείας.] *Ab actione ſeu efficacia. Malim ἐνεργείας, ab euidencia: hoc eſt, iis rebus quæ ſub ſenſu cadūt. Sed iam omiſſis verbis ad rem ipſam veniamus, & quid vitium habeant ſine Platonicæ ſiue Socraticæ iſtæ rationes de artifice & inſtrumento, videamus. Ac Platoni quidem & Socrati, Epicteto item & Simplicio, cæterisq; philoſophis ſua, per me quidem, conſtet, & conſtabit, vt deber, auctoritas. Nobis autem quaſi quidam ingenii luſus, quamuis in re ſerua, concedatur: & iſ quidem exemplo Platonis, qui niſi luſiſſet toties, nunquam tot abſurdis opinionibus occaſionem præbuiſſet. ſic igitur ſere in Alci-
biade*

biade priore diſputat Platonis Socrates, quem ſibi multa falſo tribuiſſe, ipſe aliquando lectis eius Dialogis exclamaſſe fertur: Diuerſa ſunt, quorum diuerſa mu- nera ſunt, atque effectus, & diuerſis appellanda nomi- nibus. Nam quia ignis vrit, aqua humectat, caedor vi- ſum diſſundit, nigredo con- trahit, ſanitas vires & formā tuetur, morbus deſtruit: eadem eſſe qui poſſunt? Iam vero animi & corporis quā diuerſa officia, & fere con- traria reperiuntur? Animus ſentit, viuſ, viget: corpus ſtupet, torpet, mortuum iacet. Animi imperium eſt, ſeruitium corporis: animus artifex eſt, corpus inſtrumē- tum: animus hoſpitem re- præſentat, corpus domicili- um: animus eſt qui hominē faciat, ac penē dixerim De- um: corpus ſi non ſtirpem, at pecudem. Corpus per ſe immobile, animi arbitratu agitur. Et hæc non con- ſingi pro noſtra libidine, ſed ab ipſa rerū natura ſpectan- da proponi, atque adeo pal- pandā manibus, quis eſt qui hominem viuentem & a- ctuoſum, contraq; deſuncti cadauer intuens, negare au- deat? Quod autē arthritici, mutilati, vinciti, debilitati,

corpus vt volunt mouere loco non poſſunt, aduenti- tiam id habet cauſam: aut ab externa vi, aut a prauis & deficientibus humoribus, aut ob inopia natiui caloris ortam, non a natura conſti- tutā. Nec id aliud eſt, quam ſi debilis faber prægrandem malleum aut clauis affixum tollere nequeat, quem ſolu- tū alius, & viribus præditus, facile tolleret.

Quæ quum ita ſint, aliud eſſe corpus, aliud animum, eſt ſtatuumdum, & animo deberi hominis appellatio- nem, tanta præſtātia ornato. *οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνῆρωπος τὸ ὀρθό- μτρον,* vt alio loco ait Plato. Nec enim ipſe homo: ſed hominis ſiue domiciliū, ſiue ſepulcrum, ſiue veſtis & quaſi concha incurrit in o- culos. Plauſibiliter hæc, & magnifice, nec ſine proba- bili ſpecie dici videntur iis, qui quis dicat potius, quam quid dicatur, & quam vere, conſiderant. Mens fabro, corpus malleo, alteriue in- ſtrumento comparatur. Sed quæ iſta ſimilitudo eſt, ſi propi? intueare, nec in vno, quod conſentire viderur hæreas: ſed complura quæ diſſentiunt, ob oculos po- nas? Nam malleus quidem a fabro ſine dolore & muti-

latione abiici vel in ardentem fornacem potest: manus pars instrumenti humani, nec sine mutilatione corporis, nec abique animi dolore secari & vri potest. Est enim longe arctior & interior corporis cum anime coniunctio & necessitudo quam fabri & mallei. Sed hæc est fortassis plebei hominis ratio: illa veronam philosophi est, eadem immortalitatis dignitate pecudum animas donare, qua hominum? quum & illæ motum ac vitam suis corporibus afferant: & nonnullæ hominis imperium veritæ, suos reprimant impetus & cupiditates? An vero menti & rationi tantum dominatus iste est ascribendus? Deinde si corpus ab homine separaris, homo ne erit soluta & libera mens: an genius quidam, & numen? Num mens ea quæ agit, extra corpus agit, & sine sensu & adiumento corporis? Nullæ ne sunt in ratiocinâdo cerebri partes? Nullæ cordis & sanguinis in affectibus functiones? Non ea corporis & animi copulatio est, vt accipiti sæpe victoria de imperio decertent, vt vtrumque afficiat alterum, modo

vincat, modo vincatur? Nam quo quisque melior est artifex, an non eo diligentius instrumenta sua curat? Secare cultri vsus est, sectio artificis vtilitas. Qui vt acuriorem habeat cultrum, & cote opus est, & theca vbi recondatur. Sic, vt animus valeat, valere corpus est opus: vt corpus valeat, victu & cultu salubri, ad quem parandum *δὲ ἢ χρομῶται*. Omnino pluribus rebus fragilitati humanae vel ad mediocrem felicitatis umbram est opus. Quade re olim, quum in Aristotelis Ethicis disputationem de felicitate primum legerem, paucos versiculos Iusi, quos ascribere visum est:

*σῶμα ὕγιες, βίος ἀντίρκης, φιλότιτος ἀπλοῦσι
ἰσθμοὶ δὲ παῖδες πηρομένητε
δαίμων.
εἰρωή, νῆς ὀξύς, ἀκήρωτος ἐμ
κρησότητος,
ἔμπροδος δὲ σέβιος, ἡράμμο
σιν ἀδύκμιτος
μή τι ἀερότελλες, τὸν ἕχροντα
ἔωπα τελείωσι
δρόσιον δρόμος ἀλειδω
μῶνις:*

*Qui valet inter opes modicum,
cum contingit dulci,
Pignoribusq; probis, in sum
diisq; bonis.*

Inter

*Inter amicitias firmas & cōmoda pacis,
Et sine flagitiis, & pietatis amans.*

Hic, nisi fallor, erit felix, modiceq; beatus:

Quod probat eximius doctor Aristoteles.

Num igitur multitudo male facit, quod fundos & redditus suos curat? quod valetudini dat operam? quod suis consulit vel ad posteritatem? Non opinor. Sed in eo peccat, quod nimis magnum studium multamque operam in hoc confert, nec a malis interim artibus abhorret, neglecta fere mente, quæ vt non sola hominem absoluat (labascunt enim profecto istæ siue ἀνεγλογίας, siue hyperbolæ) at hominis præcipua pars est, & quidem talis, in qua felicitas & summum in terris bonum magna ex parte locetur. Verum esse hoc vel absque subtilibus rationib⁹, quotidiana exempla docere possunt. Quis enim non videt, suavius & beatius vivere non doctos modo homines, re tenui & otio literato fruente: sed etiam opifices & agricolas plerisque, sua forte contentos, naturamque sequentes duces: quam eos qui in sum-

ma potentia, copiis rerum omnium, & deliciis ac voluptatibus circumfluentes, nisi cœlum & terra illorum moribus & cupiditatibus inseruerint, cœlum terræ (si possent) miscerent, infinita & inexplebili aviditatis siti æstuantes? quam vt restinguant, vi, dolo, ferro, veneno, omni scelere grassari, & (vt poeta ait)

*Flectere si nequeunt superos,
Acheronta mouere*

non dubitant. Quid tali animo miseri? & sceleratius? Quid ea mente melius & beatius, quæ Deo & naturæ parere studet? Ad quod studium, si a nimia corporis & rei familiaris cura homines reuocare philosophi conantur, & in iis extenuandis, quæ plerique supra veri fidem exaggeramus, modum excedunt, animique viribus nimium tribunt: probanda est eorum voluntas, & boni consulenda orationis insolentia, lectorum vtilitati seruiens. ἀπώθειαν illi postulant: ab iniquis philosophiæ licitatoribus περιστοιχασθῆσαν ægre impetraturi: rerum externarum contemptum exigunt, vix id consequuturi, vt intra naturæ limites iis appetendis resistamus. Illud

R 4

certe constat, suo quemque malo præcepta hæc continenturum: maximo suo commodo, quoad potuerit & licuerit, sequentur. Constat & illud, in eo vehementer aberrasse a scopo philosophos, quod solidam felicitatem in terris & hac caduca vita quaesiverunt: quæ omnis et cetero petenda est, ut unicuique diuina liberalitatis munus: nec vlla hominis industria, in hac animorum caligine & infirmitate, parabilis. Sed hæc hæctenus.

ANNOTATIONES, Ad Cap. I. Pag 7.

ΕΦ' ἡμῖν εἰπεῖν λέγει.] In nobis illa esse dicit, quorum dominus sumus, & quorum potestatem habemus. Hæc enim in vnoquoque esse dicimus, quæ non ab alio habet, quæque ab alio impediri nequeunt. Sic verba Simplicii se habent, quæ non annumeranda censui, quod Græcum loquendi modum tantum declarat, quid τὸ ἐφ' ἡμῖν significet. Dicunt & Latini, Quæcum in me erit: pro, quantum potero. Nolum tamen dicere, hæc res in me est: pro, in potestate mea, vel, arbitrii mei est. Cicero dicit, aliquid situm esse in aliquo, aliquid esse in po-

testate alicuius, potestatem alicuius rei in aliquo esse sitam, in alicuius potestate situm esse aliquid, &c. Aristoteles περιεργασίαν definit ἐκείσιν περιεργασίαι μόνον, καὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πραγμάτων. &c. βελούπικον ὄρεξιν τῶν ἐφ' ἡμῖν, voluntarium aliquid antegressa deliberatione, de rebus agendis, quæ in nostra potestate sitæ sunt, & appetitionem rerum quæ in nobis sitæ sunt cum deliberatione.

Ὡς τὰ ἐπ' αὐτῶν.] Lego, τῶν τῶν.

ἢ γὰρ διωκτὸν ἔξω κινεῖσθαι τῶν αἰρέσεων.] Non potest foras moueri voluntas. Non satis assequor quid sibi velit. Nam si dicit voluntatem extra corpus non prominentem ita, ut cochlea extra testam prominet: quis nescit? nam alioqui cerneretur. Propendere tamen voluntatem, & quasi coniungi cum re extra se posita, animaduertimus.

ἢ αἰρέσεις αὐτῶν.] Malim αὐτῶν, non hæc, sed ipsa. ἢ ἡμῶν περὶ ἀλλοῦ ἐν ἑαυτοῖς.] Videtur prius membrum omisissum, cuiusmodi fuerit: ἢ ἡμῶν ἢ αὐτῶν ἐναντιοπαύσις: Siue id ipsis in mentem venerit, siue ab aliis acceptum fuerit.

δοξασίαν δὲ.] Fortasse δόξασίαν.

ἐπίσταντο γὰρ ὁλως, emphasis est in verbo δόξασίαν, quo significat, hominem non dare sine mente sonum, sed quid loquatur intelligere. Confusior hic locus est, & mendicior interpreti veniam dabis. ὅσα ἐστὶν ἔργων μὴ καλῶν ἐστὶν καλὰ, inquit Sophocles. Sic corrupti codicis non potest elegans esse conuersio.

(μῦθον. ἢ ἐρεθισμῶν.] Lego ἢ ἐρεθισμῶν καὶ λογικῆς πρ.

Lego, ἢ ἐρεθισμῶν καὶ λογικῆς: vel ἢ ἐρεθισμῶν καὶ λογικῆς.

ἀνακινεῖται πένθος ἑκκλισίης ἢ ὄρεξίς, ἐπιπαροχθεῖ ἢ ὄρη.] Commouetur omnino declinatio aut desiderium, committatur appetitio. Cicero τὸ αἰρέσιν rem expetendam dicit: ὄρη μὲν ἢ ὄρεξιν, appetitum seu appetitionem, interdum desiderium. Tria igitur hæc, αἰρέσις, ὄρεξις, ὄρη, vni Ciceronianæ appetitioni respondent. Sicut idem σωφροσύνην, ἀντιπαροχθεῖαν καὶ ἀνεπιπαροχθεῖαν, vno modestiæ nomine interpretatur. Sum igitur animi dubius, ὄρεξις ne an ὄρη appetitio sit vertendum. Vtraque certe vox animi commotionem significat. Sed credam? Simplicio, & ὄρεξιν propensionem siue inductionem animi, & desiderium: ὄρη μὲν

impetum, impulsivam animi, seu appetitionem veritatis.

περιεργασίαν τῆς ἐκκλισίως.] Videtur legendum, τῆς ὄρεξίως καὶ τῆς ἐκκλισίως. Sed ingenuè fateor, me nec Stoicorum, neque Simplicii rationem satis intelligere, tam paruo discrimine lethi, ut Poetæ verbis utar. Quod si ὄρεξις καὶ ἐκκλισίς τῶν ὄρη μὲν καὶ ἀφορμῶν antecedit: qui possunt ὄρη μὲν καὶ ἀφορμῶν primi esse animi motus?

παλὺ τὸ ἐπεροκίνητον.] Huic contrarium est τὸ ἀπεροκίνητον. Significat iram & cupiditatem cieri a corporis humoribus. Quæ de re præclare disputat Aristoteles in Protreptico τῶν φυσιογνωμονικῶν, & Galenus cum alibi, tum in eo libello quo probare instituit, animi affectiones corporum temperiem sequi.

καὶ ἐνέργειαν ἐνεργειῶν.] Lego ἐνεργίαν.

αὐτὸ δὲ γὰρ.] Lego ὄρη μὲν, quæ Platonica est compositio, frequentissima in Parmenide. quamquam non tantum αὐτῶν ἐνεργειῶν, sed etiam αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ibi διακρίτως legitur.

ἀντιπαροχθεῖαν δὲ καὶ διωκτὸν.] Scilicet τῶν ἀντιπαροχθεῶν necesse est ipsum principium esse potentissimum.

ὅσοι τε ἐν οἷς.] Lego, ὅσα τε καὶ ἐν οἷς.

ὅπερ ἐστὶν ἡ μέλας.] Lego ὅπερ γὰρ. Ad rem ipsam quod attinet, qui Porphyrii quinque voces didicerit, ex individuorum, specierum, generum & differentiarum ratione, ea quæ hic dicuntur, non ignorabit.

Ἐπεὶ ὁμοίαι αἰσθητῶν ἀνομοίαι ἀπεργάζονται.] Similia producere ante dissimilia. πᾶς ὁμοίαι, scilicet ἰσότης: Deus sibi similia procreat prius, quam dissimilia. De ordine creationis, & rerum conditarum dignitate loqui videtur. Beati illi spiritus sunt Deo similiores, quam homo, aliæ ut res corporeæ.

ἀφωρισμένον.] Lege per α, in secunda syllaba.

καὶ ἡ αὐτῆς οὐ ἀφωρισμένως, οὐδὲ πολυπλοῶς.] Nullū noui politicum motum in Physicis. Fortasse legendum, καὶ ἡ αὐτῆς κινητικῆς ἀφωρισμένως, οὐδὲ ὁπτικῆς. Mouetur ab eo principio, non ratione interualli aut loci, &c.

ἐν τῇ μονάδι.] Ἐναὶ καὶ μονάδι idem esse videntur. Nam & quod vnum, solum: & quod solum, vnum est. Scipio cum solus erat: sui ipsius respectu erat etiam vnum in eo loco, in quo erat. Et si

autem in ratione loquendi communi, vnum & solum nonnihil differunt: tamen μονάδα nō habeo quo pacto veram, nisi vnitatem. Nisi quis forte solitarium numerum dicere malit, aut solitatem comminisci.

παρηγομένον.] Lego παρηγομένων, vel παρηγομένων. Et paulo post, ὅσα ἐν δὲ τῷ ἄνω θ: & αὐτὰ ἀποδοτικῆς καὶ ἀποδοτικῆς & ἐπιδοτικῆς, omnia ὑφ' ἐν.

ἑφ' ἐπὶ δὲ.] ἑφ' ἐπὶ δὲ, sustinere sese, & conseruare. Nisi forte ὑφ' ἐπὶ δὲ, essentiam sibi ipsi tribuere.

ἡ αὐτῆς αὐτῆς.] ἡ αὐτῆς αὐτῆς. Ipsam animam dicit esse αὐτοκίνητην, quæ utiq; seipsa inferior esse nequit. Legendum igitur ἡ αὐτῆς, eius quod non mouetur, & in eodem statu permanet.

καὶ εἶσιν αὐτῶν ἰδέαι.] Lego αὐτῆς, scilicet ἡ ἀκινήτου εἶσας.

ἡ τε ἕφ' ἐπὶ δὲ, καὶ ὅτι ἐπὶ δὲ, καὶ ὅτι ἐπὶ δὲ.] Iterum hic nobis hæret aqua, & in arctum nostræ coguntur copiæ. Sed ut quimus, quando ut volumus non licet. ἀρῆσθ' (vix postremo ordiar) electionē hoc loco vix ausim dicere, licet apud Ciceronem sit: Quorum ex electione virtus possit existere. Ne optio quidem

quidem placet, nec voluntas satis. ἀρῆσθ' est id quod amplectimur, & in agendo sequimur. Delectus vocabulū videtur ferri posse. Apud Iocratem ἀρῆσθ' καὶ ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, decreui prætermittere: prætermittam, παραλείψω.

ἡ δὲ αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, potius volo, malo, πρᾶπτο. δυοῖν ἀρῆσθ' ἐστίν, Alterutrum faciendum est, optio datur e duobus alteriusfortius. ἕφ' ἐπὶ δὲ verti solitudinem. Si quis manuit, cupiditatem reponat. cætera, vt ante. Qui aliquid habet melius, eo vtatur.

Cognata vocabula sunt, de quibus mouendam controuersiam Galenus non censet.

ἡ δὲ αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.] At primæ quidem animæ. Ordo hic est. 1. ἀρῆσθ', Deus vnus, auctor omnis boni. 2. αὐτὰ ἀποδοτικῆς ἀμεταβόλοι, per se bonitates immutabiles. Sic fortasse dicit sanctos genios, Dei ministros, qui Platoni sunt θεοὶ νεώτεροι, dii iuniores, quibus mundi & hominis creationem assignauit: quod a principe illo Deo nihil mutabile, nihil interiturum procreari fas esse videatur. 3. αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, primi, vel principis animi. Hi qui sint, nec Simplicius decla-

rat, nec ego coniectura diuinare possum: nisi forte heroas aut inferioris ordinis genios intelligat. 4. αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, humani animi facile mutabiles. Plato enim non hoc tantum dicit, ὅτι ἐστὶν ἀνθρώπου τὸ ὀρώμενον, hominem non cadere sub aspectum oculorum: sed illud etiam, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ζῶν ἂν ἀμεταβόλον φύσιν, hominē esse animal iuaspete natura immutabile.

ἡ δὲ αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.] Lego ὑφ' ἐν, & mox, pro καὶ ἑπὶ δὲ, καὶ ἑπὶ δὲ.

πᾶσαι ἐστὶν αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.] Hæremus & hic. Nam neque præelectio, neque prælatio probatur. Sententia est: ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, quum e duobus alterum, aut e multis aliquid præferre significet: non posse hæc de beatis illis genis dici, qui non multa, sed vnum summum bonum Deum propositum habeant, ad quem vnicum eorum desiderium feratur.

ἡ δὲ αὐτῆς ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.] αὐτῆς ἑαυτοῦ scilicet καὶ αὐτῆς ἑαυτοῦ ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἡ ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ. Nisi forte quispiam affectionem illam principum animorum appellet ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.

ὅσον ἐπὶ ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ ἀρῆσθ' ἑαυτοῦ.

τὴν ἀνάστροφόν Διός τὸ ἐξ τῆν
αὐτοῦ τὸ κρίτω.] Et sententia
Et constructio postulat vt le-
gatur, πῶς τὴν αὐτὴν τροφὴν,
ad supernam cōuertionem:
& ἐξ τῆν τὴν αὐτὸς τὸ κρίτω.

τῶν κριτῶν αὐτὸ] Lego αὐτὸ.
σκέπει ἀναντίθετον lege. Et
paulo post, σωμαρραφίως : &
συγγρηγῆς ἢ ἀπυτηλῆ.

σωμαρραφίω τὴν πείνωσ.]
Videtur addendum, & σωμα-
ρραφίωσ, vcl πικρεπόρμον,
molestiam & antecedere
& sequentiam.

τὸν εἰ τὴν πίνειν ἢ δὲ μῦθον.]
Legi etiam possit τὸ ἠδύμε-
νον, pro τὴν ἠδονῆν : sicut so-
stra, ἀσχυρῆσιν τὸ ὄρεξιν, aut certe τὸ
ἔχον τὴν ὄρεξιν. Paulo post,
σκέπει ἠδέα, ἀλλὰ & σωμαρραφῆ
φαίνεται & σωμαρραφίω. & paulo
post λυπη.

ἢ εἰρήσας ὀλυτος ἢ.] Cum
expedita fuerit: hoc est, non
affixa brutis & corporeis
cupiditatibus.

πῶς τὴν διαίρεσιν τὴν ἐφ'
ἡμῶν ὄσαν.] Ad diuisionem
quæ in nobis est. Malim, τῶν
ἐφ' ἡμῶν ὄσαν, diuisionem
eorum quæ in nostra pote-
statē sunt.

ἐπιδή λυγῆς ἐπίστανται μηδὲ
εἶναι.] Lego, ἐπεὶ δὲ λυγῆς ἐπι-
στανται, μηδὲν εἶναι.

πείνωσ ἢ μὲν ἔσ.] Lego ἡ-
μῶν.

τὰ ἠδὴ ῥυθένται ἐφ' ἐφ'
ἡμῶν.] Lego ῥυθένται Verba
sic ordinanda sunt: πῶς τῆς
πείνωσ ἐφ' ἡμῶν καὶ τὸ αἰρε-
σιωσ.

τὸ ἀναγκησας αὐτὸ ἡσπο-
σιωσ.] scilicet ἐφ' ἡμῶν.

αὐτῆστρον ἐξ τὸ ἐφ' ἡμῶν.]
Legē, τὸ σὺν ἐφ' ἡμῶν.

ὡς ἀδ' αὐτὸν ἢ ἐπιδολῆσ.]
Legē ἀδ' αὐτὸς. Et paulo post
ἀφιλήσασ, pro ἀφιελῆσ: &
μοχ ἀφιελίμων.

ἔσ κροτορῆσας ἐν ἡμῶν λέ-
γηρῆμ.] Lego, ἐφ' ἡμῶν εἶμαι
λέγηρῆμ. Mox ἀμετρογασ, &
ἠναγκασομῆμ καὶ σὺν αὐ-
ξοῖσιον.

εἶσιν αὐτὸ καὶ τὸ ψυδοδοξῆσιν
αὐτὸν, καὶ αἰ κείνου τῆσ αὐτῶν.]

Prius αὐτὸν videtur redun-
dare: & pro καὶ εἰ, legendum
εἰ καὶ: & pro ἡσποσιωσ, ἡσ-
σιωσ, vt ratio Grammatica
postulat. nisi forte recentio-
res scriptores veterū Gram-
maticorum inflexiones mu-
tarint.

ἔσ γδ ὄρεξεις.] Malim γῆν.

Et paulo post, ἔσ ἐξ ἀμφο-
τέρῆσ. & infra, αἰ πῶς τὸ ἐφ'
ἡμῶν ἐσπείσας. Et paulo post,
πῶς μὲν τὸν δὸτὸ τῆσ οὐδ' εἶμαι.
ὄρωσ σὺν ὄρεθῶνται.] Ta-
men non appetunt. Apud
poetas tamen Tellus καμῆ
σπασαπαῖαν orat Iouem, vt
exoneretur improbis homi-
nibus: & sicut herba: &

prouet-

proverbio ὄρωσας εἰ ἐρεξ γῆ,
καὶ ἄμφορ- γῆσας: Imbrem
amat terra, & terram imbrem.
Mox lege, τῶν συμῶτων ἡσπο-
σιωσ, vcl ἡσποσιωσισῆσ.

τὴν ἠδ' εἶμαι ἐκείνου ἡσποσι-
ωσ.] Videtur legendum, ἐκεί-
νου οἰκείου ἡσποσιωσισῆσ.

ἐκείνοισ ἠναγκασομῆμσ.
ἦν εἰμαι ἔσ αὐτῶν.] εἰμαι lege,
scilicet τὸ λαγοῦσ ψυχῆσ.

τῆσ μὲν γδ ἡσποσιωσ.] Fortaf-
se, ὅτι μὲν γ.

ἀλλ' αἰσ μείζον ὄρωσας ἦν
ἐπέσασ.] Videtur addendum,
ὡς μείζον ὄρωσας ἐφιμερῆμ,
τὴν, &c.

λέγασ μὲν τῶν ἀληθῆσ.] Ma-
lim μὲν π, dicunt quidem
aliquid verum. Sic Plato α.
πολιτῶν: καὶ λέγασ μὲν π, ε
μὲν τῶν ὄσαν οἰονταί.

εἰ γδ ὡς ἐπερκεῖσιν ἦν ψυ-
χῆν κινεῖ εἰσ ὄρεξιν, τῆν εἰμαι
& ἡσποσιωσισῆσ ἐπιηδ' εἶμαι,
δὲ ἡσποσιωσισῆσ τὸ πῶς αὐτὸ
ἐκείνοσ.] Sic legendus est
hic locus: & τὸ ὄρωσας sub-
audiendum in verbis κινεῖ,
σπασταῖνον ἐκκελεῖται. Res ap-
petenda, inquit, prouocat
illa quidem appetitum, ex-
cisatum conuenientia sui
cum appetitu (nam porus
sui, fami cibus conuenit) sed
appetitus nihilominus per
sele mouetur. τὸ περὸν κῆσ
σπασ αὐτὸ ἐκτείνεσασ, scilicet
ἡσποσιωσισῆσ: cam animi

partem, cuius ea natura est,
vt ad rem appetendam ex-
tendatur: hoc est, αὐτῆν ἦν
ὄρεξιν. Res appetenda excitat
suis illecebris appetitum.

βίωσας ἐπὶ τῶν.] Addendū,
βίωσας οἰεῖ ἐπὶ τῶν.

ὄσαν αἰσ πῶς ὄρωσας π φέ-
ρεσδ' ἀμφορ, ὄρωσας, πῶσ δὲ
ἔχον.] Alterum ὄρωσας abun-
dat. nisi forte legendum, τῶ
εἰ ὄρωσας πῶσ δ' ἔχον.

Διός τῆν ἀπὸ τὸ εἰδωλον τοῦ
ὄρωσας ἐπιπέσασ.] Ob copia
in simulacro appetendæ rei.
Lego ὄρωσας, ob perplexi-
tatum. Res, inquit, adeo
ambigua perplexa & anceps
est, vt bona ne an mala sit,
statui non possit.

εἰδωλον μόνον ὄρωσας.] Le-
go ὄρωσας, simulacrum ap-
petendæ rei. Verba sic ordi-
nabis: εἴτε περὸν κῆσ πῶσ
εἰδωλον μόνον ὄρωσας, an fuc-
tatum fit simulacro tantum
appetendæ rei.

ἐπὶ δὲ μῶλλον.] Scilicet ἐφ'
ἡμῶν ἐστ: Atque illud magis
etiā in nostra potestate est.
Nisi forte legas, ἐπὶ δὲ μῶλλον,
oportebat potius.

πῶς δὲ τῆσ λέγηρῆσ, τὴν τῆν
ὄρεξιν ἔσ ὄρεθῶμῆμ, ἐξ τῆν ἡσπο-
σιωσισῆσ τὸ ἡσποσιωσισῆσ
ἐπὶ τὸ οἰκείον ὄρωσας ἐξ ἡσπο-
σιωσισῆσ φέρεσασ καὶ φῶσιν, μὲν
εἶναι ἐπὶ αὐτῶ τὸ ἐπῶσ ἢ ἐκεί-
νωσ φέρεσδ' ὡσπερ εἰδὲν, &c.]

Sic compleri hunc locum, & sententia & ratio syntactica postulat. Nam librarii inenria omiffa fuerunt verba: τῶν, τῶν ὑπολήψων, Ἐ, & φέρουσι.

ἢ δὲ αὐτῶν πάντες.] ἢ αὐτῶν ἀνάγκη, primogenia, vel diuinitus impressa necessitas, intelligi potest. Malim tamen, ἢ ὑπόθεσιν interna, vt sit idem quod ἢ συνυποθέσθωσαν.

ἢ μὴ ἴσθι πῶς ἔστι τὸ ζῆλον κελίην.] Lego ἴσθιν, sequitur enim, τῶν δ' αὐτῶν.

Ἐ ἀρετῶν ἀεὶ ἐχουσι αὐτῶν.] Malim ἐχουσι αὐτῶν, suo bono semper inherere.

Ἐὸς πάξις ἡ μῶν.] Lego παξις.

σὺν αὐτῶν τῶν κινουμένων αἰτίων ὑφίστασθαι λέγει. Non dici possit a mobilibus causis constitui: hoc est, animi natura & ortus non potest ad astra referri, quum animus & que careat ortu vt astra, pariq; dignitate sit. ὑφίστασθαι pro virgeri, vel coerceri si quis intelligere mauult, non impedio. Sed Simplicius hoc verbum declarat, quum subiicit: ὅτι ἐστὶ τῶν ἀστροῦ ἀλλοτε ἔπιλον ὑποπέλεισι. Hinc fit etiam ὑποπέλεισι. Quare Ἐ ὑφίστασθαι, effici atque affici, conuertii.

Ἐ δὲ ὄργανον οἰκείον παροργισθῆναι.

τῆ ζῆλοσυνάρτη ψυχῆ.] Instru- mentum producitur animo cōueniens, qui eo est vsurus. Hoc physiognomonicæ artis fundamentum esse videtur, q̄ tamen a Pythagoræa illa siue μετεμψυχῶσι, siue μετεμψυχῶσι pendet: qua illi fingunt animos in corporibus nō humanis tantū, sed & bestiarum, nescio quorum scelorum, velut in carcere, dare poenas.

Ἐὸν τῆ τέχνη ὁρέξις.] appetitiones in arte. Fortasse παξις, actiones.

δ' αὐτῶν ἀρετῶν ἀρετῶν.] Pro δ' αὐτῶν ἀρετῶν ἀρετῶν. Paulo post, οἱ γὰρ ἀρετῶν ἔ. & mox, ζῆλοσυνάρτησιν.

ἐν τρεῖς μοχθηρεῖς πολιτείας.] In malis rebus publicis. Recentiores Græci πολιτείας etiam de vno homine vsurpant: vt quum dicunt, τῶν πολιτείας Ἐὸν Γρηγορίου. vt hoc de mala educatione possit intelligi. Sed quia hæc magna ex parte a publica disciplina pendet, nihil est cur aliam quæramus interpretationem.

κερῶν ἢ ὄλων κερῶν ἐμείνα.] Lego κερῶν ἐμείνα.

τῆ ἀστρολογίᾳ τῶν ψυχῶν, τῆ κερῶν αὐτῶν ἐργασίᾳ εἰς ἡβήσιν.] τῶν ἀστρολογίᾳ non accipio: τῶν ἐκαστοῦ ἀστρολογίᾳ, ἢ ἀφῆσαν, voluntarium institutum,

utrum,

entum aut delectum generis vitæ, de quo Platonis fabulam Tomo superiore attulimus: sed fatalem necessitatem, qua animis in corpora redeundum sit. vt significet, qualis sit animus, qui ob culpam nescio quam corpus sit ingressurus: tale etiam corpus certo stellarū positu illi decerni.

ἐργασίᾳ εἰς ἡβήσιν.] venienti ad ortum. Quia hoc obscurius futurum erat, repositui, qua corporibus inferuntur: vel, in corpora demittuntur.

Ἐὸν γὰρ τὸ κολασίῶν.] Lego, κερῶν τὸ κολασίῶν.

κρη φιλοσοφείν.] Lego, κρη οἱ φιλοσοφείν διανοῦτες ἀρημοῖσι.

αὐτῶν τε αἱ ψυχῶν, κρη τὸ πῶν αὐτῶν.] Fortasse, τὸ πῶν ὁ γῆς αὐτῶν ἀφῆσθαι: cum ipse sua sponte eligunt, tum Deus eis assignat locum, ipsorum moribus dignum. Significat, ipsos impuros animos consentire cum diuina voluntate in vitæ genere deligendo. Sed delectæ vitæ rationem, ipsius animi esse peculiarem.

ἄσπερ ποταμῶσι ἀεὶ γῆν.] Fortasse addendum ἕνεις.

τῆτο συμβαίνει τῶν πικρῶν ἐμείσθαι ἰσθῆν ἰδιότητα ἀσυμμετρίσθαι δερκιδίῶν ἡμῶν.] Mi-

rabilis est ista ratio de susceptione virium astrorum. neque video, quomodo locum habeat, nisi, vitiorum poenæ per alia vitia luendæ sint, & ita flagitiorum nullus erit finis. Nam cum in maximo imbri iter facio, non mei arbitrii est modice maderescere. imbris enim modus non a me eligitur: sed dum in eo ambulo, necessario suscipitur. Firmic⁹ & Manilius fatalem necessitatem humanorum operum atque euentuum statuere videtur, suamque sententiam historiis probare conantur, quæ quidē doctissimis quibusq; improbat. Possunt ergo verba hæc, δερκιδίῶν ἡμῶν, nobis suscipientib. intelligi de libera voluntate. quasi dicat, esse penes nos, an insitæ ab astris propensione velimus indulgere, an aduersari. Vt sit συμμετρίσθαι δερκιδίῶν, moderari cupiditatibus prauis, & appetitum rationi obedientem præbere: contraque ἀσυμμετρίσθαι δερκιδίῶν, indulgere prauis affectibus, & impetum corruptæ naturæ sequi. Hanc

ego Simplicii sententiam esse puto, vt homo non nudo viatori in imbre ambulanti compareretur, sed ei qui & penula & tecto se ab

imbri vindicare possit. Et si eius qui bonam siderum vim ferre non possit, paulo post imbecillitatem causatur. Vt Virgilius:

Limes ut hic durefcit, & hac ut cera liquefcit,

Vno eodemq; igni, &c.

πότεν αὐτῷ.] Lego πότεν, aliunde. Dissimulat astrologiæ scientiam, cuius aut nō ignarus, aut certe oppugnator non fuit, hic singulari & prudentia & pietate philosophus.

εἰ ἀρετῆ δυνάτων ἐπιείναι.]

Fortassis εἰδέναι. Etiam ea quæ sequuntur, mendii suspicione non carent. Videntur enim quædam verba omiffa. Durius certe cohæret oratio.

πῶσαι γὰρ κακία δὲ αἰδωμάτων συμβαίνει.] Omnis malitia ab imbecillitate oritur. Serpentes & diabolus a barbaris quibusdam recens inveniunt Orbis incolis, coli dicuntur ob nocendi vim. Est vero ea vis imbecillitas? an vero potentia & vis in recte sentiendo & bene faciendo tantum cernitur?

ὅτι οἱ τὸ ἐφ' ἡμῶν ἀναρῶντες, καὶ τὸ ἀπτεξέσταν τῆς ψυχῆς ἀγροῦσι τῶν ἑσίων τῆ ψυχῆς Διφ' ἑτέρας φθείροντες.] Sic distinguendum & legendum hunc locum existimo. Nam

ὅτι οἱ τὸ ἐφ' ἡμῶν ἀναρῶντες, καὶ τὸ ἀπτεξέσταν τῆς ψυχῆς ἀγροῦσι τῶν ἑσίων τῆ ψυχῆς Διφ' ἑτέρας φθείροντες.] Sic distinguendum & legendum hunc locum existimo. Nam

τὸ ἐφ' ἡμῶν καὶ ἀπτεξέσταν (nisi ego toto cœlo erro) synonyma sunt: & pro ἀγρῶν, legendum ἑσίων, verbum ἑσίων quod mox sequitur, ostendit. Et Διφ' ἑτέρας et si locum habet, propterea: malim tamεὶ Διφ' ἑτέρας, per hoc, scilicet ἑσίων ἀναρῶν τὸ ἐφ' ἡμῶν. Sic igitur verba ordino: οἱ ἀναρῶντες τὸ ἐφ' ἡμῶν, καὶ τὸ ἀπτεξέσταν τῆ ψυχῆς ἀγροῦσι, hoc est, ἀναρῶντες ἐαυτῶν: Διφ' ἑτέρας, hoc est, ἀγροῦσιν ὅτι Διφ' ἑτέρας τῶν οὐσίων τῆ ψυχῆς. Ignoscat mihi lector velim, puerilem in modum ordinem Grammaticum persequenti: quod scio magnos, ut habentur, interpretes, siue ex incuria, siue ex ignorantia huius ordinis, q. legitima distinctione commatum & colorum multum adiuuatur, sæpe turpiter hallucinari solere. τῶν ζωτικῶν ἐπιείναι.] Vitalem extensionem vel assiduitatem verti, vim vitalem, quæ in omnia mēbra diffunditur, atq; in omnibus actionibus cernitur.

ἔστι σωτήρια.] Lego σωτήρια.]

καταπέλας.]

καὶ εὐθείη ἐνδοθεν, ἀλλ'.] Distinguo & lego, εὐθείη ἐνδοθεν κωνοειδῶν ἀλλ'. ἐξουθεν, &c. Ab ἀλλ' incipit noua periodus, qua illius opti-

opinionis absurditas declaratur.

καὶ ἔπαυον καὶ ψόρον.] Et laudationem & vituperationem tollunt. M. Manilius libro 4. Astronomicon negat hoc, his verbis:

Nec tamen hac ratio facinus defendere pergit,

Virtutemue suis fraudare in pramis donis.

Nā neq; mortiferas quisquā minus oderit herbas.

Quod non arbitrio veniunt, sed semine certo.

Gratia nec leuior tribuetur dulcibus escis,

Quod natura dedit fruges, non vlla voluntas.

Sic hominum menti tanto sit gloria maior,

Quod cœlo gaudente venit, rursusq; nocentes

Oderimus magis in culpam pœnasq; creatos:

Nec refert scelus unde cadunt, scelus esse fatendum.

Animosa & magnifica est oratio hæc, quæ cœlestibus decretis humana iudicia congruere iubeat. Sed Simplicius noster tantam rem & simplicius & disertius explicat, quam Firmicus & Manilius.

ὁ γὰρ ἔστω.] Lege ἀνδρ' ἔστω.]

ἔστω τῶν τῶν ἀπτεξέστων, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῶν.] Imo idem est τὸ ἐφ' ἡμῶν, & τὸ ἀπτεξέστων.

sed ἐκείστων, & τὸ ἐφ' ἡμῶν differunt. Lege igitur incunctanter, ἔστω τῶν τῶν ἐκείστων, & τὸ ἐφ' ἡμῶν. Neque enim id quod voluntariū & id quod in nostra potestate situm est, sunt idem.

καὶ τὸ ἐκείστων συμμίσχεται τῆ ἀκροῦσι.] Voluntarium commiscetur cum inuito.

Plato non absurdiliter ἀφ' ἑτέρας ἀφ' ἑτέρας, inquit, δεήσεις μαμυροῦμαι εἰσὶν ἀνάγκης. & Mimographus: Rogādo cogit, qui rogat potentior.

ὅταν καὶ τὸ ἀρετῶν.] Malim, ὅταν γε τὸ. & mox, ἀναρῶντων.

Apud astrologos ὁ ἀφ' ἑτέρας, est ὁ βιοκαρτερῆς: ὁ ἀναρῶντης stella, radius, aut locus interfecto. Sed hic τὸ ἀναρῶντων ἀφ' ἑτέρας opponitur.

καὶ δὲ ἀπτεξέστων.] scilicet ὁ λόγος.

καὶ ἡ ἡγεῖα καὶ.] Lego, καὶ ἡ ἡγεῖα, ἐξ ηγεῖται καὶ. Et paulo post: καὶ δὲ ἀπτεξέστων. & mox ἀπτεξέστων δὲ ἀπτεξέστων.

καὶ ἀμειβομένη ἐ ὁρῶμεθα.] ὁρῶμεν vsitatum est, ὁρῶμεθα, quod sciam, non item.

Quare legendum censo ὁρῶμεθα, cum καὶ τῆς ὁρῶμεθα subinde hic verba fiant.

καὶ ἐπὶ τοῦτο.] Lego, εἰ τὸ τοῦτο.

ὡς ἐαυτῶν τὸ ἀρετῶν ἡμῶν.]

In nobis ipsis est bonum nostrum. Sic Christus serua-

gendum, ἐπὶ τῷ ἀμειψῆ. Ut-
cunque sit, declarat vocabu-
lum ἢ μετρίως, attento le-
ctori non obscurum vel sine
commentario.

κίνδυνος τὸ δόποσιεῖν.]
Possunt verba sic ordinari:
εἰ τὸ δόποσιεῖν τῶν οἰκείων ἀ-
γαθῶν, ἐστὶ κίνδυνος. Si suis
bonis excidere, periculum
est. Alioqui genitiuo iungit-
tur, κίνδυνος τῷ ἀλώσεως, pe-
riculum captiuitatis aut
damnationis.

ἀναλκιν φῶτα.] Videtur
legendum ἀγῶν, vel κίνδυνος
ἀναλκιν, periculosa negotia
non patiuntur ignauiam.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 6. Pag 32.

A ἰ μὲν ὀρεκτιῶν.] Lege ὀ-
ρεκτικῶν. Mox, ἴσως, vel
ἂν ὀρεκτιῶν.

εἰς ἀπελευθερίαν ἀφ' ἧσιν ἔφω-
ταδίενται.] Sicut supra, τὸ
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἢ
ἀπολαμβάνειν: ita hic ἀφ' ἧσιν
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν vel ἐπίσυνα-
ψαν ponere videtur.

εἰ δὲ τις κενῶν.] Lego εἴη ἢ.
& paulo ante, ἀναφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.

ὁπῶς ὄρεσιν δὲ καὶ.] Lego ὀ-
ρεσιν ὄρεσιν ἢ δὲ καὶ.

Ἐστὶν ἐφ' ἧμῖν διακελεύσεως.]
Fortasse ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.

ἀφ' ἧσιν εἰδὸς τοῖν ἢ ἀφ' ἧσιν
ἢ σίας ἀφ' ἧσιν.] Signi-
ficat, sublata libertate ὀ-

luntatis, tolli etiam naturam
hominis: nec inter homi-
nem & bestiam, quæ naturæ
suaræ impetu fertur, quicquid
interesse.

ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.]
Vtinam etiam ἀφ' ἧσιν. Fa-
cile concedi potest, bonum
animi in animo esse, sed cor-
poris bonum in corpore esse
reor: & tum demum bene
habere hominē, si sit mens
sana in corpore sano, ppter
arctissimam corporis atque
animi necessitudinem. Ani-
mus cogitando & discendo
alitur: corpus cibum, potū,
exercitationem, somnum, &
alia desiderat, quibus ani-
mus per se facile careret.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 7. Pag. 33.

K αὐτὸς ὅτι τῆς μὲν ὀρέξεως.]
Lege ἐπιθυμίας. & mox
ἂν αὐτὸς τῆς, legēdum videtur,
ἢ αὐτὸς ἐπιθυμίας.

τὸ τὰ φθικτὰ.] τὸ videtur
commodius omitti.

ὅπως Σωκρατικὸς ὁ λόγος.]
Vide vt Socratica sit oratio.
Quia Socrates ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν,
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν, ac-
commodabat se captiui
corum cum quibus diserebat,
& sententias eorum cum
interrogando elicuisset, con-
futebat.

μὲν τῶν ἐπὶ τὸ.] Lege, μὲν τῶν
ἐπὶ τὸ.

μὲν ἐπὶ τὸ. Et paulo post, εἰς
τῶν πῆγενται.

ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν, ὅτι οἱ μὲν ἀφ' ἧσιν
ἀφ' ἧσιν. In eo autem differūt,
quod boni & sapientes. Vide
Isocratis orationē de Pace,
ubi hoc hic exponitur. Item
Parzenesis epilogum.

τῶν ὄντων καὶ ἐπιθυμίας.]
Lege ὄντων, adverbialiter.

συνεπιθυμίας ἀφ' ἧσιν.] pro
ἴσως ἀφ' ἧσιν, vel ἢ ὀρέξεως ἀφ' ἧσιν
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.

ἢ ἢ ὄρεσιν ἐφ' ἧμῖν ὀρεκτικῶν
ἢ ἢ ὄρεσιν, & paulo superius,
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.

ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ὄρεσιν ὄρεσιν,
&c. ὄρεσιν.] Quia hæc durius
cohererent, particulam ἐπιθυμίας
omisi.

ὄρεσιν ἀφ' ἧσιν ὄρεσιν ἀφ' ἧσιν
ἀφ' ἧσιν.] Lege, ὄρεσιν ἀφ' ἧσιν
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.

ἢ ἢ ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.] τὸ
ἢ ἢ redundare videtur, nisi
vehementius neget. Ceteri
quidem codices id non ha-
bent. οὐπω σὺ ἀφ' ἧσιν, non-
dum tibi adest: hoc est, non-
dum assecutus es, didicisti,
cognouisti, tenes. Sicut D.
Paulus, τὸ μὲν ἐθέλειν μὲν ἀφ' ἧσιν.
Sed quid Simplicio
in mentem venerit, vt am-
phibolia luderet verbi ἀφ' ἧσιν,
non intelligo. sequitur
enim εἰ ἀφ' ἧσιν, si adestet res
desiderata, & ὡς ἢ ἀφ' ἧσιν ὄρεσιν,
tanquam ea res non adest.

Cum autem hic siue lusus,
siue lapsus, siue etiam men-
dum codicis mihi non pro-
baretur, aut (fatendum est
enim) non satis a me intel-
ligeretur: quæ in cōuersione
omisi, hic reponam. Atqui
si adestet: fortasse tempus
appetendi iam præterisset.
Nam appetitio est extensio
appetitionis ad rem appe-
tendam, quasi ea non adest.
In fine huius loci, ipse inter-
pretatur τὸ ἔγωγε σὺ ἀφ' ἧσιν:
pro, ὄρεσιν ἀφ' ἧσιν τῶν ὄρεσιν.
Hæc inconstancia me mouet, vt
a Simplicio scriptum hunc
Commentarium, sed non
satis emendatum fuisse exi-
stimem: id quod hominibus
studiosis illis quidem, sed
pluribus rebus occupatis,
aut immatura morte inter-
ceptis, solet accidere. Ac
parum abfuit, quin idem
& mihi in hoc Opere acci-
deret.

τῶν μὲν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.] Aut
μὲν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν, aut
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν est
legendum.

ἢ ἢ τῶν ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ὄρεσιν
ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν.] ὄρεσιν
prior est, ὄρεσιν posterior.
Simplicio prior est ὄρεσιν
(vt supra monui) posteri-
or ὄρεσιν. Sed hic Stoicos
sequitur: & statim post,
seipsum ἀφ' ἧσιν ἀφ' ἧσιν ὄρεσιν
ἀφ' ἧσιν.

mendacii crimen extimue-
runt, cum putarent, id pic-
tatis & gratianimi esse mu-
nus. Et quia Stoici natura in
primis nituntur: producant
mihi aliquem qui praesens
vitae periculum, subito prae-
fertim obiectum, natura non
exhorrescat? Etsi autem ea
praemeditatio, quam hic
tantopere praedicat, illum
horrorem nonnihil mitigat
& lenit: tamen plane cum
tollere nullo modo existi-
mo. De hominibus despera-
tis, & numine afflatis, non
loquor. nam alteri a natura
deficiuerunt, alteri natura
infirmitatem superarunt.

εί ουδ' ὁ θάνατος μήτε τῶν
ἐφ' ἡμῶν ἐστὶ, μήτε τῶν σὸς ἐφ'
ἡμῶν, σὸς αὐτὸ εἶη κενόν.] Si vita
non est nostri iuris, ne mors
quidem nostri iuris erit. De-
praxatus ergo hic locus est,
sic fortasse corrigendus: εἰ
οὐδ' ὁ θάνατος μήτε τῶν ἐφ' ἡμῶν
ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν σὸς ἐφ' ἡμῶν,
σὸς αὐτὸ εἶη κενόν. Si mors non
in potestate nostra est, sed
alieni iuris, non erit malum.
Quamquam ne sic quidem
mihi satisfacit. Mox enim,
mortem concedit corporis
esse malum. Fortassis autē
innuit, mortem neque ad vi-
uentes neque ad mortuos
pertinere, quod a viventibus
absit, mortui vero nihil sint:

quo dilemmate quidam ex-
lusit mortis metum.

καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι καὶ
κρείττονα, Lege & supra, ἀγα-
θώτερον.

Ἐ εἰδότες τυραννίδας κενὴς
τῶν ἀνθρώπων.] Nec vnquam
est homini malum. Idem
tamen Socrates dicit, ταῖς
ἐν ἀγαθῶν ψυχῶν ἀμεινόν,
ταῖς δὲ κακῶν κείμιον ἔσται. Bo-
nis animis fore melius, ma-
lis peius.

Ἐν θάνατον ἐπιμίως καλεῖ-
ται.] Vocamus quidem: sed
si veniret, imitaremur for-
tassis senem illum Aepi-
cum. Vix enim quisquam
sana mente sibi consciscit
necem, sed aut corporis aut
animi doluit. victus. Paulo
post lege, καὶ ἄλλ' ὅπερ ἐπικτη-
της.

Lege δέ κενον ὁ ἔτι παρὸς
ἐμείνοσ' ὡς ὀδύνας, ἐχ' ὅτι σὸς
ὀδύωντο, vel ὀδύνοντο. Non
multo post lege, ὅς τ' εἰ μὴ ἦ
πόλλαι παρεχόμεναι εἰπὼν.

καρτερὴς καρίτητι χρημάτων
ἀποσερεῖ. & mox, εἰδὲν τῶν
δινόν ἐστι. & deinde, καὶ ἴσως
τὸν μέλλοντα, & τὸ καὶ τίς
μὴ ἐφ' ἡμῶν, ὡς ἐφ' ἡμῶν οὐκ
ἐστὶν.

καὶ παρὸς ἀδύνητων lege: &
Ἐ παρεσκευασμένον παρὸς αὐτῶν.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 10. Pag. 47.

T 11

Τὸ τοῦ σωκράτους τῶν παρὸς αὐτῶν
ἐστὶ, Lege. Et, οὐ κακῶν ἢ
ἐπιμύσειον.
καὶ τῶν τοῦ παρὸς ἀδύνητων. ὁ
ἐστὶ γὰρ.] Lege τοῦ πεποιη-
μένων.

Ἐ τ' παραπίπτωσιν.] Lego
παραπίπτωσιν: a παραπίπτω. &
post (ὅς γὰρ αὐτὸ εἰσὶν τὰ, &c.

καὶ τυραννίδων τὴν πύλην.]
Lege τυραννίδων, cum domi-
nantur, tyrannidemque in-
uaserunt. & mox ἑαυτῶν
ἐστὶν.

ἀμεινόνες μὲν ὅταν ἴσως.]
Fortassis, μὲν ἔστιν ὅτε πᾶσι.

ἢ κτηνῶν.] Lege ἢ κτηνῶν,
ab ἡπίων. & mox ἐνεργῶσιν.
σφίζονται.] Fortasse σφύ-
ζονται, vnde σφυγμός, per v.
& mox ἐκινῶσιν.

καὶ ψυχῶν ἐννοίαν.] Fortasse
ψυχῶν.

οἱ δὲ φιλοχρηματοὶ ἀμαρ-
τάνομαι.] Videtur addendū
οἱ δὲ φιλοχρηματοὶ τὸν πολλὸν
χρημαζούσιν. ἀμαρτάνομαι,
&c. Et paulo post, παρὸς ἀλ-
λοῦσιν lege.

παμύχρητοι μὲν ἡμῶν ἐναρ-
γῆ, lege: & mox, πάντες πεποι-
δὲ δυνάτων. & infra τὸ μὲν ἀφ' ἑ-
λίμου μὴ ὀρεῶσιν, παρὸς ὃ τὸ ἡδὺ
ἐντεταμένη. Sic Terentius:
Impense cupitis, consultis
parum. Non multo post,
legendum videtur pro αὐτοῖς
εἰδόντες, ἀλλὰ τὸν ἐπίτροπον:
ἔτι εἰδόντες, ἀλλὰ τὸ ἀνέπιτρο-

φον, ἔπειτα εἰσὶν αὐτοὶ οἱ
δὲ δυνάται, καὶ τὸν παρὸς ἀδύνητων.
Hunc locum ita esse legen-
dum, auctoris sententia con-
siderata, quiuis Græce do-
ctus facile intelligit, nec
depravationis occasionem
ignorabit, in manuscriptis
codicibus versatus. Nam
dum librarii celerius quam
diligentius scribunt, chara-
cteres & notæ facile confun-
duntur, quas indocti pro sua
inficitia, sæpe etiam negli-
gentia, fortuito legendo, &
temere imitando, mendis
implent codices. Nectamen
desunt, qui pro oraculis ha-
beri velint, quicquid in ve-
tusto codice scriptum inue-
nerint.

Ἐ τ' παρὸς ἡδὺ κενεργησῶσιν
lege. & mox, ἀπολαβόντων: &
συμφωνεῖν αὐτῶν, scilicet τῶν
παρὸς ἀδύνητων.

ANNOTATIONES.
Ad Cap. 11. Pag. 50.

Ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἀδικεῖσιν
ἐπιμύσειον.] Paulo ante, ἐπὶ
τῶν ἐξωθεν παρὰπίπτωσιν ὁ φησὶς.
Opponuntur igitur ἀδικεῖσιν seu
φασκίαν, & ἀρετῶν.

ἢ ἐπαρτερὴς ἢ κακότητι.]
Lego & post pro ἀδύνητων,
fortassis ἀδύνητων: ab ἀδύνη,
vnde ἀδύνητος.

καρτερῶσιν.] Καρτερῶσιν
lege.

S 5

ἀναφέρεται, ἔδδ ποιεί.] Videtur hic deesse quaedam verba, sic fortasse complenda: ἀναφέρεται, ἀναφέρεται ῥῆθ' οὐκ, ἄσπερ τὸ σπέπαιρον εἰς τὸν τέκνονα: ἔχ' δὲ ποιεί τέκνονα αὐτὸν. Post, χρισθ' ἰσως δὲ σπ' ἡ lege.

τῶν ὁρθῶν ὑποδύψην.] Ἐλεγε fortassis, aut simile verbum addendum.

εἰ κ' ἴθ' ὅτι νοῦ, lege.

καὶ μὴ παραλλάττειν ἐν τῇ συμπολιεῖ αὐτῶν.] Non immutare aut diuersum statuere in earum complexione: hoc est, ea non confundere atque inuertere.

ἀγαθῶν ὄρεξις καὶ κακῶν ἐκκλισις, lege. ἀλλ' ἢ ἴθ' φανέντ' ἡ κακῆ ἐκκλισις. Sententia postulare videtur ἀλλ' ἢ ἴθ' φανέντ' ἀγαθῆ ῥῆθ' ὄρεξις, κακῆ δ' ἐκκλισις. Et paulo post, κατὰ φύσιν καὶ ἐκκλιθεῖν, & αὐτοσυνδ' εἰδένυθ' αὐ, vno verbo.

καὶ ἡμῶν νομίσειν] Lego, καὶ μὴ νομίσειν. Hoc enim sententia postulat.

καὶ ἐκκλίνειν ἐπὶ πολλὰ & πρὸ ἔργα.] Lego, & ἐκκλίνην: ἀλλὰ καὶ, & paulo post,

ἴθ' τέκνονα ἀγαθὸν ἔργον.] τὸ ἔργον videtur redundare. Et supra καὶ τέτοις ὡς ἐπὶν.] Fortasse καὶ γὰρ ἐν ἴσ' τοῖς ἐπίην.

ὁ ῥῆθ' ἐν ταῖς.] Præcedit, ἢ

κατὰ φύσιν τῶν φωνητισῶν ῥῆθ' οἰς. Ad quam vocem cum articulus referatur, legendum est ἢ ῥῆθ'. Multa in hoc capite diuinanda fuerunt: quare sicubi coniecturæ nostræ aberrasse a scopo videbuntur, venia danda erit. τίς γὰρ μέν τις ἐς' ἀνὴρ, ὅς ὄλιγ' ἄληθ' ἢ, πολλὰ δὲ ψεύδ' ἢ λέγει.

ANNOTATIONES,

Ad Cap. 12. Pag. 53,

Ὅθεν αὐτῶν ἔδδτερον.] Lege ἡμέτερον.

κλισις.] Lege κήσις.

τῆς αὐθ' ἴσιν ἐπιροφῆς.] Lege τ' αὐθ' ἴσιν.

ἀμπεροχρῆμα.] Lege ἀμπεροχρῆμα.

οἶον ῥῆθ'.] Lege γωνῆ.

ἀπὸ τῶν πάντων αὐθ' δὲ ῥῆθ'.] Adde ἀπὸ τῶν πάντων αὐθ' δὲ ῥῆθ'.

τεταμένον αἰὲ πρὸς τὸ αὐθ' γέμνον ἐφ' ἐτὸν.] Sic postea quoque vox hæc deesse videtur, nisi forte τὸ πάν, hoc est vniuersitatem rerum, pro deo ponat: quod minus placet.

διδῶται, τὰ ῥῆθ' αἰὲ πρὸς τὸ ἡγέμνον.] Legendum διδῶται, τεταμένον αἰὲ πρὸς τὸ αὐθ' γέμνον ἐφ' ἐτὸν.

ὡς διαμῆμα τὸ.] Addenda negatio, ὡς ἐ διαμῆμα τὸ.

ἀπὸ τὸ ἐμθελεῖς καὶ κλυδωνοῦμενον.] Quæ manis grauitas aut constantia sit, non intelli-

intelligo. Quid vero si ἐμβύθης, παρὰ τὸ εὐθρον, legas? ob profunditatem & fluctuationem.

ἀπὸ τῶν ῥῆθ' οἰσως ἀνὴρον.] Aut hæc verba redundant (nihil enim ad sententiam faciūt) aut complura desunt.

μυθοποιῶμαι.] Lego, μυθοποιῶμαι. Nam πολλῶν μύθων dici non puto, sed πολλὰ πτεν μύθων. Vnde etiā ἡσυχ' ἀσπ' οἰσως vel ἡσυχ' ἀσπ' οἰσως dicuntur.

ταῖς ἐαυτῶν.] Lege ἐαυτῶν.

ἢ δὲ κατ' ὁρμησις.] A κατ' ὁρμησις, scribendum per i in penultima, κατ' ὁρμησις. Differunt enim ὁρμῶν, ὁρμῆν, ὁρμίζειν, vt & οἰκῆν & οἰκίζειν: quæ cum similibus, imperitii librarii sæpe confundunt, & in re Grammatica non satis exercitati non animaduertunt.

εἰς τὸν αὐθ' ἴσιν τὸ πον καὶ ἴθ' ὅτι.] In conuenientem locum & nationem, &c. Qui diuina prouidentia se eo in loco & ea conditione natum esse intelligit, impiis & stultis querelis abstinet: quales vulgo audiuntur eorum, qui se in locupletis & nobili familia non esse natos indignantur.

αὐθ' ἴσιν τῶν.] Lege αὐθ' ἴσιν τῶν. Et supra πολλοῖον lege, pro πολλῶν.

ἔδδ τὰ πείρεζον καὶ πῶδοποιῶσαι.]

Videtur addendum, γάμου καὶ πῶδοποιῶσαι.

κατὰ καιρὸν ἄπ' ἴσιν ῥῆθ'.] Per tempus, tempestiue, id est, matura ætate. Sententia est: Coniugium non esse differendum vsque ad ingrauescentem ætatem, in viribus iam imminutis, & morte instante.

ἀχίτως ἀπ' ἴσιν.] Sic discedere, vt a nemine retinearis, vt nihil te remoretur, vt ipsa fatietas talium rerum mortem tibi faciat leuiorem.

ἀλλ' ὄλος.] Malim ὄλος, et si parum refert.

τὸν ἐν τῶν κατ' ὁρμησις.] Malim ἐν τῶν κατ' ὁρμησις. Et si me non fugit, aduerbia loci diuersæ significationis sæpe permisceri, siue id librariorū culpa, siue scriptorum incuria fiat. Hinc ἐαυτῶν pro ἐαυτῶν apud Socratem sæpe legitur, & id genus alia multa.

ἴθ' καιροῦ ἐν τῶν.] ὁ ἐν τῶν πόλεμος est bellum iam conflatum aut gestum, non imminens aut impendens. Sic ὁ ἐν τῶν καιροῦ, tempus quod iam adest.

ὀπιθ' ὀβωρηθῆς.] Retro oneratus, sarcinis onustus. His enim uxorem, liberos, familiam, opes comparat: quas res sunt quietiam Compedes appellant.

τῶν γέροντι κατ' ἴσιν.] Cū tam-

ta vitæ sit incertitudo ac fugacitas: nulla ætas securâ, aut caducæ huius vitæ rebus nimis affixa, sed ad emigrationem perpetuo parata esse debet. Optima autem preparatio ad mortem, est animus in Deum intentus, & omnis aduersus homines officii conscientia.

ANNOTATIONES. Ad Cap. 13. Pag. 35.

Των δὲ ἐδὲ πύργων.] Lege ὀδὲ πύργων, vt est in Epicteto ipso, & post in Simplicii quoque commentario.

λοιπὸν παραδίδωσι καὶ ἑς.] Videtur addendum, λοιπὸν καὶ νόμους παραδίδωσι, deinceps regulas tradit.

ὡς θεὸς δὲ πᾶν τὸς γινόμενοις δρέσκουσιν.] Lego δρέσκουσιν, scilicet ἡμεῖς. Vt nos acquiescamus in iis quæ a natura rerum decernuntur.

ἢ ἀφρονοῦντων.] Lege ὁ φρονοῦντων.

καὶ ἐπιπέσεις. Possunt exilia aut ruinæ ciuitatum intelligi. Sed ἐπιπέσεις, quæ τοῖς καὶ πολλοῖς ὑποτίθενται opponuntur, videtur esse rectius. Mox, φθονοῦσιν πᾶσι τῶν: & post, σκιάς μόνους, & ἀσειοπέρες, quos Aristoteles χαλεπόνους appellat. καὶ μὲν ἐπὶ μὲν τοῖς δόξαν ἠμεῖς, si iuremus, sacra-

mento contendamus, non satis placet: nec tamen occurrit aliud melius, nisi δόξαν καὶ ἠμεῖς, aut δόξαν ἠμεῖς, non displiceat.

τὸ τοῦ μὴ ὄντος ἐστὶν ὡς θεὸς.] Fortasse τοῦτο μὴ ὄντος ἐστὶν ὡς θεὸς, vel, τῶν ὡς θεὸς ἐστὶν ὡς θεὸς. Tale certe aliquid sententia postulat.

καὶ ὡς θεὸς ἢ καὶ ὡς θεὸς ὡς θεὸς.] Elementa a se inuicem, vt postea ipse declarabit, afficiuntur, & animalium corpora cibis, portionibus, aere, mutuaque violentia. Hoc nisi dicit Simplicius, non satis quid sibi velit assequor. Mox lege, κυρίως ὑφίσταται. Sæpe. n. errore librarii tertia persona presentis indicatui pro infinitiuo hic legitur.

καὶ ὡς θεὸς ἢ καὶ ὡς θεὸς.] Vel, εἰς τὸ ἀρξάν: vel, quod magis probo, & ἀρξάν, absque articulo.

καὶ ὡς θεὸς ἢ καὶ ὡς θεὸς.] Sanitas est temperies quædam humorum & qualitatum, morbus redundantia vel penuria. Sed hæc accuratius tractent medici. Cæterum πολιορκίαν plerunque absolute capitur: aut cum genitiuo personæ, & accusatiuo aut datiuo rei iungitur. Quare pro ἀλλήλους fortasse legendum ἀλλήλων, vt apud Ilocratem in Parænesi:

nefi: οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μὴ ἄλλο πολιορκίαν, ἀλλὰ ὡς ἰππῆσι γὰρ ἀδίκους ὑπερῆρσαν. & apud Platonem, πλοιοκλίειν χρηρῆσαι. Mox lege, καὶ ὡς αὐτοῖς τῶν ἐνανθίων πολιορκίαν ἀπαλλάττειται. δόξαν δὲ δόξαν.] Malim δόξαν δόξαν τῆ ὡς θεὸς ὀλόγηται, Vnum quodq; suo toti restituitur. Libet ascribere pereruditos Euripidis versus, declarandi huius loci causa:

Ὅθεν οἱ ἕρποντες εἰς τὸ σῶμα ἀφίκετο
ἐὼς αὐτῶν ἀπὸ ληθῆ. πνεῦμα μὲν
σὺν αἵματι,
τὸ σῶμα δὲ εἰς γλυκῆ. εἰ δὲ γλυκῆ
κεκλήμεθα
ἡμίτεροι αἰ τὸ, καὶ λυκῆ ὄνομα
σῶμα ἴσον μόνον.

At unde corp' instaurato, singula
Eorecedunt. Spiritus natus
aethera,

Corpusq; terram repetit.
Haud id mancipi

Vlli datur, sed incolentis
cui.

ὁ ἀνὸν ἴσων τῶν ὄντων πᾶσι
καὶ καὶ ἴσων.] Ob mutuam adæquationem elementorum vniuersitatis, ne ignis aut aqua redundet.

καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν μερικῶν ζώων καὶ ἡ φύσις. Coniunctione transposita, sic legendum censeo: καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν μερικῶν ζώων ἡ φύσις.

καὶ δόξαν αἰμαίνετα.] Lege, & ἀποσημειώτα.

καὶ τὴν ἀξίαν καὶ ἐκείνῳ τε καὶ μοι τῶν ἐκείνων, lege: non καὶ ἐκείνῳ ἢ.

καὶ ἑρρίζω μὲν.] Vel, καὶ τῶν ἐρρίζω μὲν: vel ὑφὲν καὶ τῶν ἐρρίζω μὲν, ἀ καὶ τῶν ἐρρίζω μὲν.]

τῶν τῆ ὀλέξει καὶ ὀρμυλῶ.] καὶ ὀρμυλῶ lego, nisi malis καὶ ὀρμυλῶ.

ὡς τῶν ἀλόγων ψυχῶς μίσησιν οὐσίας τῶν ζώων, τῶν καὶ τῶν ἐρρίζω μὲν.] Lego, τῶν φωνῶν τῶν, &c.

κινῆμενον ὄσον ὀλίον.] Malim ὡς, vel ὄσον, ὅταν ὀλίον.

καὶ τῶν ἐρρίζω μὲν εἰμαρδύμην ἀφῆσθαι.] Videtur aut subintelligendum, aut deesse participium, cuiusmodi fuerit διδόντων, vel ἀφωριστῶν, vitæ a fato assignatam.

καὶ γὰρ τῶν ἰσων ὄντων ἐκαστῶν καὶ τῶν ἀκρῶν καὶ ἰσων εἶναι.] Lego, τῶν καὶ τῶν ἰσων ὄντων ἐκαστῶν καὶ τῶν, &c.

καὶ τὴν ἀξίαν ἐκείνῳ καὶ τῶν καὶ τῶν ἀξίαν ἐκείνῳ καὶ τῶν καὶ τῶν ἀξίαν ἐκείνῳ, &c.

τὸ ἀλλεῖν ὄντων σκέλη καὶ μὲν.] Possit etiam legi, τὸ ἀλλεῖν. Sententia est, dolorem non pertingere ad animum, sed in corpore resistere. Sic Polifidonius apud Ciceronem 2. Tuscul. Nihil agis dolor: quamuis sis molestus, nunquam te confitebor esse malū.

Ἐπὶ ἐπιθυμίας ἀρέξεις νομίζεσθαι.] Lego, κὺ ἄς τ' ἐπιθυμίας ἀρέξεις, ἰδίως ἢ οἰκείως νομίζεσθαι.

κὺ ῥεῖ τὴν δὲ ἠθλονῆς ἀρεξίν κὺ γλυκυθυμίας κωκυθῆσιν τῆς αἰδῆς ἀμύθησι.] Puto legendum, κωκυθαθείσιν ἡνυχῶν, ἀμύθησι πρὸς ἀμύθησιν ἔσθ.

ὣν οὐκείωνος ζητήσασθαι lege. ἔσθ, πρὸς τῶν βλαβερῶν κὺ λυπηρῶν πηροῦν.

ἀπολαύσει ἑαυτοῦ.] Lege ἀπολαύσει, per v, non β.

οὐδέ τις γδ' ἦλθ' οὐτ' ἰχυρῆς ἐστίν.] Aut τὸ οὐτ' redundat, aut alterum incisum deest.

κὺ βιωτικῶν ἐπεισάσασθαι.] Possunt cum omnes vitæ calamitates in genere, tum penuria rei familiaris seorsum intelligi. Post, ἑστ' ἠρεξεν αὐτῆς lege

συνεθίζον] ἄ' ὄρκως.] Malim ὄρκως ἢ ναυ; consueviunt. Mox τὴν ἑαυτοῦ ἠδονὴν.

ὑφ' ἠδονῆς.] Forte ὑπερῆδονῆς.

κὺ τὸ ἄλλο πάθος πρὸς ὀλομῆσιν ἐάνειν τὸ πάθος.] Fortasse κὺ τῶν ἄσπερον ἄς ἰατρῶν, ἔσθ. διὰ ἔ.] Male coherent. Ratio Grammatica postulat, ἄσπερον ἢ, ἔσθ κὺ.

ὅστις πρὸς ἄσπερον ἐστὶν συμβῶν ἐστίν ἐαυτοῦ.] Malim ὅστις πρὸς ἄσπερον ἐστὶν συμβῶν ἐστίν ἐαυτοῦ πρὸς

ἑαυτοῦ.

εὐκαλοῦσθαι. Mox, ἑαυτοῦ ἀμύθησιν lege.

ἵνα μὴ τῆ δὲ ῥεῖ τ' ἐνεργείας ἐπιλαθόμεθα.] Lego, ἵνα μὴ τῆ δὲ ῥεῖ τ' ἐνεργείας ἐπιλαθόμεθα ἔκ κωκυθῆσιν.

δὲ ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ πείρατον.] Si id illi ex imbecillitate contigerit. Veniebat in mentē, δὲ ἀπὸ τῶν, ob intermissum laborem, posse legi. Sed repudio coniecturam. Mox, ἠγὼν πρὸς πάλιν, ἔσθ τῶν πλῆθους συνεθίζεσθαι.

ἀγῶν.] ἐνεργῶν lege. Sæpe α & δ oscitantia & imperitia libroriorum permutantur, cum repugnantia inter ea sit maxima. Et paulo post, ἢ τὸν ἐφ' ἡμῶν Σαλασίων. Scribunt alii Sallustium, Horatium imitati: alii Sallustium, simplici L. quod rectius opinor, siue a salē, siue a salute deriuetur. Et mox, πεπρωκίω μὴ δὲ ἐπιθῆσθαι γυμνῶ τῶ μνηστῆ.

εἰς λιτότητα ἀκρω.] Vel ἀκρω, vel ἀκρω.

τὴν πρὸς τὴ φοβερῶν ἀγνοιῶν.] Lege ἀγνοιῶν. Reliqua leuiora errata sic corrige: ἐμβάλλειν, κωκυθῆσιν, γυμνῶν, τῶν ψυχαῖς, διεφάση, φοβερῶν, ἀμύθησιν.

τὴν ἢ τῆς φύσεως.] Lege τὴν τε.

ἀλλ' ἔδδ' ἄς ἀμύθησιν, ἄς ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

ἀμύθησιν

καὺ ἀμύθησιν.] καὺ ὡς σπῆσιν redundare videtur.

τῶν ἢ λιμῶν.] Cu pauper tatis ante mentionem fecerit, hic pro fame penitentia reponendam censeo. τῶν ἢ λιμῶν ἢ σφοδρῶν ἢ ἐπιμύθησιν per v non per η.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ναυ ἑαυτοῦ.] Vt qui possent non esse tales. Dubitari potest de iis, quorum ingenia rudiora sunt, quique ab inuente ætate inter nefarios homines educati recta institutione caruerunt. Sed est illud fortasse τὸ κωκυθῆσιν τῆς θείας ἀγαθότητος εἶδῶν, de quo supra dictum: & stulti a pecudibus nihil distare putantur.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ἢ ἀμύθησιν ἀμύθησιν οἰμῆσιν πηροῦν.] τὸ οἰμῆσιν redundare puto.

ὅτι τὴν ψυχὴν ποιήσας τὴν.] Sensus & constructio potestulari videtur, ὅτι τὴν ψυχὴν ἐποίησεν ὁ θεὸς τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν

καὶ ἐκείνη πῶς ὡς δὴ νοήσεται.] Suspicor legendum, καὶ ἐκείνη πῶς ὡς: vel, δὴ ὡς δὴ νοήσεται. Et pro ἀφαιρέσει, malim ἀφαιρέσει. nisi forte placeat, ἀφαιρέσει τὴν γένεσιν, transire generationem, & incolumis ad suam originem reverti.

ὅφ' ὧν κινεῖται μὲν,] Lego ἐφ' ὧν, sicut post, ἐπὶ δὲ τῷ πλείω πεπενημένον. τὸ πενημένον ὅσῳ ἐν ἡμῖν πενημένον καὶ ἔστι τελέως καὶ ἀμφοισβητήτως ὑποκείμεται τῷ λόγῳ. Sic corrigatur hic locus.

μελεῖται γὰρ τῷ.] Videtur deesse, ἡναγέται γὰρ καὶ μελεῖται, Occiditur enim & diuiditur. Sequitur enim, ζῶν ἢ ῥθίμει καὶ ὀλοκλήρον, viuum manet & integrum. Quid vero si μελεῖται, vt apud Homerum, ἀλλὰ ἀφαιρέσει τὸ μὲν, membratim difsecatur.

ἀλλὰ ἀμύνθηλον.] Lege ἀμύνθη. & mox, ἔπε θλίψιν, addendum φέροι, vel simile verbum. Et post, ἀφαιρέσει δὲ. Deinde, ἀφαιρέσει πάντως ἐπὶ, ἀφαιρέσει. Cetera errata, vt ἐπὶ πύθῳ ἢ μίετρον καὶ ἄλλων.

σις, & αὐτὸ ὡς οὐθὲν, & ἄλλων. νοήσας, & κερταίνσας, facile quouis hoc modo corrigi potuissent.

ANNOTATIONES. Ad Cap. 16. Pag. 73.

Τῶν τῶν ὅπως.] Lege, ἡνα καὶ ὅπως.

ἐπὶ ἢ ἀφαιρέσει.] Malim ἔσει. Et mox, ἀφαιρέσει, subiunctiuo: vt ἀφαιρέσει optatiuo modo.

ἐπὶ ἰδίῳ.] Lego, ὡς ἐπὶ ἰδίῳ, & καὶ ἀναγεράτων ἐπὶ αὐτῇ. Et post, ἄλλων ὡς ἀλλοτρίοις.

διδοῦσιν.] Malim, δεδούσιν τῷ ἀφαιρέσει.

ἐδημησε.] Lege ἐδημησεν. ὅτι ἢ μόνον ἢ ἐννοια τὴν ἐπιτήσιν ἀφαιρέσει.

Quod nō modo cogitatio suam affectionem, &c. Obscura videntur hæc minus attentis. Sed hæc sententia est: Vt oratio ab animi affectionibus proficitur: sic animi affectiones oratione excitantur.

ANNOTATIONES. Ad Cap. 18. Pag. 74.

Κούω.] Malim ἀκούω.

ἐπὶ ἢ ὁ λόγος πῶς τῶν ἐπὶ πεπενημένον.] Lege, ἐπὶ μὲν πεπενημένον, ἢ πῶς.

καὶ τῷ ἐξῆς.] Fortassis ἐπὶ τὴν ἐπὶ ἐκείνων.] Malim τὴν ἐπὶ.

παρα

παρασύρωσι.] Lege παρασύρωσι, vt sit ἀδρ. Ἐ. passiuus. Eimox ἐπὶ δὲ ξαντῶν.

σφίσει.] σφύζει per v. vnde σφύζεις apud medicos, pulsus.

ἀπὸ σφίσει συρξίνωσι.] Adde ἢ συρξίνωσι.

ἐπιλαβοῦμαι.] Lege ἐπιλαβοῦμαι, scilicet τῷ λόγῳ. Nec enim ad ὁρξίσεις referendum est.

τὸ πεπενημένον μὴ δὴ παρασύρωσι.] Lego, τὸ πεπενημένον μὴ δὴ παρασύρωσι.

ζῶσιν ἢ.] Lego, σῶζοντες, καὶ τὸ πεπενημένον ἐπὶ δὴ ἰδίῳ καὶ ἡμῶν.

Ἐπὶ πύθῳ αὐτῆς ἀφαιρέσει.] Et seruum necesse est negligi. Potest hoc vt cunque ferri. Sed τὸ ἀνάγκη redundare videtur.

ὅτι αὐτῆς τῆς κείνης.] In ipso iudicio. Non placet, ac ne sententia est. Quid vero si ἄλλων?

καὶ τὸ δὴ ἀμύνθη.] Annotauit Varinus, τὸ καὶ sæpe redundare apud auctores. Recte ille quidem. Sed videtur sæpe etiam prius membrū orationis ante καὶ deesse: vt hic fortassis omissum est, τὸ πεπενημένον παρασύρωσι καὶ τὸ δὴ ἀμύνθη.

τὸ ἐπὶ τῷ ἐξῆς.] Fortassis ἐπὶ τὸ ἐπὶ.

ἔπε δὲ ἐκείνων ἐπὶ ἀφαιρέσει.]

Fortassis, οὐτ' ἐπὶ ἐκείνων, scilicet τῷ συρξίνωσι. Post, ἰδὲ ἀπὸ τῷ μὲν ἰδίῳ καὶ ἡμῶν lege. ἀπὸ τῶν μὲν ἰδίῳ καὶ ἡμῶν lege.

ἔχ' ὑποκατάσσει.] Verbū hoc vsurpatur de iis qui alienas fores pulsantibus respondent. Hic, obaudire aut non parere significat.

ἔπε μὲν ἀφαιρέσει.] Malim ὡς ἐμὲ.

ἀλλὰ πῶς ἀφαιρέσει.] Addendum videtur, ἀφαιρέσει περὶ τὴν ψυχὴν.

ἐπὶ σφίσει.] Fortasse, τὴν σφίσει: quanquam ne hoc quidem fati placet.

μὲν τὸ γὰρ ἐξῆς.] scilicet τὴν μείωσιν.

ὅτι καλεῖται.] Malim καλεῖται.

ὅτι οὐ πάντως.] Malim, ὅτι ἢ πάντως ἔχ' ὑποκατάσσει, ἢ ὑποκατάσσει καὶ ποιήσσει τὸ ἀφαιρέσει, καὶ ἄλλων ἐπὶ ἀμύνθη τὸ πῶς ἀφαιρέσει μὲν ὑποκατάσσει. Cū autem ipse Epictetus ponat, μηδὲν ὧν σφίσει: per incogitantiam puto Simplicium τῷ ἀφαιρέσει inculcasse: vt est interdum curiosior, & vt Afianus, verbosior, nimisq; lectorum ingenius diffidens.

ἀφαιρέσει δ' ἐπὶ παρασύρωσι.] Malim ἀφαιρέσει.

πῶς ἢ ὡς αὐτῶν.] Fortassis ἐκείνων, vltro.

Τ 2

dum aut ἐ ἐπὶ ἔτο, aut ἐ ἐπὶ ἴετρα φρον, vt subintelligas γίνε), hæc est invidia, vel invidia inde existit.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 26. Pag. 91.

Α Τελεῖς.] Lege δ τελεῖς. Et mox ὑπερεχίντων, pro ὑπαρχόντων. & paulo post ἀφαιρουμένη.

νομιζόντες.] νομιζόντες. ἄλλὰ μὲν ἀμω ζ.] Lacuna hæc fortassis explebitur: ἀλλ' ἀμω μὲν ἠσυχρόσας ἐν τῷ μελωξέδ, ἀμω ζ, &c.

ἔξῃς συμπολέκεν.] Lego δ εἰ συμπολέκεν. Et mox σεννοεῖν, λέγοντα, γίνεατ ζ καὶ φυγή.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 27. Pag. 93.

Α ὑπὲ χρίσθεις.] Malim αὐθί.

Δίε συμπαθείας.] Lego, Δίε συμπαθείαν.

καὶ τὴν ἐντὸς.] Locū hunc sic restituendum & distinguendum censeo: καὶ τῶν ἐντὸς δόσσα ἀρμον, ἔ ὕμεινοδ μερέθους (scilicet τῆς ψυχῆς) ἄσπερ ἐπὶ ἔ σάμιατ, τῆ κατὰ φύσιν Δίε θείσ τῶν ἐντὸς ἐπορδίου, καὶ δι' ὅλου γησοιδίου ὁμολῶς, καὶ σωεχῆ τὴν κροσὸν αὐτὸς τῶν ἐντὸς Δίε σάζοντ, παραγγάλα.

ἔ ἐπιβελάδιδ.] Suspectum mihi hoc verbum est, nec tamen occurrit melius.

αίρεστας.] αἰρέσθ lege. ἔννοια φιλοσοφίας.] Fortasse πῶ: φιλοσοφίας.

ἡμυρίσσει καὶ αὐτὸ τὸ φιλοσοφίας καὶ ζ, καὶ μίρεθ, ἐν τῷ αὐθίτερον κριταγαλωρδῶ ὀρώντες.] Incertum est, an τὸ κριθ, καὶ μίρεθ ad verbum ἡμυρίσσει, an ad participium ὀρώντες referatur. Mihi placet ἡμυρίσσει absolute poni, & pro κριθ, legi αὐτὸ γε τὸ φιλοσοφίας, &c. Mirabuntur, quippe qui in eo ipso, &c.

ἐπὶ κροθῖνον ῥόπουλον ἐπιχρησας.] Alludit opinor ad Bachum Aristophanis in Ranis, qui Herculis habitu descendit ad inferos.

καὶ ἐπισσευερδῖης.] Si ipsius auctoris interpretationem sequimur, sordida vitæ ratio intelligenda erit, quæ omnem elegantiam aspernatur.

καὶ ἀνόηταν ἠτήθεῖς.] Sententia postulare videtur, τῷ γέλασι ἔ ἀνόηταν ἠτήθεῖς.

Διόσθ τὴν.] Lege διόσθ ε τὴν.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 28. Pag. 95.

Δ Διόσθ τὴν ἔ τυχόντ.] Addenda negatio.

είη

είη καὶ Δίε φρασίνθ.] Lege εἰνημί. Et post, pro Δίε φροσθ, lege Δίε φροσθ.

παυθ φάιση.] Lego, στω. πῶ φρασθ, φρασι καὶ ἔσθ ἐστι μὴ ποτε εἴη.

ὅταν εἴπη τὸ πωροκροῖαδ.] Malim, ὅταν εἴπη τὸ πωροκροῖαδ.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 29. Pag. 98.

Ο ὕπας ἀγγησει.] Legendum, ὕπας ἀγγησει πρὸς τὸ πᾶν εἶν ἔρην, ως οὐκ ὑπὸ λιμοῦ.

ἀπὸ τῶτων φέρεισι.] Videtur addenda coniunctio, ἀπὸ ἴων αὐθ, vel ἴων τῶ φέρεισι ἴε ἐπὶ σῆς, ὡς Δίε λυαίνω.

καὶ λυθ δωαμίφ συλλομαζόμενης.] τὸ δωαμίφ, pro δωατώς, durum est. Quid pro eo legendum sit, non occurrit.

ὅταν παρῆ.] Fortassis, ὅταν αὐθ ἦ.

είθ τῷ ἐναντία τὸ ἐναντίον ὑπὸ ἀρῆ.] Fortassis σωνυπάρεχον, & ἴε ἐναντίον τὸ ἐναντίον σωνυμερδῆσται.

τὸ μὲν τυχόν.] Lege ἴδ μὲν τυχόν.

ἴοικε ἔ ἴδ μὲ δωαδ.] Loc⁹ suspectus obscurior certe, quam vt a me fatis intelligatur, obnecio quam σύγρησιν καὶ ἀνακροῦσθαι, καὶ πῶρολογίαν.

σῶ.] Lege σιωπῶ.

καὶ μὲ ἐμαυτὸν.] τὸ μὲ redundat.

κακῶς τῶ.] κακῶ, vel κακῶν τῶ ἐσθῆτα.

οὐεῖνο μὲν.] οὐεῖνος μὲν. αὐτῶ ἔ τὸ ζ.] Lego αὐθί ζ.

ἐπασομῶρον.] ἐπασομῶρον. ἀδύνατον μὲν καὶ.] Sententia postulat, δυνατὸν μὲν οὐθ Δίε.

μὲ πωλλῆς ἐνεργείας.] Fortassis εναργείας.

χρησιμώτερον τε παρῆχθ.] Legendum, χρησιμώτερον τε παρῆχθ.

εἰ ἔ καὶ πόλεμον.] Lege εἰ ἔ. ἐπὶ δ ἠλω.] ἐπὶ δηλῶ μὲρην.

Delium autem oppidulum Bceotiae.

ἔ ἔ ὀλυμπίων ἐξεκρηχθ.] Cuius iniquitatis esset, decies mille civium confertorem proferbere, & arcere celebritate Olympiorum?

Puto igitur legendum, καὶ ἐν ὀλυμπίαις ἐκηρύχθ, vel ἀνεκηρύχθ: In Olympiis proclamatus est, praeconio Olympico ornatus.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 30. Pag. 104.

Τ αἰς λοιπῆς ἐνστάσας lege. Et πῶροσσευερμείνας.

ἀλλω ζ ἴδιω μὲλλον lege. Et paulo post ἔ τ κριθλοναθίον αἰεσυμείναν.

κρίρειν σὲ εἰ φησὶν.] Lege εἰ φησὶν.

κατέστη ἐν τῇ δ' αὐτῇ.] Nō affequir quid hæc verba sibi velint, nec occurrit vt emendanda sint. Mox ἐυλο-
ρήθη ἐν συγχρησίσῃ, & ἐξέφη-
θεν. & δ' αὐτῶν ἔχον, & τὸ πάσης
ἀλωάμεως, & λειπορήθη, &
δ' αὐτῶν.

πάντοτε ἀγαθῶν, ἔ' ὅσα βού-
λειται.] Aut redundat hoc
incisum, aut legendum καὶ
ἐχ' ὅσα βούλειται.
ἐπὶ τῷ αὐτῷ μὴ τυχεῖν lege.
Et δ' αὐτῷ μὴ τυχεῖν, & τὸ
φοιτῆν, & τὸ ὑπὸ αὐτοῦ λεγθ-
ῆναι, & αὐτῷ ἂν παλεῖ.

ἐπιερῶς.] Quid si ἐπιερῶς :
ANNOTATIONES,
Ad Cap. 31. Pag. 102.

HN εἰδὲ βούλημα.] Lege
ἦν εἶπε. Et ὡς κενωτέρον
ἂν ὦσιν.

μὴ τὸ πρῶτον θεωρεῖται
ἐκείνον, φουσικὸν ὄν.
ἀλλ' οὐ τὸ ζῶν.] Fortassis
ἔ' ἕτα ζῶν ὡς αἰετὸν σαρκοφύου,
scilicet ἑὸ σώματ' ἢ λογί-
κῃ ψυχῇ, vt cohæreant hæc
συμπέθειά τε ἄλογ' ἐν τῷ
ἕτα ζῶν.

Ἀφ' ἡγέτης.] Ἀφ' ἡγέτης.
ἕτασ' αὐτὸν ἀφ' ἡγέτης.] Sen-
tentia postulat θεωρηθῆναι,
aut λυπηρῶς.
ἐν τῷ συνηθείας ἐν τῷ χρῆ-
σῳ τὸ πολὺ παρατηρεῖται.]
Fortassis ἐν τῷ τῷ συνηθείας ἐν
τῶν χρησῳ μὲν, τὸ πολὺ παρα-

αὐτήτων. vt alludatur ad
illud, πωλησμένη ἀπάντων.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 32. Pag. 109.

Περὶ τῆ.] Lege ὁ ἀπὸ τῆς
ὑποστάσεως.
διωρηθεῖς.] Malim ἀφ' ἡ-
γέτης.

ἀποθείας.] Lege ἀποθείας,
vt & mox δ' ἀποθείας.
εἶπε ἀρχαῖ' πρὸς λέγει.] Ar-
paret alterum membrum a
librario prætermisum, cu-
iusmodi fuerit, εἶπε ὑπὸ θεοῦ
παραχρῆσται.

εἰ ὑπὸ μίας ἀγίας πᾶσιν ἀμ-
φοῖν οὐσίας.] Videtur adden-
dum verbum παρ' ἡμῶν aut
simile.

τῷ μέλει κενὸν ἔχοντα.]
Lege ἔχοντα.
κενὸν αὐτῷ.] Malim κενὸν
αὐτῷ.

παρ' οὐσίας ἰδιότητος.] Su-
spectum mihi hoc nomen
est. Nec tamen aliud diui-
nare audeo.

οἷα δὲ ὅσα.] Lege ἐν ὅσα, cū
interrogatione post ἀνερω-
θεῖ: Et post, ἐξ ἀγίων.

ἐν ὅσα.] Lege ζῶνα.
μὲν δ' ἡλῆ.] Lege δ' ἡλῆ.
αὐτῶν αὐτῶν.] Lege οἷ. Et
mox ἀξιώσει, & ὁποῖος, & ἐξί-
φηνεν ἐκ κρημάτων λίθου.

αὐτῶν φε.] Superne scul-
pto vel cœlato. Fortassis ἐν
γλύφου, rudi & impolito.

ἑπὶ

ἄποσθ' αὐτῶν τῶν.] Vide-
tur locus esse mutulus: mi-
hicerre obscurus est & du-
bious, vtrum ἑὸν ad κενὸν
referatur, an vero ad τὸ ὑπὲρ
ἡμῶν ὄν.

ἡμῶν ὡς ἐν γῆ.] Fortasse
addendum, ἐν ὅτι ὡς ἐν γῆ.
πᾶσιν δὲ δ' αὐτὸν ἦν τὸ ἐναν-
τιον.] Si subintelligitur εἰσπλ-
ῖται, malum bono contrari-
um intelligo: aut quid τὸ
ἐναντίον vocet, non intelli-
go, nisi forte aliquid desit.

τῷ μέλει κενὸν ἀποσταλῶν.] Sci-
licet τῷ ψυχῶν præscire mis-
sum a bono in ad se animas
irruptionis metu.

πόσῳ δὲ ἦν κενὸν.] Scilicet
πρὸ ἀγαθῶν. Quanto præstitit-
set vt bonum pateretur con-
teri malum? Pro ἑαυτῷ lege
αὐτῷ, cum bonum non pos-
sit vincere malum.

ἐν δὲ κενωται.] Lege plu-
rali numero. Et mox συγ-
νήσει παραπροσφρασεῖται.
Et ἑὸν ὑπὸ τῶν παραπροσφρα-
σεῖται.

ὡς ἑὸν ἐπιόντων.] Fortaf-
sis ἐπὶ αὐτῷ. Et mox ἀσ-
θεῖα, & ἀνὸς ἀσθεῖα, & ἰσὺ μὲν
αὐτῶν.

ἐν πᾶσι τῶν ἑαυτῶν ἐπιχρ-
εῖται.] Fortassis ἐπιχρῆ-
μασι. Et paulo post, ἐκαστῶς
ἑαυτῶν.

φύλακτες τὸ πῦρ.] Verba
transposita sunt. Lege φύλα-

κτες τὸ κενὸν εἰς τὸ πῦρ ἐμ-
πεπλήρωται.

πρῶτον πᾶν λεγθῆναι.]
Lego τῷ πᾶν λέγ.

ἐν ἐκουσίας ἀναμάρτητοι.]
Aut addenda negatio οὐχ
ἀναμάρτητοι, aut ἐν ἐκουσίας
ἀναμάρτητοι vel ἀναμάρτητοι.
καὶ ὅσα ἐστὶν ἐδὲν ἐστίν.] For-
tassis ἐδὲν ἐπ. Sic & inferius.

βιαζομένης.] βιαζομένης.
κενὸν οὐδὲν ἀρχῆ.] Lege
κενὸν οὐδὲν ἀρχῆ.
ὁ παραχρῆσται τῷ ἐφ' ἑαυτῷ.] ἐφ'
ἑαυτῷ.

ἐνοῦσιν ἢ πνα.] Malim
ἐνοῦσιν ἢ πνα πρὸς κενὸν ἔχον
ὑποστειν.

οὐσίας ἀμῶν τῇ ἑαυτῶν.]
Videtur omissum partici-
pium, ἐστὶν ἀμῶν ἔχον τῇ
ἑαυτῶν φύσιν.

εἰ γὰρ οὐκ ἀνεπιχρῆσται.] Le-
go εἰ γὰρ ἦν.

ἐν κενῷ ἑαυτῶν ἐν ὑφίστα-
ται.] τῷ γὰρ legendum. Et mox
ἑὸν ἀγαθόν.

ἀλλὰ παρεμφρασεῖται τῷ ἀγα-
θῷ.] τὸ ὑφίστασθαι de rebus bon-
nis, & certo fine a Deo con-
ditis. τὸ παρεμφρασεῖται, quæ
præter finem auctoris vltro
exhiterunt, nec vtilia & ne-
cessaria, sed suprauacanea &
noxia sunt. Difficile est ver-
bo vno hunc sensum expri-
mere: sed quia melius non
occurrit, accessionem veriti
τὸ παρεμφρασεῖται.

T 5

Ἐ δὲ συνίσταται.] Lego συνίσταται, α συνίσταται.
 Ἐ δὲ ἀντικείμενον αὐτῶ.] αὐτῶ lege.
 Διότι γὰρ τὴν σωτηρίαν καὶ ὑγίαιαν.] Fortassis διότι γὰρ τὴν σωτηρίαν ἢ ὑγίαιαν ἔχει.
 καὶ ἄλλως Ἐ δὲ ὁ γίνεταί ἢ ἐπιέρχεται.] Nisi repetatur τί- λῳ ἐπὶ, non intelligo quid sibi velit.
 ἐπιλαμβάνεται δὲ.] Lego ἐπιλαμβάνεται δὲ.
 ἢ ἀναστὰς τὸ ἀγαθόν. Fortasse τὸ ἀγαθόν.
 ἢ δὸν ἡς γὰρ ἡς ἐπιέρχεται καὶ ἐπιλαμβάνεται.] Legendum puto, ἐπιέρχεται καὶ μισθώνει. Et mox ἔφαινομένη αὐτῶ.
 Διότι τὸ κινεῖται.] Lege τῶ. Et τὸ σπυρὸν αὐτῶ κινεῖται.
 ἢ αὐτῶ τὸ αἶψον.] Puto legendum, ἢ αὐτῶ τὸ αἶψον, τὸ αἶψον γὰρ ζητεῖ ὁ λόγος. Mox ἔφαιτο, &c.
 ἀγαθὸν ἄλλως ἐστὶ τὰ μέγιστα μέ- να καὶ τὰ τέττα.] Fortasse, μὲν τῶτων. Et si hæc verba prorsus omitti possent absque detrimento sententiæ.
 καὶ ἀδρανῆ καὶ μηκέτι.] Fortasse legendum, καὶ ἀδρανῆ καὶ ἐκράταν μηκέτι. Et si ne sic quidē satis intelligo. Id quidem dicere videtur: nisi aliqua extrema essent eorum quæ nunc prima & media sūt, eam fore conditionem, quæ sit extremorum.

πεφυκῆσθαι δὲ ἐν τέττα.] Le- go ἐν τέττα τῶ ἔπαυσι χάριτι, habitudine quadam seu af- fectione: vt convenientia quædam sit inter animam & hunc terrenum locum, cuiusmodi est inter marem & scæminam.
 ἀπαλλοτρίωσι.] ἀπαλλοτρίωσι μύχως.] μύχως οὐδὲ ἐστὶν.] οὐδὲν ἐστὶν καὶ γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἰσθμῶν σελήλυκων συμπίπτει οὐδὲν ἐστὶν κινεῖται.] Puto legendum, ἢ μὲν ἀπὸ τῶν ἰσθμῶν σελήλυκων, id est ele- menta.
 Ἐστὶ δὲ τὸ ἄλλων ἀγαθῶν.] Fortassis Ἐστὶ δὲ τὸ ἄλλων ἀγαθῶν.
 ἢ ἐκέρχεται.] Lego ἢ ἐκέρχεται ἀ- διάσπαστον καὶ ἔσθ κινεῖται. Et mox, καὶ ἂν ἀφρετὸν.
 καὶ δὲ ἀπέρχεται.] δὲ ἀπέρχεται καὶ ἐκέρχεται σπυρ.] Fortasse ἐκέρχεται, ἢ καὶ αὐτῶ.
 ἔσθ ἐστὶν ἐθέλη ταύτην δὲ χεῖρα.] Legendum, ὅταν ἐθέλη ταύτην δὲ χεῖρα ἐκέρχεται.
 φύσιν μὲν ἐκέρχεται.] ἐκέρχεται lege. συμπεληρωμένον.] συμπελη- ρωμένον lege.
 ἔφαιτο κινεῖται.] τῶν καὶ ἀπαλλοτρίωσι.] Lege ἀ- παλλοτρίωσι per τ. ἢ ἄλλως ἢ ζῶον.
 κίνησις τηλικῆσθαι.] Motū tantum. Sic τὰ ἀφρετὸν vocat. Nam si κίνησις legas, ad mulieres

mulieres tantum pertine- bit. Mox παρέρχεται.
 ἀπαλλοτρίωσι ἢ δὸν ἡς.] Lego διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ἢ δὸν ἡς.
 οὐτε τῶ κρείττονι.] Lego ἔτε οὐτῶ κρείττονι καὶ αὐτῶ ὄντι, καὶ ἔσθ ἐστὶν, οὐτῶ τῶ χεῖρῶν ἐφ' ἑαυτῶ μόνον.] Sententia est, malum esse coniunctum quiddam, non simplex, Nam τὸ κινεῖται αὐτῶ εἶναι, & ἐφ' ἑαυτῶ μόνον idem va- lent, vt opinor, quod τὸ μόνον ἢ αὐτῶ εἶναι: idque ar- guit verbum συμπεληρωμένον, quod sequitur.
 ἀλλ' ὄντι ἢ κρείττονι, &c. αὐτῶ δὲ ἐκέρχεται. ἔσθ τὸ δὲ πέρχεται.] Diu me torfit hic locus, donec animaduerti, τὸ ἀναδέχεται finire καὶ ἔσθ ἐστὶν, & ἔσθ τὸ δὲ legendum in apothefi. Verti autem totam periodū pro- ter obscuritatem καὶ ἀφρετῶ καὶ, quo ab omnibus intel- ligeretur.
 ἀφροσύνη τὸ αὐτεξούσιον αὐ- τῶ.] Lege διότι ἔσθ.
 καὶ ἐπ' οὐδὲν ἔσθ ἐκέρχεται.] Sententia postulat ἐκέρχεται, sicut supra sæpe scriptum est. Et mox ἢ ψυχῆ ποτε μὲν τὸ κρείττονι κινεῖται, ποτε δὲ τὸ χεῖρῶν αὐτῶ. ἔσθ κρείττο- νος. Post, καὶ καὶ ἐκέρχεται ἐκέρχεται.
 ἀλλ' ὡς φαινομένη μὲν.] Con- structio postulat ἀλλ' ὡς φαι- νομένη μὲν ἀγαθῶν, καὶ ἔσθ τὸ δὲ.

Quia præcedit, non ὁρῶται. sed αἰετῶται.
 ὁ θεὸς αἰτίας αἰετῶτος.] Sen- tentia postulat κινεῖται, aut ἀμειψίται.
 αὐτῶ.] αὐτῶ αὐτῶ.
 ἀφρετῶ ἐφ' ἡμετέροισι πεφυ- κῆσθαι.] Lego ἐκέρχεται ἢ κινεῖται, vel certe ἐφ' ἡμῶν πεφυκῆσθαι.
 ἀπὸ τῶ κινεῖται, ἢ ὡς μέγιστα.] Apparet prius membrum incuria librarij omissum. Le- go igitur ἀπὸ τῶ κινεῖται ἢ ὡς μὲν ἀγαθῶν, ἢ ὡς μέγιστα τὸ κινεῖται οὐσιν.
 καὶ ἐπὶ εἰς αὐτῶ ἐκέρχεται.] Nemo stirps esse malit. Pen- det hæc sententia ab illo di- cto, Præstare male esse quā non esse. Ego vero haud scio an aliqui non malint non modo sensus omnīs exper- tes, sed & prorsus nihil esse, quā aut hic perpetuis mor- borum doloribus excarnifi- cari, aut post obitum æter- nas improbitatis dare pœ- nas, cum vtrisque malis infiniti sint obnoxii.
 ἀφροσύνη.] ἀφροσύνη. Reliqua quibus facile corriget, vt ἐκέρχεται, καὶ ἔσθ τὸ ληφθῆν ἐκέρχεται.] Fortassis τὸ ληφθῆν ἐκέρχεται, vel ἐκέρχεται τὸν ὄν.
 ANNOTATIONES,
 Ad Cap. 33. Pag. 127.

τῆ ἡφῶν ἐν ὀλίγοις.] Vel in paucis. Quid si ἡφῶν ἐν λό- γοις: vel in verbis, & orati- one amicitiam carere: quia sequitur, e vita sublatam esse.

ὑπὸ τῶ ἡμεῶν.] Malim ὑπὸ.

τῆς τε τῶν ἀγαθῶν διαγω- γίας αὐτῶν.] Verba τῶν ἀγα- θῶν videntur redundare: nisi forte legendum sit, τῆς τε τῶν περὶ θάνατον διαγωγίας, αὐ- τῶν ἡμεῶν.

πατριφαινεῖαξ.] πατρίφαι- νεῖαξ legendum.

ἢ δὲ Διὶ σαρματικῆς.] Ma- lim ὁ δὲ Διὶ.

ὁ δὲ γείταν, ἐὰν καὶ πολίτης ᾖ.] At vicinus si civis etiam fuerit. Ferri potest hæc le- ctio, quod & hospites & inquilini vicini esse possunt. Sed quid si (vt supra etiam factum esse ostendi) inuer- sus ordo verborum sit, & sic legendum: ὁ δὲ πολίτης ἐὰν καὶ γείταν ᾖ. At civis si etiam vicinus fuerit.

τυγχάνομεν, οὕτω.] Puto legendum, τυγχάνομεν ἔχον- τες, οὕτω.

ἐπίλυτος ἐπιπέσως.] Lego μετὰ ἄνθ.

καὶ μετὰ λαμβάνοντα.] Lege ὑφῶν, καὶ μετὰ λαμβάνον- ται, nisi cætera etiam verba in participia mutaris, vt leg- gas φυλάσσοντα, μεταδιδόντα,

μεταλαμβάνοντα: quia sequi- tur, σωηθόμενον καὶ συνηγά- ζοντα.

ἐν ταῖς περὶ ἄλλους αὐτῶν ὁ- μιλίαις.] τὸ αὐτῶν redundare videtur: & pro βοηθήσωντα, malim βοηθήσονται.

ἄπο τῆς πικρῆ τῆ σρατηρίας.] Malim ἄπο.

οὐ μόνον ὑποურγεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐνεργεῖν.] ὑποεργεῖν obsequi, ἐνεργεῖν nauare operam, & capere laborem, inter- pretor: quamquam ὑποουργεῖν pro παείθεσθαι poni vide- tur.

πρωτίαν γδ.] Lego πρωτί- αν τε. Post, παροδύς: & δέ τινα τῶν παρ᾽ ἡμῶν.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 36. Pag 141.

L Euicula quædam erra- ta sic corriges. ἡμῶν ἔν αὐτοῖς, & εἰνεῖν αὐτοῖς, & καὶ ἀγαθῆς παρονοίας γνω- μένης, & καὶ δικημῶς ἡλι- θιώει.

Ἐ τῶ μὲν γνώσεως.] Prolixa periodus: cuius alterum membrum est τῆς δὲ ζωῆς, quam de industria incidit.

ὑποείκη: & mox, γνώμης, & μήτε ἐγκλημάσης.

τῶ δὲ ζωῆς ἀρετέως παρῶ.] Fortassis οὐ καὶ οἴσως.

ζηθίμεν.] Malim ζηθί- μεν. Post, ὀρεζώμεντα, & ἀπο- τυγ.

την ἡμεῶν.] καὶ ἀεὶ ἐπίπε- τω.

καὶ οἱ ἔμποροι.] Et periti. Le- ge ἔμποροι, mercatores.

καὶ τοὺς μὲν ὅλα.] Fortasse καὶ τοὺς τὰ ὅλα. Sin τὸ μὲν non redundat, membrum alterum deest: cuiusmodi fuit, ὅτι ἐνοεῖται δὲ, ὅτι ἀδυνατῶν ἰφίενται: Accusant illi qui- dem deos, sed nō cogitant, ea se desiderare, quæ fieri non possunt.

τὴν ἐγκλησιον.] Ἐκκλησιον lege. ἐξέτην ἀναγκημῶς.] For- tassis ἐξέτην ἑαυτῶν, ἀναγ- κημῶς. Mox, πολλοῖς δὲ ἐκ- κλησιον.

ἀρεταυῶν ὑπὸ.] For- tassis ὡς ὑπὸ, vt supra. Et post, ἐξῆς ἀρετῆσι.] Malim ἀρετῆσι.

ἂν ὅς νομίμης καὶ ἀθέσμως ὁ θεὸς πέντας θεῖς ἀνθρώποις ἐξέφηνεν.] De ceremoniis & sacrificiis Iudæorum loquitur, vt opinor. Nam Numæ Pompilii & Lycurgi, alio- rumque legislatorum com- mentis hoc tribuere alie- num videtur a Simplicii prudentia.

ἐξῶθεν δὲ Διὶ θεῖ.] Corrup- tus locus, sic fortasse resti- tuendus: ἐξῶθεν, ὡς τε φανερῶς & ἀφανέως κηλίδια ἀπο- εὔπλοισ.

πῶ τῶ ἐκτὸς.] Lego, Ἐ τῶν ὁμοῖος.

ἐπιπεθῆ εἰαν γινόμεθων.] Le- go ἐπιπεθῆ εἰοι γινόμεθω.

καὶ αὐτὸ τῶ θείας.] καὶ αὐτὰ legendum.

ἀπηλλοχθεῖα καὶ Διὶ.] καὶ re- dundat.

ἐπαισε τῶ θεῖτων ποδάκεις ὁσῶν καὶ οἱ.] Puto legendum ἐπαισε διὰ τῶ θεῖτων ποδάκεις, καὶ οἱ παροφῆροντες.

ἀφωρεῖ μῆροι τὸ ἀνθρώπινον εἶδος.] Posterior εἶδος redun- dare videtur.

ἄπο θεῖ.] Malim ὑπὸ. Et mox, εἰς ἀρεσιν ἐνὸς ἀποτεμὸ μῆροι. Et, καὶ χρονοῖς ἀλλοῖς.

διὰ τῶ ἀρείας.] Lege πείρας. Ἐ τῶ τῶ ἐθομοθῶν.] Fortasse θυοθῶν.

Ἐ ὅτε τὰ μὲν θεῖον.] Corrup- tus locus. Sententia postu- lare videtur, καὶ ὅτε κατ᾽ ἀξί- σιν, vel τελοθῶν τὰ πᾶσι θεῖον ὀργιζέται, δήλη γίνεται ἢ ἐν ταῖς ἀφωρεθῶν ἡμέ- ραις. Post, lege τῶν συμφε- ρῶντων.

πέντα δὲ φησι.] Lege φησι, scilicet Epictetus.

ὑπήλακται.] ὑπήλακται, ab ὑπαλλάττω.

ἀσπερ κυρτῶ εἰς συμπλη- ρωσιν.] Fortassis ἀσπερ κυρτῶ, vt in fine legatur τῶ ποιῶντες, omisso verbo ἴω: aut eo re- tento, legendum κυρτῶ, &c. τῶ ποιῶντῶ ἴω.

ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀσπεῶς.] Hoc alii codices non habent.

ἰσχυρῶς ἀμείβω.] Scilicet τῶ
θεῷ. fortassis ἐπιτηνόμεθα, cū
sequatur, καὶ ἀδρωόμεθα.
οἱ τὸ θεῖον ἀπεισώσ.] Legο
οἱ εἰς τὸ θεῖον.
καὶ τὸ πικρῶν.] Legο, εἰ τὸ
πικρῶν.
καταδύουσι.] [Lego καπι-
θώουσι.
ἀδρωπαὶ δὲ παρῶν.] Le-
ge παρῶν τῶν.
ποτὲ μὲν ἀγαθὰς δοκῶντας,
ποτὲ δὲ.] Pro δοκῶντας, aut
ἀποκῶντας legendum, aut
δοκῶντας ἀποκῶντας.
ποτὲ δὲ κακὰς εἰς ἑαυτοῖς ἀ-
δρῶντας.] Aut τὸ εἰς ἑαυτοῖς re-
dundare, aut deprauatum
esse videtur.
ἐπιπολήτισσι με.] Legο
ἐπιπολήτισσι με.
[χορπὸς ἀεσπιδίος ἐστὶ πῖς.
εἰ γὰρ.] Legο, sententia sic po-
stulante, εἰ γὰρ. εἰ δὲν γὰρ.
ὑφίστατο αἶψον καὶ [χορπὸν
ποιεῖ.] Fortassis, ὑφίστατο ἡ
αἶψον καὶ σποπὸν ποιεῖ. ἀλλ' ἔτε
παῖξιν, ἔτε ἀποκῶντιαν τῶν αὐ-
τῶν ἢ τῶν θειῶντων ἀεὶ γῆμεις
φυλάττει.
τὸ καπιθαπείουσι.] Legο τὸ κα-
πιθαπείουσι, ἀκίνητον ἴσησι
μῦθον: quod omnis moti-
onis est expers, sicut potius.
Sed hac ratione duo statu-
entur principia, nisi fallor:
Deus immobilis, & cœlum
per se mobile, a quo cœtera
omnia cieantur. Ipse appel-

lat τὸ ἀκίνητον καὶ αἰψοπι-
στατον.
ἐφ' ἑαυτῷ γίνεσθαι.] ὑφ' ἑαυ-
τῷ lego.
Στατή τῶν πάντων.] Lego
τὸ πάντων, &c. ἀεὶ αἰψοπι-
στατον. ἀλλοθεν ἀεὶ αἰψοπι-
στατον. εἰ μὴ ἀπὸ τῷ
αὐτοκίνητον.] Fortasse τὸ κινη-
τὸν, vel κινεῖσθαι, vel ἐπεκί-
νητον. Ego, mobile veterē
non dubitavi. Quod si cui
displicet, librarii τωτολογίαν
reponat: Non aliunde orie-
tur per se mobile, nisi per
se mobile.
ἐξ ὑποκειμένου ἡνὸς ὄντος.]
ὄντα lege.
πρωταρχαὶ εἰδῆ.] Formæ
primum efficaces, quæ pri-
mam & principem efficien-
di vim habent. Post, εἰς ὑπο-
κειμένου ἡνὸς lege.
τὸ πρῶτον κινουῦ.] Lego
πρῶτως aut πρῶτον.
καὶ λόγους ἔχουσαι ἐὰν τῆ.]
Fortassis ἐν ἑαυτῇ.
παρῶς ἐμείνότε μετὰ ἀλλοθεν.]
Malim ἐμείνότε, nisi alterum
participium desit.
Διὰ τὰ σώματα κινεῖσθαι.] Le-
γο τὰ ἰδία σώματα.
ἄποπον γὰρ τὸ μὲν.] Malim ἢ
τὸ μὲν.
καὶ ὑφίστατο καὶ ὑφίστασθαι.]
Puto legendum active, καὶ
ὑφίστασθαι καὶ ὑφίστασθαι. Sen-
tentia certe quidem id po-
stulat.

ἢ τὸ πᾶν ἀμεταβλητον.]
Legο πᾶν.
ἐφ' αὐτῆς κινεῖσθαι.] Fortasse
πᾶν.
μὴ μὲν τωτολογίαν] For-
tasse τὰ θειῶντων, vel τῶν θει-
ωμένων.
κατακίνη ἐστὶ ἐπιτροπιδος.]
Fortasse ἀποκίνη καὶ ἐπετρο-
πιδος. δηλοῦσθαι ὅτι
ἄποπον μὲν τὰ δὲ νοουῦτος.]
Quia sequitur ποτὲ δὲ νοου-
κας, fortasse legēdum ἔποπον
μὲν ἑαυτῶν, vel ἑαυτῶν.
εἰ μὴ σῆμα.] Fortasse καὶ μὴ
ἀποκίνη σῆμα. Cetera deprau-
ata sic corrigge, ὅτι γὰρ τῶν.
Et, καὶ γὰρ ἔστι. Et, ζητεῖν, &c.
παρῶντων ἐνοῦντες. Et, εἰδ-
καὶ βεβαίως.
εἰ τῆ ἔποπον ψυχῆ.] In
pueri anima. Sententia po-
stulat, εἰ τῆ ἔποπον ψυχῆ.
In anima uniuersi, seu
mundi.
ἀσφίξειτον.] ἀσφίξειτον.
ἀπὸ αὐτῆ γὰρ παρῶντων πολλῶν.]
Legendum fortassis παρῶντων
πολλῶν ἐν εἶναι τὸ αἶψον, δὲ ὁ καὶ
τῶν πολλῶν εἶναι ἐν εἶναι.
οὐδὲ πᾶν ἐφίξειται] Lego
εἰ δὲ.
ὁμοφύεις παρῶς τὸ ὄλον.] Aut
ὁμοφύεις, aut mox ἀνώνυμον
etiam legendum.
δουραμένη καὶ σεσάματι.]
Lego τὰ σεσάματι. & mox ὑφ'
ἑαυτῶν.
καὶ ἔποπον.] Lego ψυχῆ.

εἰς γὰρ ἡνὸς εἶναι.] Fortaf-
fis οἰόνται γὰρ ἡνὸς, vel εἰς γὰρ
ἡνὸς οἱ νομίζοντες εἶναι τὰ θεῖα,
θειῶντων.
ἀγνοῦνται ὅτι ἢ καὶ.] Legο
ὅτι καὶ.
Διὰ σμικρῶν καὶ ἀπὸ τῶν
αὐτῶν (ἀποκίνητον τὴν ἀποκίνη-
σθαι, εἰ δὲ αὐτῶν μὲν, εἰ βεβαίως
δὲ.] Verba his inclusa lineis
redundant.
ζῶντων ἀπὸ αὐτῶν.] Lego ζῶντων
ἐδὲν ἀπὸ αὐτῶν.
καὶ παρῶντων lege & καπι-
θῶσιν οἰοῦνται.
αὐτῶν καὶ τῶν μαρῶν.] Fortassis
αὐτῶν. vel ἀπὸ, &c. παρῶντων.
Infra lege ἐπιμελουῦνται. Et.
ἐδὲν ἡνὸς εἶναι ἀπὸ. Et, ἡνὸς
μὲν, εἰς αὐτῶν οἱ νόμοι.
πᾶντων σωτῆρα ψυχῶν.]
Legο τῶν. ἐφ' αὐτῶν ἢ ψυ-
χῶν ἐστὶ.
τῶν εἶναι οἰοῦνται.] Aut ali-
quid deest, aut hæc verba re-
dundant.
ἐφ' αὐτῶν.] ἐφ' αὐτῶν. Et
mox, καὶ τῶν ἡλικιῶν.
ἀποκίνηται ποτὲ ὁμοφύεις
νοσ.] Fortassis ἀποκίνηται ποτὲ
ὁμοφύεις, οὐτε ἀποκίνηται ἐν-
κίλων.
αὐτῶντων ὡς ἀνθρώπων.]
Non video quorsum τὸ ὡς
ἀνθρώπων pertinere. Neque
enim homo vel Deus est,
vel bestia, sed hoc fortasse
dicit, quatenus a natura sua
non recedat homo. Quod

λυτότερον, minus placet. Fortassis etiam εντυγχονορμήων legendum.

ωνταξιν.] εντυνταξιν.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 49. Pag. 188.

Τους εν υπερχη.] Vel, vel παρς τες εν υπερχη.

ολιθηρης γδ ο τρεπος.] Quidam codices habent ο τος, quod ad ολιθηρης magis conuenit. Deinde lege συμβαλσει, & αυουδης, & κερχωναρμος, & επιτωληξεις, & φωνηση.

επιμνοβλων.] Lege επιμνοβλων η ψηρβλων, - εαν οδοντε η, φησι, μετρηε τεις σεις λογους τος η σωνοβλων επι το παρσηχον εν τω ηα δε, εαν αυουδην η, & επιτωληξει κελσει και σιει μδ ει μη διωατων μετωασειν, σιωπει φησιν, ενταυθα δε και δηλος γινε δυοχρεμνων.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 50. Pag. 190.

Κατ αυτων σιεινον η μονο τος.] Fortasse κωτ αυτων μνον η κωρον η ανεργειας.

εν τω αδητη ειναι.] Fortasse εν τω αδητη μνον.

αδλαδ η τε και απηκων.]

Innoxiam & tranquillam: hoc est, neque corpus neque animum percellentē. Quid vero si αληκων; durabilem,

constantem, perpetuam. Paulo post επι η αλων, & π. εμεφ αυτα, & τωπημερμη.

εαν ηδ τωπημερμη τω σικελισιν.] Suspecta lectio, nec tamen quid venit in mentem. Me quidem no fatis, quid sibi velint hac verba intelligere fateor: nisi forte legas σικελισιν impetum, concitationem, ασλυ. Hanc ego lectionem retineo, donec se melior offerat. αυρηχων τος ητης licet veritas, vim & efficaciam victoriae de se partae. Sed & αυρηχων legi potest, ut procliuius est literarum α & permutatio.

τωλω τη φαντασια δαπλουκιναι.] Fortassis δαπλουκιναι, σπη ηχη τι λογος αβιον ηδονη, δηλοι η μνημη, &c. videtur enim ineptum dicere ηδονη σπη ηχη ηδονω.

οιον Δφ.] Legendum οιον η αφροδισιον Δφ. παιδοποιαν.

η αραρον.] η αραρον, aut potius επαραρον.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 51. Pag. 192.

Το η αραρον δε αυτη λεγε. & τωτω ειναι ηη. & φησιν δε τω πεαξιν. & υντως αραρε. & παρς δε ιετη, & δαφθερεαδ.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 52. Pag. 193.

TO

Τοδ ετερε μη οντ.] παντως το επερον εσιν, legge. Et ipia ως οταν ειπω, & ως αυαρηη, & συμπετωλημερων.

επι ηωω τες συμπετωλημερων.] Malim επι ηωω τοδ συμπα. Et mox, pro αυουρειπη malim σωνουρειται. Post απηξιν. Δφασα ηδ. Et, ο ισιωσι.

αυορεξιν.] Fortassis υρεξιν. Nam αυορεξια non maxima, sed lautissima queque deligit.

παρς κωνωνων η ψυχης.] Addendum fortasse, ελεπει η ψυχης.

επι πωσης.] Malim πωσης.

αδηλοισ.] αδηλος. τωω τωσνεξιν, εισηγημενος.] Fortasse φδρηη, vel δαδεδεξ εισηγημενον.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 53. Pag. 194.

Το η ημιν συμμετρον αυερον.] Fortassis συμμετρον, aut αυν delendum, & subiungendum εσιν.

αυουδης επι ηη.] Videtur interponendum οφελει επι ηηται, & παρς τω αραρον. Et, παραινου.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 54. Pag. 195.

Κα τεις αλογοισ.] Lego η τεις. Sequitur enim η κη τωω εαυτης.

η επ εδ.] Fortassis οτε εδ.

δηληη εαυτω. ως αλλω εσιν η αλογων παρση.

και τωω εν βιω.] η τωω εν βιω.

ωσε μητε τος.] Aut legendum μη τος, aut alterum membrum deest. Post lege, τωω δε Δφροφω.

εν τω αυηρωπινω ζω.] Malim εν τω αυηρωπινω ζω. Post lege, εαν ηδ εφ εκητα περραφω λατωμεν εαυτωσ ωσπερ οι αυουδοντες. & post. επανουρηαυ. κων ηδ μικρον υφειντες. & επερεατηρει.

ANNOTATIONES.

Ad Cap. 55. Pag. 196.

Κα τωω ψυχω.] ψαλω videtur sentius postulare.

δε παρς δεξαν.] το παρς δεξαν η τρωφω.

η δε κησισ μετρον το σωμα.] Sententia postulat, η δε κησισ.

η τωω κρειαν.] Lege τος ην. εητε φησι.] εητε φησι πορφυρον, εητε κεντητον. τωωωτη δε λω.

αυτω μετωαδ.] Lego παρσημετωαδ.

κρειας η.] Lego, κρειας και τον.

εις το βαρυτωτον.] Quid si βαρυτωτον, et si & illud nihil habet incommodi.

η σκροπη η η.) Aut nomen aliquod deest (quod

tamen cuiusmodi sit, nō occurrat) aut hi genitui mutandi nominatiuos, hoc modo: ἡ ἐπίρρησις, καὶ ἡ ἀναλογικὴ ἀπόφασις τῆς ἐπιρροῆς πολυδότης ἐνδεῖα, καὶ ἡ ἐκ αὐτῆς ἐπιρροῆς. Appellat autem ἐπιρροῆν, deflexionem & aberrationem a præscripto naturæ. Ptolemæo in Apotelesmaticis ἐπιρροή est, cum infans ex utero materno in lucem editur, duo hominis initia constituenti, τὸ τε σπέρμα & τὸ ἐπιρροῆ.

ἢ ἢν ὄργη ἐκδοῦσα φύσις.] Fortasse κτήσις. δι' ἀπολήσεως τῶν κτήσεων, vel ἀπολήσεως τῶν κτήσεων, &c.

παροῦδ' ἐν γὰρ ἐν τῷ μέλει.] Mutilus locus & deprauatus, sic fortasse restituendus: παροῦδ' ἐν γὰρ ἐν τῷ μέλει, ὅτι ἐάν μὴ κρετὰ τὸ ἔπιρροῆς μέγεθος ληφθῆ, κρετὰ μὴ κρετὰ τὸν κριτικὸν, &c. Declarant hoc quod dicit Simplicius, Hispanicæ mulierculæ: quæ quo grandiores apparent, iis utuntur cothurnis, ut nisi sustententur ab aliis, incedere non possint.

διειδάσκοντες.] διειδάσκοντες φιλῶντες, καὶ παρὰ τὸν ἀπολήσεως ἢ μὲν ἀποδιδόντες. Nota: εἰν διειδάσκοντες καὶ α-

ποδιδόντες, pro διειδέσειν αὐ καὶ ἀποδιδόντες. Sicut λέγων, pro ἔλεγε, noto Grammatico.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 56. Pag. 197.

Legem γαμῶν, & βίον, & περιγυαίμας. ἐπινοῦν περιβότο.] Malim. παρὰ τῶν, &c. ἐν τῷ πύσῳ ἐχρυσίω ἐπιπέδῳ.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 57. Pag. 198.

ὅπως οἱ ἀφύεις lege, & deinde σημείον ἀφύεις. Et, τίς γὰρ τεχνίτης. Et, τὸ γὰρ μέγεθος αὐτῶν.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 58. Pag. 199.

Ἐἴ μὴ καὶ αὐτὸ ὄργιος φαίνοιο.] Aut aliquid deesse, aut hæc verba redunda, aut pro αὐτῶν legendum esse ἀλλὰ videtur. Post lege, ἢ ἢν ἔχων.

ἢ δὲ ἀπάτη τῆς ψυχῆς καὶ ἢν.] Videtur legendum, τίς ψυχῆς ἐλάτῃ ἐστὶ κρετὰ ἢν. Post, βέβαια ψαύ lege.

ἀνάγκη δὲ τῶν δοκῶν ἀκροῦσθαι.] Quasi verum motus animorum a ratione auersi, reprimi non possint! Nimis hic argutantur nostri philosophi, si dicere fas est, hisq; argutus omnem suam doctrinam euertunt. Si n. id quod

Id quod mihi videtur, sequendum est: hoc utiq; mihi videtur, conuitio conuitiū, vulnus vulnere pensandum esse, nec tolerandam iniuriam, contra quam ipsi præcipiunt. Si enim hoc in alio valet, in me cur non valeat? Sed recta institutio scilicet hominem eruditum a plebeo distinguit. Philosophi enim est rationem sequi, non appetitum. Valere igitur hæc debent ad moderandam vindictæ cupiditatem, non ad impunitatem improborum.

τὸ ἀληθῶς συμπεπλεγμένον.] Alii codices omnes habent: τὸ ἀληθῶς συμπεπλεγμένον. itaq; legit Porphyrius, qui vertit, verum coniugatum: & Naogeorgus, qui verum complicatum. Eandem & ipse lectionem in primi Tomi editione secutus, verteram, inuoluta veritas: id est, res vera illa quidem, sed ignota, cuiusmodi superioribus sæculis fuit nouus orbis. Sed nunc libenter assentior Simplicio, qui ἀξίωμα συμπεπλεγμένον, declarandi causa protulit, cum auctor supra etiam τὸν συμπεπλεγμένον καὶ διειδάσκουσαν mentionem fecerit.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 59. Pag. 200.

ἢ ἢν ἔτι ἀδικεῖ lege. Et post, εἰ βίον ἐπιρροῆς, aut ad dita negatione μὴ ἀθυμείν, & παρὰ τὸν βουλόμεθα. & ἀγαμία, & ἐπιρροῆς. τὸ ψυχῶν παθῶν.] Lege ψυχῶν.

τότε πολυδότης.] Multifor- mes occupationes. Vnde vulgo dicitur, cui nihil sit negotii, ducendam esse vixorem, aut ædificandam nauē, aut lacessendam aniculam. Sed rectius videtur τὸ πολυδότης, qua voce & supra est vñs, ut necessaria esse multa intelligas marito, cum τὸν μόνον ὄντα ἐκ κρετῆς τῆς ἐφθ. Mox, καὶ ἡ ἀτεκνία δὲ. nam εὐ & α (ut supra quoq; motui) scriptorum vitio saepe permutantur, cum tantum intersit.

συμπάθειν] Significat hic amare, & carum habere potius, quam vicem alicuius dolere. Vnde συμπάθειαι & ἀντιπάθειαι.

ὄλον τ.] ὄλον παρὰ τ.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 60. Pag. 202.

Ἐἰς τὴν ἀπολήσεως.] Vtinā hoc fallium esset. Sunt enim plerique adolescentes in Academiis, quarum cor-

rurpissima est disciplina, vel nulla potius, peni magis dedit, quam dictioni. Sed sententia postulat, *καὶ λέξι.*

αὐτὸν δὲ ἐπιφύροντες.] Fortassis εἰσφύροντες.

εἰ μὴ ἄρα.] εἰ μὴ ἄρα τις ἐπιμελῶς ἀρχαίως ἐκ παλαιῶν ἀρχαίων λόγων, αὐτοφύνη καὶ μὴ ἐπιτετηδὸν δυνάμει, &c. Post lege *ἑσσιμῶς*, & λέξαι:

ἀλλὰ τὸ.] Lego, ἀλλὰ διημιον εἰπεῖν, ἢ ἐμὴ λέξις, &c. Post *εἰσσιμῶς* εἰς παλαιὰ εἰσμιον δὲ, & τὸ ἐπιφύροντες.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 61. Pag. 203.

Mήτε ἐπαμείν, lego. καὶ κλέπων οὐλοτε δικαιοσύνη.] Vt si furenti gladium, febricitanti vinum surripias.

ὡς ἔκκαλον.] Fortassis, ὡς ἔκκαλον.

ἢ γὰρ εἰ καμῶν.] τὸ ἔκκαλος, Simplicium retulisse non ad breuitatem l'uationis: sed ad præproperum balnei ingressum, ex hisce exemplis morbi & lucubrationū colligo. Quam recte, ipse viderit.

ἄσπερ ἄσπερ σκουμος καὶ ἄσπερ σκουμος.] Ex Hippocrate legendū, *ἄσπερ σκουμος* ἔκκαλον.

ἢ τὸ φανῶν ἢ καμῶς ἢ καμῶς

λέξαι.] Ferri potest, vt καμῶς λέξαι. Malim tamen *καμῶν ἢ καλῶν.*

ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καὶ βλαβεράς εἶναι, ἄλλοις δὲ συζητητικὰς.] Fortasse *καταληπτικὰς λαμβάνειν*, vt Simplicius legit, vel *καταληπτικῶς ἐκκαλον*, pro *καταληπτικῶς*. Tu vide Lector, vt sententiam auctoris recte accipias: quæ est, ne incognita pro cognitis habeas, & e cetero concludas incertum. Cuiusmodi fuerit hoc: Vuolff post Angelum Politianum, post Angelum Caninium, post Thomam Naogeorgum, post Iacobum Scheggium, ~~post Thomam Naogeorgum~~, Epictetum conuertit. Hæc est φαντασία καταληπτικῆ. constat enim cum hoc fecisse: conuersio in sensus atque in oculos incurrit, ipse fatetur, publicauit, exstat opus, in manib. est. Sed si atreueris: Est ergo vel intolerabili arrogantiâ, qui se illis doctiorem putet: vel maleuolentiâ insigni, qui lucubrationes ~~uolunt~~ eorum hominum abolere cupiat: vel maxima impudētia, qui alienis plumis sese ornet: vel Corcebo stultior, qui actū peioraq; melioribus substituat. hæc si dicas, inique censor, & maligne

maligne lucubrationū meorum æstimator, ἐπέκκαλον iubebo te, καὶ ἀξιοσέπειος, καὶ μὴ συζητητικῆς καὶ βλαβεράς. Næc enim istæ φαντασίαι καταληπτικῆς sunt, sed εἰσφύροντες, μόνον δὲ εἰσφύροντες καὶ ἀσπύροντες. Neque enim se confert ~~ἀσπύροντες~~ viris Vuolffius, ~~ἀσπύροντες~~ nedum anteponit. Sed Epicteti enchiridiō puer adhuc legit, amauit, edidit. Multis annis ante Scheggium & Naogeorgum conuertit Enchiridion, Arrianum inchoauit. Idq; fecit erudiendi sui ipsius causa potissimum, vt maior esset inter scribendum animi attentio. Deinde ceteris codicib. distractis, noua editione lectores allicere voluit: grati animi memoriam erga viros præstantes & præclare de se meritos, testari voluit. Et quia Græci codices erant corruptissimi: eis & inter sese collatis, & sagacibus coniecturis adhibitis, multa loca deprauata correxit. Vt autē integrum quasi corpus Epictetæ doctrinæ conficeretur, Simplicii etiam adiecit. Qui si quid forte vidit, quod ceteros interpretes, grauioribus studiis occupatos, fefellerat: eone doctiorem illis haberi sese, illorum me

lucubrationes abolere potest? Absit. Prodesse cupit studiosorū cœtui Vuolffius, non præstantium virorum gloriam obscurare: quod neque vellet, si posset: neq; posset, si vellet. Et eo fortasse magis prodesse potuit, quod hi tāti viri ante ipsius editionem, iisdem in operibus elaborarunt. Hæc de me scribenda censui etiam contra Epicteti præceptum, *ἢ παρὰ μικρὸν ἢ γὰρ ἐκκαλον*, καὶ ἔκκαλον ἰσοκράτη, τὸ παρὰ τοῖς παλαιῶν δυνάμει ἀδοκίμειν. μόνον δὲ, τὸ μὴ ἀδοκίμειν παρὰ τῆς τοῖς.

ANNOTATIONES, Ad Cap. 62. Pag. 204.

KΑθαίρετον.] purgare. Posit & καθαίρειν legi. destuere, euertere.

ἄσπερ ἀσπύροντες καὶ ἀσπύροντες.] Fortasse *ἄσπερ ἄσπύροντες* ἀσπύροντες. *ψευδὸς οὐδὲ*.

φάνη τις.] Lego, φάνη τις, ἢ ἀσπύροντων, εἰ τὸ. Post δραστήριοι lege. &, *μὴ μόνον δὲ φησιν.* &c. ἀσπύροντων.

ἢ ἀσπύροντων.] Puto legendum, *ἄσπερ ἰπποκράτης ἢ ἀσπύροντες* ἀσπύροντες ἢ ἀσπύροντες. *πρὸς τὸ πρὸς τὸ σκεπτικῶς.*

ἢ τὸ γὰρ.] Sic locum hunc legendum censeo: *ἢ τὸ γὰρ εἰς αἰνῶν δῆλον ἦν, ὅτι νομίζηται ἢ τὸ γὰρ εἰς αἰνῶν δῆλον ἦν, ὅτι νομίζηται*

καὶ τὸ τρίτον παραδοθέντα sententia postulat.

καὶ ἑμμεθόδως.] ἑμμεθόδως sententia postulat.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 69. Pag. 216.

Παῖδ' ὀλίκας λόγους lege.
& συμβεβηκυῖαι.

Ἐξ ὧν τ' ἀναγίγεται.] Diogenes Laertius, κλειώτης Φαιίας ἄστυος. Est autem Assus vrbs Troadis, Sarcophage lapide nobilis.

δεικνύει τὸ βωμῶν συνκλή-
τη πρὸς.] Lego δεικνύει. & ante
ὡς videtur deesse μεγαλο-
πρεπείας aut simile nomen.

ἀνακρίνει.] ἀνακρίνει, &
ἐν τῷ ζῶντι φοιτῶντις.

φησὶ μόνον ὅτι.] Lege φη-

σιν, ἢ μόνον ἡρώδης ἔσομαι, ἀλλὰ
& οἰμώζων. Et post, δόξα αὐ-
τοῦ. Et, καὶ τὸ ὅλα ἕως ὁπ-
οῦ μέρει.

καὶ ἵνα ἡμῶν. In codice
lacunula est, quam nunc
quidem diuinatione explere
non possumus.

ANNOTATIONES,
Ad Cap. 70. Pag. 217.

Ἀλλὰ καὶ ζῶν ἂν τὸ τὸ.] Le-
go ἀλλὰ καὶ ζῶν ἕως, τὸ
δὲ. Et καὶ τὸ χρέων. Et ὡς
εἰσέρχονται. Et, ὅτι ὁ τὸ ἀρχὸν,
& ὀχλῶν δὲ ἐπὶ τέλει. & ἐπὶ
αὐτῆς.

καὶ τὸ τρίτον καὶ σωτηρίαν.]
Fortasse καὶ τὸ τρίτον τῆς σωτη-
ριᾶς, vt supra etiam. Et πλείους,
& ὁμοίων.

F I N I S.

